

సుందర భారత యాత్ర

కన్యాకుమారి మొదలు కాశ్మీరువరకు నలు దిశలగుల వందలాదిక్షేత్రములు, హిందూ, జైన, బౌద్ధక్షేత్రములు, నదీనదములు, రాష్ట్ర రాజధానులు, మొదలగువాని సర్వసమాచారములతో దేశాటనచేయువారికి కావలసిన సర్వసమాచారము తృటిలో అందజేయగల యాత్రామార్గ దర్శికా సర్వస్వము. ఇందు 280 చిత్రపటములు, మార్గదర్శకమగు దేశపటము, 770 పెగాపేజీలు గలవు. క్రొను $\frac{1}{4}$ సైజు. వెల రు 4/-లు. పోస్టేజి రు 1-4-0.

Approved by the Educational Directors of Andhra and Hyderabad Govts. for Schools, Library use, & by Commissioner, Endowment Religious Board of Andhra for use in all the Religious Temples.

★ ★ ★

శంకర గ్రంథ రత్నావళి

శ్రీ శంకరాచార్యులవారి ఉపదేశ ప్రకరణ గ్రంథములు నలుబది, మూలానువాదముతో సరళమగు భాషలో అనువదింపబడినది.

అనువాదకులు :

శ్రీ నిర్వికల్పానంద స్వామి

వెల రు 3-0-0 లు. పోస్టేజి 0-15-0 లు.

(రెండవసంపుటము తయారగుచున్నది)

ప్రతులకు :

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

సాధన గ్రంథ మండలి, ౬గి.

శ్రీ భాగవత దర్శనము A C C N° 6859

భాగవత కథ

(పఠచమ ఖండము)

5

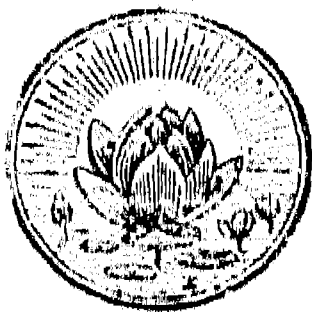
శ్లో॥ వ్యాసశాస్త్రోప వనతః సుమనాంసి విచిన్వతా ।
కృతావై ప్రభుదత్తేన మాలా భాగవతీ కథా ॥

గ్రంథకర్త :

శ్రీ గంధ ప్రభుదత్త బ్రహ్మచారిగారు

అనువాదకుడు :

శ్రీరామశరణ్, కుందుర్తి వేంకటనరసియ్య

ప్రకాశకులు :

సాధన గ్రంథ మండలి, తెనాలి.

కాఫీరైట్]

★

[వల ర. 2-0-0

మ ద్ర ణ
హేమలంబి - శ్రీరామనవమి.

ప్రతి

★

PR

ALC No. 685-9

1957

జానకిరాం ప్రెస్, తెనాలి.

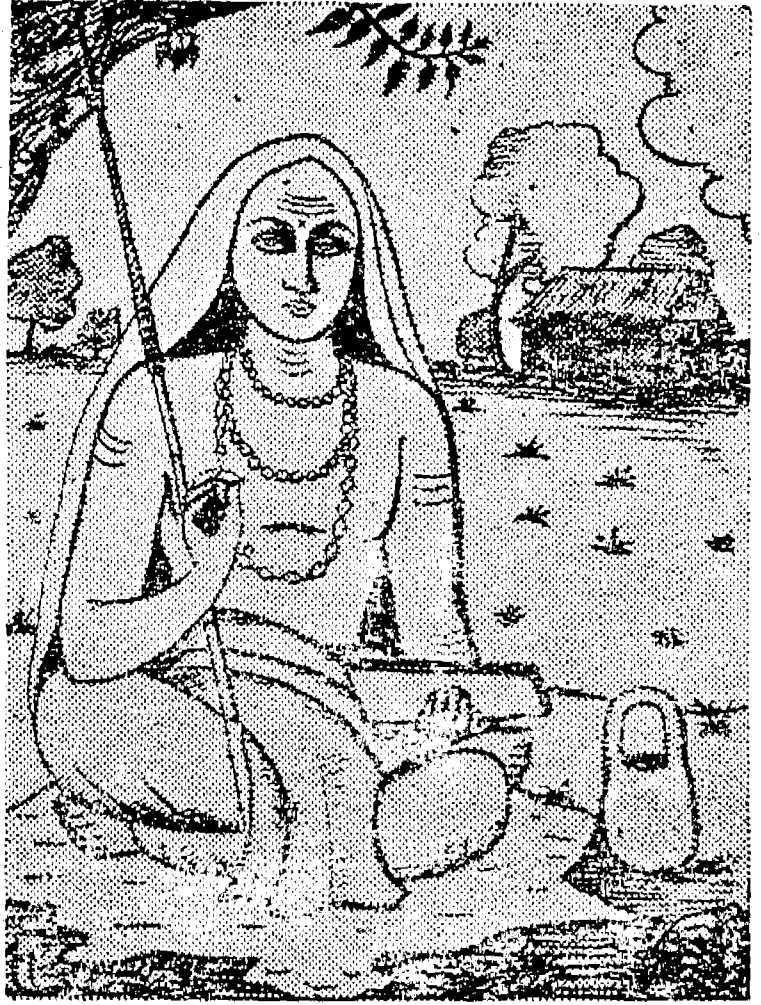
★

మ హా ద వ కా శ ము

‘భాగవతకథా గ్రంథమాల’ చందాదారులకు శ్రీరామశరణ్,
కుందుర్తి వేంకటనరసయ్యగారి గ్రంథములు రు. 1-0-0 కు 0-4-0 లు
తగ్గించి యియ్యబడును. వ్రాయునపుడు చందాదారు, నెంబరు నుదాహరణ
రింపవలయును.

శ్రీ కృష్ణాష్టకమ్

శ్రీ శంకరాచార్య
విరచితమ్.

శ్లో॥ భజే వ్రజైకమణ్డనం సమస్తపాప ఖణ్డనం
స్వభక్తచిత్తరజ్జనం సదైవ నందనందనమ్,
సుపిచ్చగుచ్ఛమస్తకం సునాదవేణుహస్తకం
అనజరజ్జసాగరం నమామి కృష్ణసాగరమ్. ౧

శ్లో॥ మనోజగర్వమోచనం విశాలలోలలోచనం
విధూతగోపశోచనం నమామి పద్మలోచనమ్,
కరారవిందభూధరం స్మితావలోకసుందరం
మహేంద్రమానదారణం నమామి కృష్ణవారణమ్. ౨

శ్లో॥ కదంబసూనుకుండలం సుచారుగణమణ్డలం
వ్రజాజ్ఞనైకవల్లభం నమామి కృష్ణదుర్లభమ్,
యశోదయా సమోదయా సగోపయా సనన్దయా
యుతం సుఖైకదాయకం నమామి గోపనాయకమ్. ౩

శ్లో॥ సద్దైవ పాదపఙ్కుజం మదీయమానసే నిజం
దధానము త్తమాలకం నమామి నన్దబాలకమ్,
సమ స్తదోషశోషణం సమ స్తలోకపోషణం
సమ స్తగోపమానసం నమామి నన్దలాలసమ్. ౪

శ్లో॥ భునో భ రావతారకం భ వాబ్ధికర్ణధారకం
యశోమతీకిశోరకం నమామి చిత్తచోరకమ్,
దృగ్ స్తకా స్తభజ్జీనం సదాసదాలసజ్జీనం
దినే దినే నవం నవం నమామి నన్దసమ్భవమ్. ౫

శ్లో॥ గుణాకరం సుఖాకరం కృపాకరం కృపాపరం
సురద్విషన్నికన్దనం నమామి గోపనన్దనమ్,
నవీనగోపనాగరం నవీన కేలిలమ్పటం
నమామి మేఘసున్దరం తటిత్ప్రభాలసత్పటమ్. ౬

శ్లో॥ సమ స్తగోపనన్దనం హృదమ్బుజైక మోదనం
నమామి కుఞ్జమధ్యగం ప్రసన్నభానుశోభనమ్,
నికామకామదాయకం దృగ్ స్తచారుసాయకం
రసాలవేణుగాయకం నమామి కుఞ్జనాయకమ్. ౭

శ్లో॥ విదగ్ధగోపికామనోమనోజ్ఞ తల్పశాయినం
నమామి కుఞ్జకానసే ప్రవృద్ధవహ్నిపాయినమ్,
యదా తదా యథా తథా తథైవ కృష్ణసత్కథా
మయా సద్దైవ గీయతాం తథా కృపా విధీయతామ్,
ప్రమాణికాష్టకద్వయం జపత్యథాత్యయః పుమాన్
భవేత్స నన్దనన్దనే భవే భవే సుభక్తిమాన్.

ఇతి శ్రీమచ్ఛృంగరాచార్య కృతం శ్రీకృష్ణాష్టకం సంపూర్ణమ్.

ప్రీతి క్త

భాగవతాకథా ప్రసంగమునుగూర్చి చదివినకొలది, వినిన కొలది, వ్రాసినకొలది చవులూరుచుండును. ఎంతగా ననుభవించినను దృష్టికాదు. కారణ మా భాగవతాకథా విధానమందే అట్టిది కలదని తోచుచున్నది. అందుకనియే పరీక్షిస్తూ హఠాత్తుగా మాటిమాటికి భాగవతాకథా శ్రవణమున కత్తుపై గద్గదకంఠముతో నిట్లు నెను:- ‘‘కల్యాణాత్మకమైన విష్ణుకథలాకర్ణించుచు ముక్తవై కల్యుంజేవ్వఁడు తృప్తుఁడో? అవి వినఁగాఁ గొత్తలాచుండు’’ అని భగవత్కథలో గల నిత్యనూతనత్వమును జూపినాఁడు. తాకికవిషయప్రసంగములు, విషయములను అనుభవించినతర్వాత మరల ననుభవింపవలయునని బుద్ధిమంతులైనవారి కుండదు. ఏలననఁగా నొక్కసారి అనుభవించిన తర్వాత నది పాతపడిపోయినది. నూతనత్వమందు లేదు. కాని భగవత్కథలందుఁ గానిండు, భగవద్ద్రావమునఁ గానిండు, భగవద్గుణములందుఁ గానిండు నిత్యనూతనత్వము కలదు. అందువలననే భగవత్కథలను నెన్నిసార్లు విన్నను మనకు విసుగు దోచుట లేదు. ఇంకను వినవలయునని యుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు మోక్షమక్కఱలేదు, ఎల్లప్పుడీ భగవత్కథలను వినుచుండినఁ జాలదా యనియు ననిపించును.

ఈ యుపాధికి అనారోగ్యముండినను, ముఖ్యముగఁ జూపుకు సంబంధించిన రోగముండినను, అదేపనిగఁ జూచుట బాధగానున్నను ఈ భాగవతాకథయందు గల రసమే దీని ననువాదము చేయుటయందు ప్రోత్సహించుచున్నది. అన్య

స్వంతగ్రంథము లనేకములు వ్రాయవలయునని ప్రారంభించియు నీ యనువాదముచే గలుగు నానంద రసాస్వాదన మింకొకచోట జిక్కకపోవుట దీనిని వదలఁజాలక చేతనైనట్లు అనువాదము చేయుచున్నాను. నేను సంస్కృతభాగవతమును, భోతన భాగవతమును జూచితిని. కాని యింత విపులముగను, నింత రసవంతముగను గన్నుల గట్టినట్లు తన రచనవలనఁ బాఠకుని మనస్సును లాగుకొనిపోవునట్లు రసవత్తరమైన హిందీ భాషలో రచించిన శ్రీ గంగా ప్రభుదత్తజీ బ్రహ్మచారిగారికి నాధన్యవాదము లెంతగా నర్పించినను దీరదు. అపర వ్యాస మహర్షి యనఁదగు బ్రహ్మచారిగారి యీగ్రంథమును జదివిన నాధ్యాత్మికముగ నింకొకగ్రంథము చదువఁ బనిలేదనవచ్చును. అట్టిదానిని పాఠకమహాశయు లాదరించి భాగవతకథా పఠనమునఁ బవిత్రులగుదురుగాత యనియుఁ బ్రతిపాదను నీ ప్రతినొకదానినిఁ జదివి తగినరీతిని భావి భాగవతకథాగ్రంథములు కూడ వెలువడఁగలుగునట్లు ప్రోత్సాహ మొసంగవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను. ఈ యైదవభాగముతో మూడు స్కంధముల కథ పూర్తియైనది.

ఇట్లు

శ్రీ రామ శరణ్

కుందుర్తి వేంకటనరసయ్య పాకయాజి

వ్యవస్థాపకుల మనవి

మహాశయలారా !

సాధన గ్రంథ మండలికి తొమ్మిదిసంవత్సరములు నిండి, పదియవ సంవత్సరము ప్రారంభమయినది. ఈ సంవత్సర ప్రథమపుష్పముగా 'భాగవతకథ' ఐదవభాగము వెలువరించి మీ కరకమలములం దుంచుచుంటిమి. ఇంతవరకు మండలి చేసిన కృషి పాఠకలోకమునకు విదితము. ఆర్థికముగ మండలి యనేక కష్టనష్టములకు లోనై ఉన్నది. మండలి సభ్యులవలన గూడ 3, 4 సం॥ల నుండి పారితోషికములు రావటంలేదు. ఇట్టి గ్రంథ ప్రచురణలో గల కష్టము తమకు తెలిసినదే. మీ యందరి సంపూర్ణ సహకారము చూపి, మండలి ప్రచురించు గ్రంథములద్వారా లోకమున ఆధ్యాత్మిక సేవయు, ప్రచారముచేసిన భాగ్యమునకు భాగస్వాములై, భగవదను గ్రహమునకు పాత్రులు కాగలందులకు ప్రార్థన.

భాగవతకథలోని వైశిష్ట్యము పాఠకలోకము గుర్తించినది. ఆ గ్రంథ ప్రచురణకు విశేష ధనసహాయమున్నగాని జరుగదు. ఇట్టి గ్రంథ ప్రచురణగూడ నొక మహత్తరమగు తపస్సు. శాశ్వతధర్మ సంపాదన. లోగడ పారితోషిక మివ్వవలసినసభ్యులు వెంటనే తమ పారితోషికమును పంప ప్రార్థన. మా యీకృషికి తోడ్పడు ఉదారులెల్లరకు మా కృతజ్ఞతాభివందనములు.

హేమలంబి
శ్రీరామనవమి

వ్యవస్థాపకులు
సాధన గ్రంథ మండలి

విషయ సూచిక

2౯. పరీక్షిత్తునకు శాపము	1
౩౦. పరీక్షిత్తుని పశ్చాత్తాపము	18
౩౧. గంగాతటమున పరీక్షిన్మహారాజు	28
౩౨. పరీక్షిత్తుని పారమార్థికప్రశ్న	39
౩౩. మునిమండలికి శుకాగమనము	52
౩౪. శుకునితోఁ బారమార్థికప్రశ్న	61
౩౫. పరీక్షిన్మహారాజుప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము	70
౩౬. సమయన్యూనతకు ఖట్వాంగిరాజుర్ని దృష్టాంతము	85
౩౭. భాగవతకథనుగూర్చి పునీతప్రశ్న	95
౩౮. కథారంభము	110
౩౯. వరహావతారము	126
౪౦. అవతారకథ	134
౪౧. శ్రీరామ కృష్ణావతారములు	146
౪౨. అన్యావతారములు	163
౪౩. పరీక్షిత్తుని దృఢత్వము - వివిధప్రశ్నలు	174
౪౪. బ్రహ్మ తపస్సు - వైకుంఠదర్శనము	189
౪౫. పంచశ్లోకీ భాగవతము	203
౪౬. దశలక్షణ భాగవతము	228
౪౭. పిరాట్ బ్రహ్మాండవర్ణనము	243
౪౮. విరాట్పురుషునకుఁ గర్మేంద్రియోత్పత్తి	258
౪౯. భగవంతుని ద్వితీయ పరంపరోపక్రమము	272

అనువాదములు — వ్రేలుకులు

అనువాదములు — వ్రేలుకులు

శ్రీరామ

భాగవత కథ

పరీక్షితునకు శాపము

౭౯

శ్లో॥ తస్య పుత్రోఽతితేజస్వీ విహరన్ బాలకోఽర్భకైః
రాజ్ఞాఘం ప్రాపితం తాతం శ్రుత్వా తత్రేద మబ్రవీత్॥
ఇతి లంఘితమర్యాదం తక్షకః సప్తమేఽహని ।
హిదంక్ష్యతిస్య కులాంగారం చోదితో మే తతద్రుహమ్ ॥

— శ్రీభాగ. ౧ స్కం. ౧౮ అ. ౩౨. ౩౩ శ్లో.

“వ. సమాన నయోరూప మునికుమార లీలా
సంగి యయిన శృంగి శృంగంబులతోడి మూర్తిధరియించినట్లు
విజృంభించి రోషసంరంభంబున నుదరిపడి ... రోషించి కాశికి
నదికిని జని జలోపస్పర్శంబు చేసి ”

ఉ. ఓడక వింటికోపున మృతోరగముం గొనివచ్చి మాఱు మా
టాడకయున్న మజ్జనకు నంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్మద
క్రీడఁజరించు రాజు హర కేశవులాఁగినఁ జచ్చు నేటితో
నేడననాఁడు తక్షక ఘణింద్రవిషానల హేతిసంహతిక.

— శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము

భ ప్ప య

హోమునికో, ఇక పుత్ర సంయమీ పరమ తపస్వీ ।
ధర్మ కర్మ మహా నిరత తపోనిధి మహాయశస్వీ ॥

పితృ అవజ్ఞా సునీ కోప అతి మన మహాః ఆయో ।

ముని పుత్రని కేనికట క్రోధ కరి బచన సునాయో ।

అరే, దుష్టక్షత్రియ అధమ, ఐసో సాహస కరి సకే ।

గరుడ గరే మేః కాటి అహి, కహు కో జీవిత రహి సకే ॥

అర్థము.

శ్రమికమహామునికి సంయమియు, బరమ తపస్వియు, ధర్మ కర్మలయందు నిరతుఁడును, దహ్నిధియు, మహాయశ స్వియు నగు నొక కుమారుఁడు కలఁడు. ఆతఁడు తన తండ్రికి జరిగిన యవమానమును వినఁగానే, మహాత్తరమగుఁ గోపము కలవాడయ్యెను. మునికుమారులకడ మండిపడి యిట్లు నెను:—
“అరే! దుష్ట క్షత్రియాధమా! ఇంతటి సాహస కార్యమును జేసితేవా? గరుడుని కంఠమును గఱచిన పాము జీవింపఁగలదా?”

మన కోరికకు అంత రాయము కలిగించినప్పుడు క్రోధము కలుగును. మన కిష్టమైన కార్యములలో జోక్యము కలుగఁ జేసికొనినను, మనమాట మన్నింపకున్నను వానియెడలఁ గోపము వచ్చును. త్రిగుణాతీతులగు మహాపురుషులను వదలిన, మిగిలిన వారందఱకును గోపము వచ్చుచుండును. కాని తా నన్నివిధముల బలహీనుఁడనని తలఁచువాని క్రోధము ఉపవసించినవాని అజీర్ణ పదార్థము జీర్ణించినట్లు లోలోపల జీర్ణమై పోవును. దీనికి విపరీతముగ మానవుఁడు బలవంతుఁ డగుచో, వాని క్రోధము ప్రచండమై, వాఁడెవరిపైఁ గోపించునో వానిపై బదులు తీర్చుకొని శాంతించును. ఎవని కెంతటి

గర్వముండునో వాని కంత అధికముగఁ గ్రోధ భీషణము లుండును. గర్వమునకుఁ గారణములు ముఖ్యమైనవి అయిదు కలవు.

౧. సమాన్నితమగు శ్రేష్ఠకులమున జన్మించుట.
౨. మేమెంత విశ్వర్యశాలురమో చూడుమన్నట్లు వివిధైశ్వర్యములు కలిగి యుండుట.
౩. విద్యవలనఁగూడ గొప్ప గర్వము కలుగును.
౪. ధనము, అధికారము వీనివలనఁగలుగు గర్వమునుగూర్చి చెప్పవలసినదియే లేదు. వీనివలన మానవుఁ డంధుఁ డగును.
౫. వీటి అన్నిటికంటె నభిమానము త్యాగ, తపస్సుల వలనఁ గూడ కలుగు చుండును. భక్తిహీనమగు తపోత్యాగముల వలన గర్వమింకను బెరుగును. స్వచ్ఛమగుభక్తి దగ్గఱకు గర్వము రాజాలదు. ఏలననఁగా భక్తికి వాహనము వినయము — దీనత లేక నమ్రత, నమ్రతపై నెక్కివచ్చిన భక్తి వచ్చినప్పుడు పిల్లిముందు ఎలుక నిలువఁజాలనట్లు గర్వాభిమానములు నిలువఁ జాలవు. గరుడుని భయముచే సర్పములన్నియుఁ బరువిడి పోయినట్లు, హృదయములో భక్తి ఉదయించినప్పుడును, బ్రహ్మసాక్షాత్కారమైనప్పుడును అహంకార ముండఁ జాలదు. క్రోధకారణమునే నశింపఁజేయును.

పరీక్షిన్మహారాజున కాసమయమునఁ దనరాజ్యైశ్వర్యములను గూర్చిన గర్వమేర్పడెను. నెత్తికెక్కిన కలి యాతని

బుద్ధిని భ్రష్టము కావించెను. శ్రేష్ఠ త్యాభిమానము ఈ రాష్ట్ర మత్సరములకుఁ దావొసంగెను. అకలి దప్పులగుటచేఁ గ్రోధము తన యథార్థస్వరూపమును బయటపెట్టెను. చచ్చిన పామును మునికంఠమున వైచి, రాజు వెల్లిపోగానే, సంయోగ వశమున మునిబాలకు లచ్చటకు ఆడుకొనవచ్చిరి. మహా తేజస్వియగు శమీకమహాముని కంఠములోఁ జచ్చిన సర్ప మును గాంచియు, నాశ్రమమునుండి అశ్వమునెక్కి అవసీపతి వెల్లుటను గాంచియు, బాలురు పరుగెత్తుకొని నదీతటమునకుఁ బోయిరి. తేజస్వియగు శమీక పుత్రుఁడు అన్యఋషి కుమారులతో నాడుకొనుచుండెను. బాలు రాతనిని సంబోధించుచు నిట్లనిరి:- “ఒరీ శృంగీ! నీ విచ్చట నాడుచున్నావు. నీ తండ్రి సంగతి నీ వెఱుఁగుదువా? ఆతని కెట్టి దుర్ఘటన తటస్థించినదో? ఈ దేశమును బరిపాలించు రాజు, పరీక్షిత్తు ఆశ్రమమునకు వచ్చి, యాతని మెడలోఁ జచ్చిన పామును వేసి వెల్లినాఁడు.”

కుమారుఁ డిట్లనెను:- “ఎగతాళి కాదు కదా? నిజమేనా?”

బాలురు వారు చెప్పిన మాటలను మఱల నొక్కి చెప్పుచు నిట్లనిరి:- “ఒరే! నీవే గొప్ప సత్యవంతుఁడ వనుకొనుచున్నావు. మేము మాత్రము ఋషికుమారులము కామా? మేమెన్నఁడు నెగతాళికైన నబద్ధమును మాట్లాడము. ఒకవేళ మామాటలు నమ్మకున్న పోయి స్వయముగఁ జూడుము.”

అంత శమీకపుత్రునకు మిక్కిలి క్రోధము కలిగెను. పిల్లవాఁడే; కాని తాను తపస్వినను గర్వము కలదు. బ్రహ్మ

తేజముచే గ్రీష్మఋతువులో నెవరికిని దాఁకుటకు వీలులేని జాజ్వల్యమానమగు నగ్నివలె నాతఁడు మండిపోవుచుండెను. ఒక క్షత్రియుఁడిట్టి సాహసము చేయఁగలడా? నేను బ్రదికి యుండఁగాఁ ద్రైలోక్యవందితుఁడగు నా తండ్రి నిట్లవమానము చేయఁగలడా? ఈవిషయ మాతని మనస్సులోనికి రాఁగానే వాని పెదవులు వణఁక మొదలిడెను. రెండు నేత్రము లరుణ వర్ణము కలిగి అగ్నివలె మండిపడిపోవుచుండెను.

బాలకు లందఱు వినునట్లాతఁడు క్రోధముతో నిండి యిట్లనెను:- “ఈ యధనుక్షత్రియున కింతటి సాహసమా? తిన్న ఆకునే చింపిజేయుటా? రాజుగా నెవరొనర్చిరో వాగ్ని యెడలనే నిట్టి దుర్మార్గమా? ఒక వైశ్యుని యింటిలో నొక కాకి బాగుగా నెంగిలిపదార్థము లన్నిటిని దిని, బలిసి, యా గర్వమునఁ దాను హంసలకు సమానమని తలఁచినదట. అంత హంసలతో పందెమువేసి మానససరోవరమును దాట సిద్ధపడెను. అది హంసలకు సమానము కాకపోవుటచేఁ దన ప్రాణమును గోల్పోయినట్లు ఈ రాజుకుండ తన ప్రాణములను గోల్పోవును.”

అన్య ఋషికుమారు లిట్లనిరి:- “అన్నా! ఆతఁడీ దేశమునకురక్షకుఁడు. అట్టివాని నేదైన ననవచ్చునా? సమస్త ప్రజలను దొంగలు, దోపిడిగాండ్రు, బలవంతులనుండి బాధలు కలుగకుండ రక్షించుచున్నాఁడు.”

మిక్కిలి క్రోధమున నిండి ఋషిపుత్రుఁ డిట్లనెను:- “వానిని రక్షకునిగాఁ జేసిన దెవరు? యజ్ఞసమయమున

మనబ్రాహ్మణులు ద్వారరక్షణకై కుక్కను గావలియుం
చెదరు. అది ఆపనినే చేయక, వచ్చి మన హవిస్సుల నెంగిలి
చేసి, మన నేతిలో మూతిఁబెట్టి, స్రుక్సువములను మూ
చూచుచు నిట్టి సాహసము కావించిన దాని నేమి చేయు
దుము? బడితపూజ చేసెదము. నడుము విఱుగఁగొట్టెదము.
కోటలు పెఱికివేసెదము.”

బుద్ధిమంతుఁడగు బాలకుఁ డింకొకఁ డిట్లనెను:- “కుక్క-
విషయము వేఱు. రాజు మనుష్యుడు, వీరుఁడు. అస్త్రశస్త్ర
ధారణ చేసినాఁడు.”

క్రోధముతో శృంగి యిట్లనెను:- “మనుష్యుడైన
నధర్మము చేయవలెనని కలదా? అస్త్రశస్త్రములు ధరించి
అన్యాయము చేయునా? సేవకుఁడు స్వామికి సమానుఁడగునా?
అస్త్రశస్త్రములు ధరించి ద్వారములొనుండి, అస్త్రశస్త్రము
లను ధరించి కావలి కాయమనఁగా వాఁడు లోపలేకిఁ బ్రవే
శించి యజమాని కుర్చీమీఁదఁ గూర్చుండవచ్చునా? ఆతని
పక్కమీఁదఁ బరుండవచ్చునా? ఆతని పాత్రలలో భోజనము
చేయవచ్చునా? బ్రాహ్మణులే క్షత్రియులను దమకు రక్షకులు
గాను, కావలివారిఁగాను, ద్వారపాలురుగాను కావించిరి.
ఆతని పని ఆతని విధ్యుక్త ధర్మమును హద్దులు మీరక
పాలించుట. వా రెక్కడ కూర్చుండుమనిరో వా రక్కడ
కూర్చుండ వలయును. ఆతఁడు యజమానికి అపకారము
చేయరాదు. నేఁడాతఁ డీధర్మవిరుద్ధమును, శిష్టతారహితము
నగు కార్యము నిష్టమువచ్చినట్లు చేసినాఁడు.”

ఋషికుమారు లిట్లడిగిరి:- “ఇంతవఱకు ఇట్లెందులకు జరుగుటలేదు? ఇంతవఱ కేరాజైనను బ్రాహ్మణుల నీవిధమున నవమానము నేల చేయలేదు?”

శృంగి కుపితృడై యిట్లనెను:- “ఇప్పటివరకు వీరందరపైన పరమబ్రహ్మణ్యదేవుడగు వాసుదేవ భగవానుడు కలడు. ఆతఁడుండఁగా నిట్టి యధర్మకార్యమును జేయు సాహస మెవనికి కలదు? బ్రాహ్మణుల కిట్టి యవజ్ఞత చేయమనస్సుతోనైన నెవఁడు తలఁపఁగలిగెను? దుష్టశిక్షుఁడగు శ్యామసుందరభగవానుడు స్వధామమును జేరెను. ఇప్పుడిక నీ యధర్మములు తాము స్వతంత్రుల మనుకొనుచుండిరి. ఇప్పుడెవరేమి మనలను జేయఁగలరను ధీమాతో వారుండిరి.”

ఋషికుమారులు వివశ తాస్వరమున నిట్లనిరి:- “అయి తేమన మిప్పుడేమి చేయవలయును? భగవానుడు స్వధామమును జేరినాడు కావున మనమింక నన్నియును సహింపవలసినదే. అపకారిమీఁద కసి తీర్చుకొనుటకు మనము క్షత్రియులము కాదుగదా! మన బ్రాహ్మణులకు క్షమయే బలము.”

అత్యంతక్రోధస్వరముతో శమికతనయుఁ డిట్లనెను:- “క్షమయా! ఇటువంటివారియెడలనా క్షమ? భగవానుడు స్వధామమునకుఁ బోయిన నేమి? మనకు తపోబలము లేదా? అస్త్రశస్త్రములు దుర్బలులగు క్షత్రియులకుఁ గావలయును. మనకు బలము తపస్సు. వాణియే మన కమోఘముగు వజ్రము. నేడు నేనా యమోఘవాగ్వజ్రముచే నధర్మాత్ముడగు రాజును బూర్తిచేసెదను. అన్యాయులుగ నవనీశ్వరుడు, శీఘ్రముగఁ

దాను జేసినదానికి ఫల మనుభవింపవలెను. ఆలస్యము లేకుండు నాతఁడు యమసదనమును జూడవలయును. నా తండ్రి మెడలో మృతసర్పమును వేసినవాఁడు మృత్యుపాశమునఁ బడవలయును.”

ఇట్లని యా శమీకకుమారుఁడు క్రోధోద్రేకమున కౌశికీనదీజలమున నాచమించి రాజునకు భీషణశాపమొసంగ నుద్యుక్తుడయ్యెను.

ఆ సమయమున ఋషికుమారుని రెండుకన్నులనుండి క్రోధముచే నిప్పులురాలుచుండెనా యనునట్లుండెను. ఆతఁడు తన శరీరమును మఱచెను. కౌశికీనదీజలమును దోసిలిల్పఁ గైకొని ఋషికుమారులందఱు వినునట్టిట్లనెను:— “ఏ దుష్ట కులాంగారుఁడు నా తండ్రిగళమున మృతసర్పమును వైచెనో వాఁ ఁ నేటి కేడవదినమున నాశాసనమున మహావిషధర సర్పమగు తక్షకునిచే గఱువఁబడి మృతిజెందునుగాక!”

ఈ విధముగ శాపమొసంగి తేజస్వియగు నా ఋషి కుమారుఁ డన్యఋషికుమారులతోఁ దన యాశ్రమమునకుఁ బోయెను. కుమారుఁ డింకను జిన్నవాఁడు. ఇంకను ఆటపాట లచేఁ గాలము గడుపవలసిన వయస్సు. ఋషిపుత్రుఁడగుటచే వంశవరంపరాగతమగు తేజస్సు, తపస్సు ఆతని శరీరమున వ్యాపించి యుండెను. అయినప్పటికిని చిన్నతనపుఁ జేష్ట లెక్కడికి పోవును? ఆశ్రమమునకు వచ్చి, తన తండ్రి మెడలో మృతసర్పము మాలవలె నుండుటను గాంచి యాతఁడు సహింపలేకఁబోయెను. ఆతఁడు దానిని గాంచి వెక్కి వెక్కి యేడ్వఁ బ్రారంభించెను. ఆతని రోదన ధ్వనిచే ముని సమాధి

భంగమయ్యెను. ఆతఁడు నిద్రనుండి లేచిన వానివలె నలువైపులను గాంచెను.

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! రాజు మునిసనేక విధములఁ బిలిచినను సమాధి భంగము కాలేదు. తనకుమారుని రోదన ధ్వనిని వినఁగానే సమాధి భంగమైనది; కారణమేమి? అయితే ముని నిజముగ రాజును గని కన్నులు మూసికొనెనా? అట్లు కాకున్న అంతగొప్పరాజు వాక్యములు వినఁబడనిది చిన్నవాని రోదనమెట్లు సమాధిని భంగము కలిగింపఁగలిగినది? మా యీసంశయమును బోఁగొట్టుము.”

ముని యడిగిన యిట్టి ప్రశ్ననువిని సూతుఁ డిట్లనియె:- “మహాభాగా! ఫలాని సమయమునకు మాసమాధి పూర్తికాలెనని మొదటనే సంకల్పము చేయుదురు. ఈ జగత్తంతయు సంకల్పముననే ఆధారపడియున్నది. నిస్సంకల్పుఁడైన వాఁడు సంసారసాగరమును దాటికట్లే. సమాధిలో నీదృశ్యప్రపంచము లేకున్నప్పటికిని, అనుకొన్న కాలము పూర్తికాఁగానే అప్పుడు బాహ్యవృత్తి కలుగును. ఈదృశ్యమాన జగత్తుతో మరల నింద్రియ సంబంధము కలుగును. దీనికి నేను స్థూలోదాహరణము నొసంగెదను. ఏమానవుఁడైనను రాత్రి పరుండఁబోవునపు డిన్నిగంటలకు తప్పక లేవవలెననుకొనిన, సరిగా నాసమయమునకు మెలకువ వచ్చును. దానికొక్కనిమిషమైనను ముందువెనుక టుండదు. దైవికముగ సరిగా నాతని కుమారుఁడేడ్చు నప్పుడే ఆతఁడు సమాధినుండి లేవవలసిన వేళయైనది. బాహ్యవృత్తి కలుగుటచే మునిదృష్టి మునుముందుగాఁ బిల్లవాని రోదనము మీఁదఁబడెను. అంతఁ

దన గళమునఁగల మృతసర్పమును గాంచెను. వెంటనే యంతఁడు తన చేతితో దానిని పట్టుకొని ఆవల విసరివేసెను.

సర్పము నావలఁ బారవైచి మిక్కిలి స్నేహముచే నాతని పుత్రునితో నిట్లనెను:- “ నాయనా! నీ వెందుల కిట్లేడ్చుచున్నావు? నిన్ను బాధించిన దెవరు? నీ కపకార మొనర్చిన దెవరు? నీ కేకారణమున నిట్టి మానసిక వ్యధ కలిగినది? ఈ మృతసర్పము నామెడలోని కెట్లువచ్చినది? ఈ విషయములన్నిటిని నాకుఁ జెప్పుము. ఏడ్వకుము. ఇట్లధీరుఁడ వగుట మంచిది కాదు.”

తండ్రియట్లుడుగఁగాఁ గన్నులు నీరు తుడుచుకొనుచు శృంగి మొదటనుండి చివరవఱకు సమస్తవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పెను:- “ పరీక్షిన్నహారాజనెడు ఈదేశపురాజు కలఁడు. మీరు సమాధిలో నుండుటనుగాంచి మృతసర్పమును దెచ్చి మీమెడలో వేసివెల్లినాఁడు. నేనీ సమాచారమును విని వెంటనే ‘నేటి కేడవదినమున నీ మృతసర్పమే తక్షకసర్పమై కాటువేయఁగాక!’ అని శపించితిని.”

పుత్రుని నోట శాపవృత్తాంతమును విని, ముని తన యవమానమును మరచి తనకుమారుఁడు శాపమిచ్చినందు లకుఁ జాల దుఃఖించెను. ఆతఁడిట్లనుకొనెను - “ రామ! రామా! ఈకుట్టవాఁడు చిన్నతనముచే నెట్టియన్యాయమును గావించినాఁడు! ఎక్కడనైన నిట్టి ధర్మాత్ముఁడగు రాజునకిట్టి శాప మొసంగవచ్చునా?” ఆతఁడు పుత్రుని కసరుచు నిట్ల నెను:- “ మూర్ఖా! నీవెట్టి పిల్లతనపుచేష్టలు చేసితివిరా! చిన్నతప్పునకు వాగ్విజమును బ్రయోగించుటయూ తపము

చేసినందులకు ఫలము ? నిరపరాధులకు శాపప్రహారము కావించుటా ? ”

బాలుఁ డేడ్చుచు నిట్లనెను:- “ తండ్రీ ! ఆతని నిరపరాధుఁడని మీ రెట్లనుచున్నారు ? నాకుఁ బూజ్యుఁడైనవాని నిట్లవమానించిన వానిని దండింపక యెట్లుండఁగలుగుదును ? ”

కసరుచు ముని యిట్లనెను:- “ నోరు మూయుము. దండించువాఁడు దిగివచ్చినాఁడు ! ఇట్లెచ్చటనైన దండింతురా ? ఇది తన తపోబల నాశము చేసికొనుటకే. పోసిండు, అదియైన నెవరిమీఁద ? ఇతరుని మీఁదఁ గాదు. కేవలము విష్ణ్వంశ సంభూతుఁడగు రాజు మీఁదనా ? ఆతని తేజము చేతనే నేఁడీ ఘోరవనములో నిర్భయముగ తపస్సు చేసికొనుచున్నాము. ఆతని పురుషార్థము చేతనే యజ్ఞయాగాది కార్యములలో దుష్టులు, రాక్షసులు విఘ్నము చేయఁజాలకుండిరి. ”

భయపడుచు బాలుఁ డిట్లనెను:- “ అయితే ఆతఁ డిట్టి యధర్మకార్యమేల కావించెను ? ”

ఋషి గంభీరముగ దుఃఖతా పూర్ణస్వరమున నిట్లనెను:- “ ఓరీ ! నీవింకను బాలుఁడవు. నీబుద్ధి యింకను బరీపక్వము కాలేదు. నీశాపమున నేమి యనర్థములు కల్గునో ఆసంగతి నీకు తెలియదు. ఈరాజు గొప్ప ధర్మాత్ముఁడు. వీనితో సమానమగు సదాచారవంతుఁడు, బలవంతుఁడు, ప్రతాపవంతుఁడు, ప్రభావశాలియగు రాజింకొకఁడు లేడు. నీ శాపముచే నీవిష్ణుస్వరూపుఁడగు రాజు మరణించిన, నీ భూమి మీఁద దస్యులు, చోరులు ప్రబలఁగలరు. అప్పు

డన్ని యెడలను దోపిడులు జరుగఁగలవు. ఒకరిధనము నొకరు లాగుకొందురు. పశువులను దొంగిలింతురు. కన్యకలను బలాత్కారము కావించుదురు. స్త్రీలను హరింతురు. ప్రజలలో హాహాకారములు వ్యాపింపఁగలవు. ప్రజలు కాపులేని గొట్టెల వలె గుంపులుగుంపులుగాఁ బరువిడి బావులలో బడిపోవుదురు. సర్వత్ర అనర్థము, అత్యాచారము వ్యాపింపఁగలదు. ఈ దుఃఖము లన్నిటిని మనముకూడ అనుభవింపవలసి యుండును. మన కారణమున నీయనర్థము లన్నియుఁ గలిగినవి కావున దీనిలోని పాపమును మనముకూడ పంచుకొనవలసి యుండును.

ఇంతేకాదు, ధార్మికుడఁగు రాజులేకున్న వర్ణాశ్రమ ధర్మములుండవు. వర్ణాశ్రమధర్మములు లేకున్న వేదవిహితాచారములు నశించిపోవును. ఆచార విచారములు, కులపరంపరాగతమగు మర్యాదలు నశించుటచే నన్నివర్ణములవారు అంతర్వర్ణ వివాహసంబంధములు చేయుచుందురు. అందఱును వారియిష్టముప్రకారము ఆచారవ్యవహారములు పాటింపకయే ఆహార పానీయములను గైకొనుచుందురు. కామవాసన పెరుగఁగలదు. లోకమర్యాద నశింపగలదు. ప్రజలు కుక్కలు, క్రోతులవలె నన్నివర్ణముల స్త్రీలతో సంగమించి సంతానోత్పత్తి కావింపఁగలరు. ఆవర్ణసంకర సంతానము ధర్మకర్మ విహీనులై - పరలోకకార్యములను వదిలి - పాపకర్మలందు ప్రవృత్తులగుచుందురు.”

కుమారఁడగు శృంగి యిది యంతయును విని మిక్కిలి దుఃఖితుడై యేడ్చుచు నిట్లనెను:- “నా కివి యన్నియు నేమి తెలియును? రాజు చూషిన యవినయమును గాంచఁ

గానే నేను కుపితుడనైతిని. మీయెడలఁజేసిన యాయభద్ర వ్యవహారమును గాంచి నేను సహింపలేకపోయితిని. ఆతనిని గూర్చి నే నిట్లనుకొంటిని:- ‘ఈరాజు అమితాహంకారి. అశిష్టుడు. అధార్మికుడు అభక్తుడు. కావున ఋష్యాశ్రమము నకు వచ్చి, యిట్టి అనుచిత వ్యవహారమును గావించినాడు.’ కావుననే వీనికిట్టి శాప మొసంగితిని.’”

శమింకమహాముని మమతనంతను బుంజీభవింపఁజేసి. యెడ్డునున్న తన పుత్రుని గాంచి యిట్లనెను:- “బిడ్డా! పరీక్షింపమహారాజు గొప్ప ధర్మాత్ముడు. ఆతఁడు సమస్త భూమండలమునకుఁ జక్రవర్తి. ఆతఁడి కలికాలములోఁగూడ ధర్మము నెంతో రక్షించెను. ఆతని భయముచే నెవడుఁ నధర్మకార్యములందు ప్రవృత్తుడగుటలేదు; పరదార, పరధనాపహరణము లొనర్చుటలేదు. ఆతఁడు గొప్పగొప్ప అశ్వ మేధాదియాగములను గావించెను. ఆతని యశస్సు త్రిభువనములలో వ్యాపించినది. ఆతఁడు యశస్వి యగుటయేకాదు, ఆతఁడు వాసుదేవభగవానునకు గొప్పభక్తుడు. భగవంతుఁ డాతనికి గర్భములోనే దర్శనమొసంగెను. గదతో ద్రోణ తనయుడగు అశ్వత్థామ వేసిన బ్రహ్మాస్త్రమునుండి రక్షించెను. ఆతని కిట్టి శాప మొసంగుట, ఏపాటి ఉచితమగు కార్యము?”

కుమారుడు చింతా మనస్కుడై యిట్లనెను:- “తండ్రీ! రాజింతటి భగవద్భక్తుడు, యశస్వి, తేజస్వి, ధర్మాత్ముడగుచో, నాతఁడిట్టి అనుచిత కార్యము నేల చేసెను? ఆతఁడు మీవంటితపోనిధుల నేల యవమానించెను?”

మీమెడలో మృతసర్పమును వేయుటచే నాతని కేమి ప్రయోజనము ?”

మహాముని మిక్కిలి గంభీర స్వరమున నిట్లనెను:—
 “నాయనా! కాలము బలవత్తరమైనది. అన్నియు నదియే చేయింపఁగలుగును. మానవునకు వివేకము నశించు పరిస్థితి అప్పుడప్పు డేర్పడుచుండును. నీవు ధ్యానపూర్వకముగ రాజుగారి పరిస్థితిని గూర్చి విచారించుము. ఆతఁడు చక్రవర్తి. ఎల్లప్పుడాతనిని వేలకొలఁది దాస దాసీజనములు సేవించుచుందురు. ఆతనిభావముల వలననే అందఱు తక్షణమాజలను బాలించుచుండుదు. ఆతఁడు బయటకు బయలుదేఱఁగానే గొప్పగొప్పరాజు లాతనికి స్వాగతసత్కారములు చేయుటకు సిద్ధపడియుండురు. ఎప్పుడు నిట్టి భోగములు జరుగుచుండుట చే నాతనికి ఏ అలవాటైపోయినది. ఆతఁడిచ్చటికి ఒంటరిగా వచ్చెను. ఆతఁడెప్పుడును మాచేత సమ్మానింపఁబడుచుండెనువాఁడు. అట్టిదే యిప్పుడు నాశించెను. ఇక్కడికి రాఁగానే ఆతనికి సమ్మానము జరుగలేదు. పిలిచిన జవాబురాలేదు. అడిగినను ఆతనికి త్రాగనీయ దొఱకలేదు. ఆకలిదప్పికలబాధ ఆతని వివేకమును నశింపజేయునంత మిక్కుటమయ్యెను. అట్టిస్థితిలో నాతఁడెది అనుచితమనుకొని, తానొక యనుచిత కార్యమొనర్చిన దానికి మనమలిగి శపింప వచ్చునా? ఛీ! ఛీ! నీవు చాల చెడ్డపనిచేసితివి. నీవింకను సిల్లవాడవు. అపక్వ బుద్ధి కలవాడవు. కర్తవ్యాకర్తవ్యతాజ్ఞానములేదు. అవ్యగ్ర భావముతో మనల నెల్లప్పుడు సేవించువాఁడు, ఒకవేళ నట్టి నిరపరాధుఁడు మన కపరాధ మొనర్చినను తుమింపవలెను.”

ఈవిధముగ బాలుని మందలించి, ముని చాలదుఃఖము చెందెను. ఇప్పుడింకొక ఉపాయమేమియు లేకపోయెను. కావున నాతఁడు కన్నులుమూసికొని సర్వాంతర్యామియగు నాసుదేవభగవానుని బ్రార్థింప మొదలిడెను. “ఓ ప్రభూ! బాల్యచాపల్యముచే నీ యజ్ఞానియగు బాలకుడు రాజున కపరాధము కావించెను. ఘటఘటవాసియగు నో జగదాధార స్వామి! దీనిని తుమింపుము. ఈ బాలునికి శుభము లొన కూర్చుము! రాజునకుఁగూడ కల్యాణము కలుగుఁగాక!”

సూతుఁడెట్ల నెను:- “ఋషులారా! దీనికే సాధుత్వ మునిపేర్క, రాజు కలి ప్రభావమున మునికెంతయో అవమాన మును గావించెను; కాని మునికి దానియందు దృష్టియేలేదు. నూటిమాటికి జ్ఞాపకము చేసినప్పటికిని, ఆయపరాధము లెక్కకురాని సాధారణమైన దనియే చెప్పుచుండెను; కాని శృంగియిచ్చిన శాపమున కాతఁడు చాల వ్యధితుఁడయ్యెను. పుత్రుని మందలించెను; భగవానుని తుమింప వేడుకొనెను. రాజు తేమమును గోరెను. ఆత్మజ్ఞానులు, భగవద్భక్తులగు మహాత్ములు ఇతరులుపెట్టిన సుఖదుఃఖములను బాటింపక మిక్కిలి వ్యధితులునుగారు, మిక్కిలి ప్రసన్నులును గారు. సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వములు మనోధర్మములనియు, ఆత్మ నిర్ద్వంద్వము, నిర్లేపము, సుఖదుఃఖముల కతీతమైనదనియు, సదా పరమ సుఖస్వరూపమనియు నాతనికిఁ దెలియును. అట్టి నిర్గుణున కెవఁడు సుఖదుఃఖము లొనగూర్పఁగలుగును?”

శాసకుఁ డెట్ల నెను:- “సూతా! మహాముని కింతటి పశ్చాత్తాపము కలిగియుండినచో, శాపమిచ్చినది పుత్రుడు

కదా, తనపుత్రునికంటె నాతఁడధిక శక్తి శాలియగు తేజస్వియు, దపస్వియు, సర్వసమర్థుఁడును గదా! అట్టియెడ నాతఁడా శాపము నేల అన్యథా కావింపరాదు? రాజు చిరంజీవికావలె నని యేల నాశీర్వాదించి వరము లీయరాదు?"

అంత సూతుఁ డిట్లనెను:- "మహాభాగా! ఇది నిజమే. శమీకమహాముని పరమ తేజస్వియు, సర్వ సమర్థుఁడును. త్రికాలదర్శియగు నాముని ధ్యానమునఁ జూడఁగా రాజు మృత్యువు తక్షకవిపానమునఁ జెందవలెననియు, నిది తప్ప దనియుఁ దెలిసెను. అట్టి విధివిధానమును దప్పింప నాతని కిష్టములేదు. జరుగవలసినది జరుగవలయుననియే యాతని మతము. అందువలన నాతఁడు శాపము నన్యథా కావింపలేదు. ఆ సమయమున నాతఁడొక సర్వసమర్థుఁడగు శిష్యుని బిలిచి యిట్లనెను:- 'నీ విష్ణుడే యోగమార్గమున హస్తినాపురము నకుఁ బోము. పోయి రాజుతో నాకుమారుఁడు బాల్య చాపల్యముచే నిట్టి యనుచిత శాపము నొసంగెనని చెప్పిరమ్మ. నేటి కేడవదినమునఁ దక్షకుడు కాటువేయఁగలఁడనియు, నీ యేడుదినములలోఁ దనకు శ్రేష్ఠమునితోచిన కార్యములను జేసికొనవచ్చుననియుఁ జెప్పుము. నా హృదయపూర్వకముగ నాతని నాశీర్వాదించుచుంటిని. నీవు పరమ భగవద్భక్తుఁడవు. కావునఁ బాముకాటుచే జచ్చినను నీకు దుర్గతి కలుగదు. నీవు భగవంతునివైకుంఠ ధామమునుబొందగలుగుదు' వని చెప్పుము."

ఈ విధముగ శిష్యునకు సందేశ మొసంగి శమీకముని వానిని ద్వారగాఁ బంపెను. శిష్యుడుకూడ అత్యంత శీఘ్రముగ నాకాశమార్గమున హస్తినాపురమునకుఁ బోయెను.

చ ప్ప య.

డర్యో పితు ఉర స్యాఽప శాపు హాః దేహాః వాకూః।
డసే సాతవేః దివస మహాః అహి తక్షక తాకూ॥

యోః దేకేః సుతశాప పూజ్యపితు కేఢిగ్ ఆయో।

మర్యో స్యాఽపు ఉర నిరఖి, బహుత ణోయో చిల్లాయో॥

జగే మహాముని సునీ సబ, బాతబహుత దుఖ మన కీయో
ధిక్కార్యో సుత వివిధ విధి, నృపసన వృత్త పతై దియో॥

అ ర్థ ము.

తండ్రి మెడలోని సర్పమును గాంచి భయపడి యిట్లు
శపించెను. 'ఎవఁడు నా తండ్రి మెడలో నీపామును వైచెనో
ఆతఁ డేడవదినమునఁ దక్షికునిచేఁ గాటువడి కాలగతిఁ జెందఁ
గలఁ'డని శపించి తండ్రికడకు వచ్చి, చచ్చిన పామాతని
మెడలో నుండుటను గాంచి, మిక్కిలిగ విలపించి, కేకలు
వేసెను. అంతట ముని యా శబ్దమును విని లేచి సమస్త
వృత్తాంతమును గ్రహించి, దుఃఖించి, నందనుని మందలించి,
యీ వృత్తాంతమును నృపునకుఁ దెలియఁ బంచెను.

పరీక్షితుని పశ్చాత్తాపము

౮౦

శ్లో॥ స చింతయన్నితమథా శృణో ద్యథా,
మునేః సుతోక్తో నిర్మతి స్తక్షకాఖ్యః ।

స సాధు మేనే న చిరేణ తక్షకా

నలం ప్రసక్తస్య విరక్తి కారణమ్॥

— శ్రీభాగ. ౧ స్కం. ౧౯ అ. ౪ శ్లో.

“వ. ఆ యభిమన్యు పుత్రుండు శమీకముని శిష్యునివలన కాపవృత్తాంతంబువిని కామక్రోధాది విషయా సక్తుండగు తనకుం దక్షకవిషాన్ని విరక్తి బీజం బగుననుచుఁ గరినగరంబునకుం జని యేకాంతంబునఁ బశ్చాత్తాపంబుఁ జెందెను.”

— శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము

చ ప్ప య.

ఇత నృప పురమహాః పహుఁచి కనక జబ ముకుటఉతార్జ్యో ।

ఆశ్రమ కర్షో కుకృత్య చిత్తమహాః ఘేరి విచార్జ్యో॥

అరే, బుద్ధి మమ భ్రష్ట భఈ, అనుచిత యహ కీన్హో ।

యోగనిష్ఠ తే మహా తపస్వీ ముని అబ చీన్హో॥

సోచే - అబ ముని కోప తే, మమ సరబసు నసి జాయగో ।

తాహీ ఛిన సందేశ లే, శిష్య నృపతి ఛీగ ఆఇగో॥

అర్థ ము.

ఇచ్చట నృపతి స్వపురమునకుఁ జేరి, స్వర్ణముకుటమును దీయఁగానే, ఆశ్రమములో దానుజేసిన దుష్టార్థమునుగూర్చి

విచారింపఁదొడఁగెను. ఆతఁ డిట్లనుకొనెను:- ‘అయ్యయ్యా!
నాబుద్ధి భ్రష్టమైనది. అనుచితకార్య మొనర్చితిని. యోగ
నిష్ఠుఁడగు మహాతపస్విని నే నవమానించితిని. ఇపుడిక ముని
కోపముచే నా సర్వస్వము నశింపఁగల’దని చింతించుచున్న
సమయమున మునిదగ్గఁగఁగొనివచ్చిరి.

లోకములో పొరపాటుననైన నపరాధము చేయనివాఁ
డెవఁడున్నాఁడు? మంచివారు, చెడ్డవారు; సజ్జనులు, దుర్జనులు;
మూర్ఖులు, పండితులు అందఱును గొంచెముగనో గొప్పగనో
ప్రకృతి వశమున నపరాధమును జేయుచునే యుందురు.
దుష్టులద్వారా జరిగిన అపరాధమునకు, సజ్జనులద్వారాజరిగిన
అపరాధమునకు భేదముకలదు. దుష్టుఁడెవనికైన నపరాధము
కావించి సంశోషించి గర్వపూర్వకముగ “వానికి బాగుగా
శాస్త్రి చేసినాను అదియు బ్రతికినంతవఱకు మఱవకుండునట్లు
చేసినా”నని ప్రలాపించుచుండును. పూర్తిగ దీనికి వ్యతిరేక
ముగ సజ్జనుఁడు బుద్ధిపూర్వకముగ నే యపచారమును
జేయఁడు. ఒకవేళఁ బ్రకృతి వశమున నేదైన జిన్న అపచా
రమును గావించెనా, ప్రకృతిస్థుఁడైయుండ నాతనిహృదయము
మాటిమాటికి నానిని ధిక్కరించుచుండును. ఆతఁడు పశ్చా
త్తాపాగ్నిలోఁబడి తపించుచు, మాటిమాటికి ఇట్లనుకొను
చుండును:- “అయ్యా! ఆసమయమున నాదగు నిట్టి బుద్ధి
యేల భ్రష్టమైనది? నేనిట్టి మహాదనర్థము నేల చేసితిని?
నేను ఇంద్రియ వశుఁడనైతివా?” ఇట్టి పశ్చాత్తాపాగ్నిలో
నాతఁడు తన పాపమును గాఢివేయును. ఆ పాపమునకు

యథాశక్తిగఁ బ్రాయశ్చిత్తము చేసికొనును. దాని ప్రతీకారము కొఱకు జప, తపానుష్ఠానాది ప్రాయశ్చిత్తములలో దేనినైనఁ జేసికొను చుండును. పశ్చాత్తాపము వలనను, ప్రాయశ్చిత్తము వలనను అనేకములగు పాపములు నశించియే పోవును. చాల తగ్గిపోవును.

పరీక్షిన్మహారాజు మిక్కిలి శీఘ్రముగఁ దన నగరము లోనికి పోయెను. పురమును జేరి, తన సువర్ణ రత్నమండిత కిరీటమును దీసెను. కిరీటమును దీయఁగానే ఆతనికి తెలియ వచ్చెను. ఆశ్రమములోఁ దానుచేసిన పనిని దలఁచుకొనఁగానే ఆతనికి హృదయము బ్రద్దలగుచుండెను. ఆతఁడు పశ్చాత్తాపాగ్నిలోఁ దపించుచుండెను. ఆతనికి జగత్తంతయు శూన్యముగఁ దోచుచుండెను. ఇంకఁ దనకు షేమము లేదని ఆతఁడు మనస్సుతో నిశ్చయించుకొనెను. ముని శాపముచే తన సర్వస్వము నాశమై పోగలదనుకొనుచుండెను. ఆతఁడేకాంతమునఁ గూర్చుండి మెదలకుండ కన్నీరు కార్చుచుండెను. ఉండి ఉండి ఆతని నింద్య కుకృత్యముమీఁద నాంతరిక పశ్చాత్తాపము కలుగుచుండెను. ఆతఁడదే విషయము ననేక తర్కవితర్కములచేఁ జింతించుచుండెను:- “అయ్యో! నాబుద్ధి యిట్లు బుగ్గయినదేమి? ఆసమయమున నేను నిరపరాధియు, గూఢుఁడును, తేజోమయుఁడు నగు మునీశ్వరునితో నెట్టి యనార్య పురుషునివలె వ్యవహరించితిని? ఆతఁడు నాకేమి చెరుపుఁజేసినాఁడు? నగరమునకు దూరముగనుండి, ఘోరారణ్యములలో కటు తిక్త తీక్ష్ణ కందమూలాది ఫలములను దిని యాతఁడు కాలయాపనఁ జేసికొనుచుండెను. ఆతఁడు

నన్నెప్పుడు నేమియు నడిగెనువాడేకాడు. నావలన నాతనికిఁ గావలసిన దేమియునులేదు. భగవద్ధ్యానము చేసికొనుచుండును. తన తపోధనమును వృద్ధిచేసికొనుచుండెను. నేనకారణముగ నాతని మెడలో మృతసర్పమును వేసితిని. నేనాతని మెడలో మృతసర్పమును వేయలేదు సరిగదా విషధర భుజంగ ఫణమునఁ గాలిడితిని. పగపట్టిన పాము ఒక్కని ప్రాణముమాత్రమే తీసిపోవును. దాని విషాన్ని చే నపకారియే దగ్ధము కాఁగలఁడు; కాని మునికోపాన్ని చే పాపినగు నేను, నారాజ్యము, సమస్త సేన, బంధువులు, వేయేల నా సర్వస్వమును దగ్ధమై భస్మమై పోఁగలదు. ఒక్క నా వలనఁ గోట్లకొలఁది నిరపరాధుల జీవములు పోఁగలవు. అయ్యో! నే నెట్టి పాడుపని చేసితిని? నా కెంతటి కఠిన శిక్ష వేసినను అది మిక్కిలి యల్పముగఁ దోఁపచేయు నిందనీయ కార్యమును నేను చేసితిని. కావున మునియిచ్చిన దారుణశాపము నా పాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము కాఁగలదు. అదియును గాక నాకును, ఇతర రాజులకును ఇట్టి యపరాధము నిఁక నెన్నడును జేయరాదను శిక్షణ ఈ మూలమున లభించుఁ గాక! తపస్సుల కపరాధ మొనర్చువారి కిట్టి మర్దశ కలుగునని తెలియునుగాక! ఇక నేనుగాని, నా సంశజులుగాని, ఇతర రాజులుగాని బ్రాహ్మణులకును, దేవతలకును, గోవులకును ఇట్టి యనాదరము, నిట్టి అవమానమును జేయకుందురుగాక!”

రాఁగానే మహారాజున కీ చింత కలిగెను. అతఁ డాశ్రమమునుండి వచ్చిన తర్వాత నాచమింపలేదు. చేతులను గాళ్లను గడుగుకొనలేదు. దాసీలు స్వర్ణపాత్రలతో జలము

లను దెచ్చి చాలసేపటినుండి ప్రతీక్షించుచుండిరి కాని రాజున
కాధ్యాసమేలేదు. ఆతఁడు కుపితుఁడైన మునిని భావజగ
త్తులొ గాంచి భయభీతుఁడై గడగడ వణకుచుండెను.
ఇంతలోనే ద్వారపాలుకుఁడు వచ్చి, మహారాజునకు జయజయ
శబ్దములు కావించి, చేతులు జోడించుకొని విసేతభావముతో
నిట్లనెను:— “ప్రభూ! శమీకమహాముని ఆశ్రమమునుండి
వచ్చిన పరమతేజస్వి యగు నొక శిష్యుఁడు వచ్చి వాకిట
నిలిచియున్నాఁడు. ఆతఁడు మహారాజుగారిని శీఘ్రముగ
దర్శింపవలయు ననుచున్నాఁడు. మీ యాజ్ఞ యగుచో వాని
నిటఁ గొనివచ్చి, అగ్ని శాలలోఁ గూర్చుండఁజేతును. ”

“శమీకమహాముని ఆశ్రమమునుండి ఆతని శిష్యుఁడు
వచ్చినాఁడు. ” అనువాక్యమును వినఁగానే మహారాజు అదరి
పడెను. ఆత్యంతోత్సుకతతో ద్వారపాలునితో బాలునివలె
నిట్లడిగెను:— “ఓరీ! మునిశిష్యుఁ డేమసినాఁడు? ఆతఁడు
కోపముగ నున్నాడా? ఆతని చేష్ట లెట్లు కనఁబడుచున్నవి?
ఆతఁడేమి చెప్పదలఁచినాఁడు? ”

ద్వారపాలుఁ డత్యంత వినయముతో నిట్లనెను:—
“ప్రభూ! ముని అతిశాంతుఁడు. ఆతఁడు మహారాజునకు
జయజయశబ్దములు పలుకుచున్నాఁడు. ఆతఁడు పలుకుటకు
వ్యగ్రుఁడైనట్లున్నాఁడు. ఆతఁడాశీర్వాదపూర్వకముగ నన్ను
మీ దగ్గఱకు వెల్లిరమ్మని పంపినాఁడు నే నిట్లు నివేదించితిని
కూడా:— “విప్రోత్తమా! మా ప్రభువిప్పుడే వనమునుండి
అలసి వచ్చినారు. మీ రొక ముహూర్తముసేపు విశ్రమిం
చినఁ గొంచెముసేపైన తర్వాత మీరాకఁ దెల్పుదును ”

అంత నాతఁ డత్యంతగంభీరుఁడై శాంతభావముతో నిట్లనెను:-
 “ ఓయీ! నాకు చాల ముఖ్యమగు కార్యము కలదు. నేను
 మరల మా యాశ్రమమునకు తిరిగి వెళ్లి మా గురువుగారికి
 సంగతి సందర్భములు తెలుపవలెను. నీవు సావధానముగ
 నమ్రతతో మహారాజునకు నా సందేశమును జెప్పుము.
 దానిని వినియుఁ గూర్చుండుమనిన నేను కూర్చుండెదను. ”

‘ మునిశిష్యుఁడు కుపితుఁడుగా లేఁడు, శాంతుఁడుగా
 నున్నాఁడు. తన్నాశీర్వాదముతోఁ బిలుచుచున్నాఁడను సంగ
 తిని వినఁగానే కూర్చుండినవాఁ డట్లే కిరీటధారి కాకయే
 ద్వారముకడకు పరువిడి నచ్చెను. దాస దాసీజనములును,
 నౌకరులును, ద్వారపాలురును, ఇతరులును మహారాజిట్లు
 అభూతపూర్వవ్యగ్రతతోఁ బోవుచుండుటనుగాంచి యాశ్చర్య
 చకితులైరి. ద్వారముకడకు వచ్చి, మహారాజు అశ్రుపూర్ణ
 ములగు నేత్రములతో, మిక్కిలి అధీరతతో నేలమీఁదఁబడి
 మునిపుత్రునకు సాష్టాంగసమస్తారము కావించెను.

కృష్ణమృగచర్మమును గప్పుకొని, చేతిలో కుశ
 ముష్టిని, దండకమండులుపులను ధరించి మునిశిష్యుఁడు సాక్షా
 చ్చరీరమును ధరించిన తపమన్నట్లు కనఁబడుచుండెను. రాజీ
 విధముగ భూమిపైఁబడుటనుగాంచి మునిశిష్యుఁ డాతనిని
 కఠినతతో లేవనెత్తి, వాని నాలింగనము కావించుకొని
 మిక్కిలి గంభీరముగ నిట్లనెను:- “రాజా! మాగురువగు
 శమీకమహాముని మీ కుశల మడిగినాఁడు. నీ కాశీర్వాదము
 బంపినాఁడు. ”

‘అహ! ముని నా కుశలత నడిగినాడు. వెంటనే నా కాశీర్వాదములనుగూడ పంపినాడు’ అను సంగతిని వినిగానే మహారాజత్యంత అధీరతను జెంది యిట్లనెను:- “బ్రాహ్మణోత్తమా! నేనా మహామునికి చాల అపకారమును జేసినాను. నే నా తపోధనున కెంతటి యపకారమును జేసిననగా నాతడు నాకేమి శిక్ష విధించినప్పటికిని అది అల్పమే కాగలదు. ఇట్టిదుష్టత నన్ను దుష్టునకే అనుకూలము కావించినది. దీనికాతడు కుపితుడు కాకపోగా, నాకుశలమునడిగి, నాకాశీర్వాదములను బంపినాడు. ఈ కార్య మాతపోనిధియు, ఊమాసాగరుడగు మహాముని కనుకూపమైనదియే. మహాభాగా! నేనా సమాధినిష్ఠుడగు ముని ధ్యానసమాధికి విఘ్నము కలిగించి, ఆతనిమెడలో నెప్పుడు చచ్చినపామును వైచితినో ఆక్షణముననే నా కుశలము నాశమైపోయినది. ఇంక నాకు కుశలమెక్కడిది? సర్వత్ర అకుశలము అకుశలమే. అయితే యిందొక క్షణ కుశలరేఖ కలదు. అది మహాముని నా కాశీర్వాదములను బంపుటయే. నేనుచేసిన మహాపరాధమునకుఁ గూడ ఆతడు నా సర్వస్వమును నాశముచేయలేదు.”

అంత శిష్యుఁ డిట్లనెను:- “ఒక విషయము చాల చింతింపఁదగినది కలదు. దానికి మహాముని చాల దుఃఖించుచున్నాడు. ఆవిషయమును జెప్పటకే నన్ను ముఖ్యముగఁ బంపియున్నారు. అదేమనఁగా:- మాగురుదేవున కొక కుమారుడు పరమతేజస్వి శృంగీయను పేరఁ గలడు. ఋషికుమారుల వలన నీవృత్తాంతమును వినఁగానే ఋషి పరోక్షమున మిమ్ముల నత్యంత దాదానముగ శపించినాడు.”

రాజత్యంతోత్సాహముతో నిట్లడిగెను:- “బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠా! మునిపుత్రుఁడు నన్నేమని శపించెను? దానిని నేను వినఁదలఁచుచున్నాను.”

మునిశిష్యుఁ డిట్ల నెను:- “ప్రభూ! మాగురుకుమారుఁడు కొశికీనదీ జలముల స్పర్శించి నేటి కేడవదినమున నీవు తక్షక సర్పదప్తుఁడవు కాఁగలవని భీషణ శాపము నొసంగెను. ఇదివిని ముని తన తనయునిపై గసలి యాతనిని చాల మందలించెను.”

మహారాజత్యంతానందమును బ్రకటించుచు శీఘ్రముగ నిట్ల నెను:- “మంచిది. ఇదియూ శాపము? తక్షకుఁడు నన్నొక్కనినే కాటువేయఁగలడు. అదియు నీనాఁడు కాదు, ఏడవ దినమున. బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇది శాపముకాదు, ముని తనయుని వరప్రదానము. నేనీ రాజకార్యములం దధికముగ నాసక్తుఁడ నైతిని. జీవితమునకు ముఖ్యధ్యేయమగు శ్రీకృష్ణ చింతనమును మఱచితిని. ఋషికుమారుఁ డేడుదినములు గడువు నొసంగి నన్ను దానికి సన్నద్ధమగునట్లు చేసినాడు. ఇక నేనీ వ్యాపారము నంతను ద్యజించి శ్రీకృష్ణ చరణాంభోజముల నాశ్రయించెదను.”

శమీకముని శిష్యుఁ డిట్ల నెను:- “రాజా! నా గురు విల్లు శేలవిచ్చినారు. మీరు ధర్మాత్ములరు. నా పుత్రుని దోషముకూడ ఏమియునులేదు. భవితవ్య మిట్లున్నదికదాయని నేను సమాధిద్వారా తెలిసికొంటిని. అదృష్టమును, దైవమును అనఁగాఁ బ్రార్థనము నన్యథా చేయుట కెవరికిని శక్తి లేదు. అయినను మిమ్ములను సర్పము కాటువేసినను దుర్గతి

కలుగఁజాలదు. మీరు భగవానుని పరమధామమును బొందఁ గలరు. మహారాజా! నీకు కల్యాణము కలుగుఁగాక!’ నన్ను గురుదేవులవారు త్వరగా తిరిగిరమ్మనిరి. నేనిక వెళ్లుచున్నాను.”

మహారాజత్యంత విసేతభావముతో ముసిశిష్యుని పాదములను బట్టుకొని, యాతనిని బూజించెను. మహామునియగు శమీకాని యొక్కయు, తేజస్వియగు నాతని కుమారుఁడగు శృంగియొక్కయు కుశలసమాచారమును దెలుపవలసినదని ప్రార్థించెను. ఈవిధముగ రాజసత్కృతుడై శమీకమహాముని శిష్యుడు తన యాశ్రమమునకు వెడలి, సమస్తసమాచారమును గురుదేవునకు నివేదించెను.

ఇచ్చట పరీక్షీన్మహారాజు తిరిగివచ్చి యంతఃపురమునకు బోలేడు. ద్వారమున నిలిచియే తన పుత్రుఁడగు జనమేజయుని బిలిచి, వాని శిరస్సునఁ గిరీటమునుంచి, వృద్ధబ్రాహ్మణుల కాతని నొప్పఁజెప్పి, కాలినడకతో నాతఁడు గంగాతీరమునకుఁ బోయెను. మంత్రి పురోహితామాత్యులు చాల బలవంతముచేసిరి. అనేకవిధములగు గజ, తురగ, రథ, పాలంక్యాది వాహనము లన్నప్పటికిని, ఆ వాహనములను వినర్జించియే భగవతీ భాగీరథీతీరమునకుఁ బోవుటను గాంచి నగరములోని స్త్రీ పురుషులును, రాజ్యములోనివారందఱును, సమస్తవర్ణములవారును, ఆశ్రమములవారును రోదనముచేయుచు మహారాజు వెంట బయలుదేరిరి. ఆతఁ డెవరివై పును జూడకయు, నెవరినాక్యములను వినకయు, సమస్తవిషయములందు విరక్తి జెంది, నందనందనుఁడగు శ్యామసుందర పదారవిందములందే తన మనస్సును జోడించి సాంసారికసంబంధములన్నిటిని వీడెను.

ఈ విధముగ నాతఁ డేమియును దినకయుఁ, ద్రాగకయు
మహారాజు హస్తినాపుర సమీపమున నున్న గంగాతీరమున
నొక వృక్షముక్రిందకు వెడలి కూర్చుండెను.

భ ష్ప య

సున్యో శిష్య ఆగమన నృపతి తహఁ తురతహిఁ ఆయే ।
భూపనిరఖ భయభీత శిష్య నే వచన సునాయే॥

రాజన్ ఋషి సుత శాప దయో సో నబ సునలీజే ।
సాత్ దినా మహా హోహి ముక్తివో కారజ కీజే॥

సునీ శాపకీ భాత్ నృప, సౌపి సుతహిఁ నబ రాజ ధన ।
కృష్ణచరణ మహా చిత్తదే చలే గంగ తటముదిత మన॥

అ ర్థ ము.

మూనిశిష్యులు వచ్చిన వర్తమానమును విని యవనీపతి
వెంటనే వచ్చెను. భూపతి భయభీతుడై యుండుటను గాంచి
శిష్యులిట్లనిరి:- “రాజా! ఋషికుమారుఁడు శాప మొసంగెను.
దానినంతయు వినుఁడు. నీవేడురోజులలో మరణింతువు కావున
ముక్తిమార్గమును జూచుకొనుము.” ఈ శాపవృత్తాంతమంత
యును విని యవనీపతి తన రాజ్య, ధనాదుల నన్నిటిని తన
సుతున కొప్పగించి, చిత్తములను శ్రీకృష్ణునం దాయత్తము
కావించి మోదంబున గంగాతటంబున కరిగెను.

గంగా తటమున పరీక్షిన్మహారాజు

౮౧

శ్లో॥ అఖో విహాయే మమ మంచ లోకమ్,

విమర్శితో హేయతయా పురస్తాత్ ।

కృష్ణాంఘ్రి సేవాపథిమన్యమాన,

ఉపావిశత్ ప్రాణమమర్త్య నద్యామ్॥

— శ్రీభాగ. ౧ స్కం. ౧౯ అ. ౧౧ శ్లో.

వ.....తక్షకవ్యాళ విషానల జ్వాలాజాలంబునం
దనకు సప్తమదినంబున మరణంబని యెఱింగినవాఁడు గావున
భూపాలుండు భూలోక స్వర్గలోక భోగంబులు హేయంబులని
తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వ దీక్షాచరణంబు సంక
ల్పించుకొని.

మ॥ తులసీ సంయుత దైత్య జిత్పద రజస్తోమంబుకంటె మహా
జ్వలమై దిక్పతి సంఘసంయుత జగత్సభాగ్య సంపాదియై
కలిదోషావలి నెల్లఁబాపెడి వియద్గంగా ప్రవాహంబులో
పలికింబోయి మరిష్యమాణుడగుచు బ్రాయోపవేశంబున

క॥ చిత్తము గోవింద పదా

యత్తముఁ గావించి మఱానియై తనలో నే

తత్తరము లేక భూవర

సత్తముఁడు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

శ్లోకము.

కమల బద్దై జల మాహిఁ కింతు నిర లేప ర హే నిత ।
 త్యోహీ నృప సబ కరత ర హే కారజ రఖ హారి చిత॥
 శాపిత సురసరి తీర చలే సుని సబ ఈ ధాయే ।
 ఋషి ముని త్యాగీ సంత విరాగీ తపసీ ఆయే॥

ముని న మాహి సురపతి లద్దై, శ్రీపృథు సోహే సత్రమహాఁ ।
 త్యోహీ సంతని తేఁ ఘీరే నృప, అతిశయ శోభిత హోయఁ తహా॥

అర్థము.

తామరాకున నీరంటనట్లు నృపతి నిర్లేపుడై మనస్సంతయు మాధవునిపై నిలిపి సమస్తకార్యము లొనర్చుచుండెను. రాజు శపితుడై గంగాతీరమునకు వచ్చినాడను సంగతిని దెలిసికొని సమస్తఋషులు, మునులు, త్యాగులు, యోగులు, విరాగులు, సాధువులు, తపస్వులు వచ్చిరి. ఆతడప్పుడు మునుల మధ్యనున్న సురపతివలెను, సత్రయాగమునఁ బృథు చక్రవర్తివలెను నతిశయముగ శోభించెను.

ప్రజ్వలితాగ్ని బాగుగా మండిమండి, మంట తగ్గఁగానే దానిమీఁద నుసి పేరుకొనును. అప్పుడు లోపల అగ్ని వెలుఁగుచునే యుండును గాని, పైకి అది ఆరిపోయినట్లు తోఁచును. దానిని మరల మూడఁగానే ఆ యగ్నిపై నున్ననుసి లేచిపోయి, రాజవేయుటచే మరల నగ్ని ప్రజ్వలించును. అట్లే పరీక్షీన్మహారాజు విషయమునఁ గూడ వర్తించుచున్నది. పరీక్షీత్తు మొదటినుండియు వైరాగ్యవంతుఁడు. అతని కీ సాంసారిక

భోగములు సుఖకరములుగఁ దోచుటలేదు, కా
బుద్ధిచే నాతఁడు రాజకార్యము లొనర్చుచుండు
నరపతులవలె సంసారాసక్తుఁడుగఁ గనఁబడుచుండె
డేడవదినమున తక్షకవ్యాళవిషానలమున మరణించి
తిని వినఁగానే, ప్రాతః పాత్రకు చిలుముపట్టఁగా దాః
వేసి తోమిన నెట్లు మరల మెఱయునో అట్లే ఆతః
మును బ్రకాశించుచుండెను. ఆతని కిప్పుడు సంసా
నసారముగఁ దోచుచుండెను. బాగుగా నమలని
ర్యము రానేరదు. వీణ చెవులను మెలిపెట్టికి బి
విశుద్ధరాగ ముత్పన్నముకాదు. పేరుకొనిన నేతికి నె
గాని అది కరగదు. చందనమును బాగుగ నణుగ
పూర్ణముగ సుగంధము నీయదు. సువర్ణమును
గాల్చినంతవఱకు అది ప్రకాశింపదు. రత్నమును నె
గాని అది ఉజ్జ్వలముగఁ బ్రకాశింపదు. మృదంగమ
కొట్టి శ్రుతిచేసినఁగాని అది విశుద్ధ తాళ శబ్దము న
అదేవిధముగ నెవఁడైనఁ బెద్ద దెబ్బ తినినఁగాని అని
క్షణభంగురములగు విషయములందు సర్వదా
వైరాగ్యము కలుగదు.

ఇప్పుడిక మృత్యువాసన్నమైనదని తెలిసికొ
న్నహారాజా సమయమున సర్వస్వమును ద్యాగమ
వియదాపగయగు గంగాశరణమును బొంది, దానితల
బోయి కూర్చుండెను. ఆహా! ఈ జగజ్జనని అందఁ
ణ్యమే. అందఱ కాశ్రయమొసంగునదియే. త్రివిక్ర
శ్రీహరి భక్తశ్రేష్ఠుఁడగు బలిని మోసముచేసినప్పుడు

పాదమున సప్తలోకములను గొల్వఁగల నాతని చరణారవి-
ములు బ్రహ్మలోకమును జేరెను. బ్రహ్మదేవుఁ డా విశ్వః
దిత పాదపద్మములను భక్తితోఁ బూజించెను. అర్ఘ్య-
పాద్యాచమనాదులను సమర్పించి, దానియందు లేతగానున
పచ్చని పూపవెన్నుల తులసీదళములను వేసెను. ఏ బృంహ-
దేని దర్శనముచే సమస్తపాపములు నాశనమగునో, డే-
దివ్యగంధము సమస్త అశుభములను బోగొట్ట సమర్థమైనదో
ఏది వాసుదేవ భగవానునకుఁ బ్రിയమైనదో, ఏది యాతః
అభిన్నహృదయమో, తనసౌభాగ్యమదమున నెవతె యాత
నెత్తిపెక్కెనో, అట్టి తులసీదళములచే లోకపితామహుడఁ
బ్రహ్మ యాతని యరుణచరణములను గప్పివేయునట్లే
పూజించి, తన కమండులోదకముచే నాతని పాదములను గ-
గెను. ఆదివ్య పాదోదకమే పతితపాననియు, దైవోక్యవం-
తయు నగు గంగాస్రవంతి రూపమునఁ బ్రకటమై త్రిలోకవ-
లందు వ్యాపించెను. అట్టి శ్రీకృష్ణచరణచ్యుత సలిలమహిః
నెవరు వర్ణింపఁగలుగుదురు? మొదట నాజలము బ్రహ్మాం-
కటాహమును భేదించుకొని వచ్చినది. ఆపైన దానిని బ్రహ్మ-
తన కమండులువునందు ధరించెను. ఆమీఁదట దానిచే
దైవోక్యపూజితములగు ప్రభుపాదపద్మములు కడుగఁబడినవి
అంత హరిప్రియమగు తులసీయొక్క పవిత్ర రేణువులందులో
గలిసినవి. అదియునుగాక ప్రభు పాదపద్మ పరమ పరాగము-
నాజలము సంసర్గము చెందినది. ఆకారణమున సమస్తలో-
పాలురు తాము పావనులగుట కా జలములందు మునిగిరి
క్షీరసముద్ర మధనమున హాలాహల ముత్పన్నముకాఁగా

దానిని శివుడు త్రాగుటచే నామనకు వేడియెక్కువయ్యెను. ఆవేడిని బోగొట్టుకొనుట కాశివుని కింతకంటె వేటుపాయము తోచలేదు. ఆతడు ప్రబలవేగముగల త్రిపథగామినియగు గంగను తనజటాజూటమందు ధరించెను. అందువలన నాతడు గంగాధరుడను బ్రసిద్ధినివడసెను. ఏ గంగ మూడుననులై మూడులోకములను బావనముగావించెనో అట్టి పరిమ పవిత్రయు, జగజ్జననియునగు గంగను, తాను పవిత్రము కావలె ననుకొను నేముమూర్ఖువు సేవింపడు? మునులారా! మీరు గంగాజలమును సాధారణ జలమనుకొనకుడు. గంగను భగవద్విగ్రహమునకు వేటుగఁదలఁపకుడు. శ్రీకృష్ణుడు, గంగ వీరిద్దఱుఁ బిన్నవిగ్రహులు. ఇది నా స్తికులకును, అశ్రద్ధాళువులకును జలరూపమునఁ గనఁబడును. వాస్తవముగ నిది బ్రహ్మద్రవము. అధికోష్ణముచే బంగారుకఱగి ద్రవమైనట్లును, వేడిమిచే వెన్నకఱగి నీరైట్లును, పరాత్పరుడగు పరబ్రహ్మయొకానొక కారణమున జలమయ్యెను.

సూతుని యీవాక్యములను విని శౌనకఁ డిట్లుడిగెను:- “మహాభాగుడవగు నోసూతా! నీవు చాల యద్భుత విషయమును జెప్పితివి. ఇప్పటివఱకు మేము గంగను విష్ణుపాదాబ్జ సంభూతయనియే తలఁచుచుంటిమి. ఇది కఱగిన బ్రహ్మవిగ్రహమని చెప్పుచున్నావు. ఇది యెట్లు? బ్రహ్మజలరూపమున నేల ప్రవహించెను? మాయీసందేహమునకు సమాధాన మొసంగి తర్వాత విషయమునకుఁ బోవలయును.”

సూతుడు శౌనకుని యీప్రశ్నను విని గద్గదికుఁడై, కన్నుల నశ్రువులను గార్చుచుండెను. ఆతని హృదయము

నుండి గంగా యమునలు రెండును కన్నులద్వారా ప్రవహించుచున్నట్లుండెను. ఆతని శరీరమంతయు రోమాంచమయ్యెను. నయనాశ్రువులను దుడిచికొని, ఆచమించి సూతుఁ డిట్లనెను:- “మహాభాగా! నీవు చాల మంచిప్రశ్న వేసితివి. ఈకథ మిక్కిలి రసమయమైనది. భగవద్గుణములం దెంతటి సౌందర్యము కలదో మీరీ కథాశ్రవణముచేఁ దెలిసికొనఁ గలుగుదురు. నేను చెప్పకథలో భగవంతుని లోత్రైక్య విమోహన కథారసమహత్వ మెంతగలదో తెలియఁగలదు. మంచిది, ఇఁక మీరందఱు వినుఁడు.

ఒకానొక దినమున వైకుంఠధామములో భగవానుఁడు విరాజిల్లుచుండెను. గొప్పగొప్ప విష్ణుభక్తులును, పార్షదులును ఆతనికి పరిచర్యనుచేచుండిరి. చాలమంది ఋషులు, మునులు, సిద్ధులు, గంధర్వులు, దేవగణము భగవానుని సభలో నుండిరి. శంకరుఁడు, బ్రహ్మ, ఇతర ప్రధాన దేవతలు, లోకపాలురును అచ్చటఉండిరి. ఇంతలో వీణనువాయిం చుచు, హరిగుణగానము చేయుచు, ప్రాణిమాత్రులను తన వీణా రుంకారముచేఁ దస్మయులఁజేయుచు దేవర్షి యగు నారదుఁ డచ్చటకు వచ్చెను. నారదుని గాంచి సభాసదులందఱును బ్రహ్మనందమును జెందిరి. అందఱు నాతని సభినందించిరి. ఆతఁడును బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్గురకుఁ బ్రణామము కావించి, అందఱకును యథోచిత సత్కారములను గావించి భగవానుఁడు నియమించిన యాసనమునఁ గూర్చుండెను. ఇంతటి గొప్పసభను గాంచి నారదుఁ డానందము చెందెను. అంతపఱకు గానము చేయుచుండిన గంధర్వులు తమ

గానము నాపి నారదుని పాడుమని బలవంతము చేసిరి. నారదుడు కొంచెముగ సంకోచించుటను గాంచి భగవానుడు నవ్వుచు నిట్లునెను:- “నారదా! కొంచెముగ పాడుము. నీవే తన్మయమగునట్లు నాగుణగానమును జేయఁగలవాఁడవు.” భగవానుని ప్రశంసావాక్యములు వినునప్పటికి నారదుని యానందమునకు మేఱలేకపోయెను. హర్షముచే నారదుని హృదయము పొంగిపోయెను. హృదయ తంత్రులు తమకుఁ దామే యుంకారముచేయ మొదలిడెను. సర్వబ్రహ్మవిభూషితయగు తనవీణను మీటి అత్యంతాహ్లాదముగ తన్మయుఁడై యాతఁడు పాడ మొదలిడెను. ఆ దినమున సభయంతయుఁ జిత్రలిఖిత ప్రతిమలవలె స్థబ్ధమగునట్లు సర్వము, రాగము బయలు వెడలెను. భగవానుడుకూడ స్థబ్ధుడయ్యెను. ఆతఁడు ప్రత్యంగమునఁ జేష్టులు తప్పియుండెను. ఆతని శ్రీవిగ్రహము కఱగిపోవునంతగ భగవంతుడు తన గుణశ్రవణమునకు హర్షముచే తల్లీనుడయ్యెను. ప్రక్కన గూర్చుండిన బ్రహ్మకు కొంచెము తెలివి కలదు ఆ కారణమున నాకటిగిన బ్రహ్మ ద్రవమును దన కమండులుపులోనికిఁ గొంచెముగఁ బట్టుకొనెను. ఈ విధముగ హరి తన గుణ, యశఃకీర్తనమును వినుటచే ద్రవీభూతుడయ్యెను. తర్వాత కాలాంతరమున భగవత్పాదపద్మములు బ్రహ్మలోకమునకు రాగా ప్రేమ వ్యగ్రతలో బ్రహ్మ సమస్తమును మఱచెను. అ కమండులుపు జలముచే శ్రీఘ్రముగ భగవచ్ఛరణారవిందములను బ్రత్యక్ష నము కావించెను. అక్కడనుండి యాసురాపగ మూఁడు నడులై ప్రవహించెను. ఒకటి పాతాళమున భోగవతీ యను

పేరఁ బ్రసిద్ధిఁజెందెను. స్వర్గమున దేవసరితయనియు, భూమి
యందు అలకనందయనియుఁ బ్రసిద్ధిఁజెందెను. దానిలోని ఒక
ప్రవాహమును భగీరథుఁడు తెచ్చుటచే దానికి భాగీరథియను
పేరు కలిగెను. జహ్నుమహర్షి దీనిని పుత్రికగా స్వీకరించెను
గావున దీనికి జాహ్నువి యనియుఁ బేరు కలిగెను. కావున
నీ గంగ జగద్వంద్యగను, పరమపావనిగను ప్రసిద్ధి వడసెను.
సమస్త ఋషులును, మునులును, పరమార్థ పథ పథికులును
దీని నాశ్రయింతురు. అందఱు దీని శరణమునకుఁ బోవుదురు.
చివరకు దీనినే పొంది ముక్తులగుదురు. పరీక్షీన్మహారాజుకూడ
దీని తటముననే కూర్చుండి తన జీవితములోని చివర ఏడు
రోజులు ఆహారపానీయములనువీడి గడుపనిశ్చయించుకొనెను.

పరీక్షీన్మహారాజు చక్రవర్తిగానున్నంతవరకు ఋషులు,
మునులు కలిదోష కారణమున నీ ధరాధామమును వదలి
పోలేదు. ఇచ్చట శరీరములతోడనే యుండెను. మహారాజు
రాజ్యమును ద్యజించినాఁడనియు, విప్రశాపముచే నేడు దిన
ములలో మరణింపఁగలఁడనియు, విషధర నాగ రాజగు తక్షకుఁ
డాతనికి గాటువేయఁగలఁడనియు, సమస్త రాజ్యమున వ్యాపిం
చెను. ధర్మాత్ముండగు పరీక్షీన్మహారాజు ఈప్రపంచమును
వదలిపోఁగానే సర్వత్ర లి సామ్రాజ్యము వ్యాపింపఁగలదు.
అప్పు డాతఁడు తన యిష్టము వచ్చినట్లు అన్యాయము,
పత్యాచార మొనరింపఁ గలఁడు ఈ సమయమున
నేసాధనచే సాధుపురుషులు తమ కాలమును గడుపఁగలరు?
అందఱు బాపులగుటచేఁ బృథ్వి ఒక దినమైనను నిలువఁ
జాలదు. కలి కుకృత్యములచే ధర్మాత్ములు ఆశ్రయ మేమి

యును లేక భూమిమీద నుండజాలరు కావున నీయేడు దినములలో సమ స్త్రీయుషులును, మహారులును గలిసి యేదైన సరళ, సుగమ, సర్వోపరి, సర్వోత్కృష్టసాధనమును స్థిరము కావించి, దానిని సర్వసాధారణులకు నెఱుకపరుపవలయును - అని యిట్లు త్రికాలజ్ఞునగు మునులాలోచించుకొని, సమాధి ద్వారా సమస్తసమాచారమును దెలిసికొని, సమస్తదిక్కుల నుండి గుంపులు గుంపులుగ ఋషులు, మహారులు, హస్తినా పురసమీపమున ఆనందతటమును స్థానమునఁ బరీక్షిన్మహారాజు పయోపవాసవ్రతమును బట్టి కూర్చుండిన చోటకు వచ్చిరి. సాధువులు సదా సంసారసంతాప సంతప్త జీవులకు మేలుచేయవలయుననియే యీ లోకమున భ్రమణము చేయుచుందురు, అయితే మేము జగదుద్ధారము కొఱకును, విశ్వ కల్యాణము కొఱకును దిరుగుచున్నామని చెప్పరు. అడిగినచో మేము తీర్థయాత్రలు చేగుఁబోవుచున్నామని చెప్పుచుందురు. శౌనకా! సమస్త తీర్థస్వామియగు శ్రీహరిని దమ హృదయములలో నిల్పుకొనినవానిని తీర్థము లేమంత పవిత్రము చేయఁగలవో నీవే యాలోచించుము. తీర్థయాత్రాది పుణ్యకార్యములతో వారి కేమిపని? కాని వారిమిషతో తీర్థములను పవిత్రము చేయుచుఁ దిరుగుచుందురు. వారు స్నానముచేసి తీర్థములలోని పాపములను పోగొట్టుచుందురు. ఈ విధముగ మునిగణము కొందఱు గంగాస్నానమును మిషచేతను, కొందఱు హరిద్వారము, బదరీనారాయణాది తీర్థములకుఁ బోవలెనను మిషచేతను గంగాతటమునకు వచ్చిరి. చాలమంది ఒంటరిగానే వచ్చిరి. కొందఱు శిష్యప్రశిష్యులతోడను, పుత్రపౌత్రులతోడనువచ్చిరి.

కొందఱు కౌపీనధారులు. కొందఱు వల్కలధారులు. చాల
మంది బోడులు. కొందఱు జడలు ధరించిరి. కొందఱు
మానులు. కొందఱు దిగంబరులు. కొందఱే భక్తులు. కొం
దఱు ఫలాహారులు. కొందఱు క్షీరాహారులు. కొందఱు జలా
హారులు. కొందఱు నిరాహారులు. కొందఱు వాయుభక్షణ
చేసి జీవించుదురు. కొందఱు జ్ఞాననిష్ఠులు. కొందఱు భక్తినిష్ఠ
గల భాగవతులు. కొందరు తమ అగ్నిహోత్రమును దమ
వెంటఁ గైకొని వచ్చిన కర్మనిష్ఠులు. ఈవిధముగ నానాదేశ
ములనుండి వివిధాచార విచారములు, వివిధ వేషభూషలు,
వివిధ రకములగు ఋషులు, మునులు, సాధువులు, సజ్జనులు
అందఱు నా స్థానమునకు వచ్చిచేరుకొనిరి. వారిలోఁ బ్రధాను
లగువారి పేరు లివి:- అత్రి, వశిష్ఠుఁడు, చ్యవనుఁడు, శరద్వం
తుఁడు, అరిష్టనేమి, భృగువు, అంగిరుఁడు, పరాశరుఁడు,
విశ్వమిత్రుఁడు, పరశురాముఁడు, ఉతధ్యుఁడు, ఇంద్రప్రమ
దుఁడు, ఇద్ధమాహుఁడు, మేధాతిథి, దేవలుఁడు, ఆర్షి ప్షేణుఁడు,
భరద్వాజుఁడు, గౌతముఁడు, పిష్పలాదుఁడు, మైత్రేయుఁడు,
బౌవుఁడు, కవషుఁడు, అగస్త్యుఁడు, వ్యాసభగవానుఁడు,
నారదుఁడు, అరుణుఁడు ఇంక ననేకులగు దేవర్షులు, రాజర్షులు,
మహర్షులు, బ్రహ్మర్షులు, త్యాగులు, తపస్వులు, విరాగులగు
మహాత్ములెందఱో అచ్చటికి చేరుకొనిరి.

మహాత్ములందఱు తన స్థానమునకు వచ్చుటను గాంచ
గానే మహారాజులవారి యానందమునకు మేఱ లేకుండెను.
వీరందఱు జగద్వంద్యులు, మహాపురుషులు. అంత్యకాలమున

నాకు దర్శనమిచ్చుటకు వారు స్వయముగ విచ్చేసిరి. ఇది నాకెంతటి సౌభాగ్యకరమగు విషయము!

ఇట్లాలోచించుకొనఁగానే మహారాజు హృదయము గద్గదికమాయెను. ఆతని శరీరమంతయు రోమాంచమయ్యెను. చేతులు జోడించుకొని మహారాజులేచి ఋషులకును, మునులకును సత్కారమును గావించి, అర్ఘ్యపాద్యదులతో వారి కందఱకును యథోచిత పూజలు కావించెను.”

చ ప్ప య

మాఘ మకర కే మధ్య మనుజ మాధవ జ్యోః ధావే ।
త్యోః సబ దిశి తేః సభీసంత గంగాతట ఆవే॥

ఉరే అర్ఘ్య దేః నృపతి యోగ్య ఆసనబై తావే ।
చరణ ధూరి ధరి శీశ వినయ తేః వచన సునావే॥

పాపకర్మ కరి క్రూర అతి, విప్ర శాప శాపిత భయో ।
కింతు సంత దరసనని తేః, ధన్య ఆజ హృః హ్వైగయో॥

అ ర్థ ము

మాఘ మకరమాసముల మధ్య మానవులు వేణీ మాధవునికడ కెట్లు పరువిడి నచ్చుచుందురో అట్లే సమస్త దిక్కులనుండియు సాధువులందఱును గంగాతటమునకుఁ బరువిడి వచ్చిరి. వారురాఁగానే వసుధాధిపతి యర్ఘ్యచ్చి యోగ్యా సనములమీఁదఁ గూర్చుండఁజేసి, చరణరజమును శిరమున ధరించి వినయవాక్కులతో నిట్లనెను:- “మునులారా! నేనతి పాపకర్మను గ్రూరుడనై యొనర్చి విప్రశాపమును బొందితిని; కాని నేఁడు సాధుదర్శనముచే ధన్యుడనైతిని.”

పరీక్షితుని పారమార్థిక ప్రశ్న

౮౨

శ్లో॥ తతశ్చ వః పృచ్ఛ్య మిమం విప్రచ్ఛే.

విశ్రభ్య విప్రా ఇతికృత్యతాయామ్.

సర్వాత్మనా మ్రియమాణైశ్చ కృత్యమ్,

శుద్ధం చ తత్రామృ శతాభియుక్తాః॥

—శ్రీభాగ. ౧స్కం. ౧౮ అ. ౨౪శ్లో.

క॥ ఏడు దినంబుల ముక్తిం

గూడఁగ నేరీతి వచ్చు గురుసంసార

క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ

జూతుఁడు మాతండులార శ్రుతివచనముల॥

శ్లో॥ ప్రాప్తానందులు బ్రహ్మబోధనకళా పారీణు లాత్మప్రభా
లుప్రాజ్ఞాన మహాంధకారులు దయాళుద్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీకుం గానవచ్చుంగదా
సప్తాహంబుల ముక్తి కేగెడు గతిం జర్పించి భాషింపరే.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

బారబార సిర నాళి నృపతి బోలేయోఁ సబతే॥

కర్యో అకారజ కాజ చిత్త చంచల మమ తబతే॥

మూర్తిమాన హైఁ వేద ఆప ఋష-ముని తనుధారీ॥

దర్శన దేకేఁ సపది విపతి చింతా మమ టారీ॥

ముని ప్రేరిత అహి డసై భల, శుభ కర్తవ్య బతాళి దే॥

భ్రమ భయ భేద మిటాళి దే॥ కృష్ణకథా సునవాయి దే॥

అర్థము

పరీక్షిస్తూ హారాజు వారందఱకును మాటిమాటికి నమో
స్కారములు చేయుచు నిట్లనెను:- 'నే నప్పుడు చంచల
చిత్తుడ నగుటచే నకార్యము నొనర్చితిని. మీరు మూర్తి
మంతములగు వేదములు, ఋషి - ముని తనువుల ధరించితిరి.
మీరు నాకిప్పుడు దర్శన మొసంగి యాసన్న విపచ్చింతను
బోగొట్టితిరి.

మునిప్రేరితమున సర్పము కాటువేయుఁగాక! నాకిప్పుడు
శుభకర్తవ్యమును బోధింపుఁడు. నాయొక్క భ్రమ భయ
భేదములను బోగొట్టుడు, శ్రీకృష్ణకథను వినిపింపుఁడు. '

మనయెడల హృదయపూర్వకమగు ప్రేమ యెవరి
కున్నదో, కపటప్రేమ యెవరి కున్నదో ఆపత్సమయమున
బయటపడును. సుఖసంపత్తులున్న సమయమున సహానుభూతిని
జూపువారును, బ్రేమను బ్రదర్శించువారును జాలమంది యుం
దురు. దుఃఖసమయమున వదలక, సుఖసమయమునకంటె
దుఃఖసమయముననే మిక్కిలి ప్రేమను ప్రదర్శించువారే
నిజమగు ప్రియులు. దుఃఖమున మానవుఁడు దీనుఁడగును.
నల్లిశలను సహాయ సానుభూతుల కొఱకు చూచుచుండును.
ఆసమయమున నాతనికి ధైర్యమును జెప్పి, రెండుతీపిమాటలు
చెప్పి యాశ్వాసించువారమూల్యప్రియులు. దుఃఖతుఁ డిట్టి
సమయమున సహాయకునియెడల నత్యంత కృతజ్ఞతను బ్రక
టించును.

పరీక్షిత్తుని మహారాజులు యోజించుకొనెను:- “నావలన ననుచితకార్యము జరిగినది. ఆకారణముగ నేను బ్రాహ్మణు నవమానించితిని. ఆకారణమున నమస్త బ్రాహ్మణులును, ఋషిమహర్షులును నన్ను నీచునిగ, ననాద్యునిగ, బ్రాహ్మణ ద్వేషిగ భావించి త్యజింతురు. వారు నేజేసినపనికి నిందిం తురు. నన్ను మాటిమాటికి ఛీ! ఛీ! యని నిందింపగలరు.” అని తలచి యాతఁడేకాంతమున గంగాతటమునకుఁబోయి కూర్చుండెను; కాని చివరకు దీనికి విపరీతముగ జరిగెను. నల్దిశల నుండి గొప్పగొప్ప ఋషులు, మహర్షులు, తపస్వులు వచ్చి యాతనియెడల సానుభూతిని జూపించిరి. అప్పుడు మహారాజు హృదయము కరిగిపోయెను. దుఃఖముబిడెను. ఆతఁడు కృత జ్ఞతాభారమున నణఁగిపోయెను. అందఱకును యథోచిత సత్కారములు కావించి చేతులుజోడించుకొని గద్గదకంఠ ముతోఁ బరీక్షిత్తుని మహారాజులు నెను:- “మహర్షులారా! నన్నుఁ బ్రజలు రాజరాజేశ్వరుఁడు, చక్రవర్తి, మహారాజాధిరాజు, ఇంక నెన్ని యోవిధములఁ బిలుచుఁగాక! ఆ శిష్టాచారసంబంధ సంబోధనలచే నాకిసుమంతైన నానందము గలుగుట లేదు. ఏల ననఁగా నాశ్రితులు, స్వార్థులు, సర్వదా అతిశయముగఁ బొగడుచుందురు; కాని నేఁడు నేను యథార్థముగ రాజులంద రలో శ్రేష్ఠుఁడను. నిందితకార్యము నొనర్చిన యధముఁడనగు నామీఁదఁగూడ యింతటి కృపయంచుటను స్మరించిన నాశరీ రము పులకరించుచున్నది. మరణసమయమున నందఱు నొక్కసారిగా నాకు దేవదుర్లభమగు దర్శన మొసంగితిరి. నేను ధన్యుడనైతిని. కృతకృత్యుఁడనైతిని. నేఁడు నాసమస్త శోక,

మోహ, దుఃఖ, నిర్వేద, సంతాపములు నశించినవి. మును
లారా! రాజులు చాలగర్వముగనుందురు. వారెవరిని లెక్క
చేయరు. ఇవియునుగాక రాజై యవివేకియై సదసద్విచార
శూన్యుడైన నింకఁజెప్పవలసిన దేమున్నది? “చిరుచేదుగల
తిప్పతీగె వేఁపచెట్టెక్కిన నెట్లుండును?” అవివేకియగు రాజెల్ల
ప్పుడు సధర్మప్రవృత్తుండగును. ఇప్పుడు చూడుడు. అవివేకము
మూలముననే కదా నాద్వారా యిట్టి పాపకర్మజరిగి ముని
తనయునిచే శాపగ్రస్తుండను గావలసివచ్చినది.”

ఒకవృద్ధమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! మేమును
ఎవరో చెప్పకొనుచుండఁగా గాలికబురు వింటిమి; కాని రాజా!
మీరు యథార్థమును జెప్పుడు, శమికకుమారుఁ డేల మీకు
శాప మొసంగెను?”

మహారాజు మిగుల లజ్జితుడై యశ్రువులనురాల్చుచు
నిట్లనెను:- “మహర్షులారా! మీరు సర్వజ్ఞులు. అన్నియుఁ
దెలిసియే మీరు నామీఁద గృహయుంచి యిచ్చటికివచ్చితిరి.
అయినను మీరు నామేలుకొఱకు నాపాపమును నాచేతనే
చెప్పింపవలయునని చూచుచున్నారు. ఇది మీసాధుత్వమును
దెలుపును. ఏలననఁగా పాపముగాని పుణ్యముగాని స్వయ
ముగఁ జెప్పకొనుటచే క్షీణించును. నేను వేటకై వనమునకు
వెడలితిని. అచ్చటనొక మృగము వెంటఁబడి ఆకలిదప్పులచే
వ్యాకులమునుజెంది శమికమహాముని యాశ్రమమునకు వెడ
లితిని. నేను చాలసారులు మునిని బిలిచితిని. ఆతఁడు సమాధి
మగ్నుడైయుండెను. ఆసమయమున నాబుద్ధి భ్రష్టమయ్యెను.
ఒక చచ్చినసర్పమును బరీక్షకొఱకు మెడలోవేసి విచారింప

కయే రాజధానికి తిరిగివచ్చితిని. తర్వాతఁ దేజస్వియగు నాతని కుమారుఁడు నన్ను శపించెను:- “ఈ చచ్చినపామే తక్షకుఁడై నేటి కేడవదినమున నీపామును వేసినవానిని గఱచుఁగాక!” అని యిట్లు శపించిన వృత్తాంతమును వినఁగానే నేను సర్వస్వమును ద్యజించి యీ గంగాతటమునకు వచ్చితిని. ఇప్పుడు అధర్ముఁడనగు నాకాశ్రయము లేదు. భూదేవోత్తము లారా! ఈ గంగమ్మ తల్లియు, మీరును నాకు రక్షకులు. మీయందఱ పాదములను నేను శరణు వేడుచున్నాను. మీరు నాపైఁ గృపనుజూపి నన్నుద్ధరింపుఁకు.”

అంత నా మునులందఱు సహానుభూతిని జూపించుచు నిట్లనిరి:- “శాపము నొసంగి మునితనయుఁడు చాల చెడ్డపని చేసినాఁడు. ఇంతటి యల్పాపరాధమున కింతటి యనల్ప దండమును ధర్మాత్ముఁడగు రాజున కొసంగినాఁడు. ఇది యుచితముకాదు.”

ఇది విని చాల శీఘ్రముగ పరీక్షిన్మహారా జిట్లనెను:- “లేదు, మహాత్ములారా! ఋషిపుత్రుఁడు నాకు చాల యుపకార మొనర్చినాఁడు. ఆతఁడిచ్చినది నాకు శాపము కాదు; వరదానము. ఎంతవఱకు నేను దేహగేహములం దాసక్తి చెందియుండెనువాఁడనో, ఎంతవఱ కీ రాజ్యరూపమగు పాప పంకమునఁ బడియుండెనువాఁడనో, భగవంతుని మఱచి యెంతవఱకు భోగములలోఁ బడియుండెనువాఁడనో, సాక్షాత్తుగ భగవానుఁడే ఆరూపమున నాకు శాప మొసంగి, నాకు వైరాగ్యోపదేశ మొసంగుటకు వచ్చినట్లున్నది. తామప్పుడే నశించితిమని సాంసారికులు మృత్యువునకు భయపడుదురు.

నేనిప్పుడు మిమ్ములను శరణువేడితిని. ఇప్పుడింక నాకు భయమేమున్నది? మీరందరును గలిసి నాసంగతిని విచారించెదరు. నన్నభోగతికి పోకుండ రక్షింపఁగలరు. సంసార సాగరమున మునిగిన నన్నుఁ జేయిపట్టుకొని పైకిలాగి యుద్ధరింపఁగలరు.”

మహారాజు పలికిన దీనతాపూర్ణమగు గంభీరవచనములను విని యావృద్ధమహర్షి అందఱతో నాలోచించెను. ఆతఁడందఱ నిట్లడిగెను:- “రాజును దక్షకుఁడు కాటువేయకుండు నట్లు మీవద్ద నేమైన యంత్ర, మంత్రౌషధ ప్రయోగములున్నయెడలఁ జెప్పుఁడు.”

అంత మహారాజు జిట్ల నెను:- “మునులాతా! నేను బ్రదుకఁ గోరుటలేదు. చాలకాలము బ్రదుకుటచే నీయధర్మ పూర్ణమగుఁ గలికాలమున లాభమేమి కలదు? నేనిప్పుడు నా చిత్తవృత్తిని సమస్త విషయములనుండి ఉపసంహరించి వాసుదేవ భగవానుని చరణ కమలములందు లగ్నము చేసితిని. ఇప్పుడు నాకు శాపభయమును లేదు, కపట వేషధారియగుఁ దక్షకుని భయమును లేదు. మీరందరు నాకు నందనందనుని దివ్యసుందర సుమధుర కథలను వినిపింపుఁడు. మీరందఱును గలిసి ప్రభుప్రేమ రూపమగు పీయూషమును గ్రోలఁ జేయుఁడు, అనేకజన్మల వఱకు నా యనాది అనంత, అచ్యుతుని చరణ కమలములందు దృఢానురాగము కలుగునట్లు మీరంద రాశీర్వాదింపవలయును. ఇంకను నే నేయోనిలో జన్మించినను ఇట్టి పాపము చేయకుండునట్లును, సర్వత్ర నా వాసుదేవుఁడే నిండి యున్నట్లు భావించి, అందఱతోడను, సమస్త జగత్తుతోడను నాకు మైత్రీభావ ముండునట్లును, నెవనిని నాశత్రువుగ నెంచ

కుండునట్లును, గ్రోధము వహించి యెవరికి నపకార మొనర్ప కుండునట్లును ఆశీర్వాదింపవలెను.”

పరీక్షిత్తుని యీ దృఢతను గాంచి ఋషులును, మునులును జకితులైరి. ఆతఁడు సర్వస్వమును ద్యజించి, పృథ్వీ శాసనభారమును దన పుత్రుఁడగు జనమేజయున కొప్పగించెను. ఆతఁడు త్తరాభిముఖముగఁ గూర్చుండెను. ఆతని కుశాసనముయొక్క కుశాముఖములు దక్షిణముఖముగానుండక తూర్పుముఖములుగ నుండెను. పితృకార్యములలోఁ దప్ప శుభకార్యములం దెన్నడును కుశాముఖములు దక్షిణములుగ నుండరాదు. “ఈ విధముగఁ బ్రాయోపవేశవ్రతములో దృఢముగఁ గూర్చుండిన నృపతిని గాంచి యాకాశమున నిమానములమీఁదఁ గూర్చుండిన దేవగణము ఆతనిని బ్రశంసించుచుండెను. వాగు ధర్మాత్ముఁడును, ద్యాగియునగు రాజుమీఁద దేవదుందుభులను మ్రోగించుచు పారిజాత పుష్పవృష్టిని గుఱియించిరి. సమస్త ఋషులు, మునులు, త్యాగులు, తపస్వులు సాధువాదము లొనర్చి చక్రవర్తిని బ్రశంసించిరి. అందఁడతేక కంఠమున నిట్లనిరి;— “రాజా! నీవు ధన్యుడవు. ఇట్టి వచనము నీ కనుకూలమైనదియే.”

ఈవిధముగ నందఱద్వారా అనుమోదితుడై, సత్త్వతుడైన తర్వాత నా వృద్ధముని అందఱతరపున నిట్లనెను:— “రాజర్షి శ్రేష్ఠా! ధర్మరాజా! ఈ వచనములు నీ కనురూపములుగ నే యున్నవి. ఏలననగా నీ జన్మము పాండవుల వంశములో జరిగినది. ఆ పాండవుల చిత్తవృత్తి పొరపాటున నైన సధర్మమువైపునకు బోదు. వా రెల్లప్పుడును శ్యామసుందర

చరణారవిందముల ననుసరితురు. ఆతని పదచిహ్నములనే పరమలక్ష్మ్యముగ గ్రహించి ముందుకు పోవుచుందురు. భగవంతుఁ డెచ్చట కూర్చుండఁబెట్టిన నచ్చట కూర్చుండును. ఎక్కడికి వెళ్లుమనిన నక్కడకు వెళ్లుదురు. ఏ పనిని జేయవలదనునో ఆపనిని మఱచియైనఁ జేసెడువారుకారు. అందుకనియే వారు ప్రాతఃస్మరణీయులు, పుణ్యశోకులైరి. భగవంతుఁడు స్వభామమునకుఁ జేరినాఁడను సంగతిని వారు వినఁగానే రాజ్యసింహాసనమును ద్యజించి ఉత్తరఖండమునకుఁ బోయిరి. వారికిఁ జిత్తరాధికారిని నీవు. నీవును నీ సర్వస్వమును ద్యజించి శ్రీకృష్ణచరణారవిందములం దేల మనస్సును లగ్నము చేయకుండువు?”

మునులయొక్క యీ సారగర్భిత సచనములను విని వరీక్షీన్మహారాజత్యంత నమ్రుఁడయ్యెను. ఆతఁడు మునులందఱకును శిరస్సాష్టాంగ నమస్కారము కావించెను. ఇప్పుడా మునులందఱు తమలోఁ దా మిట్లనుకొనిరి:- “చూడుఁ డీ మహారాజెంతటి ధర్మాత్ముఁడో, ఎంతటి నమ్రుఁడో? పౌరపాటున జరిగిన యొకానొక యపరాధమున కెంతటి దుఃఖితుఁడగుచున్నాఁడో చూడుఁడు. ఆ మునిపుత్రుఁడు తన బాలత్యమునే బయటపెట్టెను. ఆతనితండ్రి అతఁడుచేసిన కార్యమును సమర్థింపలేదు సరికదా యింకను మిక్కిలిగఁ జీవాట్లుకూడ పెట్టెను. ఇప్పటికి అయినదేమో అయినది. రాజు మరణమోములమున జరుగవలెనను విషయమును మేము యోగదృష్టిచే జూచి కనుగొంటిమి. ఈతఁడు పుట్టినప్పుడే యీ విషయమును జ్యోతిష్కులు చెప్పియుండిరి. ఇప్పుడు మనము

చేయవలసినపని యొకటి యున్నది. ఈ రాజర్షి తన శరీరమును వదలువలకు మన మిచ్చటనే కూర్చుండవలయును. ఈ ధర్మాత్ముడగు రాజునకు దుర్గతి కలుగనీయరాదు. ఇట్టి ధర్మాత్ముడగు రాజునకు శాప మొసంగి, అపమృత్యువుపాలుచేసి నరకమునకుఁ బంపినారను నపకీర్తిని బ్రాహ్మణులకు రానీయఁగూడదు. ఇప్పుడు మనమందఱమును గలిసి యీతనికి ఉద్ధారముకలుగు నుపాయము నాలోచింతము.”

వృద్ధముని పాక్యములను విని సమస్త ఋషులు మునులు హర్షముతో నిట్లనిరి:- “సత్యము, సత్యము. మే మందఱ మేడుదినములవఱ కెచ్చిరికినిఁ బోము. ఈ రాజర్షి తో సానుభూతిని బ్రకటించుచు నిక్కడనే యుండెదము.”

మాయామోహమునకు దూరముగనుండు ఋషు లిట్లు సహానుభూతినిజూపించు వచనములు పలుకఁగా విని మహారాజు అధీరుడై కన్నుల బాష్పములను గార్చెను. త్యాగులు, విరాగులగు ఋషులయొక్క అమృతోపమానములును, పక్ష పాతశూన్యములును, గంభీరములును, ఛలకపటరహిత వచనములను విని కృతజ్ఞతాభారముచే నతమస్తకుడై పరీక్షిత్తమహారాజు జిట్లనెను:- “మునులారా! నే నే శబ్దములతోఁ గృతజ్ఞతను బ్రకటింపఁగలను? నా మనోగతభావముల నేమి పలికి వ్యక్తీకరింపఁగలను? నేను మీవిషయమున నేమి చెప్పినను అది సూక్ష్మముగానే యుండును. అది మీకు సమ్మానము కాక యవమానముగానే యుండును. ఈ ప్రాకృతమానవుని వాక్కు- ప్రాకృతవిషయములను మాత్రమే వ్యక్తము చేయఁగలదు. ఈ లోకములోని పదార్థములనే వ్యక్తపరుపఁగలదు.

మీరీలోకములోని జీవులు కారు. మీరందఱు సత్యలోకము నుండి దిగివచ్చినవారు. మీరు భోగములకొఱకు భూమిపై నవతరింపలేదు. లోకానుగ్రహము నిమిత్తమై, కేవలము దయావశముననే మీరు మీయీ, మానుషదేహమును ధరించితిరి. పరోపకారము చేయుటే మీకు స్వభావము. దయచూపింపక మీరుండఁజాలరు. ఆదయకు వశీభూతులరై మీరు యధముఁడను, నీచుఁడను నైన నామీఁద నహైతుక కృప చూపినారు. మీకందఱకును గల జ్ఞానవిజ్ఞానములకు అంతులేదు. మీయందఱ జ్ఞానము అగాధము. సాక్షాత్తుగ పేదము లనేకరూపములను ధరియించి యిక్కడికి వచ్చినట్లున్నది. మీకందఱకు నామీఁద నింత కృప యున్నప్పుడు నేను మిమ్ముల నొక ప్రశ్న నడుగఁదలఁచినాను. మీయందఱ ఆజ్ఞ యగునెడల నేను మిమ్ములను బ్రశ్నించెదను.”

ఇది విని యావృద్ధముని యిట్లనెను:- “రాజా! నీవు నిర్ణయముగ, నిస్సంకోచముగఁ బ్రశ్నింపవచ్చును. మేమందఱము మాకు తోఁచిన సమాధాన మొసంగెదము.”

మహారాజిట్లనెను:- “మునులారా! నేనడుగఁదలఁచు కొనినది ఒకటి సామాన్యప్రశ్న, రెండవది విశేషప్రశ్న. మీరు సర్వశాస్త్రార్థ విశారదులు. మీరందఱును గలిసి చేసిన నిర్ణయము నాకేకాదు సమస్త ప్రాణికోటికి ఉపకరించునని నాపూర్ణ విశ్వాసము. నా సామాన్యప్రశ్న యేమనఁగా మీరందఱును గలిసి సర్వశ్రేష్ఠమును, సుందరమును, సుగమమునగు సాధనమును సర్వజీవులకును, సర్వావస్థలందును సర్వదా చేయుటకు వీలైనదానినిఁ జెప్పవలయును. దేని నొనర్చుటచే

ఆత్యంతిక కల్యాణము ప్రాప్తింపగలదు? ఇక నా రెండవ విశేషప్రశ్న యేమనఁగా మృత్యు వాసన్నమైనవాఁడే కర్మమును జేయవలయును?”

అంత నామును లిట్లనిరి:- “రాజా! సర్వదా శుభకర్మలే చేయవలయు ననియు, నశుభకర్మలు చేయరాదను సంగతి అందఱకును దెలిసినదే.”

మహారాజు తన మాటమీఁదనే నిలిచి యిట్లనెను:- “సర్వశ్రేష్ఠమగు శుభకర్మ యేదియో నేను దెలియఁగోరుచున్నాను. శుభకర్మలకు నిశ్చిత సంఖ్యలేదు. ఒకానొక సమయములో శుభకర్మగా నున్నదియే దేశకాల పాత్రావస్థ భేదములను బట్టి అశుభకర్మగ నగును. ఒక్కొక్కకర్మ ఒకచోట విహితమైనది మఱియొక స్థానమున నవిహిత మగును. సర్వదా సర్వకాల సర్వావస్థలందు శుభముగ నుండు కర్మమును దెలిసికొనఁ గోరుచున్నాను. దాని నొసర్చుటచే నందఱకును సర్వదా సుఖము ప్రాప్తింపవలయును. యజ్ఞ, యాగ, జప, తప, తీర్థ, వ్రత, దాన, పూజార్చా, జ్ఞాన, ధ్యానము లన్నిటి కంటె శ్రేష్ఠముగ నుండవలయును. చాల వ్యవధి యుండుచో వీని నన్నిటిని చేయుచుఁ గాలయాపన చేయవలయును. కాని మృత్యు వాసన్నమైనప్పుడు సమస్తమును వీడి దేనిని జేసినఁ బరమపదము ప్రాప్తించును? ఈ విషయమును మీరందఱును గలిసి విచారించి యాదేశింపవలయును. ఈ ఋషిమండలములో నేనిర్ణయము జరుగునో అది అందఱకును మాన్యమగును.”

మహారాజడిగిన గూఢప్రశ్నను విని ఋషులందఱును జకితులైరి. ఇప్పుడు వారు పరస్పరము ముఖ్య కర్తవ్యము విషయమున వాదవివాదములు చేసికొనుచుండిరి. కొందఱు 'జ్ఞానాదేవత కై వల్య'మనుచుండిరి. కొందఱు 'కర్మణ్యైవహి సంసిద్ధిః' అని కర్మయే ప్రధానమనుచుండిరి. కొందఱు 'భక్తి వశః పురుషః' అనుచు నుపాసనమే ప్రధాన మనుచుండిరి. కొందఱు దాన, ధర్మ, జప, యోగ, సమాధి, మంత్రానుష్ఠానాదులు మంచివనుచుండిరి. అందఱును గలిసి యొక నిర్ణయమును జేయఁజాలరైరి. ఋషులలోను, మునులలోను ఇట్టి పరస్పర వాదవివాదము కలుగుటను గాంచి పరీక్షీన్మహారాజు చేతులు జోడించి నిలుచుండి యిట్లనెను:- "మహర్షీ లారా! దీనివలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నేను సర్వోత్కృష్ట మగు నన్నతాసనము నొకదాని నేర్పఱతును. 'నేను నా సాధనముద్వారా రాజున కేడుదినములలో నవశ్యము ముక్తి కలుగునట్లొనర్చెదను' అని నిర్భీకుడై ప్రతిజ్ఞను జేయఁగల వాఁడీ సింహాసనమునఁ గూర్చుండవచ్చును. నేను సర్వవిధ ముల మీకు సేవకుఁడను. నేను నాచిత్తమును సాంసారిక విషయముల నుండి మఱలించితిని. మీరందఱు తేకగ్రీవముగ నన్నేది చేయుమనిన దానిని నేను విచారింపకయే చేసెదను. ఇప్పుడాలశ్యము చేయరాదు. ఇది వాదవివాదమునకుఁ గాని శాస్త్రార్థమునకుఁగాని సమయము కాదు. నాకిప్పుడు క్షణ మొక యుగముగ నున్నది. కావున మీరందఱును గలిసి నాకు సారతత్త్వమును జెప్పుఁడు. సర్వశ్రేష్ఠమగు సుగమ సాధనమును జెప్పుఁడు."

ఇట్లని మహారాజు గొప్ప దివ్యసింహాసనమునలంకరించి వ్యాసపీఠముగ నొనర్చెను. ఆ దివ్య సింహాసనమును గాంచి ఋషులు, మునులు ఒకరిముఖములు నొకరు చూచుకొనిరి. ఆమునులందఱు త్రికాలజ్ఞులు. ఆయాసనమున కధికారి యెవఁగో వారికి తెలియును. అందువలన నెవరు నాయుత్తమో త్తమాసనమునఁ గూర్చుండుటకు సాహసింప లేడు. ఇదిచూచి రాజు చాల చింతించెను. ఆతఁ డిట్లనుకొనెను:- “నా కుద్ధారము కలుగదాయేమి? ఋషులు మునులు నన్ను విప్రదోషియని తిరస్కరించుటలేదు కదా?”

ఛ ప్ప య.

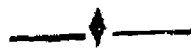
మునియో! మొకూఁ మహా మంత్రదే పారలగావేఁ ।
కృష్ణ చరణ మహాఁ చిత్త లగే సో గైల బతావేఁ ॥
విద్యా, సాధన శాస్త్ర సభీహైఁ న్యారే న్యారే ।
జో జినకూఁ అనుకూల పరైఁ, తే తినకూఁ ప్యారే ॥

సరల సుగమ సుందర సరస, సబ మిలి సుతి సాధన కహైఁ ।
కలియుగ కే నరజాహి గహి, భక్తి ముక్తి దోనోఁ లహైఁ ॥

అ ర్థ ము.

పరీక్షిత్తు ఇట్లనెను:- “మునులారా! నాకు తరించు మంత్రమేదైనఁ జెప్పుఁడు. శ్రీకృష్ణచరణారవిందములందు మనస్సు లగ్నమగు నుపాయ మేదైననుండినఁ జెప్పుఁడు. విద్యా, సాధన, శాస్త్రాదులన్నియు వేఱువేఱుగఁ జెప్పుచున్నవి. ఎవరికేది అనుకూలమైన వారి కది యిష్టముగ నుండును.

మీరందఱును గలిసి విచారించి నాకు సరళ, సుగమ,
సుందర, సరస, సాధననుగూర్చి చెప్పుడు. కలియుగములో
మానవుడు దేనిని గ్రహించి భక్తిముక్తుల రెంటిని బొందఁ
గలుగును? ”

మునిమండలికి శుకాగమనము

౮౩

శ్లో॥ తత్రాభవ ద్భగవాన్ వ్యాసపుత్రో

యదృచ్ఛయా గామటమానోఽన పేక్షః,

అలక్ష్యలింగో నిజలాభతుష్టో

వృతస్త్రిబాలై రవధూత వేషః॥

— శ్రీభాగ. ౧ స్కం. ౧౯ అ. ౨౫ శ్లో.

సీ. ప్రతి నిమేషముఁ బరబ్రహ్మంబు నీక్షించి

మదిఁ జొక్కి వెలుపల మఱచువాఁడు

కమలంబు మీఁది భృంగముల కై వడి మోము

పై నెఱసిన కేశపటలివాఁడు

గెఱవాసి యీయ నంగీకరించిన భంగి

వసనంబుఁ గట్టక వచ్చువాఁడు

నంగి గాడని వెంటఁజాటు భూతములు నా

బాలుర హాస శబ్దములవాఁడు

గీ. మహిత పదజాను జంఘోరు మధ్యహస్త
బాహు వక్షోగళానన ఫాల కర్ణ
నాసికా గండ మస్తక నయన యుగళుఁ
డైన యవధూతమూర్తి వాఁడరుగుదెంచె.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య

మధుర వచన నృప కపే, మునిన కేమన మహాబాయే।
తాహి చిన నిరపేక్ష వ్యాస సుత శుక తహా ఆయే॥
తరుణ అరుణ కరచరణ కమల సమ సయన రంగీలే ।
మనహర లోల కపోల అంగ సుకుమార గతీలే॥

కంధ సింహ సమ విపుల ఉర, కారే కుంచిత కేశ అతి
మృదు ముసకావన శ్యామ తను, మత్తగయంద సమానగతి॥

అ ర్థ ము.

పరీక్షిత్తు పలికిన మధురవచనములను వినునప్పటికి
మునులందఱు మనస్సు సంతోషమును జెందెను. ఆక్షణము
లోనే నిరపేక్షుఁడును వ్యాససుతుఁడు నగు శుకమహర్షి
వచ్చెను. తరుణారుణముగఁ గరచరణము లుండెను. నయన
ములు నళినదళములవలె నుండెను. ఆతని కపోలము మనో
హరముగను, అంగము లతిసుకుమారములుగ నుండెను.
మృదుమందహాసము, శ్యామసుందర శరీరము, మత్తగజము
నడుచునటువంటి నడక కలిగియుండెను.

—
ఈ లోకములోని మానవులపై నాశపెట్టుకొనక
భగవంతునిపై భారమువైచి, తన తను మన ప్రాణములను

ప్రభుపాదపద్మములం దర్పణచేయువారి మనోరథ మెన్నటికిని విఫలము కాదు. వాని మనస్సులో నేవాంఁచ జనించిన, శ్యామ సుందరుఁడు వాని కల్యాణము కోఱకు దానిని సఫలము చేయును. మానవుఁడు విశ్వాసమును బోఁగొట్టుకొని యధీదుఁ డగునో అప్పుడు దుఃఖమును బొందును. చివరవఱకు విశ్వాస మును వీడక, సర్వాంతర్యామియగు ప్రభువు తప్పక యేదో రూపమున వచ్చి తన మనోరథమును దీర్చునని దృఢముగ నమ్మినచో వాని కార్యము లేదోవిధమున నెఱవేరితీరును. ఇట్టివాని విషయములో లక్షానుభవములు కలవు. మానవు లసంభవము లనుకొనినవి సంభవములైనవి. దుష్కరములు సుకరములైనవి. ఇట్లే కాకున్నచో భగవంతునిపై విశ్వాస మనునదియే యుండదు.

పరీక్షిన్మహారాజు వేసిన పారమార్థికప్రశ్నకు ముని మండలినుండి నిశ్చితసమాధానము రాకపోవునప్పటికి, ఆతఁడు కొంచెముగఁ జింతించెను. తన కెట్లు ఉద్ధారము కలుగునా యనియే యాతనికి పట్టుకొనెను, ఇట్లనుకొనుచుండఁగ నే ఉత్తరదిశగా కొంచెముగ గోల వినఁబడెను. అందఱదృష్టి ఆ దిక్కున కాకర్షింపఁబడెను. చాలమంది బాలకులు, స్త్రీలు చుట్టుకొనియుండఁగాఁ బరమహంసశిరోమణియగు శుకమహర్షి తన యానందములోఁ దాను మునిగి వచ్చుచుండెను.

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! పరీక్షిన్మహారాజు ప్రాయోపవేశవ్రతమును బూనినపుడు ఆ సంగతి సర్వత్ర వ్యాపించుటచే దైవయోగమున నేను నచ్చటకుఁ దిరుగుచు వచ్చితిని. సమస్త ఋషులు, మునులు గంగాతటమునకుఁ

భోవుటను గాంచి, కుతూహలవశమున నేనుగూడ వారి వెంట వెళ్లితిని. ఈ దృశ్యమునంతను నేను స్వయముగ నా కన్నులారఁ గాంచితిని. నా గురుదేవుఁడగు శుకమహర్షి దర్శనము మొట్టమొదటిసారిగ నే నక్కడనే చేసితిని. నేనా సౌందర్య సాకారవిగ్రహమును గాంచి నా నేత్రములను సఫలమొనర్చు కుంటిని. ఆహా! ఆతని యనుపమసౌందర్యము సాకారవిగ్రహమును ధరించి వచ్చుటను గాంచి నా నేత్రములు సఫలములైనవి. ఆహా! ఆతని యనుపమకాంతి యెట్టిది? ఆతని యనింద్య నిరవద్య సౌందర్య మెట్టిది? మత్తగజేంద్ర గమనమున నడుచు యాతని మందగమన మెట్టిది? ఆతఁ డీ సంసారము విషయమున నెంతయో నిరపేక్షుఁడుగఁ గనఁబడెను. లోకములో, గురూపులయ్యను నానావిధ పరిమళ తైలముల నలఁది, బహుమూల్యములగు వస్త్రాభూషణములను ధరించిన నాయలంకారములవలనఁ గొంచెముగ నాకర్షకముగఁ గనఁబడువారు కలరు; కాని స్వాభావికముగ సుందరముగ నుండువాఁ డేస్థితిలో నున్నప్పటికిని వానిలో సౌందర్యము కనఁబడును. వాని సౌందర్యము వస్త్రాభూషణములచే నృద్ధి కాదు; కాని వాని శరీరముపై నుండుటచే నా వస్త్రాభూషణములకు సౌందర్యము లభించును. వాని శరీరముపై బూడిద నలఁదినను ఆ కారణమున వానికి అనుపమ శోభ కలుగును. స్వాభావికమనోహరతకు శృంగారాలంకారము లవసరము లేదు.

పంచపాండవులలో సహదేవుఁ డందఱకంటె నందఱుఁడు. ఆతఁ డందఱఁ డగుటకు దేవతలలో దివ్యసుందరులని పొగడ్తు గనిన అశ్వనీకుమారుల యంశమునఁ బుట్టుట

యొకటియు, నాతని తల్లి మద్రదేశ స్త్రీయగుటచే, సాధారణముగ నచ్చటి స్త్రీలు గౌరవర్ణముగ నుందురు; ఆట్టియామెకు పుట్టుటచే నీయన అద్వితీయ సుందరుడుగ నెన్నఁబడినాఁడు. ఆతఁడొక గ్రామమునుండి మఱియొక గ్రామమునకు వెళ్లుచుండినప్పుడు యుక్తవయస్సు వచ్చిన బాలికలు, స్త్రీలు ఆతని సౌందర్యమును గాంచుచుఁ గ్రోసులకొలఁది దూరము వెళ్లుచుండెడి వారట. అందువలన వనవాససమయమునఁ దన్నెవరును గుర్తింపకుండుటకు తనస్వాభావిక సౌందర్యమును జూడకుండునట్లు దేహమునిండ దుమ్మును బూసికొనెడు వాఁడట. మునులారా! నేను పాండునందనుఁడగు సహదేవుని గాంచితిని. ఆతఁ డతిసుందరుఁడు. కాని నాగురుదేవుఁడగు వ్యాసనందనునిముందు లోకములోని సౌందర్యమునంతను దుచ్చముగ నెంచుచున్నాను. అనుపమ లావణ్య మాధుర్యములు శ్యామసుందర శ్రీవిగ్రహమందే కలవు. తర్వాత పరమహంస పరివ్రాడ్చక్రవర్తియు, వ్యాసనందనుఁడగు శ్రీ శుకమహర్షి శ్రీవిగ్రహమందే కలవు. వీరిద్దరి సౌందర్య మాధుర్యములందు సాకు భేద మేమాత్రమునులేదు. ఒక్కటే రకమగు కాంతి, ఒక్కటే తేజస్సు, అదే శరీరము, అదే వయస్సు, అదే వైఖరి, అదే సడక, అదే వయ్యారము, అదియే మందహాసము. అన్నిటిలో సామ్యమే. భేదమేమనఁగా నాతఁ డెల్లప్పుడు నలంకారము చేసుకొనియుండును. ఇతఁ నీతఁడో యవధూతయై, మొండి మొలతో, తల విఱియఁబోసికొని బాలోన్మత్త పిశాచమువలె నిటునటు నకారణముగఁ దిరుగుచుండును. ఈ స్వాభావిక తాకారణమున నీతనిసౌందర్య

మింకను నిర్మలముగను, స్వచ్ఛముగను, మనోహరముగను నుండెను.

తల వెండ్రుకలు నల్లగ నుంగరములు తిరిగి, అంత పెద్దవి కాకుండ, అంత చిన్నవికాకుండ నుండిన మిక్కిలి శ్రేష్ఠములుగ నెన్నుచుందురు. వాటిని నానావిధములగు సుందర సుగంధిత గుణకర పదార్థములచే గడిగి, వివిధములగు గాఢ సువాసన గల తైలముచే నలది, జాగ్రత్తగ దువ్వెనతో జిక్కుదీసి, వివిధ విధముల నలంకరించి, దానిమీద జిత్రవిచిత్రములగు బుష్పములచే నలంకరించినచో నవి చిత్రాకర్షకముగను, నయనానందదాయకముగను గనబడును; కాని మాగురు దేవుని వెండ్రుకల కివి యేమియును లేవు. ఎప్పుడును గడుగక పోవుటచే నవి చిన్నచిన్న జడలయ్యెను. దువ్వెబడక విఱియఁ బడి యుండెను. దుమ్ము మిక్కిలిగ నుండెను; ఆతఁడు తల నాడించిన చందనశాఖకు వ్రేలాడిన నాగుబాములట్లు జడలు వ్రేలాడుచుండును. తమాల వృక్షశాఖాద్వయమువలె నాతని యందమైన నెగుభుజములుండెను. ఆతని వక్షస్థలము విశాలము. స్తనములు నలుపు. ధూళిధూసరితమగుటచే విశాల కృష్ణవర్ణశిలాఫలకముపై శ్వేత చిత్రాసనమును గప్పినట్లుండెను. ఉదరమునఁ ద్రివలీ శోభించుచుండెను. గంభీరమనాభి శ్రావణ భాద్రపదములలో గంగాప్రవాహములోని సుడివలె గుండ్రముగ నుండెను. దశదిశ లే ఆతనికి బహుమూల్యములగు వస్త్రములు. ధూళితప్ప శరీరముమీద నొక వస్త్రమైన లేదు. కదలీ స్తంభములవలె నాతనికి లావుపాటి జంఘలు, మెలితిరిగిన కండరములు, సుందర సుకోమల అరుణచరణము

లుండెను. ఆతని ఒక్కొక్క అంగము సుందరాతిసుందరముగ నుండెను. ఆతని సౌందర్యమున కీ ప్రాపంచిక సౌందర్యమునకుఁ బోల్కియే లేదు. ఆతని రూపమునుజూచి సౌందర్యముకూడ సిగ్గుపడుచుండును. ఆతఁ డున్నతస్థితిలో నూగుచు, నాత్మానందమున నిమగ్నుడై వచ్చుచుండెను. ఆతని యద్భుత సౌందర్య మాధుర్యముల కాకర్షింపఁబడి చాలమంది గ్రామీణులగు స్త్రీలు, పిల్లలు వెనువెంట వచ్చుచుండిరి. బాలు రాతనిని బిచ్చివాఁడనుకొనుచుండిరి. కొందఱాతనిపై దుమ్మును జల్లుచుండిరి. రాళ్ళు విసరుచుండిరి. అందులోఁ గొంచెము పెద్ద బాలురు అట్లు చేయవలదని చిన్నపిల్లలను గనరుచుండిరి. పిల్లలందఱు 'యయ్ పిచ్చివాఁడురోయ్, గీఁగీఁ' యని యటచుచు నందఱు నవ్వుచుండిరి. శుకమహర్షి కూడ వారినవ్వులో నవ్వు కలిపి నవ్వుచుండెను. ఒక్కొక్కప్పుడు వెళ్ళుచు వెళ్ళుచు నిలువఁబడుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు బాలకులవైపు చూచి మరల బయలుదేరుచుండును. ఈ విధముగ నద్భుతక్రీడలునర్చుచు, గురువునకు గురువగు నా యారాధ్యదేవుఁడగు కృష్ణద్వైపాయన తనయుఁడగు శుకుఁ డా మునిమండలి రూపమునకు వచ్చెను. అందఱదృష్టి అతే మరలెను. మిట్టమొదట నాతని నెవరును గుర్తింపఁజాలకపోయిరి. ఆతఁడు దగ్గఱకురాఁగానే, ఆతని నెఱిగినవారు లక్షణములను గనిపెట్టి గుర్తించిరి. యావనముచే నుప్పొంగియున్న కారణమున శ్యామవర్ణముగల నాతని శరీరము సానపెట్టని నీలమణి నలె ధూళిధూసరితమై అత్యంత తేజస్సుతోఁ గనఁబడెను. ఆతనిని జూడఁగానే సమస్త ఋషులు మునులు తమతమ

యాసనములనుండి యాతని నాదరించుటకై లేచి నిలుచుండిరి. ఆతఁడు సభలో నెవరివై పును జూడలేదు. ఆతని తండ్రియగు వ్యాసభగవానుఁడును, తాతయగు బరాశరుఁడు నచ్చటనే యుండిరి. తాతకు తాతయగు వశిష్ఠుఁడు సభ నలంకరించి సభకు శోభ నొనగూర్చుచుండెను. ఎవరిని జూడక ఆతఁడు సరిగా నా యున్నతసింహాసనము మీఁదకు బోయి కూర్చుండెను. ఒక దిగంబర యువక మునికుమారుఁడు, గొప్పగొప్ప వయోవృద్ధులగు మునులమధ్య నేయనుమానమును లేకయే ఉన్నతాసనమున కూర్చుండిన నందఱకు నది విరుద్ధముగఁ దోచియుండవలసినది, కాని యచ్చట నెవరికి నాతని యీ వ్యవహారము విపరీతముగఁ దోఁపలేదు. ఒకానొక నిష్కపట, అమాయకపు శిశువు తనంతటఁ దాను చక్రవర్తి వడిలోనికిఁ బోయి కూర్చుండిన, నందఱును శాత్రుకవశమున నన్వి, వానిని బ్రేమించినట్లు, ఋషులందఱు నాతనిని సమ్మానించిరి. ఆతని తేజము ముందు వారి తేజము హీనమయ్యెను. ఋషుల యొక్కయు, మునులయొక్కయు శిష్యులు, పుత్రులు వారిలో వారు గుసగుసలాడుకొనిరి.

ఒకానొకఁడిట్ల నెను:- “ఈతడెవరు? ఈతఁడు మిక్కిలి మనోహరుఁడు. ఈతనికి ప్రప్రంచభావమే లేదు. ఆహా! ఎట్టి దర్శనీయమూర్తి?”

ఇంకొకఁడిట్ల నెను:- “నీకు తెలియదా యేమి? వ్యాసభగవానుని తనయుఁడగు శ్రీ శుకుఁడు. తోడనే త్యాగియు, విరాగియు. ఈతని?”

రముకూడ లేదు. తల్లి కడుపునఁ బుట్టినపుడే ఈతఁడరణ్యము లకుఁ బోయెను.”

అంత నింకొకఁ డాశ్చర్యముతో నిట్లనెను:- “ఈతఁ డేనా పరమహంస చూడామణియగు శుకదేవుఁడు? ఈతని త్యాగవైరాగ్యములను గూర్చి మేము చాల దినములనుండి కథాప్రసంగములలో వినుచుంటిమి. ధన్యుఁడను! నేఁడీతని దర్శనమైనది.” ఈవిధముగ శ్రీశుకుడురాఁగానే సభలో నొక విధమగు నానందాశ్చర్యములు ఆటుపోటు సమయములందు సముద్రమునఁ దరంగము లుబికిన ట్లుబుకుచుండెను.

ఛ ప్ప య.

ధూరి భర్యో తను దృష్టి ఇష్ట చరనని మహా లాగీ ।
రతి పతి సమ అతి సుఖుర దేహా కీ సుధి బుధి త్యాగీ॥
వేష దిగంబర కేశ ఖలే సంగ బాలక భాగే ।

నిరఖి నారి సౌందర్య చలీ సబ కారజ త్యాగే॥

ఋషి-ముని నిరభే వ్యాససుత, జాని సబని ఆదర దయో ।
బైతే పూజిత పీఠపై, నృప మన అతి ఆనంద భయో॥

అ ర్థ ము.

శరీర మంతటను ధూళి నిండియుండెను. దృష్టి తన పాదములందే యుండెను. అపర మన్మథునివలె సుందర దేహము కలిగియుండియు శరీరస్పృహ లేకుండెను. దిగంబర కేశముతోఁ గేశములను విఱియ వేసుకొని యుండెను. బాలకు

కంటఁబడుచుండిరి. ఆతని సౌందర్యమును అతివలు కార్యములను వదలి బయలుదేరిరి.

వ్యాససుతుని ఋషులు, మునులు చూచి గుర్తించి
అందఱు నాదరించిరి. ఆతఁడు పూజాపీఠమునఁ బోయి
కూర్చుండునప్పటికి మహారాజుకు మిక్కిలి ఆనందముకలిగెను.

శు కు ని తోఁ బా ర మార్ థి క ప్ర శ్న

౮౪

శ్లో॥ స విష్ణురాతోఽతిథయ ఆగతాథ

తస్మై సపర్యాం శిరసా జహార ।

తతో నివృత్తా హ్యబుధాః స్త్రియోఽర్భకా

మహాసనే సోప వివేశ పూజితః॥

—శ్రీభాగ. ౧ స్కం. ౧౯ ఆ. ౨౯ శ్లో.

ఆ. వెఱితి నము మాని విజ్ఞాన మూర్తియై

బ్రహ్మభావమునను బర్యటింప

వెఱియంచు శుకుని వెంట నేతెంతురు

వెలఁదు లర్భకులును వెఱులగుచు.

— శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము

చ ప్ప య.

విధివత్ పూజా కరీ నృపతి యోఁ బచన ఉచారే।

దీయే దర్శన దేవ! దురిత సబ హారే హమారే॥

జినకో సుమిరన కరత రాగయుత హోహిఁ విరాగీ।

తినకో దరసన పాహిఁ భాగ్యశాలీ బడ భాగీ॥

అహో, ఆజద్విజద్రోహకరి కేఁ హూఁ హూఁ పావన భయో
అతిథి ఆఇ శ్రీశుక భయే, నింద్య కృతారథహ్వో గయో॥

అర్థము.

పరీక్షిన్మహారాజు విధ్యుక్తముగ శుకుని బూజించి
యిట్లు పలికెను:- “దేవా! మీరు దర్శనమొసంగితిరి. నా
పాపము లన్నిటినిఁ బరిహారమొనర్చితిరి. ఎవరిని స్మరించుటచే
నాబోటి రాగయుక్తులకు విరాగము కలుగునో అట్టి మీ
దర్శనము లభించినది. నేనెంతయో భాగ్యశాలిని, అదృష్ట
వంతుడను. నేను ద్విజద్రోహముచేసి మీదర్శనమున పాప
నుడ నైతిని. శ్రీ శుకుఁ డతిథియగుటచే నింద్యుడనగు నేను
కృతార్థుడనైతిని.”

గురువునకును భగవంతునకును భేదమేమియును లేదు.
భగవంతుఁడెట్లు సర్వవ్యాపకుఁడో గురుతత్త్వముకూడ అట్లే
సర్వవ్యాపకము, ఆకలి లేక యితుడల బలవంతమునఁ దినిన
యన్నమున యథార్థమగు రుచియు లభింపదు సరిగదా, యది
శుద్ధ రసమై శరీరపోషకమేకాదు. ఇంతే కాదు, ఆకలి లేక
అనిచ్ఛాపూర్వకముగఁ దినిన యన్నము దూషిత ఆమముగ నై
విషమువలె హానికరమగును. కఱకుటాఁకలి వేసినప్పుడు
లభించిన స్వాదిష్టమగు భోజనమును గాంచిన నానందముగ
నుండును. తినునప్పుడు హృదయము ప్రసన్నమగును. లోపల
శుద్ధరసముగఁ దయారు కాఁగలదు. తుష్టి, పుష్టి, తుఘా
నివృత్తి ప్రతిగ్రాసమునకు లభించుచుండును. ఇట్లే హృదయ

మునఁ బరమార్థ జిజ్ఞాస ప్రబలముగ నున్నప్పుడు సర్వాంత
ర్యామియగు గురువు స్వయముగ నధికారియని గ్రహించి
యాతని ముందు ప్రత్యక్షమై సమస్త సంశయములను సంఛి
న్నముగావించును. యోగ్యుడగు గురువు అపాత్రున కుపదేశ
మొసంగఁడు; ఏలననగా రాగిపాత్రలోఁబోసిన పెరుగువలెను,
బూడిదలోఁ జేసిన హోమము వలెను, చేదుసారకాయ
కూరలో వేసిన నేయి, రుచిగలపదార్థములు వ్యర్థములై
పోవునట్లు అపాత్రున కొసంగిన యుపదేశము వ్యర్థమగును.

పరీక్షిన్మహారాజు తనకేడు దినములలో మృత్యువు
కలదని విని విషయ విరక్తుడయెను ఆతఁడు రాజ్య, పరివార,
ధన ధాన్య దారా పుత్రతాదులను ద్యజించెను. శ్రీకృష్ణుని
యందే తన చిత్తమును జేర్చెను. సర్వశ్రేష్ఠమగు సాధన
యేది యను జిజ్ఞాసకై మునులందఱుఁజుట్టుకొనఁగా గంగాతట
మునఁగూర్చుండెను. ఆతనికంటె నుత్తమ అధికారి యింకెవఁ
డుండఁగలఁడు? అందుకనియే సర్వసంగ వినిర్ముక్తుఁడును,
నిరపేక్షుఁడును, పరమత్యాగియు, విరాగియునగు శుకమహారి
కూడ ఆతని ప్రబల జిజ్ఞాస కాకర్షింపఁబడి పిలువఁబడకయే
ఆతని దగ్గఱకు వచ్చెను. ఇంతకు పూర్వమే పరమసాధ్య
తత్త్వమును గూర్చి మునులకు వాదవివాదములు జరిగెను.
అదివిని పరీక్షిత్తు కొంచెముగ నిరాశచెందెను. అది యిప్పుడు
శుకాగమసమున ఆశారూపమునఁ బరిణమించెను. వ్యాస
తనయుడగు శుకుఁడు తనంతట తాను వచ్చి యున్న తాసన
మునఁ గూర్చుండగాఁ మహారాజు ఆనందమునకు మేఱ లేకుం
డెను. పరుగెత్తుకొనిపోయి యాతఁడు పరమహంస శిరోమణి

యగు శుకమహర్షి చరణకమలములమీదఁబడి సాష్టాంగనమస్కారము కావించెను. ఆతని చరణరజమును శిరస్సున ధరించెను. శుద్ధోదకముచే ధూళిధూసరితములగు నాతని యదుఃచరణకమలములను బాగుగా తోమి కడిగెను. అర్ఘ్య, ఆచమనీయ, ధూప, దీప, నైవేద్య, పుష్ప ఫలముల సమర్పించి నాతనిని విధ్యుక్తముగఁ బూజించెను. సుందర సుగంధిఁగల సుదుచిర కమలహారమును ఆతనిమెడలో వేసెను. శుకమహర్షి రాజుచేసిన పూజను శాస్త్రనిధిచే స్వీకరించెను. రాజుచే బూజింపఁబడి, యున్న తాసనమున కమలమాలను ధరించి బలి యజ్ఞమున ఋషుల మధ్యనున్న వామనునివలెను, మునిమండలి మధ్య బ్రహ్మపుత్రుఁడగు సనత్కుమారుఁడు కథాకథనమునకుఁ గూర్చుండినట్లును, తారలమధ్య శరశ్చంద్రునివలెను బరీక్షిత్పరిషత్తులో మునులమధ్య పరమహంస శిరోమణి యగు శ్రీ శుకుఁడు శోభించుచుండెను.

శుకదేవుని వెంటఁబడి నచ్చుచున్న గ్రామ్యస్త్రీలును, బాలకులును ఈపిచ్చివానిని జక్రవర్తియగు పరీక్షిత్తు విధ్యుక్తముగఁ బూజించుటను, ఆతనికి సాష్టాంగనమస్కారము చేయుటను గాంచి భయపడి యచ్చటనుండి పారిపోయిరి. సమస్త ఋషులు, మునులు తమతమ యాసనములందుఁ గూర్చుండిరి. సభయంతటను శాంతముగ నుండెను. అందఱు మౌనముగ నుండిరి. వాయువుకూడ మందగతిని వీచుచుండెను. ప్రకృతిస్తబ్ధతను భంగముచేయుచుఁ బరీక్షిత్తుహారాజు శ్రీ శుకుని సమీపమునకు వచ్చి పునఃప్రణామము కావించి, చేతులు రెండును జోడించి, గద్గదకంఠముతో నిట్లనెను.

మహారాజు తన కడకు వచ్చిన యద్వితీయ యతిధికి స్వాగతముచెప్పి యిట్లనెను:- “బ్రాహ్మణోత్తమా! మీ యహైతుకకృపను గూర్చి వర్ణించుటకు నాకు శక్తి చాలదు. మీరు కృపాసముద్రులు. జీవులను గరుణించుటయు, వారినిఁ గుపథమునుండి తొలఁగించి సత్పథమునఁ బెట్టుట మీకు స్వభావ ధర్మము. మీరు చేయు ప్రతికార్యమును లోకకల్యాణము కొఱకే యగుచుండును. కావున మీ విషయమునఁ జేయు నదియుఁ బ్రశంసించునదియు నంతయు వ్యర్థమే కాఁగలదు. నేఁడు నేను నా యదృష్టమునకు విట్టివీగుచున్నాను. నేఁడు మీ దర్శనమైనది, యెంత సౌభాగ్యశాలినోకదా! స్వామీ! నే నిప్పుడు నామమాత్రమునకు తృప్తియుఁడను. ఎవరిని దుఃఖమునుండి రక్షింపఁజాలను. పైగా సాధుబ్రాహ్మణులను దుఃఖపెట్టుచున్నాను. ఇట్లు చేయుచున్నప్పటికిని మీరు నా యవగుణములపై ధ్యానమే యుంచలేదు. అతిథిరూపమున వచ్చి నన్నుఁ బరమపావనునిఁ గావించితిరి.

యోగశాస్త్రాచార్యుల మతము ననుసరించి యోగేశ్వరులను స్మరించినచో యోగవిఘ్నములన్నియు నాశన మగును. మిమ్ములను స్మరించిననే సమస్తదురితములు దూర మగుచుండ, మిమ్ములను దర్శించుటచేతను, పాదస్పర్శ చేయుటచేతను, మీ సాంగత్యమున సంభాషించుటచేతను, మీ పాదసేవ చేయుటచేతను, మీ పాదములు కడుగుట చేతను, మీకు ఆసన భోజనాదుల నొసంగి సేవించుటచేతను గలుగు భాగ్యము విషయమునఁ జెప్పవలసిన దేమున్నది? దేవతలకుఁగూడ దుర్లభమగు సౌభాగ్యము నేఁడు నాకు లభిం

చినది. నా పాప మెట్లు నశించునా యను చింతలో నేనుంటిని, కాని మీరు వచ్చుటచే నేను నిశ్చింతుడనైతిని. దైత్యుల భయమున దేవతలందఱును బారిపోవునప్పుడు విష్ణువు గదను ధరించి రణక్షేత్రమునకు రాగానే దేవతలు నిర్భయులై నట్లును, దైత్యులందఱును భగవానుని జూచి భయపడి పాటి పోయినట్లును నా పాప తాప సంతాపములు మీ సన్నిధి మాత్రముననే నాశనమైనవి. వివశములై పోయినవి.”

మహారాజు పలికిన విసీతవచనములను విని శ్రీశుకుఁ డాతని నభినందించి యిట్లనెను:— “రాజా! నీవు గొప్ప ధర్మాత్ముడవు. సాధుసేవకుడవు. నీ పుణ్యప్రభావముననే యిందఱు ఋషులు, మునులు మాటలో నిచ్చట సమావేశమైరి.”

అత్యంత దీనతాభావముతో మహారాజు జిట్లనెను:— “ప్రభూ! ధర్మాత్ముడనే యైయుండిన నాకు విప్రశాప మేల రావలెను? నా బుద్ధి అధర్మకార్యములో ప్రవృత్తమైన దేల? మీవంటి సాధుపురుషుల సత్సంగము లభింపఁగల పుణ్య మేమియు నేను జేసియుండలేదు. ఇది నా పుణ్యముగఁ దోచుటలేదు. నా పూర్వజుల పుణ్యమువలననే నాకీ యదృష్టము లభించిన దనుకొనుచున్నాను. నా పితామహులపై శ్యామసుందరునకు మిక్కిలి యనుగ్రహము కలదు. ఆతఁడు వారికి తన మేనత్తకుమారులని సమస్తకార్యములను జేయుచుండెడువాఁడు. సర్వదా వారి హితముకొఱకే పాటుపడుచుండెడువాఁడు. ఆ సంబంధమువలననే పాండవుల సౌహార్దమును స్మరించియే వారి యానందముకొఱకు నన్నునుగ్రహిం

చెను. నామిందఁ గల కృపవలననే మిమ్ములను సాక్షాత్కరింపఁజేసెను. ఎల్లప్పుడు వనములలోనుండు మీయొక్క దర్శనము నాకు మరణకాలమున నెట్లు లభింపఁగలదు? మీ గతి యవ్యక్తము. మీరు సిద్ధులు. ఇచ్చాను సారముగ రూపమును ధరింపఁగలరు. ఎక్కడికి వెళ్ల వలెననిన నచ్చటకు తుణములో వెళ్లఁగలరు. తమ స్వప్రయోజకత్వమున మిమ్ము లభింపఁజేసికొనవలయుననిన మీరు వారికి దొరకరు. ఇట్టి సిద్ధమహాపురుషుల దర్శనము సంసారపంకమునఁ బడిన మాబోటి విషయాసక్తులగు ప్రాకృత ప్రాణుల కసంభవము. నాదొక ప్రశ్న కలదు. నేనా ప్రశ్న నే యీ మహారులందఱ నడుగుచుంటిని. ఇంతలోనే దైవికముగ మీరుకూడ వేంచేసితిరి. ఆజ్ఞ యగు నెడల నడిగెదను.”

శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! నేను నీ ప్రశ్నలకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటకే వచ్చితిని. నీ వడుగఁదలఁచిన దేదియో నిస్సంకోచముగ నడుగుము.”

చేతులు జోడించి వినీతభావముతో పరీక్షిస్తూహరాజిట్ల నెను:- “ప్రభూ! నే నడుగఁదలఁచిన దిది. మానవుఁడు సమస్తమును వీడి చేయవలసిన దేమున్నది? ముఖ్యముగ మరణాసన్నమైనవాఁ డేమి చేయవలసియుండును? ఇప్పుడే చావబోవుచున్నానని తెలిసికొనినవాఁడు ముఖ్యముగ నేమి చేయవలసియున్నది? ఈ సంగతి నాకు ముందుగాఁ జెప్పవలసియుండును. అట్టివాఁడు దేనిని వినవలయును? ఏ మంత్రమును జపింపవలయును? ఎవని భజనము చేయవలసియుండును? మరణాసన్నునకు మరల జనన మరణములు కలుగకుండునట్లు

మీరమోఘ రామబాణమువంటి ఔషధమును జెప్పవలయును. దానిమూలమున నెనుబడినాలుగులక్షల యోనులలో బడకుండ భగవద్దామముచు బొందగలిగి యుండవలయును. ఔషధముతోఁగూడ దాని పథ్యమునుగూడ చెప్పవలయును. ఏలననఁగాఁ బథ్యములేనిది ఔషధము చేయవలసిన రీతిగా పని చేయఁజాలదు. కావునఁ గర్తవ్యముతోఁబాటుగా నేయే కార్యములను వదలవలయునో కూడ చెప్పవలయును.”

‘సీ ప్రశ్న చాల గూడమైనది. దానికి జవాబిచ్చుటకు చాలకాలము పట్టగలదు. నేనంతవఱకిచ్చుట నుండవీలులే’దని మీరనవచ్చును. దీనబంధూ ! మీరు గృహస్థుల యిండ్లలో నధిక కాలము నిలువరనియు, గోదోహన కాలము మాత్రమే అదృష్టశాలియగు గృహస్థుని యింటిలో భిక్షా మిషతో నిలుచుందువని నాకు తెలియును. అదియు భిక్షా లోభమునఁగాదు. ప్రపంచములోని సమస్తైశ్వర్యము మీ చరణ కమలములందు దొరలుచుండును. మీకు భిక్ష యెందులకు? మీరు సంసార పంక మగునులగు దీన హీన సాధన విహీనులగు గృహస్థుల యిండ్లలోఁ గృపతో మీ దర్శనముచే వారినిఁ గృతార్థులఁ గావించుటకు వారి యిండ్ల కప్పుడప్పుడు వచ్చుచుందురు. ఇట్లయ్యును మీరు కృపాసముద్రులు. దయానిధానులు. మీరు నా సంశయముల నవశ్యము ఛేదింపఁగలుగుదురు. మీ రేమదినము లిచ్చటనుండి నన్నవశ్య ముద్ధరింపఁగలుగుదురు. స్వామి ! ఇప్పుడు నేను మిమ్ములను శరణు వేడుచున్నాను. నా సంశయములన్నిటికిని సమాధానము చెప్పుటకు మీరు సమర్థులరు. మీరు సర్వజ్ఞులు. త్రికాల దర్శులు. మీకు

తెలియనివిషయమే లేదు'' అని రాజు శ్రద్ధాభక్తిపూర్వకముగ మరల శుకమహర్షికి సాష్టాంగనమస్కారము కావించెను.

నూతుఁ డిప్పుడు శౌనకాది మునులతో నిట్లనెను:-
ఋషులారా! రాజు పలికిన మధుమయ భాషణములను వినియు, నాతని పరమ మధుర, స్నిగ్ధ వినమ్ర వాక్కులను వినియు వ్యాసనందనుఁడగు శ్రీ శుకమహర్షి మిక్కిలిప్రసన్నుఁ డయ్యెను. సర్వవిషయ జ్ఞాతయు, సర్వధర్మజ్ఞాతయు నగు శుకుఁడు మహారాజుడిగిన ప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తర మీయ నుద్యుక్తుఁ డయ్యెను.

మునులారా! నేను మీకు పరీక్షీన్మహారాజుయొక్క పరమపావనభక్తి నభివృద్ధి జేందించు నుత్తరచరిత్రను జెప్పితిని. ఇప్పుడు భాగవతకథకు వక్త శ్రోత లిద్ద రొకచోఁ జేరిరి. నా యీ 'భాగవతకథకు' భూమిక సమాప్తమైనది. దీని తర్వాత పరీక్షీచ్ఛక సంవాదము ప్రారంభము కాఁ గలదు. పరమహంస శిరోమణియు, నాగురుదేవుఁడు నగు శ్రీశుకుఁడు పరమభాగవతుఁడగు పరీక్షీన్మహారాజు ప్రశ్నల కెట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చినదియు మీసమ్ముఖమున వర్ణిం చెదను. మీరందఱును దత్తచిత్తులరై తత్పరతతో శ్రవణము చేయవలయును.

ఛ ప్ప య.

ప్రభో! పరమ పురుషార్థ కృపాకరి మోహి బతా ఓ!
మరణ శీల కస తరహిఁ తురత తాకూఁ సమర్థూ ఓ॥

సునే సుధాసమ బైఁన నీర నైఁనని మహాఁ ఆయో ।

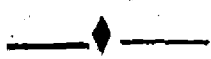
బోలే శుక - నృప ధన్య జగత తేఁ చిత్త హటాయో॥

నృపవర! సబచింతా తజహు, మనమోహనమహామనధరహు
కహూ, భాగవత తత్వ అబ, ద త చిత్త హ్వోకే సునహు॥

అర్థము.

“స్వామి! నాకు సరమ పురుషార్థ మేమియో
కృపతో, జెప్పుడు. మరణాసన్నుడగు వాడు తక్షణము
తరింపవలెననిన నేమార్గమున, దరింప వలయును?” అని
సుధాసమవాక్కులను బాష్పనేత్రములతో, బరీక్షిత్తు పలుకగా
శుకుఁడెట్లనెను:- “రాజా! నీవు ప్రాపంచికవిషయములనుండి
చిత్తమును దొలిగించితివి. కావున నీవు ధన్యుడవు. రాజా!
నీవు చింతనంతను వీడుము. మనస్సును జగన్మోహనునిపై
నిలుపుము. నేను నీకు భాగవతతత్వమును జెప్పెదను. నీవు
దత్తచిత్తుడవై హృదయపూర్వకముగ వినుము.”

భూమికా భాగము సమాప్తము.

పరీక్షిన్మహారాజు పశ్చకు ప్రత్యుత్తరము

౮౫

శ్లో॥ వరీయానేష తే ప్రశ్నః కృతే లోకహితో నృప,
ఆత్మవిత్సమ్మతః పుంసాం శ్రోతవ్యాదిషు యః పురః॥
తస్మాద్భారత సర్వాత్మా భగవాన్ హరిరీశ్వరః,
శ్రోతవ్యః కీర్తితవ్యశ్చ స్మృతవ్యశ్చేచ్ఛతా భయమ్॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౭. ౧, ౧౧ శ్లో.

సీ. క్షీతిప నీప్రశ్నంబు శ్రేష్ఠతమంబగు
 నాత్మనిదుల్ మెత్తు రఖిల శుభద
 మాకర్ణ నీయంబు లయుత సంఖ్యలు గల
 వందు ముఖ్యంబిది యధికతరము
 గృహముల లోపల గృహమేధులగు నరు
 లాత్మతత్త్వము లేశమైన నెఱుంగ
 రంగనా రతుల నిద్రాసక్తిఁ జను రాత్రి
 పోవుఁ గుటుంబార్థ బుద్ధి నహము

గీ. పశు కళత్ర పుత్ర బాంధవ దేహాది
 సంఘమెల్లఁ దమకు సత్యమనుచుఁ
 గాఁపురములు సేసి కడపటఁ జత్తురు
 కనియుఁ గాన రంతకాల సరణి.

క. కావున సర్వాత్ముండు మ
 హావిభవుండు విష్ణుఁ డీశుఁ డాకర్ణింపన్
 సేవింపను వర్ణింపను
 భావింపను భావ్యుఁ డభవ భాజకి నధిపా.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

భరతవంశ అవతంస ! ప్రశ్న అతి ఉత్తమ కీర్త్యోఁ ।
 మునిమండల కే మధ్య మోహి ఆదర బహు దీర్ఘో॥
 భూప ! మూఢజన విషయ భోగ మహా సమయ బితావే ।
 ప్రభుపద ప్రేమ న కరహిఁ అంత మహా పుని పఞితావే॥

నృపవర ! నరతను నావ దృఢ, కృష్ణకథా పతవార హై ।
కేశవకూఁ కేవట కరహి, సో భగసాగర పార హై॥

అర్థము.

భరతవంశావతంసా ! నీవు వేసిన ప్రశ్న అత్యుత్తమమైనది. నీవు మునిసమూహము మధ్యమున నన్ను మిక్కిలి ఆదరించితివి. రాజా ! మూఢులు వారి కాలమునంతను విషయ భోగములందే గడిపెదరు. వారు భగవత్పాద పద్మములను సేవింపక చివరకుఁ జాల పశ్చాత్తాపము చెందెదరు.

రాజోత్తమా ! నరతనువే దృఢమగు నావ. కృష్ణకథ చుక్కాని. నారాయణుని నావికుని గావించి సంసార సాగరమును దరింపవచ్చును.

ప్రపంచమందంతటను విషమ సామ్రాజ్యమే. 'ముండే ముండే మతిర్భిన్నా' అను న్యాయానుసారముగా సాధారణముగ రెండు మనస్సులు కలువనే కలువవు. సంబంధులలోఁ గాని, ప్రియులలోఁగాని కొంచెమో గొప్పయో మతభేదముండితీరును, భార్యాభర్తలకును, తండ్రికొడుకులకును, అన్నదమ్ములకును బుద్ధివైషమ్యముచేఁ గలహద్వేషములు, తగవులాటలు కలుగుచుండుట చూచుచునేయున్నాము. కాని తన మనస్సున కనురూపమగు మనస్సు లభించెనా ఆ మనస్సాయితరమనస్సుతో నీరక్షీరన్యాయముగఁ గలియును. అట్టివారిద్దరు మిక్కిలి అదృష్టవంతులు. ఒకఁడు తన్నుఁ దాను సమర్పించుకొనుట యనఁగాఁ దన సత్తాను బోఁగొట్టుకొనుటయే.

ద్వైతమున్నంతవఱకు ప్రేమ లేదు. భిన్నత్వమును బోగొట్టుకొని, తన వృత్తుల నన్నిటిని బ్రేమాస్పదునియందు గలిపిన రెండు మనస్సులును గలిసి రెట్టింపగుటయేకాదు, వాని శక్తియత్యధిక మగును. ఒకటి ఒకటి కలిసి పదునొకండగును. తన చేష్టల నన్నిటిని తన యన్న చేష్టలలోఁ గలిపినవాఁడే ధన్యుఁడు. పాండవులలో భీమాదులగు నల్వరకంటె దీనికి ఉదాహరణ మెవరుండఁగలరు? లక్ష్మణుఁడుకూడ యీ విషయములో ననుపమోదాహరణము. వనవాస సమయమున శ్రీరామచంద్రుఁడు పంచవటికిఁ బోయినప్పుడు లక్ష్మణునితో నిట్లనెను:- “సౌమిత్రి! నీవు నీ కిష్టమున్నచోటు నొకదానిని వెదకి ఒక కుటీరమును నిర్మించుము.” ఇదివినఁగానే లక్ష్మణుఁడత్యంత భయపడెను. ఆతఁడు గడగడ వణఁకెను. ముఖము మ్లానమయ్యెను. ఆతఁడు దుఃఖముతో నిట్లనెను:- “రఘునందనా! నా కిష్టమనున దెక్కడిది? నేను నా సర్వస్వమును నీచరణకమలములందు సమర్పించితిని. మీ ఓట్టి కఠోరవచనమును బలుకుటకు నే నేమి యపరాధమును గావించితిని? “రాఘవా! నేను పరాధీనుఁడను. అనంత కాలమువఱకు నేను మీకధీనుఁడ నైతిని. నాకు స్వేచ్ఛ అనునది లేనేలేదు. మీరాజ్ఞాపించిన చోటఁ గుటీరమును నిర్మించెదను.”

శ్లో॥ పరవానస్మి కాకుత్స్థస్త్వయి వర్షశతం స్థితే,
స్వయ తు దుచిరే దేశే క్రియతా మితి మా వద॥

— వాల్మీకి. ఆరణ్య. ౧గీ సర్గ. ౭ శ్లో.

(అర్థము పైనఁ గలదు.)

రాముడు సాధారణస్వభావముచే జెప్పెను. అక్షణము
 డిట్లు పలుకఁగానే రాముడు నిరుత్తరుఁ డయ్యెను. ఆతనికిఁ
 బ్రత్యుత్తర మీయలేదు. అసలు దీనికి ప్రత్యుత్తరము లేనే
 లేదు. రాముఁ డా సమయమున వెల్లి యిట్లనెను:- “ ఇది
 చక్కని స్థానము. ఇచ్చట కుటీరమును నిర్మించుము.” ఇట్టి
 స్థితిలో మతభేద మేలకలుగునో యోచింపుడు? ఇదేవిధముగఁ
 బట్టి పతిచరణములందు తన సర్వస్వమును సమర్పించుచోఁ
 గలహ మెన్నటికినిరాదు. ద్రౌపది, సీత, సావిత్రి, దమయంతి
 మొదలగువారు దీని కుదాహరణములు. శిష్యుఁడు తన
 గురువున కాత్మసమర్పణము చేయునెడల నాతఁడు జనన
 మరణరూపముగు సంసారబంధమునుండి విడివడి సర్వోత్కృష్ట
 పదవి కధికారియగును. పరీక్షిన్నహారాజు దీనినే చేసెను.
 ఆతఁడు తన సర్వస్వమును శ్రీశుకుని పాదపద్మములకు సమ
 ర్పించెను. కావుననే ఆతఁడు పుణ్యశ్లోకుఁడుగను, బరమ
 భాగవతుఁడుగను, ప్రాతఃస్మరణీయఁడుగను, మునులకుఁగూడ
 వందనీయుఁడయ్యెను. బీజము తన స్వరూపమును బోఁగొట్టు
 కొని మట్టిలోఁ గలిసినగాని యంకురించి, పుష్పించి ఫలింపదు.

పరీక్షిన్నహారాజు యథార్థమగు జిజ్ఞాసువు. యథార్థ
 మగు జిజ్ఞాసువునకే నిజమగు గురువు లభించును. ఏదియో
 విద్యుత్తధర్మమును బూర్తిచేయుటకని గురువై చెవిలో
 నేదియో ఊదవలెనని కోరిన వానికట్టి గురువే వ్యావహారిక
 వృత్తికలవాఁడే దొఱకుచుండును. అన్నిటికి భావసముఖ్యము.
 భగవానుడైనను నెవఁ డే భావముతో భజించిన వానికట్టి
 దర్శనమే యొసంగుచుండును. శుకుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. ఆతఁడు

రాజు భావమును గ్రహించి, యున్నతావస్థలో నుండియు నుప
దేశింప వచ్చెను. అతఁడు కనబడఁగానే పరీక్షీన్మహారాజు
కూడ ఆరెండు ప్రశ్నల నడిగెను. ఆ ప్రశ్నలివి:— ౧. సమస్త
ప్రాణికోటికి సర్వోత్కృష్టమగు కర్తవ్యమేమి? ౨. మృత్యు
వాసన్నమైనవాఁ డేమి చేయవలెను? శుకుఁడు రాజును,
రాజడిగిన ప్రశ్నను అభినందించెను. అతఁ డిట్లనెను:—

“రాజా! ఈ ప్రశ్నను నీవు లోకహితముకొఱకు అడిగితివి.
అనఁగా నీవెప్పుడు నీసర్వస్వమును శ్రీవాసుదేవుని చరణము
లందును, గురుదేవుని చరణములందును సమర్పించితివో
అప్పుడే నీవు కృతార్థుఁడ వైతివి. నీకు కర్తవ్యకర్మయును
లేదు, అడుగవలసిన ప్రశ్నయును లేదు. ఇట్లు కృతకృత్యుఁ
డైనవాఁడు కూడ జప, తప, మంత్రానుష్ఠాన, ప్రశ్న
సంభాషణాది శుభకర్మల నొనర్చునెడల నది తనకొఱకు గాక
లోకకల్యాణము కొఱకగును. ఇప్పుడు నీవడిగిన ప్రశ్న అడుగ
వలసిన, వినవలసిన, విచారణ చేయవలసిన ప్రశ్నలన్నిటిలో
సర్వశ్రేష్ఠమైనది. ఆత్మజ్ఞానులుకూడ దీనినిఁ బ్రశంసిం చెదరు”

ఇట్లని శ్రీశుకమహర్షి మొట్టమొదటి ప్రశ్నయగు
“ప్రాణులకు సర్వకాలముల యందు సర్వోత్కృష్ట కర్తవ్య
మేమి?” యను ప్రశ్నకు సమాధాన మొసంగెను.

శ్రీశుకుఁ డిట్లనియె:— “రాజా! విషయ వాసనలను
వీడి పరతత్త్వ జిజ్ఞాసువులైనవారు వినవలసినవిషయ మొక్క
టియే కలదు. విషయాసక్తులై మాయాజాలములోఁ జిక్కు
కొనిన గృహస్థులు వినుటకుఁ జాల విషయములు గలవు.
వాటికి లెక్కయే లేదు. పుట్టినది మొదలు వారు శరీర సుఖ

మునే కోరుచుందురు. తల్లిదండ్రులు వారిని గొట్టుచుందురు. వారు హితవచనములు పలుకుచుండిన, వారు వాటిని వినక ఆటపాటల విషయము వినఁగోరుచుందురు. వారి చేష్ట లిట్లుండును:— 'నేనివేళ వానితోఁ బోరాడెదను; ఆటలో జయింతును; తోడివారినిగూడి దూరముగాఁ దోటలలోనికి ఆడఁబోవుదును; తోటలోని పండిన పండ్లను బాగుగాఁ దిందుము; చింతకాయలు కోసి తెచ్చి పచ్చడిచేయించవలెను; గోధుమ, సెనగపిండి కలిపిన కొత్తెలపై మీగడ వేసికొని లొట్టలు వేసికొని తినవలెను; అమ్మ చూడకయే పెరుగుమీఁద మీఁగడతీసి పూసి, పైనఁ గొంచెముప్పుపొడి వేసికొని దుచులూరఁదిందుము; కాని బడికిమాత్రము పోఁగూడదు; ఒకవేళ మానాయన బడికేలపోలేదని యడిగినఁ దలనొప్పియని చెప్పుదును; పంతులెప్పుడు గొట్టుచుండును, వీడు చచ్చిన బాగుండు ననుకొనును; ఇక వచ్చు నుపాధ్యాయుడు కొట్టనివాడుగ వచ్చిన బాగుండును.' అని యీ విధముగ ఆటపాటలం దానక్తిగల పలుకులు బాల్యకాలమున వినఁగోరుచుందురు.

కొంచెము పెద్దవారు కాఁగానే యింతలోఁ దల్లిదండ్రులు పెండ్లిముచ్చట్లు చెప్పుకొనుచుందురు. ఆ మాటలు చెవిని సోఁకఁగానే హృదయ ముప్పొంగుచుండును. మాటిమాటి కావార్తలేవిన బుద్ధిపుట్టుచుండును. పెండ్లికూతురు నల్లనిదా, ఎఱ్ఱనిదా? యని విచారించుచుండును. ఇక వానితో జగడ మాడునది వచ్చెనా యింక నంతయుఁ బేడయు బెల్లమే. వచ్చిన పిల్ల మంచి చక్కనిది, లజ్జావతి, మనోనుకూలయై సమస్తకార్యములను జక్కపెట్టునదైన జీవితము సుఖమయ

మగును. ఆ యశావనకాలమున సర్వదా ఆ పిల్లను గూర్చిన వివిధవిషయములను వినఁ గోరిక కలుగుచుండును.

పెండ్లాము కాపురమునకు రాఁగానే ఇంక గృహచింత, ధన మెట్లు లభించును? అందఱకంటె నెట్లు భాగ్యవంతుఁడ నగుదును? అను చింత పట్టుకొనును. తనకు ధనము వచ్చిన సంగతియుఁ, దనకు వృత్తి లభించినసంగతియుఁ, దనకు భూమి లభించిన విషయము, వ్యాపారములో లాభమువచ్చిన వృత్తాంతమున్న, నౌకరి ఖాయమైనదనియు — ఇట్టి విషయములు వినుటకు చెవులు కొఱుకుకొనుచుండును. ఇంతలో భార్యాభర్తలకుఁ బుత్రుఁడే కలుగును. పుత్రుఁడు కలుగుటకై జ్యోతిష్కునకు జన్మపత్రికను జూపించును. మంత్రజ్ఞులచే భూతప్రేత పిశాచములను బూజింపఁజేయును. రక్షరేకులు వేయించుకొనును. సంతానమునకై మందులు సేవించును. ఎట్లో పుత్రుడు పుట్టును. పుత్రజననవార్త వినుట, ధనైశ్వర్యప్రాప్తి విషయములనే విన బుద్ధి కలుగును.

మగపిల్లలు పుట్టినఁ జదివింపవలెనను జింతయు, ఆడ పిల్లలు కలిగినఁ బెండ్లి పేరంటముల చింత కలుగుచుండును. పిల్లకు పెండ్లి యీడురాఁగానే యెక్కడ మంచిపిల్లవాఁడున్నాఁడని తెలిసిన నక్కడకు పరుగెత్తుకొని పోవలసినదే. ఒక సంబంధము బాగుండ లేదనిన, నింకొకటి మంచిదనును. ఆ సమయమున వధూవరుల యీడుజోడులు మొదలగునవి యెన్నుటలోనే కాలము గడిచిపోవుచుండును. ఆ వార్తలలోనే ఆనందము కల్గుచుండును. మగపిల్లలయొక్కయు, నాడపిల్లలయొక్కయు పెండ్లిండ్లు కాఁగానే వారి భరణపోషణ చింత

కలుగును. 'ఇవ్వేళ యింటిలో నా వస్తువులేదు ఈ వస్తువు లేదనియు; బియ్యము దొఱకుటలేదు, బండి విటిగిపోయినది, ఎద్దు ముసలిదై నది; గుఱ్ఱము వీపుమీఁద గాయము పడినది; పెద్దదూడ పాటిపోయినది; పొలములో మిడుతలదండు పడినది; బావిలో నీరు లేదు; అంట్లుతోముటకు పనిచేయు దాసి రాలేదు; జీతగాడు నౌకరి వదలిపెట్టి పోయినాఁడు; మంచి నౌకరు దొఱకనే లేదు. లోకమంతయు స్వార్థపరమైనది. ధర్మకర్మములు లుప్తమైనవి. ఫలానివాఁడు నాకీయవలసిన బాకీ ఈయనే యీయఁడు. ఈ పెద్దమనుష్యుఁడు యమదూత వంశములోని వానివలె నున్నాఁడు. ఎప్పుడు చూచినను జిటచిరలాడు చుండును. వెళ్లు, నావద్ద రూపాయలు లేవని చెప్పుము. అవసరమైన దావా చేసుకొను మనును. ఆ మిత్రుఁ డెట్టి వాఁడో చూడుఁడు? సమయమునకు మోసము చేసినాఁడు. మూఁడు రోజులనుండి చిన్న పిల్ల తిండి తిననే లేదు. ఈముసలి ముండాకొడు కెప్పుడును ఖిహ్ ఖిహ్ మని దగ్గుచుండును. చావనై నఁ జావఁడు. రోజున కిన్నిమందు లెక్కడనుండి తెచ్చి చచ్చేది? ఇంతటి గొప్ప యింటివాఁడు, సలుకరింప నై నఁ బలుకరింపఁడు. ఎవరైన దగ్గఱకుఁ బోయెనా ముఖము త్రిప్పుకొనును. సహానుభూతి యను మాటయే వానికి లేదు.' అని ఇట్లనుకొను చుండును.

భార్య యిట్లనును:- 'పిల్లకు సారె పెట్టవలెను అది ఒక యింటిదైనది. ప్రతిదినము సారెలు, చీరెలు, అన్నములు కూరలు పెట్టవలసి యున్నది. డబ్బు ఎక్కడ పుట్టుచున్నదో తెలియకున్నది. ఇవ్వేళ వారికి చాపులు

పెట్టవలెను. అచ్చటికి చీరలు పంపవలెను. నామాట విననే వినదు. “దానము విత్తము ననుసరించి చేయవలెను.” ఇంటిలో నెలుకలు కుంది తినిన నిష్టమేకాని దానధర్మములు తోచనే తోచవు. ఈపండితులు పురోహితులుకూడ మాయాజాలురు. నేడు వ్యతీపాతము; ఇవ్వేళ్ల సంక్రాంతి; నేడు సోవవతి. అని యిట్లు మూడువందల అటువది దినములు ఏదో పర్వడులు వ్రతములే. ఎంతవఱకని దానధర్మములు చేయుట? ఎవడైనఁ జచ్చుఁగాక బ్రదుకుఁగాక ఇవన్నియుఁ గావలసినవే. పిల్లలకు పాలులేవు. వారికి క్షీరాన్నములు చేయవలెను. అనిన నాస్తికులందురు గాని ఈ కథకులు, పౌరాణికులు తలతోక లేకుండ మాట్లాడుచుందురు. ఇట్టి కథలు నాకిష్టముండవు. అక్కడ సృత్యగానము లెట్లుజరిగినవి! ఉపన్యాసకుఁ డెట్టి ఉపన్యాసము నిచ్చినాఁడు! నవ్వి నవ్వి పొట్ట పగిలిపోయినది.

కాబట్టి రాజా! ఈసంసారు లీ చక్రములో నెల్లప్పుడును బడిపోవుచుందురు. నాకొక్కవిషయమును జెప్పుఁడు, వీరందఱు రోజుకు లక్షలు, కోట్లకొలది మాటలు మాట్లాడుచుందురు, వినుచుందురు. ఆలోచించుచుందురు. వీరికి రాత్రి సమయము విషయోపభోగము లందును; నిద్రయందాను గడుచుచుందును. పగలంతయు నది తెమ్ము, ఇది తెమ్ము. దానినిమ్ము, దీనిని దీసికొనుము. ఇవ్వేళ్ల ఇన్నిరూపాయలు వచ్చినవి, ఇన్ని ఖర్చైనవి. నేడు పిల్లవాని వివాహము, రేపు పిల్ల పెండ్లి. ఎల్లుండి మనుమని జాతకర్మ, ఎల్లుండి నామకరణము. ఇంకెవరిదో చూడాకర్మ, అని యిట్టి విషయవ్యాపార

ములలోనే వీరికి కాలము గడుచుచుండును. కాని ఈ మూర్ఖులకు ప్రతిరోజును జనులు చచ్చుచుందురనియు, దనుయింటిలో నిల్లెందఱో పుట్టి చచ్చిరనియు నొకానొక దినమునఁ దాము కూడ చావఁగలరనియు వారికి తెలియదు. ఏ దారాపుత్రుడులందు తమకింతటి మమకారము కలదో అట్టివారిని ఒకానొక దినమున వదలివేసి తాము వెళ్లవలసియుండుననియు, లేక తమముందే వీరు వెళ్లిపోవలసియుండుననియు వారికిఁ దెలియదు. నానాఉపాయములచే సంపాదించిన ధన మొక గవ్వైన వెంటరాదు. ఈ ధన మెవరి దగ్గఱనుండి వచ్చినదో వారిదగ్గఱ నుండకపోఁగా నిక మనదగ్గఱేల యుండును? ఏ దేహము నింత మమకారముతోఁ బెంచితిమో, దేనిని బలియఁజేయుట కెన్నియో పాపము లొనర్చితిమో చివరకది యిచ్చటనే పడిపోవును; లేదా బూడిదై పోవును; లేక పురుగులు పడును; లేదా పశు పక్ష్యాదులు తినఁగాఁ జివరకు మలముగా మారిపోవును. కావున రాజా! అభయపదమును గోరువాఁడును, సాంసారిక భయము లన్నిటినుండి నిర్భయుఁడు కాఁగోరిన వాఁడును అన్నిటిని వదలి సర్వదా, సర్వత్ర సర్వేశ్వరుఁడగు శ్యామసుందర దివ్యనామగుణములను శ్రవణ కీర్తన స్మరణములు కావింపవలయును.

విశ్వమందు సమస్తమనీషులును, జ్ఞానులును, ధ్యానులును, విరక్తులును, శాస్త్రకారులును మనుష్యజీవనమున కంత్యకాలమున భగవత్స్మరణయే పరమపురుషార్థమని నొక్కి వక్కాణించియున్నారు. స్వధర్మాచరణము కావించినను జివరకు భగవత్స్మృతి లేకపోయెనా అదియంతయు

దంభమే కాఁగలదు. యోగసాధనముచే నంత్యకాలమున యోగేశ్వరుని స్మరింపజాలక పోయెనా, ఆయోగము కపట యోగమే కాఁగలదు. సాంఖ్యశాస్త్రమును నిరంతరము విచారించి నప్పటికిని చివరకు బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము కాక పోయెనా, అదియొక వ్యసనము కాఁగలదు. కావున గోవింద గుణగానమున రమించుటయే మానవమాత్రుని ముఖ్య కర్తవ్యము. ”

అంత రాజిట్లుప్రశ్నించెను:-“ప్రభూ! త్రిగుణాతీతులై, విధినిపేధాదిమర్యాదలు లేని జ్ఞానులుకూడ శ్రవణము, భగవన్నామ కీర్తనాదులు చేయవలసిన ఆవశ్యకతకలదా?”

అంత శుకదేవుఁ డిట్లనెను:- “త్రిగుణాతీతులగు వారును, గర్తవ్యాకర్తవ్య విధినిపేధాదులు లేనివారును ఇట్టివి చేయవలయునని యెట్లు చెప్పఁగలము? కాని, సాధారణముగ నిట్టి జ్ఞానులు, విరక్తులు, స్థితప్రజ్ఞులు నగువారు హరి గుణ గానమును, కృష్ణకథా కీర్తనమును నిరంతరము చేయుచుందురు. కర్తవ్యబుద్ధిచేఁ గాదు. వారు త్రిగుణాతీతులైనను స్వభావవశమున వానిలో నిమగ్నులగునంతటి మాధుర్యము గల్గునట్టివి భగవంతుని గుణములు. వాటిని వదలిన నిఁకఁ జేయఁగలిగిన దేమున్నది?

కం. ధీరులు నిరపేక్షులు నా

త్మారాములు నైన మునులు హరిభజనము ని

ష్కారణమ సేయుచుందురు

నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

ఏదియును జేయక శరీర మొక్క నిమిషమైన నిలువఁ జాలదు. కావున నేనిప్పుడు నీకు శ్రీమద్భాగవత కథను వినిపించెదను.”

అంతఁ బరీక్షీన్మహారాజు జిట్ల నెను:- “స్వామీ! మీరు వినిపింతుననిన శ్రీమద్భాగవత సంహిత, అష్టాదశపురాణముల వంటి యొక పురాణమా లేక వీటికంటె విశేషత యేమైనఁ గలదా? మీ రీ సాత్త్విక సంహిత నెప్పుడు వింటిరి? ఎక్కడ వింటిరి? ఎవనివలన వింటిరి?”

పరీక్షీన్మహారాజు ప్రశ్నను విసి శ్రీశుకుఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తర మొసంగెను:- “రాజా! ఈ భాగవతశాస్త్రము కేవలము పురాణమే కాదు. వేదములవలె నిది మాననీయమైనదియు, నాదరణీయమైనదియునై యున్నది. ద్వాపరాంతమున గంధ మాదన పర్వతముమీఁద నేను నాతండ్రియగు వేదవ్యాసుని ఆశ్రమమున వారిద్వారానే సర్వశ్రేష్ఠమగు నీసంహితను చాల పరిశ్రమచేసి చదివితిని.”

ఇది విని పరీక్షీన్మహారాజు చేతులు జోడించుకొని వినయభావముతో నిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! మీరు పుట్టుక తోడనే త్యాగులు, విరాగులనియు, నుపనయన సంస్కారము జరుపఁబడకమునుపే, పుట్టఁగానే అరణ్యములకుఁబోయి యుంటి రనియు, మీరెల్లప్పుడు నిర్గుణపరబ్రహ్మనిష్ఠయందే యుండు రనియు వినియుంటిమి. అట్టిమీరింత గొప్ప భక్తిశాస్త్ర గ్రంథ మును జదువవలసిన యవసర మేలకలిగెను? మీ రేవిధివాక్య ప్రేరితులై దీనిని జదువుటయందు ప్రవృత్తులరైతిరి? దయ యుంచి నా యీ శంకకు సమాధాన మీయవలయును.”

ఇది విని శుకమహర్షి నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! నేను విధిని పేధముల కతీతుఁడను. నే నే విధివాక్యమునకు నధీనుఁడనై నీనిని జదువలేదు. నేను నిర్గుణబ్రహ్మలో విలీనుఁడనై యుందుననుటయును సత్యమే. నేనును వివశుఁడనై భగవత్ప్రీలలయం దాకర్షింపఁబడుటకు వానిలో నంతటి మాధుర్యము కలదు. మా తండ్రియగు వ్యాసమహర్షి యొక్క శిష్యుల ముఖతః భగవంతుని యనుపమ సౌందర్య, మాధుర్యమును విని, యాతని యహైతుక మహిమను శ్రవణము కావించి, నా మనస్సు స్వతః ఈ లీలలు వినుటకును, బఠించుటకు నాకర్షింపఁబడి, చనువకుండ లేకపోయితిని. చదివి నే నానందసాగరమున మగ్నుఁడనై అటునిటు దిరుగుచుందును. నేఁడవసరమును గ్రహించి స్వతః నీ సమీపమునకు వచ్చియుంటిని. ఆ భాగవత శాస్త్రమునే నేఁడు నీకు వినిపించెదను. ఏలననఁగా నీవే నాకు ఉత్తమాధికారివిగాఁ గనఁబడితివి. నీవు పరమ పురుషార్థ దీక్షును గైకొనఁగోరుచుంటివి. నీలో సామర్థ్యమున్నది. శ్రవణముచేయుటకు ఉత్కటాభిలాషకూడ కలదు. ఎవరీకథను శ్రద్ధతో వినెదఁగో, విని భక్తిపూర్వకముగ దీనిని మననము చేయుదుఁగో, వాని కతి శీఘ్రకాలముననే వాసుదేవ భగవానుని చరణారవిందములందు అహైతుక, అనన్యప్రేమ భక్తి కలుగుననియు, వాని మతి మదనమోహానుని మాధురిలో మునుగఁగలదనియు నేను దృఢముగాఁ బ్రతిజ్ఞాపూర్వకముగఁ జెప్పఁగలను.

ఎవరీ యిహలోక పరలోకభోగములందు వైరాగ్యము చెందియుండిఁగో, అభయపదమును గోరు యోగులుకూడ

భగవన్నామ సంకీర్తనము చేయవలయునని నేను అనుభవ
పూర్వకముగ దృఢముగఁ జెప్పఁగలను. నిరంతరము భగవ
త్కథాశ్రవణము సేయుటయు, సదా మనో వాక్కులతో
భగవన్నామ కీర్తనము గావించుటయు, ఈ రెంటికిని మించిన
శ్రేష్ఠకార్యము, ఉత్తమోత్తమ సాధనములేదు. రాజా!
ఇదియే పరమ పురుషార్థము. ఇదియే అంతిమ సాధ్యము.
ఇదియే చరమ స్థితి. తనమనస్సును గణాకీర్తనములందు
లగ్నము కావించినవాఁడు ధన్యుడైనట్లే; కృతార్థుడైనట్లే;
వానికిఁ గర్తవ్యశేషమింక లేదు. ఇదియే సర్వమానవులకు
సర్వదా సర్వోత్కృష్ట కర్తవ్యము.”

సూతుఁడు శౌనకాదిమునులతో నిట్లనెను;- ఋషు
లారా! ఈవిధముగ నాగురుదేవుఁడు పరీక్షిన్నహారాజుతో
దృఢముగాఁ జెప్పి యూరకుండెను. రాజత్యంత విస్మయముతో
నాతని శ్రీముఖమును జూచుచుండెను. ఇప్పుడాతని ప్రశ్నలో
రెండవభాగమగు ‘మృత్యువత్యంత సన్నికటమైనప్పుడు అట్టి
వానికిఁ గర్తవ్యమేమి’ యనుప్రశ్నకు సమాధానమును విన
వలెనను గుతూహలము కలిగెను.

చ ప్త య.

హై ప్రపంచ బహు విషయ భోగ మహా ఘన సేనరానకూఁ
హరి లీలాతేఁ సుఖద ఔర అవలంబ నమన కూఁ ॥

ఆకర్షిత అతి భయో రూప హరి లీలా సుని కేఁ ।

భూలోన్య నిర్గుణ బ్రహ్మ సగుణ కే గుణకూఁ గునికేఁ॥

భవ్య భాగవత భూపవర! తుమహిఁ సునావహుఁ సరస అతి
సునత శ్యామ పదకమల మహా, హోహి తురంత అనన్యమతి॥

అ ర ము.

ప్రపంచము బహువిధములగు విషయభోగములతోఁ గూడినది. అవి నరుని మోహపెట్టి ముంచివేయును. హరి లీలలు సుఖకరములు. మనస్సునకు వేఱొక యవలంబనము లేదు. హరిలీలలను వినఁగానే నామనస్సు మిక్కిలి ఆకర్షింపఁ బడినది. సగుణబ్రహ్మ గుణగణములను వినఁగానే నిర్గుణ మును మఱచితిని.

ఓరాజా ! నీకు మిక్కిలి సరసముగ భవ్యభాగవత మును వినిపించెదను. శ్యామసుందర చరణారవింద మహిమను విని నీవనన్యమనస్కుఁడవు వెంటనేకాఁగలవు.

సమయన్యూనతకు ఖట్వాంగరాజర్షి దృష్టాంతము

౮౬

శ్లో॥ ఖట్వాంగో నామ రాజర్షి రాత్వేయతా మిహాయుషః ।

ముహూర్తా త్సర్వ సుతస్సజ్య గతవానభయం హరిస్స॥

తవాప్యేతర్హి కారవ్య సప్తాహం జీవితావధిః ।

ఉపకల్పయ తత్సర్వం తావద్యత్సామృతాయుకమ్॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౨. ౧౩, ౧౪ శ్లో.

“ కం. గోవింద నామకీర్తనఁ

గావించి భయంబు దక్కి ఖట్వాంగ ధరి

త్రీవిభుఁడు సూర గొనియెను

గైవల్యముఁ దొల్లి రెండు గడియలలోనన్.

వ. వినుము, నీకు నేడుదినంబులకుంగాని జీవితాంతంబు గాదు, తావత్కాలంబునకుం బారతౌకిక సాధనభూతంబగు పరమ కల్యాణంబు సంపాదించవచ్చు.” — శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

చ ప్ప య.

అల్పకాల కీ కఘా ఆప చింతా నహిఁ కరిహైఁ ।

సాత దివస తో బహుత కథా సుని చిన మహాఁ తరిహైఁ॥

ఏక ముహూర్తహి మాఁహి తరే ఖట్వాంగ విరాగీ ।

శేష ఆయు సప్తాహ ఆప తో సరబసు త్యాగీ॥

అంతకాల కూఁ నికట లఖి, గేహ దేహ మమతా తజహిఁ ।

తే ధ్రువ పావహిఁ పరమ పద, జే సబ తజి ప్రభుపద భజహిఁ॥

అ ర్థ ము.

పరీక్షిన్న రేంద్రా! అల్పకాలమే వ్యవధి కలదని నీవు చింతింపవలసిన పనిలేదు. ఈ యేడుదినములలో ననేకములగు కథలను విని భవసాగరమును దాటఁగలవు. ఒక్క ముహూర్తములో వైరాగ్యముచే భగవంతుని భజించి ఖట్వాంగుఁడు తరించెను. నీ కేడుదినము లాయువు కలదుగదా! నీవు సర్వస్వమును ద్యజించి, అంత్యకాలము సమీపించినదని తెలిసికొని దేహ గేహములందు మమత్వమును వీడి, ప్రభువును భజించి ధ్రువమగు పరమపదమును బొందఁగలవు.

—•••••—

చెప్పిన విషయములను అందఱు వినుచునేయుందురు; కాని వాటిపై విశ్వాసము కలుగుటచేతనే అవి సిద్ధింపఁగలవు.

నుంత్రమందును, అనుష్ఠానమందును, ఔషధమందును, శుభ
కర్మలందును భావనయే ప్రధానముగ నెన్నఁబడుచున్నది.
తన సాధనయందు పూర్ణవిశ్వాసము కలవాఁడే యితరులకుఁ
గల్యాణము కావింపఁగలఁడు. తాను తన సాధనయందు
విశ్వాసముంచక, దాని నాచరింపక, యితరులకు దానిని జేయ
వలసినదని చెప్పువాని యుపదేశములవలన నేమియుఁ బ్రయో
జన ముండఁజాలదు. అది అరణ్యరోదనమువలె, యంత్రములోఁ
బాడిన పాటవలె ప్రభావహీనమై పోవును. శుకున కాతని
సాధనముపై విశ్వాసము కలదు. ఈ భాగవత శాస్త్రమును
వినువానికిఁ దప్పక ముక్తి కలుగునని ఆతనికి దృఢవిశ్వాసము
కలదు. కావున నాతఁడు పరీక్షీన్మహారాజు తగిన యధికారి
యని తెలిసికొని స్వయముగనే తాను వినిపించుటకుఁ
బూనుకొని ప్రస్తావించెను. పరీక్షీన్మహారా జిట్లనుకొ నెను:-
“ఈతఁడేదో కథను జెప్పుచుండ నేనా కథలో మునిఁగి
యుంటినా, ఇంకేవిధమగు నుచ్చ పరమార్థసాధనమును జేయ
లేక పోవుదును. అట్టియెడ నాకు ముక్తికలుగుట సందేహమే
కాఁగలదు. వ్యవధియా చాల తక్కువగా నున్నది. ఈతఁడు
నన్ను భాగవతము వినుమనుచున్నాఁడు” అని యిట్లుయోచించు
కొని యిట్లనెను:- “ప్రభూ! కాలవ్యవధి చాల తక్కువగా
నున్న సంగతిని గాంచి నాకు సర్వోత్తమమగు నుపదేశము
నొసంగుఁడు. ఇంతకు ఉన్నగడువు ఏడుదినములు. ఏడు
దినములలో నేజీవియైన మృత్యువును బొందవచ్చును. కాని
నాకు యథార్థముగ సరిగా నేడు దినములు మాత్రమే
ఆయుస్సు కలదు.”

ఈ వాక్యములను విని శుకుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:-
 “రాజా! ప్రపంచములో విషయాసక్తులగువారు చిరకాలము
 జీవించుచుందురు. వారు బ్రదికినఁ బ్రయోజన మేమికలదు ?
 రోజులు ఏడ్పులు పెడబొబ్బలతో గడచిపోయెను. ఎంతయో
 శుద్ధాన్నజలములను మలమూత్రములుగ నొసర్చినాఁడు.
 కుక్క, పందివలె సంతానము నెంతయోకని, వారినిఁ బోషిం
 పను లేకున్నాఁడు. దినమంతయు సత్యాసత్యములను బలుకుచు
 లోకులను మోసగించి, పొట్టపోసికొనుచుండును. రాత్రులందు
 దుప్పటి ముసుగు పెట్టుకొని పరుండును. పడుచువాడయ్యెను,
 ముసలితనము వచ్చెను, చచ్చిపోయెను, చెట్టయినను చిర
 కాలము బ్రదుకును. కాకిని ఎవఁడైనఁ జంపువఱకు చావనే
 చావదని విందుము. లేచినది మొదలుకొని దానికి క్షుల్ల
 మీఁదనే దృష్టి. ఒంటి కంటితో నంతయుఁ జూడఁగలదు.
 ఎవని జీవితమునకు సాధన భజనము లేదో, కథాకీర్తనాదులు
 లేదో, రాత్రిం బవల్లెవఁడు ఉదరసేవ, విషయభజనము చేయు
 చుండునో, అట్టివాఁడు పదిసంవత్సరములు బ్రదికినను, నూఱు
 సంవత్సరములు బ్రదికినను ఆహార నిద్రా భయ మైథునాదు
 లందే వారికి కాలము గడిచిపోవును. కాని మానుషదేహ
 మును ధరించిన వానికి యథార్థమగు కర్తవ్యమేమో తెలిసి
 కొని, విషయభోగములు అనిత్యములు, నాశవంతములు, క్షణ
 భంగురములనియు, సంసారమున ముంచునవి యనియుఁ దెలిసి
 కొని, వాటిని బరిత్యజించి శ్రీహరి చరణారవిందములందు
 చిత్తమును లగ్నముకావించినవాని జీవిత మొక్కముహూర్త
 మైనను జాలును. ఆ కొలఁది కాలములోనే వారు తమ

12) సమయన్యూనతకు ఖట్వాంగరాజర్షి దృష్టాంతము 89

కల్యాణమును గావించుకొనఁగల్గుదురు. ఈవిషయమునుగూర్చి మీకు నేనత్యంత సుందరమగు నుపాఖ్యానమును వినిపించెదను. మీరు దీనిని సావధానులరై వినుఁడు.

సూర్యవంశమున ఖట్వాంగుఁడను ప్రతాపవంతుఁడగు రాజర్షి యుండెను. ఆతఁడు గొప్ప శూరుఁడును, వీరుఁడును, దాతయు, యశస్వియు, ధర్మపరాయణుఁ డగు నవనీపతి. ఆ సమయమున నాతనితో సమానుఁడగు ధనుర్ధరుఁడును, బలియు నా సమయమున నెవ్వఁడును లేకుండెను. ఒక సమయమున దైత్యదానవులు దేవతలపై దండెత్తిరి. దేవతలపక్షము నిర్బలమయ్యెను. దైత్యపక్షము ప్రబలమయ్యెను. అప్పుడు దేవతలు చాల చింతఁజెంది మర్త్యలోకమునకు వచ్చి, తమ పక్షమున దైత్యులతో యుద్ధము చేయవలసినదని ఖట్వాంగ మహారాజును బ్రార్థించిరి. రాజెల్లప్పుడు యుద్ధమునం దుత్సాహము చెందియుండెను. ఆతఁడు వెంటనే ధనుర్బాణములను ధరించి, దివ్యరథాఘాఠుఁడై దేవతలతోఁగూడి సమరస్థలము నకుఁ బోయెను. అచ్చటికిపోయి దైత్యుల గుండె లదకునట్లు ఘనఘోరయుద్ధమును గావించెను. ఖట్వాంగుని బాణప్రహారములచే దైత్యదానవులెల్లరు వ్యధితులై రణరంగమును వీడి దశదిశలకుఁ బారిపోయిరి. యుద్ధమునుమాని పారిపోవు శత్రువులను వెంటాడుట ధర్మవిరుద్ధమని గ్రహించి రాజు వారి నుపేక్షించెను. దేవతలకు విజయము లభించెను. అంత దేవతలందఱును, దేవేంద్రుఁడును ఖట్వాంగమహర్షిపైఁ బ్రసన్నులై ఆతనిని బ్రశంసించుచు నిట్లనిరి:- “రాజా! నీకు సాటియగు శూరవరుఁ డీ లోకమున లేడు. నీవు మమ్ముల నీ ఘోరసంక

టమునుండి రక్షించితిని. మేము నీయెడల నత్యంత ప్రసన్నుల మైతిమి. కావున నీవు మమ్ములను నీ యిష్టమువచ్చిన వరమును గోరుము.”

ఖట్వాంగమహారాజు జిట్లనెను:- “దేవతలారా! మీ రందఱు దేవలోకములో నివసించుచు దివ్యభోగము లనుభవించు పరమ పుణ్యాత్ములగు. యజ్ఞయాగాది సమస్త శుభ కర్మలు మీ ప్రసన్నతకొఱకే చేయబడుచుండును. అట్టి మీరు నాయెడల బ్రసన్నులరైతిరి. ఇంతకంటె నాకుఁ గావలసిన వరమేమున్నది? మీయందఱు ప్రసన్నులైన నా కదియే చాలును.”

అంత దేవతలు బలవంతము చేయును నిట్లనిరి:- “కాదు మహారాజా! ఏదైనఁ గోరితీరవలయును. మేమునీకుఁ బ్రత్యుపకారము అవశ్యము చేయదలచినాము.”

దేవతలింతగా బలవంతపెట్టుటను గాంచి మహారాజు చాలసేపు ఆలోచించి వారితో నిట్లనెను:- “దేవతలారా! దేవేంద్రా! నా యాయువింకెంతకాలము కలదో ముందుగాఁ దెలిసికొనఁగోరుచున్నాను. నాయాయుశ్శేషమును దెలిసికొనియే నేను మిమ్ముల నేదైన నడుగఁబూనుకొన్నాను.”

ఇది విని పురందరుఁ డిట్లనియె:- “రాజా! నీయాయువు సమాప్తమైనది. ఇంకొక ముహూర్త కాలమే నీకింక ఆయువు కలదు.”

ఇది వినఁగానే రాజు రీయగు ఖట్వాంగుఁడు సావధానుఁడయ్యెను. అతఁ డిట్లనెను:- “దేవతలారా! నేసిప్పు డడుగ

వలసిన దేదియును లేదు. నేను ఇహపరలోకములలోని భోగముల నన్నిటిని దుచ్చముగఁ దలపోయుచున్నాను. నే నిప్పుడు విషయములలో దిగఁబడను. ఇంద్రియ సుఖములను యాచింపను. మరల తిరిగి రానట్టిదియు, దుఃఖభావము కలిగినట్టియు నగు భగవంతుని పరమధామమును బొందఁ గోరుచున్నాను.” ఇట్లని మహారాజు భగవద్ధ్యానమందు నిమగ్నుఁడై, ఒక్క ముహూర్తములోనే సమస్త విషయ భోగాభిలాషను మానసికముగాఁ ద్యజించి శ్రీహరియొక్క నిర్భయపదమును బొందెను. కావున రాజా! నీకింక నేఁడు దినము లవధి కలదు. ఈ యేఁడు దినములలో నీవు ఉద్ధరింపఁ బడు నుపాయమును జూచుకొనుము. ఈలోగానే పరమపద ప్రాప్తికి అధికారిని కమ్ము.”

శుకుఁడు పలికిన ఇట్టి సాంత్వనాపూర్ణమగు వాక్కులను విని పరీక్షిన్మహారా జిట్లడిగెను:- “బ్రాహ్మణోత్తమా! మీరు సంక్షేపముగ సర్వసాధారణులకు సర్వకాల సర్వా వస్థలయందును భగవన్నామ గుణకీర్తనము చేయవలసినదని యుపదేశించితిరి. అత్యంత సమీపములో మృత్యువాసన్న మైనపు ఁ, అట్టివాఁడేమి చేయవలయునో వినఁగోరుచున్నాను. వాఁడు చేయవలసిన దానిని విస్తారపూర్వకముగ వర్ణింపుఁడు.”

పరీక్షిన్మహారాజు అడిగిన ప్రశ్నను విని శ్రీశుకమహర్షి యిట్లు పలికెను:- “రాజా! తనకు మృత్యు వాసన్నమైనదని తెలిసికొనినవాఁడు, మునుముందుగా వాఁడు వాని శరీర మోహమును, శరీరమునకు సంబంధించిన దారా ధన కనక వస్తువాహన తేత్రాదులన్నిటియందు మోహమును ద్యజింప

వలయును. వైరాగ్యమును ఖడ్గముతో దృఢమగు మోహజాలమును ముక్కలు ముక్కలుగా గోయవలయును. అన్నిటి మోహమును వీడి, సంబంధుల మమకారమును బోనడచి యింటినుండి బయలుదేరివచ్చి, ఏదైనఁ బుణ్యతీర్థమందుగాని, గంగాది పుణ్యనదీ తీరములందుఁగాని ఆసనము వేసికొని కూర్చుండ వలయును ”

ఇది విని పరీక్షిన్నహారా జిట్లనెను:- “ బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇంటిలోనే ఉండి భగవంతునియందు చిత్తమును లగ్నము చేసిన నేమి హాని ? ”

శుకుఁ డిట్లనెను:- “ హాని యేమియును లేదు. భగవద్భావ మెక్కడచేసినను శ్రేయస్కరమే. కాని యెల్లప్పుడును గన్నులయెదుట సంబంధులును, బరివారమును ఉండుటచే స్వభావానుసారముగ మోహము కలుగుచునే యుండును. ఒకవేళ మరణసమయమునఁ బొరపాటునచేనైనఁ బరివారము నందు చిత్తము లగ్నమయ్యెనా, మరల వారిలోనికి వచ్చి పుట్టవలసినదే. “ అంతే యా మతిః సా గతిః ” అంత్య కాలమున మతియెంతయో గతియు నంతే. ఈ పరివారమును వివశతాపూర్వకముగా నెప్పటికైన వదలవలసియుండ, స్వేచ్ఛతో మొట్టమొదటనే, మృత్యువాసన్నము కాక పూర్వమే, వీరి నేల పరిత్యజింపఁ గూడదు? అట్లు పరిత్యజించుటయే యుత్తమమగు కార్యము. పుణ్యక్షేత్రములలో స్వభావముచేతనే శుభసంస్కారములుండును. అనంత కాలము నుండియు నసంఖ్యాకులగువారు వాటియెడల విశుద్ధభావనకలిగి యుండుటచేతను, అచ్చటి వాయుమండలము సత్సంస్కారము

లచే విశుద్ధమగును. గొప్పగొప్ప వారందఱు అంత్యకాలమునఁ బ్రయాగాది పుణ్యక్షేత్రములను, గంగా మొదలగు పుణ్య పావన స్రవంతుల నాశ్రయించిరి. చూడుము, నీవుకూడ నీ సమస్త రాజ్యవైభవమును బరిత్యజించి అంత్యకాలమునకు గంగాతీరమునఁ గూర్చుంటివి. నీకెవరు నిట్లు చేయుమని చెప్ప లేదుగదా! నీపూర్వు లెట్లు చేసిరో నీవును వారి ననుసరించితివి.

మంచిది, గృహమునువీడి పుణ్యతీర్థమునకు రాఁగానే అచ్చట విధ్యుక్తముగ స్నానము కావించి, శాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడినట్లు కుశాసనమునుబఱచి, దానిపై కృష్ణమృగచర్మమును, దానిపై వస్త్రమునుబఱచవలయును. మృగచర్మముపై వస్త్రమును పఱచనంతవఱ కది కూర్చుండ యోగ్యమైనది కాదు. ఈవిధముగ నాసనమునుబఱచి, దానిపై సిద్ధాసనము, పద్మాసనము, స్వస్తికాసనము వీనిలో నేయాసనముపై నై నఁ గూర్చుండవలెను. తర్వాతఁ బ్రణవము లేక యింకొక భగవత్సామమును గాని జపము చేయవలయును. ప్రాణవాయువును స్వాధీనములోఁ బెట్టుకొన వలెను; కాని యా అక్షరబ్రహ్మను విస్మరింపఁగూడదు. ” ఇట్లు చెప్పి, రాజడడుగఁగా శ్రీశుకుఁడు ధ్యానవిధిని జెప్పెను.

సూతుఁడిట్లనెను:- “మునులారా! ఇక నేను కథా భాగమును వర్ణింపఁబోవుచున్నాను. శ్రీశుకుఁడు పరీక్షిన్నహః రాజ సమ్ముఖమునఁ జేసిన ప్రభావోత్పాదకమగు సజీవ ధ్యాన వర్ణనమును నేను ప్రసంగానుసారముగ మీ సమ్ముఖమున వినిపించెదను. ఈ సమయమున మీ రీ కథాప్రవాహమును బోనిండు, ”

శౌనకుఁ డిట్ల నెను:- “సూతా! మీయిష్టమువచ్చినట్లు చేయుఁడు. మేమందఱమును వినుటకు మీముందు కూర్చుండి యున్నాము. మీకెట్లు ఉచితముగఁ దోచిన నట్లు వినిపింపుడు.”

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “మునులారా! ముందుగా కథా భాగమును జెప్పి, తర్వాత ధ్యాన, భక్తి విషయములను జెప్పుటే సమంజసమని తోచుటచే అట్లు చేసెదను.”

ఇట్లు చెప్పి, సూతుఁడు తర్వాతప్రసంగము చెప్పుట కుద్యుక్తుఁడుకాఁగానే శౌనకుఁ డేదియో చెప్పబోఁగా సూతుఁ డాగెను.

చ ప్ప య.

జీవన ధన బిను జీవన జీవన నహీఁ కహావే ।

భక్తి హీన నర మృతక సరిస హ్వై కాల బితావే॥

ఖావే సోవే లడే వృద్ధ బని యమపుర జావే ।

బార బార తే జనమి జగత మే జావే ఆవే॥

కోటి కల్పకో కాలహూ, భక్తి బినా బేకార హై ।

భిన భరి హతి హియ మే బస్సై సోహి సమయ సుఖసార హై॥

అ ర్థ ము.

జీవనధనము లేక జీవనము జీవనమని చెప్పఁదగదు. భక్తిహీనుఁడగు నరుఁడు మృతునివలె గాలమును గడుపు చుండును. వానికి తినుట, నిద్రించుట, పోరాడుట చివరకు ముసలియై యమసదనమునకుఁ బోవుట పనులు. ఆతఁడు మాటిమాటికిఁ బుట్టుచు జచ్చుచుండును.

కోటికల్పములు జీవించినను భక్తి వినా వాని జన్మ
వృధాకాగలదు. ఒక్క ఊణకాలము హరి హృదయమున
నుండినను ఆ సమయము సుఖసారమైనది.

భాగవత కథనుగూర్చి పునీత ప్రశ్న

౮౭

శ్లో॥ అథాభిధేహ్యంగ మనోఽనుకూలమ్

ప్రభాష సే భాగవత ప్రధానః ।

యదాహ వైయాస కిరాత్మ విద్యా

విశారదో నృపతిం సాధుపృష్ఠః॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౩ అ. ౨౫ శ్లో.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు

భరతాన్వయ విభుఁడు శుకుని పలుకులు విని స

త్వరతాయుతుడై శ్రేయ

స్కరతామతి నేమి యడిగె గణుతింపఁగదే.

క. ఒప్పెడె హరికథ తెయ్యవి

సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ జిత్తోత్కంఠల్

గుప్పలు గొనుచున్నవి రుచు

లుప్పతిలక నీమనోహరోక్తులు వినఁగన్.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చప్పయ.

సూత! సునా ఓ సుఖద పరీక్షిత్ శుక ప్రశ్నోత్తర!

జహః సంత జన మిలహః తహః సంబాద హోయ వర॥

గంగ యమున మిలి హరేః మహాపాతక హూ భారీ!

తైసే హీ శుక విష్ణురాత వార్తా అఘోహరీ॥

కేవల కృష్ణకథా సదా, శ్రవనని కూఁ శ్రవనీయహైఁ,

కరేఁ కృష్ణ కైంకర్య కూఁ, తే హి కర కమనీయ హైఁ॥

అర్థము.

శౌనకుఁడిట్ల నెను:- సూతా! పరీక్షిచ్ఛక ప్రశ్నోత్తర సంవాదమును వినిపింపుము. సాధువు లెచ్చట సమావేశ మగుదురో అచ్చట యుత్తమ సంవాదము జరుగుచుండును. గంగాయమునలు కలిసి ఘోరాతిఘోర పాతకములను హరించి నట్లు, శుక పరీక్షిద్రాజ సంవాదము మహాపాతక నాశనకరము కాఁగలదు.

కేవలము కృష్ణకథ లే శ్రవణములకు శ్రవణీయమైనవి. శ్రీకృష్ణకైంకర్య మొనర్చిన కరములే నిజమగు కరములగును.

ఎవని కేవలస్తువునం దత్యంత ప్రీతియుండునో వానికి దాని నెంత యనుభవించినను దృష్టికలుగదు. అట్లుకాకున్నచో మాదకవస్తు సేవనము చేయు వ్యసనముకలవాఁ డదేవస్తువు నింత వ్యగ్రతతో నేలసేవించును? ఎవని కేశాకము, ఏభక్ష్యము, ఏచేదుపదార్థమో - ఏపదార్థమం దత్యంత ప్రీతియుండునో, వాఁడది నిత్యము తినుచుండును. అట్లు తినుచున్నను వానికి

దానియందు కోరిక యుండనే యుండును. అట్లు కాకున్న వృద్ధాప్యమున సమస్తేంద్రియములు శిథిలము లగుటచే నందఱు విరాగులు కావలసియుండును. కాని అట్లు జరుగుట లేదు. పదార్థములను భోగించు సామర్థ్యము లేకున్నను జీవరవఱకు దానియందు తృప్తి యుండనే యుండును. ఒక్కసారి ఒక్కవస్తువుయొక్క రుచినిఁ జూచిన మీఁదట, దాని రుచిలో మునిగినవాఁడు, మరల దాని ప్రసంగము వచ్చినప్పుడు శరీరమున నొకవిధమగు బులకరింపుకలిగి మరల దాని ననుభవింప నిచ్చువొడమును. అనిత్యము, అసుఖము, క్షణ భంగురములగు పదార్థములందే యిట్టి ఆసక్తి కలుగుచుండఁగా నిత్య, శాశ్వతములగు శ్రీహరి లీలా, కర్మ, గుణములతోఁగల అత్యంత మాధుర్యమును, అపూర్వరసమును ఒక్కసారి చవిచూచినవాఁడు మరల వాని నెట్లు వదలఁగలఁడు? అచ్యుతుని యమల, విమల, నిర్మల కథలను వినుట కభ్యాసపడినవాఁడు సాంసారిక నూదక ద్రవ్యసేవకులవలె సదా శ్రీకృష్ణకథా సుధారసమునుగ్రోల వ్యగుఁడై యుండును. శ్రీకృష్ణకథాశ్రవణము చేయని దినము వానికి వ్యర్థదివసముగఁ దోచును. పదార్థమదియే యైనప్పటికిని నిత్యతృప్తి వాసనాకారణమున దానియందు నిత్యనూతనస్వాదు కలిగినట్లు శ్రీకృష్ణకథలు నవియే యైనప్పటికిని వినినకొలఁది నిత్యనూతనములై భక్తుల కత్పప్తిగనే యుండును. అవే అవతారములు. ఆచరిత్రలే, ఆలీలలే అన్నియు వేదపురాణేతిహాస ధర్మశాస్త్రాదులలో మరల మరల వచ్చుచునే యున్నను ఎందులకోగాని భగవద్భక్తులు వాని నెంత వినినను దృష్టి

చెందరు. ఇందువలననే శ్రీ శుకమహర్షి మునుముందుగాఁ బరీక్షిస్తాఁడని రాజుకు సర్వకాలములందును, సమస్తమానపు లకును గర్తవ్యకార్య మేమియో వచించెను. తర్వాతఁ జావఁ బోవువాఁడు వైరాగ్యమును ధరించి యేవిధముగ గృహ త్యాగమును గావించి తీర్థక్షేత్రమునకు వెళ్లి, అచ్చట యెట్లుండవలసినదియు నిరూపించెను. తర్వాత భగవద్ధ్యాన విధానమును, విరాడ్రూపవర్ణనమును గావించెను. ఆపిమ్మట సద్యోముక్తి క్రమముక్తినిగూర్చి చెప్పెను. ఆమీదట భిన్న భిన్నములగు కోరికలచే భిన్నభిన్న దేవతల నెట్లుపాసింప వలసినదియు వర్ణించుచు, భగవద్భక్తి ప్రాధాన్యతనుజెప్పి చిట్టచివర కిట్లుచెప్పెను:- “ ఏ కృష్ణకథా శ్రవణముచే సత్త్వ, రజ, స్తమోగుణములచే నుత్పన్నమైన అనంతతరంగములు స్వతః శాంతించిపోవునో, వాటిని శ్రవణము చేయుటచే నధ్యాత్మప్రసాదోపలబ్ధి కలిగి మానవుఁడు గుణాతీతుఁడగును; మఱియుఁ గైవల్య మోక్షమును భగవద్భక్తియు సిద్ధించును. కమనీయములగు నాకృష్ణకథలు శ్రద్ధాభక్తులతోవినని క్రూరుఁ డెవఁడుండును ? ”

ఇదివిని శౌనకుఁడెట్లడిగెను:- “మహాభాగా! సూతా! శుకుఁడెట్లు చెప్పఁగాఁ బరీక్షిస్తాఁడని జేమని ప్రశ్నించెనో త్వరగాచెప్పుము. దానికి శుకుఁడెట్టి ప్రత్యుత్తర మొసంగెను? వారిద్దరకును జరిగిన సంభాషణమును నీవు మాకు ఆనుపూర్వీక ముగఁ జెప్పవలయును. వారిద్దరి సంవాదమును వినవలెనని మాకిద్దరికిని మిక్కిలి కుతూహలముగ నున్నది. నీ వాలస్యము చేయరాదు. మాయత్సుకత నిరకను బెంపవలయు.”

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “మునిశ్రేష్ఠులారా! మీ యుత్సుకతకు ఆనందమును ఆశ్చర్యమును గలుగుచున్నది. నేను చెప్పినది మీకు ప్రియముగా నుండుటచే నానందమును, మీరు నేను చెప్పినది వినకయే వార్తద్రుతును జరిగిన సంవాదము పరమోత్తమ మైనదని పలుకుటచే నాశ్చర్యమును గలుగుచున్నది.”

ఇది విని శౌనకుఁడు నవ్వి యిట్ల నెను:- “సూతా! నీ వింకేమైనఁ జెప్పినఁ జెప్పవచ్చునుగాని యీ పౌరపాటు వాక్యములు నోటఁబలుకరాదు. కస్తూరి కలదని చెప్పనక్కఱలేదు. గుణవంతులు దాని వాసననుబట్టియే తెలిసికొనఁ గలుగుదురు. కర్పూర సుగంధమే దాని యస్తిత్వమును గూర్చి చెప్పును. చెఱకు రసమును దీయుటను గాంచి, దానిని దుచి చూడకయే దాని రసము తీసిదని గ్రహింపఁ గలుగుదురు. అట్లే సజ్జనులు సమావేశమైనపుడు నిశ్చయముగ భాగవతీయ కథలే జరుగుచుండును. సజ్జనుల నోట ఇంకొక విషయము రానేరాదు. ద్రాక్షతీఁగకు ద్రాక్షపండ్లే ఫలించునట్లును, గోస్తనములందు పాలే పిండఁబడినట్లును, గంగలో మునిగిన నెట్టిపాపికై నను బాపములు నశించినట్లును, భగవన్నామము నెప్పుడైనను, నెట్టిసితిలోనైన, నెట్లు పలికినను గల్యాణమే లభించునుగాని అకల్యాణ మెన్నటికిని గలుగదు. వీని యన్నిటికినిది నై సర్గిక స్వభావ మెట్లో అట్లే భక్తులకు, భగవంతునకుఁ గల సంబంధమునుగూర్చి చర్చించుటయే సజ్జనులకు నై సర్గిక స్వభావము. మేము పరీక్షీస్మహారాజును గూడ చూచితిమి. శుక దేవుని గూర్చి మీతండ్రివలనను, ఇతరఋషులవలనను వినియుంటిమి,

మేమెప్పుడు హస్తినాపురము వెళ్లినను యధిష్ఠిర
మహారాజు వెంటనే పరీక్షిత్తును బిలిపించి మాకు బ్రణా
మము చేయించుచుండెడువాడు. అప్పుడాతడు చాల చిన్న
పిల్లవాడు. ఆతడు చిన్నవాడై యుండ నాటలలోఁగూడ
శ్రీకృష్ణలీలల ననుసరించుటను గాంచితిమి. జిహ్వాతో భగవ
న్నామ కీర్తనమును జేయుచుండెడువాడు. చాలమంది బాలు
రను బ్రోవుచేసి, గొందఱను గోపకులఁగాను, గొందఱను
గోవులఁగాను, తాను గృష్ణుఁడుగనై గోవులఁ గాంచబ్రోవును.
ఒక్కొక్కప్పుడు గోవర్ధనధారణలీల ననుకరించును. మఱొక
ప్పుడు వనభోజనపు టాటలాడుచుండును. ఈవిధముగ నాటల
లోనే యాతడు శ్రీకృష్ణలీలల ననుకరించుచు, తన తోడి
బాలకులచే ననుకరింపఁ జేయుచుండును. ఇక శుకుని గూర్చి
చెప్పవలసినదియే లేదు. ఆతడు పుట్టఁగానే వనములకుఁ
బోయెను. ఆతని త్యాగవైరాగ్యములను గూర్చి వినినచో
మాకు సిగ్గుచుండును. మేమిట్లనుకొనుచుందుము:— మేము
మునులమని చెప్పకొనుచుఁ బ్రపంచమునకు బంధింపఁబడితిమి.
ఆతడుకూడ వంశావతంసుఁడును పరమహంస శిరోమణియు
నగు ముని తనయుడే. ఆతనికి గోచియైనలేదు. పండినచెట్టు
క్రింద మఱునాడు మరల పరుండఁడు. ఇట్టి పరమభాగవతు
లిరువురు సమావేశమైనచోట అవశ్యము హరికథారూపమగు
పాపహారియగు గంగాన్రవంతి ప్రవహించితీరవలయును. మేమా
కథను వినుట కమితోత్సాహముతో నున్నాము.”

సూతుఁడు వినమ్రుతతో నిట్లనెను:— “మునులారా!
మీరు మాటిమాటికి శ్రీకృష్ణకథను గూర్చియే ప్రశ్నించు

చున్నారేల? దీనికొఱకై యింత పట్టుదల యేల? ఏదైన సామాజికప్రశ్న నడుగరాదా? రాజనైతికచర్చ చేయుఁడు. లేదా సరస సాహిత్య లక్షణ యుక్తమగు విషయములను, నింక నచ్చటచ్చటి విషయముల నడుగుడు. మాటిమాటి కిది యేనా? మీకు ఒకేవిషయమును వినుటచే విసుగు జనించుట లేదా?”

అంత నాశ్చర్యచకితుఁడై శౌనకుఁడిట్ల నెను:-“సూతా! నీవు మమ్ములను బరీక్షించుచుంటివా యేమి? మేమా పనియే చేయఁదలఁచిన నిల్లు వాఁకిలి వదలి యీ నైమిశారణ్యమునకు రానేల? జీవనసార్థక్యము ఆయీ వ్యర్థవిషయిక చర్చలలోనే కలుగుచో రాజరులు, నుహరు లందఱు విషయవిముఖులై యేకాంతములో దపస్సేల చేయుదుగు? జీవనసార్థకత శ్రీకృష్ణ కథాశ్రవణములోనే కలదు. ఎవఁడు ఉత్తమశ్లోకుని గుణవర్ణన ములోఁ దనకాలమును గడుపునో వాని యాయువే సార్థక మైనది. మిగిలినవా రూరక దినములను గడుపుచున్నారు.

సీ॥ వాసుదేవశ్లోక వార్త లాలించుచుఁ

గాల మే పుణ్యండు గడుపుచుండు

నతని యాయువుఁదక్క నన్యుల యాయువు

నుదయా స్తమయముల నుగ్రకరుఁడు

వంచించి కొనిపోవు వాఁడది యెఱుఁగక

జీవించుఁ బెక్కిండ్లు సిద్ధమనుచు

సంగనాపుత్ర గేహారామ విత్తాది

సంసార హేతుక సంగసుఖముఁ

గీ. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబు తఱియెఱింగి
దండధర కింకరులు వచ్చి తాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు సేయనైతిఁ
బాపరత్నినైతి నని బిట్టు పలవరించు.

— శ్రీ మదాంధ్రభాగవతము.

కావున కాలమును సార్థకము కావించుకొనుటకై
మానవుఁడు సర్వదా శ్రీకృష్ణచరిత్రకు సంబంధించిన ప్రశ్న
లనే వేయును.”

సూతుఁడు వినముఁడై యిట్లనెను:- “బ్రాహ్మణో
త్తములారా! నేను మిమ్ముల నేమి పరీక్షింపఁగలుగుదును?
ఈ నెపమున మీనోటఁ గొంచెముగఁ గథామాహాత్యమును
వినఁగలుగుదునను నెపమున నిట్లు ప్రశ్నించుచున్నాను. మీరు
నా అశిష్టతకు ఊమింపుఁడు. మానవజీవితము తన ఆయుష్షాల
మును భగవత్కథా కీర్తనాదులందు గడపిననే సార్థకమగు
ననియు, నెనిమిదిజాములు ఆహార నిద్రాదులందే గడపువారు
చివరకుఁ జింతింపవలసియుండుననియు. వారికి అంతరిక శాంతి
కలుగదనియుఁ దెలిసికొంటిని.”

శౌనకుఁడు శీఘ్రముగ నిట్లనెను:- “లేదు సూతా!
అశిష్టతావ్యవహార మేమియును లేదు. జీవితమని దేని ననఁ
గలవో నీవే యోచింపుము. పుట్టుట, పెరుగుట, తనవంటి
సంతానమును గనుట, సుఖదుఃఖము లనుభవించుట, క్షీణిం
చుట, చివరకు చచ్చుట యిదియేనా జీవితము? ఇదియే
జీవితమగునెడల నివియన్నియు వృక్షములకుఁ గూడ కలవు
కదా! వృక్షములు పుట్టును, పెరుగును, తనవంటి వృక్షము

అనేకములగువాటినిఁ దన బీజములచే నుత్పన్నముకావించును. సుఖదుఃఖములను బొందును, ముసలివగుచుండును, జివరకు చచ్చుచుండును. మానవజీవితమునుబొందియు నిట్టివాటియందే మునిగి తేలుచుండి భగవచ్చింతనయందు చిత్తనుర్పింపకున్నచో వానికి, వృక్షమునకు భేదమేమి?”

కొంచెముసేపాలోచించి సూతుఁడిట్లనెను:- “స్వామీ! భేదమేమియును గోచరించుటలేదు. నాకు స్వార్థపరులకంటె నీ వృక్షములే శ్రేష్ఠములుగఁ గనఁబడుచున్నవి. వీటి ఆకులు, పూలు, కాయలు ప్రయోజనపడుచున్నవి. ఎండిపోయిన తర్వాత కట్ట అనేక వస్తువులుగఁ జేయఁబడుచున్నది. పట్ట, చేవ, బొగ్గు వీనిలో వ్యర్థముగఁ బోవునదొకటియును లేదు. ఇవన్నియు జీవుల కుపకారకములే. మానవుఁడుచచ్చిన, వాని చర్మము దేనికిని బనికిరాదు. అది బూడ్చిదైన నగును, క్రుల్లియైన పోవును. మానవుఁడు శ్వాసించుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నాఁడు. చెట్లట్లు కనఁబడుట లేదు. ఇదియే భేదము.”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “లేదు, లేదు సూతా! వృక్షములుకూడ శ్వాసించును. మనకు పూర్వము నుండేయు నుద్భిజ, అండజ, స్వేదజ, జరాయుజములను నాలుగురకముల జీవులనుగూర్చి చెప్పఁబడి యున్నది. ఉద్భిజములును జీవములే. ఇవి భూమినుండి పొడుచుకొని బయటకు వచ్చుచుండును. ఇవి వృక్షములు. వీటి శ్వాస అన్యక్తముగ నుండును. ఇవి శ్వాసించిన మానవులకు వినఁబడదు. శ్వాసించుటే జీవనము కాదు. అట్లయిన కమ్మరివాని తిత్తి శ్వాసించుచునే యుండును.”

ఇది విని సూతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “స్వామీ! కొలిమితిత్తి యితరుని సాహాయ్యమున శ్వాసించును. అది తిండి తినదు, నీరు త్రాగదు. ఎక్కడికిని కదలఁ జాలదు. అది నిర్జీవవస్తువు.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “ఇదియే నేను చెప్పఁబోవు చున్నాను. సజీవమేది? భగవత్కథా విహీనమైన దతయు నిర్జీవమే. ఇక నితరునివలన శ్వాసించు విషయమున్నది. మనకుమాత్ర మేమి స్వాతంత్ర్యము కలదు? నేఁడీ ప్రాణ వాయువు లేచిపోయెనా శరీర మట్లు పడియుండవలసినదే. ఇక శ్వాసించు టెక్కడ? మనమును బరాధీనులమే. ఇకఁ దిండి విషయము కలదు. పంది, కుక్క తినుటలేదా యేమి? మల మూత్ర త్యాగము చేయుటలేదాయేమి? వీటికి పిల్లలు పుట్టుట లేదా? తినుట, త్రాగుట జీవనమగుచో వీనికి మానవులకు భేదమెక్కడ?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “అయితే, కాని పశువులు గడ్డి, గాదము వంటి తుచ్ఛపదార్థములను దినును. మానవుఁడు మంచి మంచి వస్తువులను దినును.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “మంచి యని నీవు దేనినందువు? ఎవని కేది యిష్టమో అది మంచిది. చాలమందికి మాంస మును జూడఁగానే డోకు వచ్చును. చాలమంది మాంసము నకు మించిన స్వాదిష్టమగు పదార్థము లేదందురు. ఒకని కింపుగ నున్నది, యింకొకనికి కంపు. ఎవని కేవలస్తువునందు మిక్కిలి యిష్టమో వానికది రుచిగఁ దోచును. కుక్క, పంది, కాకి మొదలగు వాటికి మలము స్వాదిష్టముగఁ దోచ

వచ్చును. అందుకనియే ప్రాతఃకాలమున నవి మిక్కిలి ప్రీతితోఁ దినుచుండును. దానికొఱకు పండులు పోట్లాడుకొను చుండును. వానిలోఁ దల్లి ముందుగపోయి తిని పిల్లల కంద నీయదు. నిజముగ రుచి యీపదార్థములలో లేదు. నిజమగు స్వాదము రసభరితమును, సుఖకరమును, మాధుర్యపూర్ణములు నగు మనోహర శ్రీకృష్ణ కథలలోఁ గలదు. దాని రుచిని జూచినవాని కీ సాంసారిక పదార్థముల స్వాదమంతయుఁ దుచ్చముగఁ దోచును. కథాకీర్తనలకు విముఖుడై గృహ ప్రపంచములందు ఎనిమిది జాములు నిమగ్నుడై యుండు వాఁడు కడుపునిండ తెగ దివి, మట్టిని, పంచదారను, మలమును, మలయజమునుగూడ వీఁపుమీఁద వేసికొనిపోవు గాడిద వంటివాఁడు. లేదా మంచి తియ్యని వనస్పతి ఫలమూల పత్రములను వదలి కంటకయు కమగు వృక్షములను దిను నొంటెవంటి వాఁడైనఁ గావలెను.

294-592

PRA

సూతుఁ డిట్ల నెను:- “స్వామీ! కృష్ణకథను వినునది చెప్పలేకదా! ఇతరములగు నింద్రియము లెట్లు స్వార్థకములు కాఁగలవు?”

ACNO. 6859

అంత శౌనకుఁ డిట్ల నెను:- “సూతా! వినుము.

2200

సీ. విష్ణుకీర్తనముల వినని కర్ణంబులు

గొండల బిలములు కువలయేళ!

చక్రి పద్యంబులఁ జదువని జిహ్వాలు

గప్పల జిహ్వాలు కౌరవేంద్ర!

శ్రీమనోనాథు వీక్షింపని కన్నులు
 కేకి పింఛాక్షులు కీర్తిదయిత !
 కమలాక్షుపూజకుఁ గాని హస్తంబులు
 శవము హస్తంబు సత్యవచన !

ఆ. హరిపద తులసీ దళామోదరతిలేని
 ముక్కు పందిముక్కు మునిచరిత్ర !
 గరుడగమను భజన గతి లేని పదములు
 పాదపముల పాదపటల మనఘ !

సీ. నారాయణుని దివ్య నామాక్షరములపై
 గరఁగని మనములు కఠినశీలలు
 మురవైరి కథలకు ముదితాశ్రురోమాంచ
 మిళితమైయుండని మేను మొద్దు
 చక్రికి మ్రొక్కని జడుని యాదల నున్న
 కనక కిరీటంబు గట్టెమోపు
 మాధవార్పితముగా మనని మానవు సిరి
 వనదుర్గ చంద్రికా వైభవంబు

ఆ. కైటభారి భజన గలిగి యుండనివాఁడు
 గాలిలోన నుండి కదలు శవము
 కమలనాభుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు
 పసిఁడికాయలోని ప్రాణిబ్రదుకు. ”

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

కృష్ణకథలువినని కర్ణములు వ్యర్థఛద్రములు. పాములు
 ఎలుకలు, ముంగిసలు నివసించు బిలములవంటివి. శ్రీకృష్ణ

కథాశ్రవణము చేసిన చెవులే చెవులు. జిహ్వయొక్క సార్థకత వ్యర్థబకనాదములో లేదు. భగవన్నామ సంకీర్తనమే దానికి ముఖ్యమును బ్రధానమునగు కర్తవ్యము, శ్రీకృష్ణ నామ గుణకీర్తనము చేయని జిహ్వా బెకబెక, టర్ టర్ అని పలుకు కప్పనాలుక వంటిది.

పెద్దతలయుండి, దానిపైఁ గుంచిత కేశములుండి, సువర్ణ కిరీటముండిన లాభములేదు. ఇంతమాత్రముచేతనే అది శోభాయమానమగు సుందరశిరస్సుగ నెన్నఁబడును. సాధువులను, వైష్ణవులను జూచుటతోడనే స్వాభావికముగ వంగుచు, భగవన్మందిర పాంశువులలోఁ బొరలాడి, భగవన్మూర్తినిఁ జూడఁగానే నమ్రమగు శిరస్సే శిరస్సు.

ఇట్లే చేతులు సుందరములుగాను, బలముగాను సుందర శంఖ చక్ర చిహ్నితములై, అత్తరువులు మొదలగు వాటిని రాచుకొని అందముగ మృదువుగఁ చేసికొని, కంకణాంగదాది సువర్ణాభరణములచే మండితమై యుండియు నవి భగవత్పూజాదికార్యము లొనర్పకుండెనా, భగవంతునకు పుష్పములు కోయకుండెనా, భగవన్మందిర మార్జనము చేయకుండెనా వాటిని మృతశరీరహస్తములని గ్రహింపవలయును. ఇంకను శవము హస్తములై నను తాఁబేళ్లు నీటిలోఁ దిను నప్పుడై నను గదలుచుండును. సూతా! అట్టి హస్తములు వ్యర్థములు. శ్యామసుందరునకు సేవాసామాగ్రిని బ్రోవు చేయుటలోనే హస్తములకు సార్థకత కలదు.

ఏ నేత్రములు నిత్యము నవసీతచోరుడగు నందనందనుని శ్రీవిగ్రహదర్శనము చేయవో, ఏ నేత్రములు భగవానుని

దివ్య వయ్యారవిగ్రహమును గాంచి ప్రేమాశ్రువులనుగార్పవో, ఏవి భగవంతుని సుందర శృంగారమును గాంచి సంతృప్తిని జెందవో అవి బొమ్మలో వ్రాయఁబడిన కన్నులే; లేదా గవ్వ కన్నులైనఁ గావలెను, నెమిలికన్నులైన గావలయును.

ఏపాదములు భగవన్మందిరములకు దర్శనము చేయఁ బోవో, తీర్థయాత్రలకు వెడలవో, మహాపురుషులను, సాధు మహాత్ములను జూడనేగవో, అని చెట్టుబోదెలవంటివి. ఏ యంగములు భగవత్పూజలోఁ బాల్గొనినవో అవి జీవించిన యంగములు, లేకున్న మృతకశరీరముయొక్క అంగముల వంటివేయని తెలిసికొనవలయును. శిరస్సున భగవంతుని చరణరజము, నిర్మాల్యహారము, పాదతులసి, భగవదర్పితమగు చందనము మొదలగువాటిని ధరించిన నా శిరస్సునకు సార్థకత కలదు. ఇట్లే నాసిక భగవత్పాదతులసి నాప్రూణించి యానందించిన నది యథార్థమగు ప్రూణము; లేకున్న దానిని కమ్మరి వాని కొలిమి గొట్టమని భావింపవలయును.

సూతా! చంద్రకాంతమణి శిలవలె స్వచ్ఛమై, నిర్మలమై, దోషరహితమైనదియే పొగడఁదగిన హృదయము. ఆశిలకు చంద్రకిరణ సంసర్గము కలిగెనా అది చెమ్మగిలి ద్రవించును. అట్లే శ్రీకృష్ణచంద్రుని చాకుచఃత్రలను వినఁగానే గద్గదికమై, కరిగి కన్నుల నీరుగాంచెనా ఆ హృదయమే యెన్నఁదగినది. అట్లు కాకున్నచో శుష్కము, నీరసము, విసుగుచే శూన్యమైనదనవలెను. లేదా లోహసారమగు నుక్కుగుం డనవలెను. ఎవరి హృదయము కోమలమును, సరసమును, ద్రవించునదియును, విలవిలలాడునదియు, లజ్జావంతి

వలె ముడుచుకొనునదియు, నవనీతమువలె స్నిగ్ధమైనదియు, మైనమువలె మెత్తనిదియు, గంగవలె స్వచ్ఛమైనదియు నగునో అట్టి సహృదయ సరళహృదయముగల భక్తుల పాదార విందములకు నా పునఃపునః ప్రణామములు. సూతా! ఇంక నిప్పుడు మాకు శుక పరీక్షిన్న రేంద్రుల సంవాదమును విని పింపుము.”

ఇట్లుని శౌనకుఁడూరకుండెను. శౌనకుఁడూరకొనఁగానే సూతుఁడిట్లు నెను:- “మహాభాగా! శౌనకా! మిఁనోట యిట్టి భగవద్భక్తి వర్ధకములగు మాటలను వినఁగానే నాచిత్తమత్యంతము ప్రసన్నమయ్యెను. యథార్థమునకు మానవాంగము లున్నందుకు సార్థకత భగవత్సేవా సంబధము వలననే కలదు. మీరు త్రికాలజ్ఞులు. యోగప్రభావముచే సమస్తము నెఱిగియు, లోకకల్యాణార్థము నన్నడుగుచున్నారు. కావున నేను మీకు వినిపించు నభిప్రాయముతోఁగాక, నావాక్కును సార్థకమొనర్చుటకై భగవచ్ఛరిత్రలను వర్ణించెదను. పరీక్షిత్తు ఏమి అడిగినదియు, శ్రీశుకుఁ డేమని ప్రత్యుత్తరమిచ్చినదియు నీభాగవత కథకు సంబంధించినంతవఱకు మీకు చెప్పెదను. మీరందఱు సానధానపూర్వకముగ వినుఁడు.”

ఛ ప్త యః.

పాయో పుణ్య శరీర మనుష చ్యోః పాప బహోరే ।
అరే, అమృత మహాః అధమ వ్యర్థ చ్యోః విషకూః ఘోరే॥
పత్నీ, పశు, పరివార పుత్ర ధన సంగ న జావే ।
మలి మలి ధోవే దేహ అంత మహాః గీదడ ఖావే॥

కాహే భూల్యో బావరే, మేలా జగ కో ద్వై దివస ।
కృష్ణ కృష్ణ రటి కృష్ణ జపి, కృష్ణ కథా సుని అహరనిస॥

అర్థము.

పూర్వజన్మ పుణ్యముచే మానవ శరీరమును బొంది పాపములుచేయుట — అమృతముండఁగా వ్యర్థమగు ఘోరవిషమును గ్రహించినట్లుండును. దారా, పుత్ర, ధన, పశు, పరివార సంగమునను భోవలదు. ఆదరముతో నలిచి తోముకొనుచున్న దేహమును జివరకు నక్కలు పీకుకొని తినును. ఏల నీ విషయమును మఱచెదరు? ఈ లోకానందము రెండునాళ్ళముచ్చట. కృష్ణకృష్ణముని పలుకుచుండుము. కృష్ణమంత్రమును జపించుము. అహర్నిశలు కృష్ణకథాశ్రవణము చేయుము.

కథారంభము

౮౮

శ్లో॥ యత్ర కీర్తనం యత్స్మరణం యదీక్షణమ్,
యద్వందనం యచ్ఛ్రవణం యద్భజనమ్ ।
లోకస్య సర్వో విధునోతి కల్మషమ్,
తస్మై సుభద్రశ్రవణే నమోనమః॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౪ ఆ. ౧౫ శ్లో.

ఉ. ఏ విభు వందనార్చనము లే విభు చింతయు నామకీర్తనం
బే విభు లీల లద్భుతము లెప్పుడు సంశ్రవణంబుసేయ దో
షావలిఁబాసి లోకము శుభాయతవృత్తి జెలంగునండ్రు నే
నా విభు నాశ్రయించెద నఘకౌఘ నివర్తను భద్రకీర్తనున్.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

జినకో వందన, శ్రవన, కీరతన, సుమిరన దరశన ।

పూజన అరచన నామగాన కరి నరహృఁ పావన॥

సంజీవని రుజ హారే మృతనికూఁ సుధా జియావే ।

హారే దీప జ్యోతిమిర, తూల తృన అగ్ని జరావే॥

త్యోఁ హీ అఘ కీ రాశి కూఁ, జినకో నాసే నామ హై ।

తిన ప్రభుకే పద పద్మ మహాఁ, పుని పుని పుణ్యప్రనామహై॥

అ ర్థ ము.

ఎవ్వనికి వందన మొనర్చియు, తత్కథాశ్రవణము
కావించియు, కీర్తనముకావించియు, స్మరించియు, దర్శించియు,
బూజించియు, నర్చించియు, నామగాన మొనర్చియు మాన
వుఁడు పావనుఁడగుచున్నాఁడో — సంజీవని రుజను హరించి
నట్లును, మృతుని అమృతము బ్రదికించినట్లును, దీపము తిమిర
మును హరించినట్లును, దూదిని, తృణము నగ్ని కాల్చిన
ట్లేవని నామము పాపరాశిని నశింపఁజేయుచున్నదో అట్టి
ప్రభుపాదపద్మములకు మాటిమాటికి ప్రణామము లొనర్చు
చున్నాను.

పరమార్థ చింతనము చేయ మొదలిడఁగానే నామ రూపాత్మకమగు జగత్తు మన సమ్ముఖమునకు వచ్చినిలుచును. నానారూపములలో భాసించు నీ మెఱుఁగు, ప్రకాశము, మోహక సంసారమేది? దీని నెవఁడు నిర్మించెను? ఏల నిర్మించెను? ఈ ప్రశ్నలు నేర్చుకొనఁదగినవి కాదు, స్వతః ఉత్పన్నమగునవి సాధారణముగా మునులందఱును విశ్వోత్పత్తి స్థితి ప్రళయముల సంబంధమున విచారించిరి. ఈ విచారణ ఆవశ్యకము కూడాను. మనకు ప్రతియణువునందును నీ సంసారము చొరఁబడి యున్నది. దీని యథార్థస్వరూపము తెలియనంతవఱకు ఇది మనస్సులోనుండి యెట్లు పోఁగలదు? హృదయములో సంసార మున్నంతవఱకు శ్యామసుందరుఁ డచ్చట యెట్లుండఁ గలఁడు? ఈ సంగతిని దెలిసికొనియే పరీక్షింప రేండ్రుఁడు మునుముందుగా నీప్రశ్నను శుకమహర్షి నడిగెను. శౌనకాది మహర్షులుకూడ సూతుని ముందుగా నిదే విధమునఁ బ్రశ్నించిరి. ఇది విని సూతుఁడు కథారంభము చేయఁబోవుచున్నాఁడు.

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! వ్యాసనందనుఁ డగు శుకమహర్షి పరీక్షింపఁగోరాజు నాశ్వాసించి మాటి మాటికి శ్రీకృష్ణుఁడే పరాత్పర తత్త్వమని చెప్పఁగా విని పరీక్షిత్తు తన చిత్తమును సర్వాంతర్యామియగు వాసుదేవ భగవానుని పాదారవిందములందు లగ్నము కావించెను. ఆతఁడు దారా పుత్ర గృహారామ క్షేత్ర విత్త పశు బంధు బాంధవాదులను, సప్తద్వీపవతియగు ఏకఛత్ర పృథ్వీరాజ్య మును మునుముందుగానే పరిత్యజించెను. కాని పీనియందు

గల మమతయు, నేను క్షత్రియుడను, నేను రాజును అను శరీరాహంకారాదులనుగూడ ఆతఁడు పరిత్యజించెను. ఇప్పు డాతఁ డహంకార మమకార శూన్యుడై ధర్మార్థకామము లను ద్రివర్గములను, దత్సాధకములగు వైదిక తాకిక కర్మ లనుగూడ పరిత్యజించి కేవలము శ్రీకృష్ణకథాశ్రవణమునందే దత్తచిత్తుడై యీవిషయమునే శ్రీశుకమహా రిషిని గుఱచుండెను.

పరీక్షిన్న రేంద్రుఁ డిట్ల నెను:- “ప్రభూ! మీరు కృపాసాగరులు, అనుగ్రహ భాండారులు, దయానిధులు. మీ రేదిచెప్పినను అది నాకు సుఖకరముగనే యుండును. మిక్కిలి ఆఁకలిచెందిన వానికి శీతకాలములో వేడివేడిహల్వా ప్రియముగ నెట్లుండునో, (అనఁగా నా హల్వాలోనుండి నేయి క్రక్కుచుండవలయును, వివిధములగు జీడిపప్పు, కిస్ మిస్, బాదాముపప్పు దానిలో వేసియుండవలయును; ఉష్ణమగుటచే పొగ రేగుచుండవలెను; ఇట్టి హల్వా గ్రాసము ఆకలిగొన్న వానికి సుఖకరముగ నుండును.) అట్లే సర్వజ్ఞా! మీరు పలుకు ఒక్కొక్క వాక్కు నా యజ్ఞానమును బోగొట్టు చున్నది. సూర్యుఁ డుదయింపకముందే ఆతని ప్రకాశముచే సమస్తాంధకారము పటాపంచ లగునట్లు కథాకథనమునకుఁ బూర్వమే, మీయాశ్వాసమువలన నా శోకసంతాపము లన్నియు దూరమైనవి. నీట మునిగిన వాని సమీపమునకు నొక తనకుఁ దాఁ రాఁగా, ఇంకను దానిపైకి యొక్కకున్నను దానికి వ్రేలాడు త్రాడు పట్టుకొనిన నెట్లు వాని జీవిత మాశా న్విత మగునో అట్లే తమ దర్శనమాత్రముచేతనే నాకు దుర్గతిభయము దూరమైపోయినది.

దొంగలపాల పడినవారికి వినబడునట్లు దూరము నుండి యెవరో “ఇదిగో, మేము వచ్చుచున్నాము, భయపడవల”దని కేకవేయఁగా నాకేకలు విని చోరులు పారిపోయినట్లును, ఆభయపడిన వ్యక్తి నిర్భయుఁడైనట్లును నేనును ఖిట్వాంగుని విషయమును విని నిర్భయుఁడనగుచున్నాను. కావున నోప్రభూ! మీరు నాశంకకు సమాధానమియవలెను. నాప్రశ్నలకు యథార్థమగుఁ బ్రత్యుత్తరమియవలెను.

స్వామి! ఇప్పుడు నా కీవిషయము చెప్పవలయును. ఈ జగత్తు ఏమి? గొప్పగొప్ప బ్రహ్మాదిదేవతలును, లోకపాలురును, మనువు, ప్రజాపతులును ఏసంసారమునుగూర్చి యథార్థముగఁ దెలిసికొనలేక పోయిరో అట్టి దానియొక్క రచన భగవానుఁడు తనమాయచే నెట్లు విలాసముగ రచించెను? ఉత్పత్తి కావించి దీనినెట్లు పాలించుచున్నాఁడు? ఎట్లు సురల నాశము జేయుచున్నాఁడు? ఏయే శక్తి నాశ్రయముగ గహించి లీలగ, ప్రయాసలేకయే, నవ్వుచు నవ్వుచు నీరానాకూపమగు చిత్రవిచిత్రమగు ప్రపంచమును రచించెనో దానినిగూడ తెలుపవలయును. అవతారము లెల్లెత్తుచుండునో, అవతారములు ధరించి యేయేక్రీడ లొనర్చుచుండునో, ఆ సంగతికూడ చెప్పవలయును. బ్రహ్మాది దేవతలకూడ యథార్థముగఁ దెలిసికొనఁ జాలకున్నారని నీవు చెప్పుచుంటివే అట్టి దానిని నేనెట్లు తెలిసికొనఁ గలుగుదును? అని మీరనరాదు. మీరు సర్వజ్ఞులరు. శబ్దబ్రహ్మ, పరబ్రహ్మ - వేదవిద్య, అధ్యాత్మవిద్య ఈరెంటిలో నిష్ణాతలు. కావున

మీరు నాగూఢప్రశ్నలకు యథార్థమగు ప్రత్యుత్తరము నీయఁగలుగుదురు. ”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డిట్లు జ్ఞానసంబంధమగు గూఢవచనములు పలుకఁగా విని, నాగురుదేవుఁడగు శుకమహర్షి కథారంభముచేయుట కుద్యుక్తుఁడయ్యెను. అతఁడు కొంచెము సవరించుకొని; వెనుక బాలీసు సహాయమున సావధానముగఁ గూర్చుండెను. అతఁడు తన నేత్రద్వయమును మూసికొనెను. రెండు చేతులతోఁ బట్టిన అంజలి ముద్ర నీలకనులముల జంటమధ్య యెఱ్ఱిని కమలము లున్నట్లుండెను. ధ్యానస్థుఁడే నేత్రములను మూసి కొని, చేతులు జోడించుకొని యాతఁడు కథారంభమును జేయుటకుఁ బూర్వము మంగళాచరణము కావించెను. అతఁడు గద్గదకంఠముతో గంభీరవాక్కులతో బిగ్గరగా భగవానుని దయాళుత్వమును, మహిమమును వర్ణించుచు స్తవము నొనర్చెను.

మునులారా! శాస్త్రకారులు మూఁడురకముల మంగళాచరణములను గూర్చి వచించిరి:- వస్తునిర్దేశాత్మకము, నమస్కారాత్మకము, ఆశీర్వాదాత్మకము.

మాగురుదేవుఁడు తాను జేసిన మంగళాచరణములలో నీమూఁటిని నిర్దేశించెను. గొప్పగొప్ప జ్ఞానులుకూడ యాతని బుద్ధికౌశలమునుగాంచి మోహితులగునట్లు సమస్త భాగవత సారతత్త్వమును చక్కగ నిమిడునట్లు అతఁడు తన మంగళాచరణమును గావించెను. చెప్పవలసినదంతయును పదునొకండు శ్లోకములలో నాతఁడు చెప్పివేసెను. తత్త్వమొక్కటియేనని

యాతః డా పదునొకండు శ్లోకములలోఁ జెప్పెను. అది తన
 యాకారప్రకారమును రెండురూపములు (రాధికాకృష్ణులు)గఁ
 జేసికొనెను. వారిద్దరికిని భేదము లేదు. అంతరమును లేదు.
 ఒకటికి మించిన దొకటి. ౧౧ శ్లోకములు చెప్పటకుఁ గారణ
 మేమనఁగా మాయీకజగత్తులో ౧౧ వస్తువులే ప్రధానములు.
 పంచభూతములు, పంచేంద్రియములు, ఒక్కమనస్సు. ౧౧
 అని చెప్పటకు తాత్పర్యము భగవంతుఁడు పది అవతారము
 లెత్తినాఁడనియు, శ్రీకృష్ణుఁ డీ పదియవతారములకుఁ గారణ
 మగు పదునొకండవ యవతారమనియే. ఏకాదశరుద్రులే
 యీ జగత్ప్రళయమునకు హేతువు. ఈ విధముగఁ జెప్పవల
 సిన దంతయును మంగళాచరణమను మిషచే గురుదేవుఁ డీ
 ౧౧ శ్లోకములలోనే చెప్పివేసెను. తర్వాత చెప్పిన స్కంధము
 లన్నిటిలో వీని విస్తారము, భాష్యమున్నది. మునులారా !
 నిత్యపారాయణము చేయఁదగినవియు, హృదయహారముగ
 నుంచుకొనఁదగినవియు నగు నీ ౧౧ శ్లోకముల భావమును
 తర్వాత చెప్పెదను. ఈ కథాప్రసంగములో వాటిని గూర్చి
 దిగ్దర్శనముగఁ జెప్పెదను. ఉత్పత్తి, స్థితి, లయము లొనర్చు
 టకై రజ, స్వత్వ తమోగుణముల నాశ్రయించి బ్రహ్మ
 విష్ణు మహేశ్వరులకును, సర్వాంతర్యామి రూపమున సమస్త
 మున వ్యాపించిన భూమాపురుషునకును బ్రసథమమున శ్రీశుక
 మహర్షి నమస్కరించెను. తర్వాత గురురూపమున, ఇష్ట
 దేవతారూపమున, ఆధారరూపమున, అర్చావిగ్రహరూప
 మున, బ్రహ్మరూపమున, పతితపావనరూపమున, సద్గుణాలయ
 రూపమున, పతిరూపమున, జ్ఞానరూపమున, కర్తారూపమున,

పురుషరూపమున భగవంతునకు వందనము కావించెను. అనంతరమున నెవని ముఖకమలముననుండి వెలువడిన జ్ఞానామృతమును సాధుపురుషులును, దానును యథేష్టముగఁ బానము కావించెనో అట్టి పరమతేజస్వియుఁ, దనకోఁ దండ్రీయు నగు వ్యాసభగవానునకు వందనము కావించెను.

ఈవిధముగ బిగ్గరిగ లయతో పరమహంస చూడామణియగు నాగురుదేవుఁడు స్తుతిగానమును కావించెను. మునులారా! నేనచ్చటనే ఆతని యెదుట కూర్చుండి వినుచుంటిని. ఓజోపూర్ణమగు యాతని మధురగానమును వినఁగానే సభయంతయు స్తంభితమయ్యెను. సర్వత్ర నిశ్శబ్దముగ నుండెను. వాయువుకూడ మందమందముగ వీచుచుండెను. పులులు కలరవ మాపివేసెను. ఎటుచూచినను శాంతి సామ్రాజ్యమే. ఇంతటి గొప్ప పరిషత్తునో నెవరైన గట్టిగా శ్వాసించిన నదియు స్పష్టముగ వినఁబడుచుండెను. సమస్త ఋషులు, మునులు, దేవర్షులు, బ్రహ్మర్షులు చిత్రప్రతిమలవలెనైరి. నేను గూడ మంత్రముగ్ధునివలెఁ గనుతెప్పవేయక మాగురుదేవుని ముఖకమలమును నిరంతరము చూచుచుంటిని. మంగళాచరణము కావించిన తర్వాత నాతఁడు కొంచెమాగెను. తర్వాత మెల్లమెల్లగా నాతని విశాలనేత్రములు సూర్యోదయ కాలమున ముకుళ కమలము వికసించినట్లు తేజవఁబడెను. ఒక్కసారి యాస్తంభిత సభవైపు విహంగమదృష్టిని బఱపి, రాజును లక్షించి, యాతనిని సంబోధించుచు నా యాచార్యదేవుఁ డిట్లు నెను:- “రాజా! లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మయొక్క అంతఃకరణములో నీవిశ్వబ్రహ్మాండోత్పత్తికిపూర్వమే

తమకుఁ దాము వేదము లుత్పత్తియయ్యెను, నేర్చుకొనకయే భగత్ప్రేరణచే నాతని హృదయములో వేదప్రకాశము కలిగెను. ఆ సమయమునఁ గమలమున నాసీనుఁడైన కమలగర్భునకు సాక్షాత్తుగ శ్రీమన్నారాయణుఁడు శ్రీమద్భాగవతము నుపదేశించెను. ఆ పరమజ్ఞానమును బొంది బ్రహ్మకృతకృత్యుఁడయ్యెను. తర్వాత తనపుత్రుఁడగు నారదుఁడడుగఁగా బ్రహ్మ యాభాగవతత్వము నాతని కుపదేశించెను. మఱల నదే భాగవత తత్వమును ఖిన్నుఁడై కూర్చుండిన నా తండ్రియగు వ్యాసమహర్షి కుపదేశించెను. నాతండ్రివలన నే నీ పరమపావన జ్ఞానమును జదివితని. శ్రీమద్భాగవతరూపమగు నా మహాజ్ఞానమును నేను నీ కుపదేశించుచున్నాను.

ఒకానొకప్పుడు దేవర్షి యగు నారదుఁడు వీణమీటుచు హరిగుణ గానముచేయుచుఁ దండ్రియగు బ్రహ్మయొక్క లోకమునకుఁబోయెను. చిరకాలమునకుఁ దనపుత్రుడు వచ్చుటనుగాంచి బ్రహ్మ ఆతనియెడలఁ బ్రేమను బ్రదర్శించెను. నారదుఁడుకూడ పితృపాదపద్మములకుఁ బ్రేమపూర్వకముగఁ బ్రణామముకావించి, యాతడు నిర్దేశించిన యాసనమునఁ గూర్చుండెను. కూర్చుండిన తర్వాత నాతఁడు బ్రహ్మను బ్రశ్నించుట కుద్యుక్తుఁడయ్యెను. ప్రశ్నించుటకు నియమ మేమనఁగా నమ్రతతోఁ జేతులను జోడించి, మరలఁ బ్రణామముకావించి మిక్కిలి సావధానముతో సారగర్భిత శబ్దములతోఁ దన శంకను బ్రకటింపవలెను. అడుగుటలో అశిష్టత పనికిరాదు. ప్రశ్నాభిప్రాయము స్పష్టముగఁ దెలియకుండు నట్లు మిక్కిలి సంక్షేపముగ నడుగరాదు. ముఖ్యప్రశ్న

యేమియో తెలియకుండునట్లు మిక్కిలి విస్తారముగను బ్రశ్నింపరాదు. వ్యర్థ శబ్ద మొక్కటైన నుండరాదు. ఈ నియమముల ప్రకారము నారదుఁడు ప్రశ్నించెను.

నారదుఁడు సమ్రతతో నిట్లు నివేదించెను:- “దేవాధి దేవా! సమస్త ప్రాణులకు ముందుగానే పుట్టినవాఁడా! సృష్టి కర్తా! భగవంతుఁడా! భవదీయ అరుణ చరణ సరోజములకు పునఃపునః ప్రణామములు కావించి నేనొకటి అడుగఁదలఁచి నాను. కృపతో నాత్మతత్త్వ సాక్షాత్కారము కలుగునట్లు నాకు జ్ఞానోపదేశము నొనర్పుఁడు. స్వామి! ఈ దృశ్య మానప్రపంచ మెవని స్వరూపము? ఎనివ యాశ్రయముచే నిది కనఁబడుచున్నది? చివర కెవరిలో నిది విలీనముకాఁగలదు? దీనికి నియామకుఁడెవఁడో, ఎవని యధీనమున నుండుటచే నిది యారీతిగనే సర్వదా జరుగుచుండునో ఆపరతత్త్వమును గూర్చి మీరు నాకుపదేశింపుఁడు.”

బ్రహ్మ నవ్వి యిట్లనెను:- “నాయనా! ఇదంతయు నాకేమి తెలియును? ఇంకెవరినైన నడుగుము.”

అంత నారదుఁ డిట్లనెను:- “కాదు ప్రభూ! మీకిది యంతయుఁ దెలియును. మీ రెఱుఁగనివిషయము లేవి కలవు? మీరు త్రికాల నియామకులు. భూత భవిష్యద్వర్తమానకాల ములకు స్వామివి. ఒకానొకని చేతిలో నొక పండుండె ననుకొనుఁడు. అది అఱచేతిచే నణఁచఁబడెననుకొనుఁడు. దాని మీఁద నొక చీమ తిరుగుచున్నదనుకొనుడు. ఆ అణఁచుకొని పోయిన భాగమును చీమ యెఱుఁగదు. దానివెనుక నున్న వస్తువునుగూడ చూడఁజాలదు. కాని యెవనిచేతిలో నీ ఫల

మున్నవో వానికి ఫలములోఁ దెలియని భాగమే లేదు. ఇదే విధముగ నన్యజీవులును భూతభవిష్యత్తులను దెలిసికొనఁ జాలరు; కాని మీకు భేదభావమేమియును లేదు. మీరే యీ విభాగమంతయుఁ జేయుచుందురు. ”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:— “నాయనా! నే నేమి చేయుచున్నాను? అంతయు చేసెడివాఁడింకొకఁడున్నాఁడు. నే నాతని యాధారముతో నంతయుఁ జేయుచున్నాను. ”

అంత నారదుఁ డిట్లనెను:— “స్వామీ! మీ కీ విచిత్ర విజ్ఞాన శక్తి యెచ్చటనుండి ప్రాప్తించినదో అదియే నేను తెలిసికొనఁగోరుచున్నాను. మీ కాధారమేది? మీరుకూడ ఇంకెవరి యధీనములోనైన నుంటిరా? స్వామీ! మేము మిమ్ములనే చూచుచున్నాము. కుమ్మరివాఁడు సారెను ద్రిప్పి దానిమీఁద మంటిముద్దనుబెట్టి కుండ, చట్టి, మూఁకుడు, బుంగ మొదలగు పాత్రల నేదికోరిన దానినిజేసినట్లు మీరు చరాచర విశ్వమునంతను జేయుచుందురు. దానికి మీరు ప్రయాసచెంద వలసినపనియు లేదు, ఆలోచింపవలసినదియునులేదు. ఇదేవిధమున మీరు చరాచర విశ్వమును రచింతురు. కుమ్మరివాఁడు మట్టిని దెచ్చుకొనవలసియుండును. సారె, కట్ట, దారము, నీరు మొదలగువాటిని సమకూర్చుకొనవలయును. మీ కివి యేమియు నవసరములేదు. సాలెపురుగు తన నోటినుండి దారమును తీసి వలగూడు నల్లినట్లు, మీ రట్లు కూర్చుండియే కేవలము సంకల్పమాత్రముచేతనే దీనినంతయు రచించుచుందురు. సాలెపురుగు నిరంతరమట్లే వలను రచింతమన్న దానికి దారము రాకపోవచ్చును, అది అలసిపోవచ్చును. కాని

మీలో నేవికారమును, న్యూనాధిక్యతలను గనబడవు. ఏక రసముచే మీరు దీనిని నిర్మించుచుందురు. జగత్తులో నేనెక్కడ చూచినను మీరు నిర్మించిన సామగ్రియే కనబడుచుండును. మిక్కిలి ఎత్తయినవియు, మిక్కిలి తగ్గయినవియు, మిక్కిలి గొప్పవియు, మిక్కిలి చిన్నవియు, మిక్కిలి సన్ననివియు, మిక్కిలి లావైనవియు, గనబడునవియు, గనబడనవియు సదసత్తులు ఇవన్నియు మీవల్ల నే యుత్పత్తి యగుచున్నవి. మీరు తప్ప యింకొకరచయిత కనబడుటలేదు.

ఇట్లైనను, సర్వస్వామివయ్యుఁ గర్తవు, ఈశ్వరుఁడవు, విధాతవయ్యును నీ వొక్కొక్కప్పుడు ఘోరతపస్సును జేయుచుందువు, ఒక్కొక్కప్పుడు భక్తిచే నేడ్చుచుందువు, ఒక్కొక్కప్పుడు చేతులు జోడించుకొని స్తుతిచేయుచుందువు. దీని వలన నాకు చాల సందేహము కలుగుచున్నది. నీ వందఱకును వందసీయుఁడవు. అట్టివాఁడవు నీ వెవరికి వందనము చేయుదువు? నీ వందఱకును ధ్యేయుఁడవు. అట్టివాఁడవు నీ వెవరిని గూర్చి ధ్యానింతువు? నీవే అందఱకును బూజనీయుఁడవు. నీకు మించిన వాఁడెవఁడున్నాఁడు, నీవు పూజించుటకు? నాయీ శంకలకు సమాధానమిండు.”

ఈ వాక్యములను విని లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మ నవ్వి యిట్లనెను:- “వత్సా! నారదా! నీకు కలిగిన శంక నీది కాదు. లోకానుగ్రహము కొఱకు, జగత్కల్యాణము నిమిత్తము నీవు సాంసారికులకు ప్రతినిధిత్వము వహించి యీ ప్రశ్న వేసితివి. ఈ ప్రశ్నను వేసి నీవు సాంసారికుల యెడలఁ గృపఁజూపితివి. నా యెడలఁగూడ కృపఁజూపితివి. ఈ మూల

మున నాకు భగవల్లీలా గుణాభివర్ణనము చేయు నవసరము లభింపఁ గలదు.

నీవు నన్ను సర్వస్వామివంటివి. అది చాలపొరపాటు. మాయ కథీనమై యీ ప్రపంచము కనఁబడుచున్నదో, నేను నేమాయ నాశ్రయించి సృష్టికార్యమునందు ప్రవృత్తుఁడ నైతినో, ఆ మాయకుగూడ ఒక పతి కలఁడు. ఆతఁడు నాకుఁ గూడ స్వామియే. నాకేకాదు, చరాచర విశ్వమునకును స్వామియే. ఆతని ప్రేరణచేతనే యిదియంతయు జరుగుచున్నది. నేనాతని చేతిలోని కీలుబొమ్మను. ఆతఁడేది చేయించిన నది చేయుదును. ఏది పలికించిన దానిని పలుకుదును.”

సూతుఁడెట్లనెను:- “మునులారా! ఇట్లు పలికి బ్రహ్మ నారదునకు సృష్టిక్రమమునుగూర్చి చెప్పెను. మహానుభావులారా! సృష్టివిషయము చాల చిక్కువిషయము, దీనిని నేను సృష్టిప్రకరణములో విస్తారముగఁ జెప్పెదను. సృష్టిక్రమమును వర్ణించినతర్వాత విరాట్స్వరూపమును వర్ణించెదను. మునులారా! యథార్థమేమనఁగా ముందుగాఁ గథనుజెప్పి ప్రసంగానుసారముగా నన్నియుఁ జెప్పెదను. విరాట్కూడ భగవంతునియొక్క స్వరూపమే. నేనాతనికి మాటిమాటికిఁ బ్రణామము చేయుదును. కాని నేను మధురోపాసకుఁడను. సహస్రభాహువులు, సహస్ర నేత్రములు, సమస్త ప్రపంచములో నుత్తమాధమ, సుఖద బీభత్సము లే విరాట్స్వరూపములోఁ గలవో ఆ విరాట్స్వరూపమునకు దూరముననుండియే దండవత్ప్రణామము. అయినను నేను ప్రసంగానుసారముగఁ దత్త్వజ్ఞాన ప్రకరణములో దీనిని గూర్చి వర్ణించెదను.”

శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! బాగున్నది. ఇట్టి గంభీర ప్రసంగములను బ్రాతఃకాలమందు వినవలయును, జడువలయును. దీనిలో బుద్ధి మిక్కిలి ఏకాగ్రముగ నుండ వలయును. బహిరంగవృత్తి కలవారు ఇట్టి ప్రసంగమును వినిన విసుగుఁగొందురు. కొందఱు ఆవలింతురు, కొందఱు నిద్ర తూగుదురు. కొందఱు లేచి వెళ్లిపోవుదురు. కావున నిప్పుడు నీవు కథా ప్రసంగమునే చెప్పుము. కథా ప్రసంగమును సాధారణ అసాధారణులందఱు మిక్కిలి ప్రేమతో విను చుందురు. విరాట్స్వరూపవర్ణనము చేసిన తర్వాత బ్రహ్మ నారదునితో దేనిని వర్ణించెను ? ”

ఇది విని సూతుఁ డిట్లనెను:- “శౌనకా! ఈ విరాట్పురు షుని సమస్త అంగప్రత్యంగములలో నీ విశ్వములోని వస్తువు లను గల్పించి యీ సమస్తజగత్తు విష్ణుమయమును సిద్ధాంతము నుపదేశించెను. అంత బ్రహ్మ స్వయముగ నారదునితో నిట్లనెను:- మునివరా! ఈ యజ్ఞ, రాక్షస, దేవ, పితర, సిద్ధ, చారణాదులు కాక, భూమాపురుషునియొక్క పరమ పావనములగు ప్రధానావతారములనుగూర్చి నీకు క్రమముగ నభివర్ణించెదను. ఆ యవతార చరిత్రలను వినుట చేతనే సమస్త పాపతపములు దూరములు కాఁగలవు. ఇట్లు చెప్పి బ్రహ్మ ప్రధానములగు నవతారములను వర్ణించెను. ”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! బ్రహ్మ నారదున కెట్లు అవతారములను గూర్చి అభివర్ణించి చెప్పెనో అట్లే నేను మీ సమ్ముఖమున నభివర్ణించెదను. మీరందఱు సమా హిత చిత్తులరై శ్రవణము చేయుఁడు. ”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “మహాభాగా! నీవు అవతార వర్ణనము యిదివఱలోఁ జేసితివి. ఇదివఱకు నీవు ౨౨, ౨౩ అవతారముల సంక్షిప్త వర్ణనమును వినిపించితివి. అయితే యిప్పుడు అవికాక ఇతర నూతనావతారములను గూర్చి వర్ణించెదవా లేక వాటినే చెప్పెదవా?”

అంత సూతుఁ డిట్లనెను:- “శౌనకా! నీవును ఇట్లు మాటలాడుచున్నావేల? అవతారకథలనిననే భాగవతకథ. వాటిని మాటిమాటికి చెప్పినప్పటికిని పునరుక్తిదోషమురాదు. ఈ యవతారచరిత్ర తెన్నిసార్లు వినినను దృష్టి తీరదు.”

ఇది విని శ్రీఘ్రముగ శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “కాదు, కాదు సూతా! నా యభిప్రాయము నీవు చెప్పగూడదని కాదు. నీ వవశ్యము చెప్పవలయును; కాని నూతనకథయందు గల యుత్సాహముచే మనస్సు అధికశ్రీఘ్రముగ లగ్నము కాగలదు. ఒకానొక మిఠాయి తినఁగా నోరు మొత్తినపుడు వేఱొక మిఠాయిని దినుచున్నాముగదా దుచిని మార్చుటకు!”

ఇది విని సూతుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “మునివరా! మిఠాయిలో భేదమేమున్నది? పిండి, నేయి, పంచదార-వీటి తోడనే సమస్త మిఠాయిలు తయారగుచున్నవి మైదాపిండిని కలిపి కుండలాకారముగ జిలేబిచుట్టలను నేతిలోఁగాల్చి, పంచదార పాకములో వైచిన నది జిలేబి అగుచున్నది. బూండిని దీసి, పాకములో వైచి గుండ్రని ఉండలు చేసిన లడ్డు అగుచున్నది. ఇట్లే మిఠాయీ లన్నిటిలోని పదార్థమంతయు నొక్కటే. కోవాతోఁ జేసినమిఠాయిలుకూడ యింతే. కోవా

ముదురుపాకములో పంచదార కలిపి ఉండలుచేసిన పేడా మిఠాయి గుగును. పలచని పాకముచేసి, బిగిసినతర్వాత బిళ్లలుగఁ గోసిన బరఫీ యగును. బిళ్లలుగఁ గోయక ఉండలు చేసిన కోవాలడ్డు కాఁగలదు. పదార్థ మదియే. కేవలము రూపాకృతిలోనే భేదము. ఇదేవిధముగ నేను ఇంకొకవిధమున బాగుగాఁ జెప్పెదను. మీరు వినఁగా వినఁగా నానందించెదరు. మీకు నూతనత్వము గోచరింపఁగలదు.”

ఇట్లని బ్రహ్మ నారదునకు వర్ణించిన విధమున సూతుఁడు భగవచ్ఛ్రితములను వర్ణింప మొదలిడెను.

చ ప్ప య.

బోలే రాజా ప్రభో! సృష్టి ఉత్పత్తి బతావే ।

నిర్గుణ తే యహ సగుణ భయో కై సే సమర్థువే॥

శుక బోలే—విధి నికట యహీ పూచీ నారద ముని ।

కహూఁ భాగవత భూప! సమాహిత మన కారకే సుని॥

బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ బని, రచి పాలహిఁ మారహి సబహిఁ ।

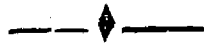
తిన హరి కేఅవతార కీ, కథా కహహూఁ నృప, సును అబహిఁ॥

ఆ ర్థ ము.

రాజిట్ల నెను:- “ప్రభూ! సృష్ట్యుత్పత్తి నిగూర్చి చెప్పుఁడు. నిర్గుణపరమాత్మ సగుణుఁ డెట్లెనాఁడో తెలుపుఁడు.”

శుకుఁ డిట్ల నెను:- “బ్రహ్మను నారదముని యిట్లే ప్రశ్నించెను. రాజా! నేను భాగవతమును జెప్పెదను. సమాహితచిత్తముతో వినుము. పరమాత్మ బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ

శ్వరరూపములను జెంది జగత్తును సృష్టించి పాలించి నశింపఁ జేయుచుండును. ఇప్పుడు నేనట్టి శ్రీహరి యవతార కథా వృత్తాంతమును జెప్పెదను వినుము.”

వ ర హా వ తా ర ము

౮౬

శ్లో॥ యత్రోద్యతః క్షితి తలో దరణాయ విభ్రత్
క్రోడీంతనుం సకల యజ్ఞమయి మనంతః।

అంతర్మహారవ ఉపాగత మాది దైత్యమ్,
తం దంష్ట్రయాద్రిమివ వజ్రధరోదదార॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం, ౭ అ. ౧ శ్లో.

మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునకొక్కొక్క చక్రముం జూపఁ జూ
ట్టినమాడ్కిం గొనిపోవ యజ్ఞమయదంష్ట్ర స్వాకృతం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాకి యబ్ధినడుమకొద్దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప ధా
త్రిని గూలెం గులిశాహతింబడు మహాద్రిం బోలి యత్యుగ్రతన్.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

ఛ ప్ప య.

బని గవ సూఅర శ్యామ మేఘ సమ లంబ తడంగే ।

ఘుద్రు ఘుద్రు కరి ఘుసే నీర మహా నంగ ధడంగే॥

ఆయో భీషణ దైత్య భిడే నఖ దాత చలావే ।

గ ఈ సిటిల్లి భూలి బలీ లఖ ముహా మటకావే॥

పటకో ఖిరి సటకో తురత, భటకో లటకో చోటతే ।

చట్ట పట్ట మార్యో అసుర, ధరణీ దేభే ఓటతే॥

అర్థము

శ్రీహరి మేఘశ్యామలుడై పెద్ద సూకరరూపమును
ధరించి ఘుఱుఘుఱుమని శబ్దముచేయుచు నీటిలోఁ బ్రవే
శించెను. అప్పుడు హిరణ్యాక్షుఁడు భీషణముగఁ దలపడెను.
అప్పుడు గోళతోడను, గోరలతోడను బోరాడిరి. ఒకరి
నొకరు కవ్వించుకొనుచు నాతఁడు బలవంతుడని తెలిసికొని
కోటచూపులతో నేలుకుఁగొట్టి, తాను దప్పించుకొని, వెంటనే
వానిని ద్రిప్పిద్రిప్పి కొట్టి వానిని జివరకుఁ జంపెను. అంతఁ
దన శరణుఁజొచ్చిన ధరణిని గాంచెను.

~~~~~

సూతుఁ డిట్లనెను:- శూకరాయ నమోనమః, చక్ర
తుండాయనమః, బృహద్వారాహాయనమః, వజ్రదంష్ట్రాయ
నమః. మునులారా! మీకు రాముఁడు మేలు చేయునుగాక!
వృద్ధపితామహుఁడగు బ్రహ్మ కూర్చుండియుండఁగానే ఒక
దినమున నొకతుమ్మ వచ్చెను. కమలము చల్లగ నుండును.
కమలాసనుఁడగుటచేఁ గాఁబోలు బ్రహ్మకు జలుబు చేసి
యుండవచ్చును. తుమ్మఁగానే అంగుష్ఠాగ్రమంత సూకరము
ముక్కునుండి బయటపడెను. పితామహుఁ డదరిపడి, భయ
పడెను. ఇదేమిటి? కొందఱ కడుపులోఁ బురుగులు పడిన
క్రిందనుండి బయలుదేరును. నాకడుపులోఁ బంది పుట్టినదే.
రామ రామ రామ! ఏమి చేయుదును? పొట్టలోనికి పంది
దూటి పిల్లలను బెట్టినదా యేమి? ఇంకను బయలు వెడలు
నేమో? ఏదైనఁ జూర్ణమును దిందునా? ఏపచ్చడిచే నీ
కడుపులోని పందులు చచ్చును? నులిపురుగులు పడిన వేఁప

చిగుళ్లు తినిన నయమగును. ఇప్పుడు పొట్టన బుట్టిన పండుల కేమి యశాషధము కలదు? ఎవరి నడుగుదును? అప్పటి కింకను అశ్వినీ కుమారులు పుట్టలేదు. పితామహుఁ డిట్లాలోచించు చుండఁగ నే యాసూకరము కప్పంతయై త్రవ్వచుండెను. బ్రహ్మ తన యాసనమును గొంచెము జరుపుకొనెను. అప్పుడే అది ఎలుకంతయైయుండెను. బ్రహ్మ ఏ కాగ్రదృష్టితో దానినే జూచుచుండెను. వెంటనే అది పిల్లియంతైయుండెను. ఇప్పుడు తాతగారికి సందేహము కలిగెను. ఇది క్షణక్షణము పెరుగు చున్నదే. చూచుచుండఁగ నే అది సాధారణపు సూకరమై తయ్యెను. దీని తల్లికూడ పొట్టలోనుండి జయజయ సీతా రామని చావవలసివచ్చునేమోయని బ్రహ్మ భయభీతుడై తన పొట్టను నులుముకొనుచుండెను. అప్పటికి సూకరాధిపుఁడు మత్తగజేంద్రమంత యయ్యెను. పొట్ట మెత్తగానే యున్నది, దానిలో గడబిడచేయున దేమియు లేదని బ్రహ్మ గ్రహించెను. ఇది సాధారణ వరాహము కాదు; ఇది యేమో అద్భుత అచింత్య సత్త్వమని బ్రహ్మకు సందేహము కలిగెను. ఇవన్నియు సత్యలోకములోని విషయములు. అప్పటికి మహర్లోకము, జనలోకము, తపోలోకము, సత్యలోకము యుత్పన్నమయ్యెను. అట్లే పదునాల్గులోకము లుత్పన్నమయ్యెను. కాని వానిలో పట్టణములులేవు. జీవు లింకను నివాసము లేర్పఱచుకొనలేదు. ఇంతలో బ్రహ్మ చూచునప్పటికి - సూకర రాజు ఆకాశములో పెద్దపర్వతశిఖరమంతై, గొప్పజలధర మేఘమువలె శూన్యములో నిలుచుండెను. బ్రహ్మ “ఈతఁడు భగవంతుఁడు, యజ్ఞవరాహప్రభువు, నాకు స్వామి, ఆదిఅవతారము,

సర్వతాత, నాకు రక్షకుడు, పృథ్వీప్రతిపాలకుడు, దుష్ట సంహారకుడు, అనాది అనంత అచ్యుతుడు, ఈశ్వరేశ్వరుడు, ఉత్తమోత్తముడు, ఋషిపూజితుడు, మాననీయుడు, వందనీయుడు, ఆరాధనీయుడు, సేవనీయుడు, స్తవనీయుడు” అని యిట్లు తలచి బ్రహ్మ గబగబ దూరముగఁ బోయి, అధీరుడై మాటిమాటికి సాష్టాంగప్రణామము కావించెను. తన చక్రమువలె గుండ్రముగనుండిన యాతని తుండమును గదలించి యాతఁడు బ్రహ్మ నాశీర్వదించి యచ్చటనుండి శరవేగమునఁ గ్రిందికి దిగి, నిమిషములోఁ దపోలోకము, జనలోకము, మహర్లోకము, స్వర్గలోకము, భువర్లోకము ఈ లోకముల నన్నిటిని దాటి భూలోకమున సముద్రతీరమునకు వచ్చి నిలుచుండెను. అచ్చట సప్తసముద్రములు పెద్ద సరోవరమువలెఁ గనఁబడుచుండెను. శూకరావతారము ఆలోచింపకుండ నీటిలోనికి వేగమున దుమికి, అచ్చట పెండ్లికూతురువలె సిగ్గుచే ముడుచుకొనియుండిన భూదేవి నెత్తి, తన కోరలపై నుంచుకొని వెడలెను. ఇంతలోనే ఆతని వెనుకనే యిట్టి మాటలు వినఁబడెను. “అరే సూకరాధమా! పారిపోయెద వెక్కడికి? నిలునిలు. జాగ్రత్త, ముందుకు అడుగువై చితివా ఎముకలు నులినులి చేసెదను.” వరాహము తన రెండు కాళ్ళనుఁడు - చేతులనుఁడు - ముందుకు వేయ నెత్తెను. భూదేవి ఇదేమితిప్పలురా యని చాలభయపడెను. ఇంతలోనే భూతమువలె నాకాశమునుండి దీర్ఘమాణిజుతీత ముకుటమును ధరించి హిరణ్యాక్షుఁడను దైత్యుఁడు వరాహము నెదుట తొమ్మువీటిచి తొడచఱచి నిలుచుండెను.

ఈతఁడును తీసివేసినవాఁడు కాఁడు. భూదేవితో నిట్లనెను:- “భూదేవీ! వినచున్నావా? ఈ కుక్కపని ముగించి వేసెదను, నీవిచ్చటనే కూర్చుండుము. భయపడవలదు. నేను యుద్ధము చేసెదను.” భీతచిత్తయైన పృథ్వీదేవి యిట్లనెను:- “వలదు, వలదు స్వామి! నాప్రాణనాథా! యుద్ధము వలదు. పోరాటము పనికిరాదు. తోకముడుచుకొని పారిపోండు” భగవానుఁడు గద్దించి యిట్లనెను:- “ఛీ, తొలఁగుము, స్త్రీజాతి. పారిపోవుటకు నీవలె తాళికట్టుకొనలేదు, మేలిముసుఁగు వేసికొనలేదు. నీవు మెదలకుండ కూర్చుండుము. ఇప్పుడే వీనిని నేను పచ్చడి చేసెదను. వీని పొగరణఁతును. వీని నిప్పుడే యమపురమునకుఁ బంపెదను.” అని పలికి తొడచఱచి యజ్ఞవరాహము రణాంగణమందు ఘుఱ్ఱు ఘుఱ్ఱు మని శబ్దముచేయుచు నిలిచెను. అధముఁడగు నాయసురుఁడు పోరాటమున కచ్చటనే కూర్చుండి యుండెను. నేటికి వానితోఁ బోరాడు వానిని గాంచి యాతఁడు మేఘమువలె గర్జించి గదఁగైకొని సూకరస్వామి మీదకు వచ్చుచుండెను. ఇటునుండి యితఁడును దుమికెను. ఇద్దరును ఒకరి నొకరు పట్టిలు కొట్టించుచుండిరి.

దైత్యుఁడు తన ఖడ్గముతో వరాహమూర్తి కాలు యెత్తగాఁ కాళ్లక్రిందఁగొట్టెను. ఈతఁడును తన వాడిగోళ్లచే వానికాళ్లుచీరెను. అంత వాడితని మడిమకు గాయమొనర్చెను. ఈతఁడుకూడ ఆతనిని బీకెను. ఇప్పుడిద్దఱును ద్వంద్వ యుద్ధము జరిగెను.

ఆతఁడీతని చీలమండలపైఁ బ్రహార మొనర్పఁగా నీతఁ
డాతని పిక్కలను మర్దించుచుండెను. ఆతఁడీతని మోఁకాళ్లపైఁ
గొట్టెనా, ఈతఁడాతని కటిప్రదేశమునఁ గొట్టుచుండెను. ఈ
సూకరము సామాన్య సూకరముకాదని తెలిసికొనిన తర్వాత
భీకరమగు తనగదను దీసికొని ఈతని వక్షస్థలమున మోదెను.
ఈతఁడు మాత్రము తీసిపోవువాఁడా? ఈతఁడును ఘనమగు
గదను గైకొని, వాఁడు తొమ్మునఁగొట్టఁగా నీతఁడు హృదయ
మున బాదెను. ఆతఁడు కుడిస్థనమునఁ గొట్టఁగా నీతఁడెడమ
స్థనమునఁ గొట్టెను. ఆతఁడెడమ మణిబంధమునఁ గొట్టఁగా
నీతఁడు కుడి మణిబంధమును గొట్టెను. ఆతఁ డెడమ
భుజమును గొట్టఁగా నీతఁడు కుడిభుజమును గొట్టెను. ఆతఁ
డీతని గళమునఁగొట్టఁగా నీతఁడు మెడ కంటెయెముకను
గొట్టెను. ఆతఁడీతని తొండమును గొట్టఁగా నీతఁడాతని హను
వును మెలిబెట్టెను. ఆతఁడడుగు పెదవిపైఁగొట్టఁగా నీతఁడెగిరి
పైపెదవిపైఁగొట్టెను. ఆతఁడు కుడికణతపైఁగొట్టఁగా నీతఁడు
ఎడమ కణతపైఁగొట్టెను. ఆతఁడు ఎడమచేవిపై గదను విన
రఁగా నీతఁడు వాని కుడిచేవినిఁ బట్టుకొని మెలిపెట్టెను. ఆతఁ
డీతని యెడమ కంటికి గుఱిపెట్టఁగా నీతఁడు పండ్లూడఁగొట్టి,
యాతని కుడికంటికి గాయమొనర్చెను. ఆతఁడీతని ముట్టపై
గదఁద్రిప్పి కొట్టఁగా నీతఁడాతని దవడ పగులఁగొట్టెను. ఆతఁ
డీతని వామభృకుటివైపునకు దుముకఁగా నీతఁడాతని కుడి
భృకుటియందలి దంతముల వఱకు పొడిచెను. ఆతఁ డీతని
మస్తకమునఁ గొట్టఁగా నీతఁడాతని ఫాలమునఁ బ్రహరించెను.
ఆతఁ డీతని వెండ్రుకలపై గొట్టఁగా నీతఁ డెగిరి వాని పుట్టె

బ్రద్దలుకొట్టెను. ఆతఁడీతని శిరస్సునఁ గొట్టఁగా నీతఁ డాతని మెఱుఁగు కిరీటమును బడఁగొట్టెను. ఈవిధముగ నాతఁడటు నుండి కొట్టుటయు, నీతఁడిటునుండి కొట్టుటయు, జరుగు చుండెను. ఆతఁడటునుండి పైకిఁగఱఁగా నీతఁడిటునుండి బెద రించుచుండెను. వాఁడటునుండి యెగిరిపడఁగా నీతఁడిటునుండి కోపముచే మండిపడుచుండెను. ఆతఁడటు నెదుర్కొనఁగా నీతఁడిటు మెల్లగా జారుకొనెను. అటునుండి యీతని గద వినరుచే నటు ఆతనికాలు విఱిగెను. ఈవిధముగా వారిద్దరును ఒకకొకరు పెనుగులాడు కొనుచు, పరస్పరము బలము చూపించుకొనుచుండిరి. దేవతలు దేహములు మఱచిరి. వారిట్లనుకొనిరి:- “ఈ దైత్యునితో నీ సూకరము గెల్వఁగల్గునో గెల్వలేదో?” వరాహమూర్తికి ఉత్సాహముపెరుగఁగా వాని నెత్తి నేలకువైచి బాది “ఓరీ, నిన్ను పచ్చడి చేయుదునా, హల్వాచేయుదువా?” అనెను.

వరాహమూర్తి కొట్టఁగా వాఁడు వెంటనే పైకి లేచెను. వరాహస్వామి ఘుఱ్ఱు ఘుఱ్ఱు మనుచు నల్ల నెలిచి పోయెను. అప్పటికి వరాహుని ధైర్యముకూడ జారిపోయెను. ఆతఁడిట్లనుకొనెను:- “వీఁడు నాకు జోడైన జోదు. కాని భయములేదు. నేఁడు నేను వీనిని యమసదనమునకుఁ బంప వలయును. వీని యీ భారీ శరీరమును బట్టలవ్యాపారి బట్టల తానును విడిలించినట్లును, చాప నల్లువాఁడు దానిని జించి నట్లు మధ్యకు వీనిని జీల్చివేసెదను. బాలురు కర్బూజాపండ్లను, పుచ్చకాయలను, పగిలినపండ్లను జీల్చినట్లు చీల్చివైచెదను. నేఁడు నేను వీనితలను కొబ్బరికాయనుబగులఁగొట్టినట్లు కొట్ట

దను. నేడు వీని యెముక లేరి పాటవైచెదను. నేడు వీని శిరమును వీపువైపుగామడచి కాళ్లకత్తిగించెదను. టేకిబోదెల వంటి వీని గీర్ణ కరములను ద్రెంపి పాటవైచెదను. వీడు దేవ తలకుచేసిన యపరాధమునకు ఫలము ననుభవింపఁ జేదసెను.” అని యిట్లాలోచించి సూకరమూర్తి గోళాకారమగు నతని తొండమునుండి విసరున నొక కోటను పెటికి వాని తొమ్మున బొడిచి, కాళ్లతో వానిని నేలపై నదిమిపట్టి వానిని మధ్యకు రెండుగాఁ జీల్చివేసెను. “వరాహమూర్తికి జయ్ !, సూకర స్వామికి జయ్ !”

ఛ ప్ప య.

హే సూకర భగవాన్! చరణ తబ శీశ నవావే ।
యజ్ఞరూప హైః ఆప శాస్త్ర అరు వేద బతావే॥
స్వామిన్! సూకర రూప ధన్యో చ్యోః భేద బతాః ।
ఊచ నీచ నహి జీవ యహీకా మర్మ జతాః॥

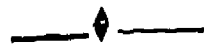
జిన పృథ్వీ ఉద్ధార కరి, ముదిత కరే సబ దేవగన ।
తిన వరాహ భగవాన్ కీ, జయ బోలో అబ సంతజన॥

అర్థ ము.

వరాహమూర్తి ! నీ చరణకమలములకు శిరస్సొట్టాంగ సమస్కారము కావెను. నీవు యజ్ఞస్వరూపుడ వని శాస్త్రములును, వేదములును జెప్పుచున్నవి. స్వామి! నీవు సూకరరూపమును ధరించుటలో రహస్యమేమో తెలుపుము. ఉచ్చ నీచ భేదములు నీకు లేవని తెలుపుటకా? “ఎవడు పృథ్వీ నుద్ధరించి సమస్త దేవగణములను సంతోషపెట్టెనో,

అట్టి వరాహభగవానునికి సమస్త సంతజనము జయజయ
ధ్వనములు చేయుడు.”

జయ్ బోలో వరాహభగవాన్ కీ — జయ్.

అవతార కథ

౯౦

శ్లో॥ యేషాం స ఏవ భగవాన్ దయయే దనంతః

సర్వాత్మనాశ్రితపదో యది నిర్వ్యతీకమ్ ।

తే దుస్తరామతి తరంతి చ దేవమాయామ్

నైషాం మమాహమితి ధీః శ్వశృగాల భక్ష్యే॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౭ అ. ౪౨ శ్లో.

చ. ఇతరముమాని తన్ను మది నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రి సరసీరుహుడై న సరోజనాభుడం
చితదయతోడ నిష్కపటచిత్తమునం గరుణించునట్టి వా
రతుల దురంతమై తనరు నవ్విభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము,

చ ప్ప య.

సూకర, హరి అరు కపిల, దత్త సనకాది తపస్వీ ।

నరనారాయణ, ఋషభ, విష్ణు ధ్రువ పరమ యశస్వీ॥

హయగ్రీవ, పృథు, కచ్ఛ, మత్స్య, వామన, ధన్వంతరి ।

పరశురామ, శ్రీరామ, హంస, మను బనిప్రకటే హరి ! ॥

శ్రీబలదాడి, వ్యాసజీ, బుద్ధ, కల్కి, ఆనందమయ ।
సబ అవతారని కే పరమ, అవతారీ యశుమతి తనయ॥

అ ర ము.

వరాహ, నృసింహ, కపిల, దత్తాత్రేయ, సనక, సనంద, సనత్కుమార, సనత్కుజాతాది మునులు, నరనారాయణులు, ఋషభ, విష్ణు, ధ్రువ, హయగ్రీవ, పృథు, కచ్ఛప, మత్స్య, వామన, ధన్వంతరి, పరశురామ, శ్రీరామ, హంస, మను, బలరామ, వ్యాస, బుద్ధ, కల్కి. మొదలగు నవతారములను శ్రీహరి ధరించెను. ఈ యవతారము లన్నిటికంటె నానంద మయమును బరమోత్కృష్టము నగు నవతారము శ్రీకృష్ణావతారము.

సూతుఁడెట్ల నెను:- “మునులారా! మగయేనుఁగును ఆడయేనుఁగులు ప్రేమించినట్లు, మఱియొక జంతువు లేవియును ప్రేమింపవు. గృహములో నుండువారందఱును ప్రేమించి నప్పుడే గృహస్థునకు సర్వశ్రేష్ఠమగు సుఖము. సుఖకాలమున సుఖానుతాపమును, దుఃఖసమయమున దుఃఖానుతాపమును జెంది, బయటకు వచ్చినప్పుడు రెండు మధురవాక్కులను బలికి, దుఃఖమున ధైర్యమును జెప్పి, ఉత్సవమున నుత్సాహమును జూపి, రాగానురాగములను జూపవలయును. కరి కరిణీయూధముల విషయమున నిట్లే. గజేంద్రుఁడు పర్వతమంత యెత్తుగలిగిన బలముగల జంతువు. వందలకొలది ఆడు ఏనుఁగులు, వేలకొలది వాటి పుత్రపౌత్రసంతానము దానిచుట్టు

మూఁగి తిరుగుచుండెను. సాక్షాత్తుగ నీలాంజన పర్వతము దాని చిన్న పెద్ద శిఖరములతో సజీవమై తిరుగుచున్నదాయనునట్లు వాటి అన్నిటిచేఁ జుట్టుకొనఁబడి అది తిరుగుచుండెను. సమీపముననే ఒక సరోవరముండెను. దానిలో సరసిజములు వికసించియుండెను. జల పక్షులు కోలాహలమును జేయుచుండెను. దానిలో నీలజలము స్ఫటికమణివలె స్వచ్ఛముగ నుండెను. తీరమునఁ జందన, దేవదార్వాది వృక్షములుండెను. తన పరివారమునంతను దీసికొని అది నిర్భయముగ సరోవరమునఁ బ్రవేశించెను. అంత జలక్రీడలు మొదలిడిరి. ఒక్కొక్కప్పుడు తనతొండమందు జలమును నింపుకొని ఆడు యేనుఁగులపై జల్లును. ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక దానిని బట్టుకొని నీట ముంచును. ఒకదానికి తాను స్వయముగ స్నానము చేయించుచుండును. ఒక్కొక్కదాని ముఖమును గోకును. ఒక్కొక్కదానిని విచిత్రముఖమును బెట్టి సంఘోషపెట్టును. ఒక్కొక్కదానిని తొండము నెత్తి బెదరించును. వేఱొక్కదాని నోటిలో తన తొండమును బెట్టి నీరు త్రాగించును. ఒక్కొక్కదానికి తమభాషలో పాడి వినిపించుచుండును.”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! నీ వస్యభాతలంపవలదు. మీశైలి మాకు నచ్చలేదు. ఇప్పుడు నీవు కథ చెప్పుట మానివేసి నాటకమువలె సంభాషించు చున్నావు. కవిత్వము చెప్పినట్లున్నది. నీవిదివఱ కెట్లు చెప్పితివో అట్లే చెప్పుము.”

అంత చింతామనస్కతతో సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! మీరు మిక్కిలి శుష్కహృదయులవలెఁ గనుబడు

చున్నారు. నేనెంతయో ఉత్సాహముతో, గథను జెప్పుచుండ మీరు దానికి ప్రశ్నలచే నడ్డుకలిగించి నా యుత్సాహమునకు భంగ మొనర్చుచున్నారు. నేను కథావాచకుడను. శ్రోతల కెట్టి రుచి కనబడునో అట్టికథలే చెప్పుచుండవలెను. కాని మీరందఱు గంభీరులు. మీకు నవ్వులు, హాస్యములనడుచింపదు. సరే, నేను గేవలము నామమాత్రముగనే చెప్పెదను. సంక్షేపముగనే చెప్పుదును. శీఘ్రముగనే వినిపించి పూర్తిచేసెదను.”

అంత శీఘ్రముగ శౌనకుఁ డిట్లనెను:- లేదు, లేదు సూతా! నీవు కథను సంక్షేపముగఁ జెప్పుమని మాయభిప్రాయము కాదు. చాల విస్తారముగనే చెప్పవలయును. నీయిష్టమువచినట్లు చెప్పుము. ఉత్సాహభంగ మొనర్పరాదు. కాని వాఁడతని గడ్డముమీఁద మోదెను, వీఁడు హనువు మీఁద బాదెను. వాఁడీతనిని గొట్టెను. ఈతఁడు వానినిఁ గొట్టెను, ఈతఁడు నెట్టెను. వాఁడు లాగెను, వీఁడు సాగెను అని యిట్లు లక్షణయుక్తమగు వాక్యములను తగ్గించుమ తర్వాత నీయిష్టము. అవతారకథను కొంచెము గంభీరముగ జెప్పవలయుననే మాయభిప్రాయముగాని వేఱుకాదు.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “ఇక్కడ నేను విస్తారముగఁ జెప్పను. ఈ స్థలమున బ్రహ్మ నారదునితో, గేవల మవతార సంఖ్యను మాత్రమే చెప్పెను. ఆసంఖ్యకు విస్తారముగ ద్వాదశ స్కంధమున, సమస్త భాగవతమునఁ గలదు. కావున నిచ్చట నేను సూచనగఁ జెప్పి, తర్వాత విస్తారముగఁ జెప్పఁగలను.

వినుఁడు. సరోవరమున గజమును గ్రాహము పట్టుకొనెను. అది తన కరమునఁ గమలమును ధరించి స్తుతించెను. ఆసమయమున హరి పరువిడి వచ్చెను. చక్ర చక్రముచే నక్ర వక్త్రమును వధించి దాని నుద్ధరించెను. ఈ భగవానుని పేరు హరి. ఈహరి తామసమన్వంతరమున హరిమేధయను ఋషికి హరిణి యను భార్యయందు పుట్టెను. ఈహరిగాక వేటొక హరి యవతారము కలదు. ఆతఁడు రుచిప్రజాపతి యొక్క భార్యయగు దక్షిణాగర్భమున జన్మించెను. ఆతని వలన సుయామ దేవతాగణములు కలిగెను. ఈతఁడు త్రిలోకములలోని కష్టముల నన్నిటిని నివారించెను. కావుననే ఈతఁడు హరియని పిలువఁబడెను.

బుఘలారా! కర్దమ ప్రజాపతి భార్యయగు దేవసూతికి తొమ్మిదిమంది పుత్రులు కలిగిన తర్వాత కపిలసూపమున నవతరించి, తన తల్లి నే శిష్యురాలుగాఁ జేసికొని మోక్షప్రదమగు దత్తమును గూర్చి యుపదేశించెను.

అత్రి పత్ని భగవంతుని బుత్రరూపమునఁ బుట్టవలసినదని కోరఁగా భగవానుఁడు 'దత్త' (ఇచ్చితిని) అనెను. ఆ కారణమున దత్తాత్రేయ అవతారము అత్రిపత్నియగు అనసూయాదేవిగర్భమునఁ గలిగినది. కార్తవీర్యార్జునుఁడును, యదువును రాజ్యసుఖాదుల ననుభవించు చుండినను వారి కీతఁడు సమస్త యోగసంపత్తి నొసంగెను. ఆ భగవానుఁడే కల్పాదియందు సనకసనందన, సనత్కుమార, సనాతనులను పేర దిగంబరుఁడై తిరిగినాఁడు. ఎప్పుడు చూచినను వారైదు సంవత్సరముల యీడువారుగ నే యుండిరి. ధర్మపత్నియగు

మూర్తిదేవియందు నర, నారాయణ రూపమున నవతరించిరి. ప్రభువు బదరీవనములో నివసించుచు, గ్రోధమును జయించుచు, దపస్సుచేయు యుగ్మమునులైరి. వారింద్రునిచేఁ బంపఁబడిన అప్సరసల మీఁదఁగూడ కోపఁబడలేదు; కాని తనయూరువు నుండి త్రైలోక్యసుందరియగు మూర్వసిని సృజించి సత్కార స్వరూపమున నింద్రుని స్వర్గసౌందర్యమును వృద్ధికావించుట కతని కిచ్చివేసెను. బాలకుడగు ధ్రువుని తపస్సునకుమెచ్చి ధ్రువవిష్ణువు ఆతనికి దర్శనమిచ్చి, యాతనిని ధ్రువలోకాధిపతిగ నొనర్చెను. ఉత్పథగామియగు వేనుని మునులందఱును గలిసి శపించి చంపఁగా, నాతని శరీరమంధనమున పృథ్వీ శ్వరుని రూపమున పృథుచక్రవర్తి యుత్పన్నమయ్యెను. ఈతఁడు నరకమునఁ బడిన తండ్రి నుద్ధరించుటయే కాదు సమస్తోర్విని సముద్ధరించెను. సమస్తలోకమును మార్చివేసెను. భూమియందు గ్రామ, పుర, నగరాదులను నిర్మించెను. ఆ గ్రామ, పుర, నగరాదులలో నెన్నికలగోల లేకయే సమితులు తమ కార్యములను సక్రమముగ నిర్వహించుచుండెను.

నాభికి సుదేవియను భార్యయందు పరమహంస రూపమునఁ ద్యాగమహిమను బ్రకటించుచు ఋషభదేవుఁ డుదయించెను. తర్వాత బ్రహ్మయజ్ఞమందు యజ్ఞరూపమున నవతరించెను. ఆతని గ్రీవోపరిభాగమున గుఱ్ఱమాకారముండుటచే 'హయగ్రీవుఁ'డని పిలువఁబడెను. ఆతఁడు శ్వాసించుచుండిన నాసికాపుటములద్వారా వేదవాక్యములు ప్రకటమగుచుండెను. తర్వాత గొప్ప మత్స్యవతారము నెత్తెను. వేదముల నపహరించి ప్రళయసాగరమున దాగిన యసురుని

యాయవతారమున వెదకివెదకి వధించెను. అమృత మంధన
 సమయమున నొక ద్వీపాకారమున భగవంతుఁ డొక కూర్మ
 మయ్యెను. ఆతని పీఠపున మందరాచలము తిరుగుచుండ నాతని
 కది చీమ ప్రాకులాడినట్లును, నిద్రించువేళ కాలు గీరినట్లును,
 జిలపుట్టినప్పుడు దివ్యాంబరమున గోకికొనునట్లుండెను. ఆమహా
 పర్వత ఘర్షణముచే కూపారాంతరమున నున్న కూర్మమునకు
 నిద్రరాఁగాఁ గమ్మని కూర్మలనుగూడ తీసెను. ఒకానొక
 ప్పడు హిరణ్యకశిపుని సభలోఁ దన తల్లిదండ్రులు నిర్మించిన
 స్తంభమునుండియే యవతరించెను. అదియు సాధారణ వేష
 మునఁ గాదు. శిరము సింహమువలెను, మిగిలిన శరీరమంతయు
 మనుజుశరీరమువలె నుండెను. అందువలన నృసింహుఁడనుపేరఁ
 బ్రసిద్ధుఁడయ్యెను. అతఁడు తన తీక్షణనఖములచే దుష్ట దైత్య
 రాజు పొట్టను జీల్చి ప్రేవులను దన మెడలో హారములుగ
 ధరించెను. మునులారా! ఆ భయంకరూపమును గాంచి దేవ
 తలు గూడ భీతినిజెందిరి. దూరమునుండియే సాష్టాంగపజ్జిరి.
 మిగిలినవారిసంగతియేల, లక్ష్మీదేవియేభయపడెను. గజమును
 గ్రాహమునుండి రక్షించిన హరి కథను మీకు ప్రప్రథమము
 ననే చెప్పితిని. తనకుఁ బరమభక్తుఁడగు దైత్యాధిపుఁడగు
 బలిని మోసగించుటకు విచిత్రమగు కపట వామనబాలక వేష
 మును ధరించెను. అచ్చటికి పోయి, యాతనిఁ బ్రశంసించి
 యాకాశ పాతాళముల నేకము కావించెను. దైత్యరాజీతని
 వలలోఁబడి రాజ్యమును బోగొట్టుకొనెను. ఈతఁడు వైశాఖ
 శ్యేష్ఠమాసములందు మధ్యాహ్నపువేళ సుడిగాలి మధ్యమున
 భూతము పెరిగినట్లు పెరిగెను. పాపము బలి యేమి చేయఁ

గలడు? విశ్వేశ్వరుడు నీచకర్మయగు యాచన నంగీకరించి, భిక్షకుడై చేయిజాపగానే ఆనందమున నాతడు కట్టుపడెను. ధర్మాత్ములుగూడ భిక్షకులకు సంబంధము తగ్గించుకొన్నను భయపడుచుందురు. ఈ విధముగ బలిచక్రవర్తి తనరాజ్యము నొసంగుటయే కాదు, తన శరీరమును, వేయేల సర్వస్వమును సమర్పించి, శాశ్వతముగ సంసార సాగర సంబంధమునుండి విడివడెను. ఆ భగవానుని మస్తరమాయనూడి నిమిషములో విడివడెను.

ఒకానొకప్పుడు నారదుని భక్తిభావమునకు మెచ్చి హరి హంసరూపమున నవతరించి, భక్తులు భవసాగరమును నిర్మల వాసుడేవ భక్తిద్వారా సులభముగఁ దరించు భాగవత తత్త్వోపదేశము నొనరించెను. ప్రతి మన్వంతరమున మనురూపమున నవతరించి, మన్వంతరాంతము వఱకు తీక్షణ ధారగల సుదర్శనచక్రమును ధరించి నిష్కంటక శాసనమును జేయుచుండును. తన బలపరాక్రమములచే బాపులను, అనాచారులను, అధర్మపరాయణులగు దైత్యులనణచి, తన కమనీయకీర్తిచే సప్తలోకములను శుభ్రము కావించును. సర్వత్ర తన స్వచ్ఛయశమును వ్యాపింపజేయగలడు. మునులారా! నేను సముద్ర మంధన సమయమున గూర్మావతారమును గూర్చి చెప్పితి నే, అదేసమయమున నమృతభాండమును ధరించి భగవానుడు ధన్వంతరిగ నవతరించెను. ఆతని వలన రోగచికిత్సలను నేర్చుకొని చాలమంది మానవులు చికిత్సకు లైరి. వారే వైద్యులనియు, భిషగ్వరులనియు, చికిత్సకు లనియు లోకమునఁ బ్రసిద్ధులైరి. పూర్వము వైద్యులకు యజ్ఞ

భాగములు లేవు. ఈతఁడే వైద్యులకు యజ్ఞ భాగము లిప్పించెను. క్షత్రియులు స్వధర్మమును వీడి పాపకర్మలందుఁ బ్రవృత్తులుకాఁగా భగవంతుఁడు పరుశురాముఁడై ఇరువదొక్క మారు పృథ్వియందు గల దుష్టక్షత్రియుల నందఱును సంహరించి నిఖిలావనిని నిఃక్షత్రియ మొనర్చెను.”

అంత శౌనకుఁడిట్ల నెను:- “సూతా! నీవిప్పుడు కొనాకులు మేయుచున్నట్లు చెప్పుచున్నావు. ఇంత తొందఱపాటు పనికిరాదు. నీవు అవతారకథను బూర్ణముగఁ జెప్పుటలేదని మా యాహ. ఊరక దిగ్ధర్మకముగ మాత్రము చెప్పుచున్నావు. మరల వీటి నన్నిటిని విస్తారముగఁ జెప్పుడు. భగవచ్ఛరీత్రులను వినుటచేఁ గరుణ ఉదయించునట్లును, రుద్ధి స్నేహ ప్రోత బయలుదేరునట్లును జెప్పవలయును. కొంచెముగఁ బ్రేమామృతమును జల్లుచు నేదైన లీలనుగూర్చి చెప్పవలయును.”

నూతుఁడు దుఃఖితుఁడై యిట్ల నెను:- “ఏమి చెప్పుదును స్వామీ! కథా కథన కార్యము చాల కఠినమైనది. ఏవిధముగ నైనను శ్రోతలను మెప్పించుట చాల కష్టము. నేను కొంచెము విస్తారముగఁ జెప్ప మొదలిడఁగానే, మీరు నీవు లక్షణ యుక్తమగు ప్రాసాలంకారములతోఁ జెప్పుచుంటివను చుంటిరి. సంక్షేపము చేయఁగా కొనాకులు మేయుచున్నా ననుచున్నారు. అందుకనియే పగవానినైన కథావాచకునిఁగ భగవానుఁడొనర్పరాదు. ఒక వేళ నట్లొనర్చుచోఁ జెప్పినట్లు మొదలకుండ విను గృహస్థులకుఁ గథావాచకునిఁగఁ

జేయవలయును. ఈ సాధువు లెప్పుడు దేనిని వినఁగోరు చున్నాఁగో తెలియుట లేదు. ”

ఇది విని శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “ సూతా! నీ వన్యథా తలంచితివా యేమి? ”

సూతుఁడు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “ లేదు స్వామీ! అన్యథా తలంపవలసిన పనియేమున్నది? నేను చెప్పుటలోనే యేదో దోషము కలదు. ”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “ లేదు, సూతా! నీవు చక్కఁగఁ గథ చెప్పుచున్నావు. నీ స్వరము, నీ శైలి, నీ బోధనాశక్తి ఇవన్నియుఁ జాలచక్కఁగ నున్నవి. కొంచెము విస్తారముగఁ జెప్పవలయు ననియే నాయభిప్రాయము. ”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “ సరియే, స్వామీ! బ్రహ్మ నారదున కేపద్ధతిలో నీప్రసంగమును జేసెనో ఆపద్ధతిలోనే చెప్పెదను. నారద బ్రహ్మ సంవాదము జరిగినప్పుడు కృత యుగము. ఇప్పుడు నేనీచెప్పిన యవతారములన్నియు నప్పటి కయిపోయినవి. అప్పుడు పరశురామావతారము జరుగు చుండెను. ఆతఁడు తుత్రియులందఱను సంహరించుచుండెను. కావున బ్రహ్మ దానికై వర్తమానక్రియను బ్రయోగించెను. శ్రీరామకృష్ణాద్యవతారము లెత్తవలసి యుండెను. ఆయా యవతారములెత్తి, ఆయా లీల లొనర్పవలసి యుండునను భవిష్యత్పథకమును వేయుచుండెను. కావున నేనిప్పు డాతఁడు చెప్పినట్లు మిగిలిన భవిష్యదవతారములను వర్ణించెదను. ”

అంత శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- “ సూతా! భవిష్య దవ తారము లెత్తక నేపోఁగా వానినిగూర్చి వర్ణించుటెట్లు? ”

బిగ్గలగ నవ్వుచు సూతుఁ డిట్లనెను:- “మహారాజా! ఒక్కొక్కప్పుడు మీరు బాలకులవలెఁ బ్రశ్నించుచుందురు. మీరు త్రికాలజ్ఞులు. కలియుగములోఁ జరుగబోవు నధర్మమును, పాపములను మీ రిప్పుడే మీ దివ్యదృష్టిచే నెట్లు చూచుచుంటిరి? బ్రహ్మకు కాలభేదమే లేదుకదా! సీతా మహాదేవిని వెదకుటకు హనుమంతుఁడు మొదలగువాడు వెళ్లి సముద్రతటమునఁ గూర్చుండి ‘సీతాదేవి యెచ్చటనున్నదో? ఏమిచేయుచున్నదో? ఆమెను మనమెట్లు కనుఁగొనఁగలము?’ అని అనుకొనుచుండిరి. కాని శైలశిఖరమునఁ గూర్చుండిన సంపాతి అచ్చటనుండియే సమస్తసమాచారమును దెలిసికొనుచుండెను. ఆతఁ డంతయుఁ జూచుచుండెను. ఆతని కామె సంగతి యంతయుఁ దెలియును. భూత భవిష్య ద్వర్తమానములు బుద్ధిక్రతములు. మీరు దేనిని వర్తమాన మనుచున్నారో, అదియే ఒకానొకనికి భవిష్యత్తు. మీరు దేనిని భూతకాలమనుచున్నారో అది యొకానొకనికి వర్తమానము. కాలము నిత్యము, భగవానుఁడును నిత్యుఁడే. ఆతని లీలలు నిత్యములే. బ్రహ్మ సర్వజ్ఞుఁడు. కావున నాతనికి సృష్టిలో భూత భవిష్యత్తులు లేవు. అన్నియు వర్తమానములే. కేవలముపచారముకొఱ కాతఁడు నారదునితో భవిష్యత్తులో నిట్లు జరుగునని చెప్పుచుండెను. వాస్తవముగ నాతఁ డా ఘటనములను బ్రత్యక్షముగఁ దన భావజగత్తులో జరుగుచున్నట్లు చూచుచుండెను.”

సూతుని వాక్యములను విని శౌనకుఁ డానందమును జెంది యిట్లనెను:- “సూతా! ఇప్పుడిక మిగిలిన యవతార

ముల సంక్షిప్తచరిత్రమును జెప్పుడు. విస్తారముగ శుక్రుడు
పరీక్షిన్న రేంద్రునకు జెప్పినవిధమున జెప్పవచ్చును.” శౌనక
డిట్లనగా సూతుడు మిగిలిన సంక్షిప్తచరిత్రములను జెప్పట
కుపక్రమించెను.

భ ష య.

హైఁ అపార పురుష పార నర కై సే పావే ।

కాలై పూజా కరేఁ కౌనసీ వస్తు చధావే॥

శ్రీపతి సబకే ఈశ కోటి బ్రహ్మాండని నాయక ।

మనవాణీ తేఁ పరేఁ చరిత కస గావైఁ గాయక॥

సహస బదన శ్రీశేషజీ, సృష్టి ఆది తేఁ అంత తక ।

కరేఁ గాన గుణగణని కో, పార న పాయో అబ తక॥

అ ర్థ ము.

అపారుని పారము నరుడెట్లు తెలిసికొనఁగలఁడు? ఏ
వస్తువును గ్రహించి పూజసేయఁగలఁడు? శ్రీపతి సమస్తమున
కీశ్వరుడు. కోటిబ్రహ్మాండనాయకుడు, మనోవాక్కుల కతీతుఁ
డగు వాని చరిత్రము గానముచేయు టెట్లు?

సహస్రబదనుడగు శేషాహి సృష్టి ప్రారంభమునుండి
అంతమువఱకు పరమేశ్వరుని గుణగానము చేయుచున్నప్పటికిని,
ఇంతవఱకు పారము చిక్కలేదు.

శ్రీరామ కృష్ణావతారములు

౯౧

శ్లో॥ యస్యావతార కర్మాణి గాయంతి హ్యస్మదాదయః ।

న యం విదంతి తత్త్వేన తస్మై భగవతే నమః॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౬ అ. ౩౭ శ్లో.

చ. తలకొని యమ్మహాత్మకుఁడుదాల్చిన యయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నస్మదాదులము వేయివిధంబుల సన్నుతింతు మ
య్యలఘు ననంతునిం జిదచిదాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

మధురమూర్తి రఘునాథ సాథ సీతా సుకుమారీ ।

అనుపమ జోరీ సుఖుర మనోహర అతిశయ ప్యారీ॥

కై నీ హియహర చలని ఉరని చితవని వర బోలని ।

నంగే పగతే కఠిన అవని పై వనవనఁజోలని॥

మనుష సరిస క్రీడా కరీ, కరుణా కర కీన్హే చరిత ।

తినకూఁ గావత సునత అతి, నర నారిని కో హోయ హిత॥

అ ర్థ ము.

మధురమూర్తియగు శ్రీరామచంద్రుఁడును, సుకుమారి
యగు సీతయు ననుపమానమగు దంపతులు. వీరిద్దరు మనో
హర నిలయములు, ప్రేమమూర్తులు. వారి నడకలు, కదలి
కలు హృదయంగమములు. వారి పలుకులు చిత్తాకర్షకములు.

మృదుపాదములతో పాదరక్షలు లేకయే కంటకావృతమగు కఠిన నేలలుగల వనారణ్యములందు దిరిగిరి. కరుణామయులు మానవులవలె వర్తించిరి. వారి చరిత్రను గానముచేయుట వలన నరనారీసమూహమునకుఁ గల్యాణము కలుగఁగలదు.

సూతుడిట్ల నెను:- “మునులారా! కూర్మ, మత్స్య, వరాహ, హాస, నృసింహ, హయగ్రీవాదులు అఖలేశ్వరుఁడగు నాప్రభుని యవతారములే. అవతారము లన్నియును బూజనీయములు, వందనీయములు, స్తవనీయములు. అయినను శ్రీరావలీలలలోఁ గల మాధుర్యము, చిత్తాకర్షణము ఇతరావతారములలోఁ గలుగదు. నేనా సర్వాంతర్యామి యగు పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మయొక్క యవతారములందు భేద బుద్ధిచేసి - హెచ్చుతగ్గుల విభాగ మొనర్చి పాపభాగి నేల కావలయును? కాని మునులారా! కాసలేయుఁడగు రామునిలోఁ గల కమనీయత, సౌందర్య మాధుర్యములు నాకెచ్చటను గనఁబడుటలేదు. ఆతఁడు ప్రేమకు ఘనీభూతమగు విగ్రహము. ఆనందరాశి. శోభాధామము. సౌందర్యార్ణవము. గుణసాగరము. మాధుర్యనిచయము. ఆహా! ఆతని యమాయకత్వ మెంతటిది? నేత్రము లెంత లజ్జాలలితములు? తలయెత్తి పైకి చూడఁడు. ఎట్టి శీలము? ఎంతటి సదాచారము? ఎంతటి సరళత? అబ్బో! ఎంతటి భక్తవత్సలత యా విదేహరాజ కుమారి హృదయ సర్వస్వములో? ఇట్టి సౌమ్యత, ఇట్టి సౌందర్యము, ఇట్టి మర్యాద ఇంతవఱ కేయవతారములోను లేకుండెను. లేదు, ఉండఁబోదు, మునులారా! నారద సమ్ము

ఖమున నళినసంభవుడవతారవర్ణనము చేయుచు శ్రీరామా
వతారమును, పైయవతారముల నన్నిటి నెట్లు వర్ణించెనో
అట్లే వర్ణించెదను.”

బ్రహ్మ తన పుత్రుడగు నారదునితో నిట్లనెను:—
“వత్సా! ముందు చాలకాలమునకు ఇత్స్వాకు వంశములో
మాయాపతియగు భగవంతుడు తన కళలతో, గూడ దశరథ
తనయుడై భాగ్యవతియు జగద్వంద్యయు నగుఁ గౌసల్యాదేవి
గర్భమున నవతరింపఁగలఁడు. ఆతని యవతారమునకుఁ
బ్రధాన హేతువు - భక్తుల ననుగ్రహించుటయే. మునులారా!
శ్రీరాముఁ డెంతటి దయాళుఁడు! ఎంతటి కృపాళుఁడు! ఆతనికి
ఉచ్చ నీచ భేదములు లేవు. ఆతఁడు మహాజ్ఞాని. సర్వశాస్త్ర
విశారదుఁడు. గురువులకు గురువు (గురూణాం గురుః) వేద
శాస్త్రార్థ పారంగతుడగు వశిష్ఠభగవానుని సంగతికిని బోవును.
ఆప్రీతితోడనే, ఆ భావముతోడనే, ఆ యనుగ్రహముతోడనే
నిషాదరాజగు గుహునిఁ గాఁగిలింపుకొనును. ఆతఁ డత్తవా
రింట పరమజ్ఞానియు, బరమ విరాగియు, సంపూర్ణైశ్వర్య
పూర్ణుడగు జనకమహారాజయొక్క భార్యలును, తన కత్త
లును స్వయముగఁ జేసిన నానావిధ వ్యంజనములను దినును,
ఆప్రీతితోడనే, ఆ ఉల్లాసముతోడనే అక్కడకంటె నింకను
మిక్కిలి ప్రీతితో నాటవిక భిల్లపత్నీయగు భిల్లినీయగు శబరి
తెచ్చిన యెండిన యెంగిలిపండ్లను తొట్టలువేసికొనుచుఁ దినఁ
గలఁడు. సప్తద్వీపవతియగు వసుంధరకుఁ బ్రభువును, అనేకము
లగు రాజసూయములను, నశ్వమేధ యాగముల నొనర్చిన

వాఁడును, దేవేంద్రుని యర్థసింహాసనమున గూర్చుండినవాఁడును, ఋషుల చేతను మహర్షుల చేతనుగూడ సమ్మానమును బొందిన వాఁడును, తన తండ్రియు, మహారాజాధిరాజగు దశరథమహారాజును శ్రద్ధాభక్తులతోడను, నమ్రతతోడను సేవించును. అదే భావముతో — కాదు — అంతకుమించిన ప్రేమను బ్రదర్శించుచు, మాంసభోజియు, లోకనిందితములగు సమస్త పక్షులలో నధమమును, సాధారణముగు నధమమేకాదు — ఆపక్షి యెవని గృహముపై నైనను వ్రాలెనా, దానికి మరల శుద్ధి సంస్కారము కావింపవలసినదే. అట్టి గృధ్రజాతి పక్షిని వడిలో, బెట్టుకొని, తన తల జడలతో దానిపైఁబడిన ధూళిని దులిపి, తనయుఁడు తండ్రికి తర్పణాదు లొనర్చునట్లు, నీచ జాతి పక్షియగు జటాయువునకుఁ గ్రియాకర్మ లొనర్చెను. సౌందర్యనిధియు, సుశీలతావతారమును, కోమలతకూడ యెవని కోమలత్వమునుగాంచి లజ్జించునో, అట్టి ప్రేమావతారుఁడగు భరతుఁడు అన్నయగు దశపాదములపైఁ బడఁగా నెట్టిప్రేమతో, నెట్టిమమకారముతో లేవఁదీసి కౌఁగిలించుకొనెనో, అంతకంటె నెక్కువ ప్రేమతో నాటవికులును, జంచలులును, దీర్ఘనఖులును, నెఱ్ఱమూతులు కలవారును, పెద్దగడ్డములు కలవారును, శరీర నుంతట రూక్షములగు వెండ్రుకలు కలవారు నగు హనుమదాది వానరులనుగూడ కౌఁగిలించుకొని స్నేహదాన మొసంగును. వారితో నిట్లనుచుండును:— “మీరు నా తమ్ముఁడగు భరతునికంటె నధిక ప్రీతిపాత్రులు.” నత్స! నారదా! శ్రీరామున కెనయగు ధయాళు వీ జగత్తునందు నెదకిన నెచ్చట దొఱకఁగలఁడు?

ఆతని సమత్వమునకు సాటియగు సమత్వ మీ లోకమున నెంత వెదకినను దుర్లభము, అసంభవము, అభూతపూర్వము.

అట్టి భగవంతుఁడు సరయూనదీతటమున నయోధ్యా పురియం దవతరింపఁ గలఁడు. పితృజ్ఞచేఁ దమ్ముఁడగు లక్ష్మణునితోడను, ప్రాణప్రియయగు వైదేహితోడను వనముల కేగఁగలఁడు. అచ్చట దశముఖుఁడగు రావణుఁ డాతని ప్రాణప్రియయగు సీతను మోసమున హరింపఁగలఁడు. అంత నాతనిపైఁ గ్రుద్దుఁడై తనశరణాగతవత్సలతను బ్రదర్శించుచు సీతను వెదకించును. అంత గొప్ప వానరసేనను సమకూర్చుకొని, సముద్రమునకు సేతువునుగట్టి, ఆవలనున్న లంకకుఁ జేరఁగలఁడు. ఐరావత దంతఘట్టముచే గుంటపడిన తొమ్ముగల దశకంతుఁడను, వింశతిభుజుఁడు నగు రావణుఁ డాతనితోఁ బోర రాఁగలఁడు. వాని సీతఁడు తన తీక్షణశరములచేఁ గొట్టి వైకుంఠమునకుఁబంపఁగలఁడు. తనయశమును సర్వలోకములఁ వ్యాపింపఁజేసి, దుఃఖితయై తన వియోగముచేఁ గృశించియున్న ప్రాణప్రియయగు జానకీదేవి యశ్రువులను తనకోమల కరకమలములచేఁ దుడిచి యిట్లనును:- “ప్రియా! నీకు నేను జ్ఞాపకమున్నానా? నేను నిరంతరము నిన్ను ధ్యానించుచునే యున్నాను.”

ఆతర్వాత నారదా! దైత్యదానవులచే లోకమంతయుఁ బీడింపఁబడఁగా నా సమయమున దాని భారము బాపుటకు భగవంతుఁడు తన కేశములలో నలుపు తెలుపు వెండ్రుకలచేఁ గృష్ణ బలరాముల రూపమున నవతరించి, సాక్షాచ్ఛ్రీకృష్ణ రూపమునఁ దానే యవతరించును. అనఁగా భూభారము

నణచుట కాతని వెండ్రుక ఒక్కటి చాలును. కావున నాతని కళాద్వారా దుష్టకర్ములగు దైత్యులను జంపి భూభారమును దీర్పఁగలఁడు. మానవబుద్ధి కతీతమగు కర్మల నొనర్పఁగలఁడు. నారదా! ఈ యవతారము విషయమున నేమైనఁ జెప్పుటకు గాని, యోచించుటకుగాని వీలులేనట్టిదిగ నుండును.

నారదుఁ డిట్లనెను:- “తండ్రీ! ఇంతకు ముందుగా నీవు రామావతారము అభూతపూర్వమగు నవతారమంటివి. ఇట్టి సౌమ్య, సరళ, సుందర, సదాచారపూర్ణ, సత్యస్థిత, శరణాగతవత్సల, సర్వసమర్థ, సర్వగుణసంపన్న మగు నవతారము ‘న భూతో న భవిష్యతి’ అంటివి. ఇప్పుడు నీవు శ్రీకృష్ణావతార విషయమునను అట్లే అనుచుంటివి.”

నారదుని వాక్యములు వినఁగానే బ్రహ్మ కన్నుల నీరు గిట్టున నిండఁగా నిట్లనెను:- “నారదా! భగవదవతారము అన్నియు నొకదానికంటె నొకటి శ్రేష్ఠములు. అన్నియుఁ బరిపూర్ణములే. అన్నియు సుందరములే. అన్నియు నవాఙ్మానస గోచరములే. అయినను అన్నిటిలో శ్రీరామ, శ్రీకృష్ణావతారములు రెండే ప్రాణుల కానంద మొసఁగునవియైయున్నవి. ఈ రెండు నొకే పరాత్పరుని పూర్ణావతారము లై నప్పటికిని, వీనికి ఆకాశపాతాళములకును, దివారాత్రములకును, హేమంత గ్రీష్మఋతువులకును, స్త్రీపురుషులకును ఉన్నంత భేదమున్నది. శ్రీరామునిలీలలు చెప్పవలసినదేమున్నది? ఒకదానికి మించి ఒకటి సుందరములై యున్నవి; కాని కృష్ణుని విషయములో నడుగవలసినదే లేదు. కోసలేంద్రుని లీలలకుఁ బూర్తి విరుద్ధము

లీ మహాత్ముని లీలలు. అనుకరణీయములు శిక్షాపూర్ణములగు
 లీలలు శ్రీ దశరథకుమారునివే. కృష్ణునిమాత్రము మనము
 తెలిసికొనలేము. తాను వంకర, లీలలు వంకరవి. ఈతని చాల
 నము, నడక, నవ్వు, సైగ, మాట, పాట అన్నియుఁ గృత్రిమ
 ములే. అందుకనియే నారదా! నే నందఱకును జాగ్రత్తగ
 నుండుఁడనియుఁ బూజ చేయవలసియుండినను, ఉపాసన చేయ
 వలసియుండినను శ్రీరామచంద్రున కేచేయవలెననియు చెప్పితిని.
 భక్తి చేయఁదలఁచిన శ్రీ సీతారామ మహారాజాధిరాజ దంప
 తులకే చేయవలెను. ఈ పోకిరివానివైపు పొరపాటున నైనఁ
 జూడరాదు; ఏలననఁగా నీతని నొక్కసారి చూచెనా వాని
 నీతఁడు దిగంబరునిఁగ జేయఁగలఁడు. మనకిష్టము లేకున్నను
 బలపూర్వకముగ దొంగతనముగ వస్త్రము లెత్తుకొని పోఁ
 గలఁడు. సాధకున కిష్టమున్నను, లేకున్నను ఈతఁ డాతనిని
 దనవైపున కాక రింపఁగలఁడు. బలవంతముగ దాసునిఁగ
 నొనర్చుకొనిన ఫరవాలేదు, కాకున్న వానికి ముక్కు చెవులు
 కుట్టించి, గాజులు తొడిగించి, మెట్టలు పెట్టించి ఆడుదానిని
 జేసి వదలివేయును. కావున నాయనా! ఈ వ్యత్యస్తపాదు
 నకు, ఈ శిఖిపింఛమకాళికి దూరముననుండి నమస్కరింప
 వలయును. ఇక మహారాజాధిరాజును, చక్రవర్తియు, బ్రహ్మాది
 దేవతలకుఁగూడ పూజనీయుఁడును, మర్యాదపురుషోత్తముఁ
 డగు కోసలేంద్రునకు శరణాగతి చేయవలెను. సింహాసనా
 సీనుఁడగు సామ్రాట్టు ఎక్కడ? గోవులవెంట వన వనములు
 తిరుగు గోపకుఁ డెక్కడ? అన్నివిషయములలో నీతఁ డాతనికి
 విపరీతమే.

“శ్రీరామచంద్రుఁ డెంతటి సౌమ్యుఁడు? ఆకుపచ్చని మఖములు దుస్తులు ధరించి, చేత ధనుర్బాణములు ధరించి, పచ్చని పట్టుపీతాంబరమును ధరించి, స్వర్ణమండిత కిరీటముకుటమును ధరించి, చిరుసిగ్గుతో నేలను జూచుచు నడచుచుండ హృదయము ద్రవించును. చూడుము, ఎంతటి మర్యాదయో! తలయెత్తి పైకి చూచుటయే యెఱుంగఁడు. ఇంక నీగోపకునిఁ జూడుము. మహాబోకిరి. తూర్పునకుఁ బోవుచుండిన పడమర చూచుచుండును. కన్నులు కన్నులు కలిపి మాట్లాడుచుఁ బోవుచుండును. కనుబొమ్మలతోడను, తెప్పలతోడను సైగలుచేసి చెప్పచుండును. సిగ్గులేదు శరములేదు. గ్రామీణస్త్రీయనియు లేదు, తనకు సంబంధించినవారనియును లేదు. వరుస లేదు వాయి లేదు. బయలుదేతనా యేదియో గోలచేయుచు బయలుదేరును. ఎక్కడికి వెళ్లి నను గోలతప్పదు. సముద్రమునకు ఆటుపోట్లున్నట్లు, ఈతనిరాకచే స్త్రీపురుషులలోను, బాలకులలోను ఒకరకమగుతుపాను చెలరేగుచుండును.

శ్రీరామచంద్రుఁ డెంతటి సరళమూర్తి! ఈతని కెవరైన దేనినైన నర్పించెనా, భక్తితో నీతనిని బూజించినై వేద్య మర్పించెనా, ఈతఁడు అల్లుడ తల్లివారింట వదినె, మరదండ దగ్గఱను, అత్తదగ్గఱను బిడియముతో పదార్థములను గొంచెము గొంచెముగ నంజుచుఁ దినునట్లు గొంచెము గొంచెముగఁ దినును. ఇంక నీ కృష్ణుని సంగతి చెప్పవలదు. ఈ గొల్లవాని కిచ్చునదెవరు? బలవంతముగఁ దీసికొని తినును. త్వరత్వరగాఁ గొంత తినును. కొంత నోటిలోఁ గ్రుక్కుకొనును. కొంత పాటవేయును. కొంత పంచిపెట్టును.

చాలవఱకు ఎంగిలిచేసి నోటిలోఁ గ్రోతి క్రుక్కుకొనినట్లు క్రుక్కుకొని, యెంగిలి నోటితోడనే పరువిడి పోవును. శీల సంకోచములు లేనే లేవు.

ఇక సౌందర్యము విషయము కలను. ఈవిషయములో నారదా! నేనేమియుఁ జెప్పఁజాలను. ఏలననఁగా నది వారివారి రుచినిబట్టి యుండును. ఒకానొకఁ డందఱకు సుందరముగ నుండిన మిగిలినవారికి అసుందరుఁడుగఁ గోచరించుచుండును. కావున వీరిద్దరిలో సుందరుఁ డెవఁడో భక్త మహాశయులు తమంతటఁ దామే నిర్ణయించుకొన నలయును. ఇక సదాచారము విషయము కలదు. ఆహా! శ్రీరాముఁడెట్టి సదాచారుఁడు? ఆతనికి భగవతియు, జగజ్జననియు నగు జానకీదేవి తప్ప మిగిలిన స్త్రీలలోఁ బెద్దవారందఱు కౌసల్యా మాతతో సమానులే, తన యీడు స్త్రీలందఱు అక్కయగు శాంతమ్మతో సమానులు. తన కంటఁ జిన్నవారందఱు కూతుండ్రవంటివారు. నారదా! నీ కెక్కడ అత్తవారు లేరు కావున నీకెట్లు బోధపఱుపఁగలను? అత్తవా రేగ్రామములో నుందురో ఆ గ్రామములోని యువతీయువకులు, స్త్రీ పురుషు లందఱు వరుని వరుస చేసికొని వరుసలాడుచుందురు. అట్లే వరునకును అత్తవారింటిలోని వారివలె నాగ్రామస్థులును వరుస చూచుకొని యెగతాళి పరిహాసములకు అధికారముండును. కాని కౌసల్యానందవర్ధనుఁడగు రామచంద్రుఁ డెన్నఁడైన నత్తవారింటికి పోయెనా, ఎచ్చటికిని బోఁడు. ఇంటనే యుండును. బావమఱుదులు, వదినె మఱదండ్లు వచ్చి పరిహాసము లాడెనా, వారివైపునకుఁ దలయైన నెత్తఁడు. ప్రత్యు

త్తరమిచ్చుట తరువాత, పలుక నే పలుకఁడు. అప్పుడు విదేహ రాజాధీశ్వరియు, రామున క త్తయు నిట్లు వారినందఱను గసురుచుండును. “పిల్లలారా! ఎందుకు మానాయనకు బాధ కలిగించుచున్నారు? మీరు ఎగతాళి పరిహాసములు చేయఁదలఁచిన లక్ష్మణుని దగ్గఱకు పొండు. మారామన్నకు మాట్లాడుటే చేతగాదు.” ఇది ఆతని అత్తవారింటి సదాచారము. ఇంకఁ గృష్ణుని విషయమును జూతమా? ఆతని నెప్పుడు చూచినను పల్లెపడుచులతో నవ్వులాటలు, పరిహాసములు. వారొకటి అనెనా యీతఁడు పది అనును. ఈతని నెవరైన నొక్కతిట్టు తిట్టెనా వారికి వేయి తిట్లర్పించును. ఎవరైన నీతనిని వేళాకోల మొనర్చిరా, ఈతఁడు వారి నెత్తికెక్కి కూర్చుండును. ఎక్కువగా నడుగవలదు. ఇదికూడ నవతార మేనా? అవతార మనిన నాపద్విగ్రహమా?

ఇంక సత్యము విషయమున వినుము. ఆహా! రాముఁడెంతటి సత్యపరాయణుఁడు! వనములకు వెళ్లుమని దశరథుఁడు తన నోటఁ జెప్పలేదు. కై కేయి నోటవినఁగానే వెళ్లిపోయెను. లక్ష్మణుఁడు కొంచెముగ హెచ్చుతగ్గుల మాటలు పలికి అన్నను అడవికి వెళ్లవల దనఁగా నాతఁడు మేఘగంభీర స్వరమున నిట్లనెను:- ‘రామో ద్విర్నాభిభాషతే’ ‘రాముఁడెన్నఁటికి నబద్ధము పలుకఁడు, నోట యేమాట వచ్చినదో అది జరిగితిరవలసినదే. రాముని వాణి, బాణము ఒక్కసారియే’. ఇంక నీజారచోరశిఖామణి సంగతి వినుము. ఒంటరిగాఁగాదు. అందఱ సమక్షమున మన్నుఁది నెను. తల్లి కొఱుడా తీసికొని ‘ఏమిరా! నీవు మన్నుఁ దింటివా?’ అని

అడుగఁగా గొప్ప సత్యవంతునివలె తొమ్ము విలుచుకొని యిట్లనెను. “అమ్మా! వీరందఱు బద్ధమాడుచున్నారే. నేను మట్టిని తాఁకనే తాఁకలేదే!” దీనిపేరే దొంగతనము, మర్నార్గము. ప్రతి దినము రహస్యముగా వృషభానుపురము నకు (రాధయుండు గ్రామము, ఇప్పుడు దానికి బర్సానా అని పేరు,) బోవును. తల్లి - “ఏమిరా! వివాహ నిశ్చయ మింకను గానిది నీవు వృషభానుపురము నైపునకు వెళ్లెద వేమిరా?” అనఁగా నప్పుడాతఁడు దృఢముగా “లేదమ్మా! నాకు వృషభానుపురము త్రోవే తెలియదమ్మా” అనును. అబద్ధ మెంతవఱు కాడదగునో అంతవఱు కాడినాఁడు. చివరకు తన తల్లితోడనే యింతటి శుద్ధఅబద్ధము!

ఇంక శరణాగతవత్సలత విషయము చూతము. ఈ విషయములో శ్రీరామచంద్రమూర్తి లోకమునఁ బ్రసిద్ధుఁడు. కొందఱు రావణుని దూతలు క్రోతులై శ్రీరాముని సేన లోనికిఁ జొచ్చిరి. వానరసేనాపతులు వారిని బట్టుకొనిరి. వారిని దన్నుచుఁ గొట్టుచు శ్రీరాముని దగ్గఱకు తీసికొని వచ్చిరి. అప్పుడు శ్రీరాముఁడు దయావశుఁడై, కరుణా వశీ భూతుఁడై వెంటనే యిట్లనెను:- “వీరిని వదలిపెట్టుఁడు, వదలి పెట్టుఁడు. ఎఱునఁగానిండు, కపటమున నగుఁగాక, వీరు వానర రూపమును ధరించిరి. వానరులందఱు నన్ను శరణుజొచ్చిరి. కావున వీరిని దండించుట ఉచితముకాదు.” శత్రువగు రావణుని తమ్ముఁడు విభీషణుఁడు సరిగా యుద్ధసమయమునకు వచ్చెను. సేనాపతులందఱును వానికి వ్యతిరేకముగ నుండిరి; కాని శ్రీరాముఁడు ప్రతిజ్ఞాపూర్వకముగ నిట్లనెను:- “ఒక్క-

సారి నన్ను శరణువేడెనా, ఒక్కసారి నేను నీవాడననెనా
వానికి నేను ప్రాణిమాత్రులనుండి అభయ మొసంగెదను.”
ఇంతటి కరుణ, ఇంతటి భక్తవత్సలత, ఇంతటి శరణాగత ప్రతి
పాలకతగల రాముడెక్కడ? ఈ గోపకుని నిష్ఠురత ఎక్కడ?
పూతన తల్లియై వచ్చెను. దానిని జంపెను. చంపినను సుగతి
నొసంగెననుకొనుడు. ప్రాణములు హరించినాడు గదా!
ఎవరి ప్రాణములందు వారికి తీపి, కావున నిని మాతృద్రోహ
మైనది. ఒక యసురుడు గోపవేషమునరాగా వానిని విడదీసి
గోపకులచేజంపించెను. ఈతడు సఖాద్రోహి. ఒక యసురుడు
వత్సమై వత్సములతోఁ దిరుగుచుండెను. వాని తోఁకఁ బట్ట
కొని గిట్టునఁ దిరుగుచుండఁగ నే చచ్చునట్లు గిట్టునఁ ద్రికి
చంపెను. ఇది శరణాగతమటుంచి విశ్వాసఘాతము, గోహత్య
కూడా. రామచంద్రుడుకూడ మారీచునిఁ జంపినాడుకదా
యని నీ వనవచ్చును. ఆతడు మృగరూపమును ధరించెను.
రాజు మృగమును వధింపవచ్చును. అదియునుగాక రాముడు
దానిని బట్టుకొనఁదలంచెను, వాడు చావఁదలంచెను. అందు
వలన రాముడు తన కోరికను వదలుకొనెను. వాని కోరికనే
శ్రేయవేర్చెను. ఇంక నీతని విషయమును జూడుము. మధురలో
నా చాకలివాడేమి చెఱుపుచేసినాడు? ఇతరుల గుడ్డల నుదికి
తీసికొనిపోవుచుండ వానిని నిలిపి నాకు గుడ్డలిమ్మని అడుగ
వచ్చునా? ఈతని కేల యీయవలయును? ఒకరిగుడ్డ లింకొకరి
కిచ్చిన నింక చాకరికముండునా? ఒక వేళ బలవంతుడైనచో
వాఁడిచ్చినతర్వాతఁ గంసుని జంపి లాగుకొనవలయునుగాని
నిర్భయులై బలమునుజూపి, బీదలను బాధించి లాగుకొనుటా?

కాని వినువారెవరు? ఇది గ్రుడ్డిప్రపంచము. వాని నొక చెంప పెట్టు పెట్టి చంపి, చౌకులోనే యితరులుధరించిన ప్రాతగుడ్డలు లాగుకొనెను. ఇది దాసద్రోహమైనది. మామ తండ్రివంటి వాఁడు. వానిని జంపుటయేకాదు, జుట్టు పట్టుకొని యీడ్చు కొనుచు యమునానదివరకు లాగుకొనిపోయెను. శ్రీరాముఁడు కూడ బ్రాహ్మణపుత్రుని జంపెనని నీ వనవచ్చును. వాఁడు రాక్షసుఁడు. ఆతతాయి. వాఁడు గొప్ప యపరాధ మొన ర్చెను. రాఘవుని ధర్మపత్నిని హరించినాఁడు. సాధారణ పురుషుఁడైనను స్త్రీవైపు కుదృష్టితోఁ జూచెనా మనస్సులగు వారు వాని కన్నులను దోడవలయును. అదియునుగాక వాఁడు కామభావముతోఁ గొనిపోయెను. పది నెల లాతనికడ నుంచు కొనెను. అనేక యాతనలపాలు చేసెను. ఇంతఁ జేసినను గృహిణుఁడగు శ్రీరామచంద్రుఁ డిట్ల నెను:- “ఆతఁడు వచ్చి శరణువేఁడెనా వాని యపరాధము లన్నిటిని తుమించెదను.” కాని, యాతఁడు చావగోరుచుండెను. రఘుకులచంద్రుని బాణములచేఁ జచ్చుటచేతనే ఆతనికి కల్యాణము కలదని తలంచెను. రాఘవుఁడు దుఃఖముతో నాతని మనోరథమును నెఱవేర్చెను; కాని సదా దుఃఖముతోడనే యుండెను. ఆతని జంపిన యపరాధమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తముగ గొప్పగొప్ప యశ్వమేధయాగము లొనర్చెను. సదా తాను బ్రహ్మఘాతినని ఖిన్నుఁడయ్యెడువాఁడు. కాని, యా మాయా నటకుని ముఖమున నొక్క విషాదరేఖయైనఁ గనఁబడదు. మామను జంపి, ఆతని ధనసంపత్తుపై తన అధికారమును చలాయించెను. చిన్నతనమునుండియుఁ బెంచి పెద్దవానినిఁ జేసిన యశోధా

నందులను నిమిషములో మఱచెను. ఇట్టివానియెడల నాశ పెట్టుకొనిన నెవనికైన నేమి ప్రయోజనము? ఈ విధముగ నారదా! భజనీయుఁడు, స్మరణీయుఁడు శ్రీరామచంద్రుఁడే. కాని నల్లనివాఁడు, కృత్రిముఁడు, ఉత్పాతి, జార చోర శిఖా మణియగు నీ గోపాలుఁడు గట్టివాఁడు. ఈతఁ డట్టి గట్టివాం డ్రును దనవైపునకు లాగుకొనును. బుద్ధిపూర్వకముగ నీతని యేగుణములు చూచి యీతనిదగ్గఱకు జేరుదురు? ఈతఁడు గుణహీనుఁడగు నిర్గుణుఁడు. శీల సంకోచములు లేవు. సదా చారము లేదు. అలికి మ్రుగులు పెట్టుకొనిన గోపికాగృహము లను మాపివేయుచుండును. దాఁగి, దొంగతనముగా వెన్న ముద్దలను దొంగిలించును. దొంగిలించి దానిని తాను గొంత తిని, కొంత క్రోతులకును, తోడిబాలురకును బంచిపెట్టును.

శ్రీరామచంద్రుఁడు ప్రతి ప్రేతాయుగాంతమున నవఁ రించి లోకమున ధర్మమును స్థాపించును. మర్యాదను స్థాపిం చును. సాధువులను రక్షించును. భక్తులకు సుఖ మొసంగును. కాని యీ గోపాలుని సంగతి అంతయుఁ దలక్రిందులే. నియ మము లన్నియు ననిశ్చితములే. ఈతఁడు భూమిపై నెప్పు డవతరించునో యెవనికిని దెలియదు. ఈసారి, యీ యిరువ దేనిమిదవ ద్వాపరాంతమునఁ గలియుగ సంధిలో నవత రించునని వినికిడి.

బాల్యముననే పూతనను జంపును, తృణావర్తుని మడి యించును, శకటాసురుని భంజించును. నవనీతము హరింపఁగాఁ దల్లిచేఁ గట్టఁబడును. యములార్జున వృక్షముల మధ్యగాఁ బోవుచు వాటిని ఉలూఖిల సహాయమునఁ బెల్లగించును.

యమునానది నంతను విషమయమొనర్చు కాళీయ విషధర
 మదము నణఁచును. గోపకుల దావానలమునుండి రక్షించును.
 తల్లి నడుమునకుఁ ద్రాడుకట్టఁగాఁ ద్రాటియందు తనయనంత
 రూపమును జూపి గోపకులకును దనతల్లికిని పరమ విస్మయ
 మును గొల్పును. ఆనలింపున నోట విశ్వరూపమును జూపిం
 చును. తన తండ్రియగు నందుని వరుణ పాశమునుండి వద
 లించును. వ్యోమాసురునిద్వారా భయభీతులైన గోపకు
 లను వానిని జంపి కాపాడును. గోకులవాసులగు గ్రామీణ
 గోపకులకు తన దివ్యగోత్రోక వైకుంఠమును జూపఁగలఁడు.
 నందునిచే గిరిరాజపూజ గావింపఁ జేయును. ఇంద్రపూజను
 మాన్పించి, యింద్రునకుఁ గోపము వచ్చునట్లు చేయును.
 ఆతఁడు వర్షింపఁజేయఁగా తన చిటికెనప్రవేలిమీఁదఁ గొండ
 నెత్తి, వర్షముచే భయభీతులగు గోపకుల నిర్భయులఁ గావిం
 చును. ప్రేమోన్మత్తలగు గోపికలతో రాసక్రీడలాడి వారిని
 పరమభాగ్యవతులుగ నొనర్చును. వారితోఁ బరిహాసములాడు
 చంద్రచూడుఁడను యక్షుని యమసదనమునకుఁ బంపును.
 వీరుగాక ప్రలంబ, ధేనుక, బక, కేశి, అరిష్ట, చాణూర,
 ముష్టిక, కువలయాపీడ (ఏనుఁగు), కంస, కాలయవన, నరక,
 పౌండ్రక, శాల్వ, ద్వివిద (కపి), వల్వల, దంతవక్త్ర, నగ్న
 జిన్నరేశ్వర, వృషభసప్తకమును, శంబర, విదూరధ, రుక్మి,
 కాంభోజ, మత్స్య, కురు, కైకయ, సృంజయాద్యసురులు
 భూమిపై రాజవంశములఁ బుట్టఁగాఁ గొందఱను దానును,
 గొందఱ నర్జునునిచేతను, మఱిగొందఱను బలరామాదుల
 చేతను జంపించును. వారు చచ్చియు నాతని లోకమునకుఁ

బోవుదురు. వారు సంసార చక్రమునఁ బడక మోక్షమును బొందఁగలరు.

ఈవిధముగ నీవిలక్షణావతారము కలుగును. ఈ యవతారములోని లీలలన్నియుఁ బరమాద్భుతములు. క్రోధము లోను నీతనిప్రేమ ప్రకటమగును. శృంగారములోను ఈతఁడు కరుణాస్రవంతిని బ్రవహింపఁజేయును. ఆట పాటలలోఁగూడ నీతఁడు గోలోక సుఖమును బ్రసాదించును. ఆతనిని దర్శించిన వారికిని సంసారమునుండి తరింపఁజేయును. నామము పలుకు వారల నమరులఁ గావించును. ప్రేమించువారి విషయము చెప్పవలసినదేమున్నది. ద్వేషించువారికిఁ గూడ పరమ ధామమును బ్రాప్తింపఁజేయును. పైకి గోచరించు విపరీత క్రీడలందును నీతఁడు దివ్యరసము నాస్వాదింపజేయును. ఈతని లీలలు వినుటకై న నందఱ కధికారము లేదు. కావున నారదా! ఇప్పు డీ యవతార విషయములు నీతో నేమని చెప్పుదును? 'మానవుఁడు వర్ణింపఁజాలఁడు. జీవోద్ధరణ మెట్లు కలుగును? ఉద్ధరించునవి భగవల్లీలలొక్కటియే. సర్వదా శ్రవణీయమైనది శ్రీకృష్ణచరిత్రయే. దీని ప్రచారమెట్లు కాఁగలదు?' అని భగవంతుఁ డూహించి, తానే వ్యాసరూపమున నవతరించి తన లీలలను వ్రాయఁగలఁడు. దానిని తన సుతుఁడగు శుకునకు నేర్పఁగలఁడు. శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు వినిపింపఁగలఁడు. శ్రీశుక మహర్షివలన సూతుఁడు శ్రవణముచేసి నైమిశారణ్యమందు శౌనకాది మహామునులకు వినిపింపఁగలఁడు."

సూతుఁ డిట్లనెను:- "మునులారా! ఈ విషయము బ్రహ్మ నారదునితో నిదివఱకే చెప్పియుండెను. అట్లే నేను

మీకు కథను వినిపించుచున్నాను. ఇప్పుడేమి చెప్పవలయునో శలవిండు.”

ఛప్పయ.

చంచల చపల చటోర చోరయే అతి హీ ఛోటే ।

బరబస పేచే చీర, లగే దేఖన మే ఛోటే॥

బాహిర భీతర శ్యామ నయన తిరచే అనియారే ।

తీపే విషతే బుర్రే వాన సమ తేడే ప్యారే॥

మన మందిర మహా మోహనా, మాఖన కే హిత మచలిజా ।
అరే, లడై తే నంద కే, ఆజా మోకూ పిచిలిజా॥

అర్థము.

కృష్ణుడు పోకిరి, చపలుడు, జిహ్వచాపల్యము కల వాడు, చోరుడు, మిక్కిలి యుదుడు. చూచుటకు జిన్న వాడే కాని బలాత్కారముగ జీరలను హరించినాడు. లోపల వెలుపల నల్లనివాడు. సుందరకోరచూపులుగల నయనములు గలవాడు. తీక్షణవిషమును శాంతింపజేయువాడు. మనోవీధిని నెల్లప్పుడును విహరించు నవనీతచోరుడు నవనీతముకొఱకు మారాము చేయుచుండెను. ఓ నందకిశోరా! నా వెనువెంట రమ్మ.

అన్యాయతారములు

౯౨

శ్లో॥ విష్ణోర్ను వీర్యగణనాం కతమోఽర్హ తీహ

యః పార్థివాన్యపి కవిర్విమమే రజాంసి ।

చస్కంభ యః స్వరభసాస్థలతాత్రి పృష్ఠం

యస్మాత్ త్రిసామ్య సదనాదురు కంపయానమ్॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౭ అ. ౪౦ శ్లో.

“ధరణీ రేణువుల నయిన గణుతింప నలవియగుం గాని
యమ్మహాత్ముని లీలావతారాద్భుత కర్మంబులు లెక్కవెట్ట
నెవ్వరికి నశక్యంబైయుండు నీకు సంతోషరూపంబున నుపన్య
సించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకుం దరంబు గాదనిన
నన్యులం జెప్పనేల వినుము.

చ. అమరు ద్రివిక్రమస్ఫురణ నందిన యమ్మహితాత్ము పాదవే
గమున హతంబులైన త్రిజగంబుల కావల వెల్లు సత్యబో
కము చలియించినం గరుణఁగైకొని కాచి ధరించు పాదప
ద్మము తుది నున్న యప్రతిహతంబగుశక్తి గణింప శక్యమే॥

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ పు య.

కల్కి బుద్ధ బని వ్యాస, కరహిఁ జగ కారజ నటవర ।
మాయా అపరంపార విలక్షణ, అతిహి దుస్తర॥

బ్రహ్మ, రుద్ర ఆరు దేవ దైత్య హూ పార న పావే ।
వేద భేద బిను లభే నేతి కహి కే సముర్భూవే॥

జోడో శ్వపచ కిరాత శర, పశు పక్షి హూ తరి గయే ।
జో సబ తజి శ్రద్ధా సహిత, చరణ శరణ హరి కీ భయే॥

అర్థము.

కత్తియు, బుద్ధుఁడును, వ్యాసుఁడునై యానటవరుఁడు
జగత్కార్యముల నెన్నిటితో చేసెను. ఆతఁడు మాయా
తీతుఁడు. విలక్షణుఁడు. అతిదు స్తరమైన మాయ యాతనిది.
బ్రహ్మ రుద్రేంద్రాదులును, సురాసురులును దానిని దాట
లేకపోయిరి. వేదమును నాతని రహస్యమును గనుఁగొనఁ
జాలక 'నేతినేతి' ఇదికాదు ఇదికాదని చెప్పినవి.

ఎవరు సర్వమును వీడి శ్రద్ధాభక్తులతో నాతని చరణ
ములకు శరణముగావించిరో వారు శ్వపచ, కిరాత, శర, పశు,
పక్ష్యాదులలో నెవరైనఁ గానిండు తరించిరి.

భగవంతుఁ డవతారము లేల యెత్తును? అను విషయ
మున నింతవఱకు సరియైన నిర్ణయము జరుగలేదు. అయినను
నిర్ణయించుటెట్లు? నిర్ణయించునదిబుద్ధి. ప్రభువు బుద్ధికతీతుఁడు.
కావున వివిధావతారములకు వివిధములగు నూహలు బయలు
దేరుచుండును. కొన్ని ధర్మరక్షణకొఱకును, కొన్ని దైత్యవినా
శనము కొఱకును, కొన్ని భక్తులకిచ్చిన వరములను సత్యమొన
ర్చుటకును, కొన్ని భక్తులకు సుఖమొసంగుటకును, కొన్ని శాప
మును సత్యమొనర్చుటకును భగవానుఁ డవతరించుచుండును;
కాని కొందఱ అభిప్రాయము ననుసరించి, యీ కార్యము లన్ని
యును బ్రభువు తన సంకల్పముచేతనే అవతారమెత్తకయే

చేయఁగలఁడందురు. ఆతఁడవతరించుటకు ముఖ్యప్రయోజనము
 వీలావిస్తారము. ఈ భూమిమీఁద నవతరించి యాతఁడు చేసిన
 క్రీడలను వినినవారును, జదివినవారును, అనుమోదించిన
 వారును శాశ్వతముగ నీసంసారసాగరమునుండి తరించి పరమ
 ధామమును బొందుదురు. ఈపనిని భగవంతుఁడు తప్ప మఱి
 కెవరును జేయఁజాలరు. ప్రేమప్రదానము, ప్రేమప్రసారము,
 ప్రేమప్రదర్శనము, ప్రేమార్ణవమునుండి యుద్భవించినతప్ప
 ప్రకాశములోనికి రాఁజాలదు. వేదము సాక్షాద్భగవన్ముఖ
 నిస్సృతము. కలియుగములో వేదము లుప్తము కాఁగలదు.
 మానవులు వేదధర్మ విహీనులై, క్రియాకర్మశూన్యులై
 యుందురు. కావున తనవాణిని దాను బ్రకటపఱచి, తన
 మధుమయ, ప్రేమమయ, ఆనందమయ లీలలను బ్రకాశ
 మొనర్చుటకు స్వయముగ శ్రీహరియే వ్యాసరూపమున నవత
 రించి వేదములను వ్యాసమొనర్చి, పురాణేతిహాసములను
 సంగ్రహమొనర్చి సర్వసాధారణ మానవులకుఁగూడ వీటి
 నన్నిటిని సులభముగ నొనర్పఁగలఁడు. భగవంతుఁడు వ్యాస
 రూపమున నవతరింపకున్నచో నాతని దివ్యలీలల యొక్కయు
 నపౌరుషేయ ప్రభావజ్ఞానములయొక్కయు ప్రచారప్రసార
 మెట్లు కాఁగలదు? ఈ ద్వాపరాంతమందు వ్యాసభగవానుఁడు
 పరాశరమహాముని వీర్యముచే, సత్యవతీదేవి గర్భమున నుద్భ
 వించెను. ఆతఁడు వేదములను వ్యాసము కావించెను; అసంఖ్యా
 కులగు మానవుల నుద్ధరింపఁ గలిగినదియు, భగవల్లీలల నభి
 వర్ణించునదియు, భరమహాంస సాత్త్వత సంహితయు నగు
 భాగవత మహాపురాణమును రచించెను.

మయదానవునిచే నిర్మింపఁడి త్రిపురదైత్యులను త్రినే
త్రుండగు శివుఁడు తనబాణములచే నాశముచేసెను. చివరకు
ప్రసన్నుడై సువర్ణపురమును నాశముచేయుట మానివేసెను.
అది యిప్పు డలక్షితముగ నాకాశమునఁ దిగుగుచున్నది.
దానిలో దేవద్రోహులగు దైత్యులభివృద్ధి చెందినప్పుడు
వారు రాజులుగను, బ్రాహ్మణులుగను భూమిపైఁగల పురము
లలోఁ బుట్టి దంభయజ్ఞములు చేయఁగలరు. 'వైదిక హింస
హింసకా'దను వేదవచనము నాధారముగఁగొని యజ్ఞముపేర
నసంఖ్యాకములగు బశువుల హింసించుచుందురు. ధర్మరూప
మున నధర్మ మొనర్పఁ గలరు. అప్పుడా ధర్మధ్వజుల నణఁ
చుటకును, వారి బుద్ధిని మోహపెట్టుటకును భగవానుఁడు
బుద్ధరూపమున నవతరింపఁగలఁడు."

అంత శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- "సూతా! భగవద్వాక్య
మే వేదవాక్యమనుట నిజమే. కాని కార్యాకార్యవ్యవస్థ
యందు శాస్త్రమే ప్రమాణముగ నెంచఁబడినది. ఇట్టి
మచింత్యభావము తర్కముద్వారా సిద్ధింపదు. భగవంతుండగు
బుద్ధదేవుఁడు కేవల మసుదుల మోహపెట్టుటకే ఇట్టి వేద
విరుద్ధములగు నుపదేశములను జేసెనని శాస్త్రములు చెప్పు
టచే, నాయుపదేశములు అసుదుల కొఱకేనని గ్రహింప
వలయును. సత్య, ధర్మ, దయా, దాన, పరోపకారాది సద్గు
ణముల విషయములో నాతని యుపదేశము సరియైనదే.
కాని వైదిక క్రియాకలాప ఖండన ప్రకరణమంతయుఁ గేవ
లము వేదమార్గముల ననుసరించుచున్న నీచాసురలను మోహ
పెట్టుట కొఱకే."

అంత శౌనకఁ డిట్లనెను:- “అట్లైన భగవానుఁ డట్టి విపరీతోపదేశము నేలయిచ్చెను? అసురులు వేదమార్గమున నుండి వేదమార్గప్రచారము చేయుచుండినను, యజ్ఞయాగాది వైదికకర్మానుష్ఠాన మొనర్చుచుండినను వారిని తప్పుడుదారి త్రొక్కింపవలసిన పనియేమున్నది?”

ఇది విని సూతుఁ డిట్లనెను:- “మహానుభావులారా! గుణజ్ఞులకడ గుణము శోభించును గాని, నీచులకడ గుణ మవ గుణము కాఁగలదు. తీక్షణుడగు శూరునిచేత నున్న నది శత్రుసంహారము చేయట యను బుణ్యకార్య మొనర్చుటకు పనికివచ్చును. దానినే ఒక పిల్లవాని చేతికిచ్చిన వానిశరీరము కోసికొనుటకే పనికిరాఁగలదు. అట్లే అసురులు వైదికక్రియ లొనర్చి బలమును బొందిన, వారి బలము పరపీడనమునకే వినియోగపడగలదు. కావుననే భగవంతుఁడు వారిని వేదమార్గ భ్రష్టులఁ గావించి వైదికశ్రీ సంపన్నులఁ గానీయలేదు.”

కలియుగము రాఁగానే వర్ణాశ్రమధర్మములు సాధారణముగ నశించిపోఁగలవు. ఒకవేళ నామమాత్ర ద్విజులున్నను వారు పాపండులుగను, ధూర్తులుగను, వంచకులుగ నగుదురు. శూద్రులు, అంత్యజులు, మ్లేచ్ఛులు, పరమతస్థులు శాసకులగుదురు. వీరు వైదికధర్మ విరోధులుగను, ఆర్య సంస్కృతిని ద్వేషించువాగుగను, దామే సర్వజ్ఞులమనియు, నభివృద్ధితారకులమనియు ననుకొనుచు యజ్ఞభాగములకు విరోధించెదరు. అప్పుడెచ్చటను స్వాహా, స్వధా, వషట్కారాది శబ్దములు వినఁబడవు. సజ్జనుల గృహములందైనను వేద

శాస్త్రచర్చ జరుగక, భగవచ్చరిత్ర కథాశ్రవణము జరుగక - ఉత్తేజకమును, కామాసక్తిని బెంచు సమాచారములే ప్రతి దినము అధ్యయనము చేయఁబడుచుండును. అప్పుడు భగవంతుఁడు కల్కిరూపమునఁబుట్టి కలియుగాంతమును గావించి కృతయుగమును స్థాపింపఁగలఁడు.”

నారదునితో బ్రహ్మ యిట్లు చెప్పుచుండెను:- “నారదా! నేను సృష్టిరచనకై తపముచేయుచుండును. ఇదంతయు నేను ప్రభు ప్రేరణచేతనే చేయుచుండును. ఆతఁడు సృష్టిచేయఁదలఁచినప్పుడు, నన్ను, నాతో సమానులగు మరీచాది ప్రజాపతులను సృష్టించును. మేమందఱుము నాతని ప్రేరణచేతనే రాత్రిందివములు సృష్టివృద్ధికై పాటుబడుచుండుము. సృష్టియెట్లు పెరుగునా యనియే మాకెల్లప్పుడును జింత. ప్రతిమానవుఁడును బుత్రపౌత్రులను గని సృష్టిని వృద్ధికావింపవలయుననియే మేము ముఖ్యముగ నాశించునది. భగవంతుడు మాబుద్ధిప్రవృత్తుల నీకార్యములందు లగ్నమగునట్లు చేసెను. ఈ ప్రజాపతులందఱును నా యంశావతారములని గ్రహింపవలయును. ప్రజలలోఁ బ్రజాభివృద్ధిచేయు భావన యున్నయెడల, నది నాభావనయనియే గ్రహింపవలయును. ఎవరెంతటి యెక్కువ సంతానమును గనిన వారంతగ నా యంశమని భావింపవలయును.

ఆ భగవానుఁడే యీ సృష్టిని రక్షించుటకొఱకై ప్రతి మన్వంతరమున మనురూపమునఁ బుట్టి సృష్టిని రక్షించుచుండును. తనకు సమానులగు పుత్రులనుగని సృష్టి రక్షణకై దేవతలను ఋషులను నేర్పఱచును. ఇంద్రు నేర్పఱచును.

స్వయముగ నవతారములుకూడ ధరించును. కావున యజ్ఞ
రూపుడగు విష్ణువు, మనువు, మనుపుత్రులగు రాజులు,
ఋషులు, దేవగణము, ఇంద్రుడు వీరందఱును రక్షకుడగు
విష్ణుని యంశము లందురు.

పెరిగిపోవుచున్న సృష్టిని సంహార మొనర్చుటకై
ఆతఁడే సర్వేశ్వరుడగు రుద్రరూపమున నుద్భవించి భూత,
పిశాచులను, అత్యంత క్రోధముగల దైత్యుల నుద్భవింపఁజేసి,
లోకమున నధర్మక్రోధముల వృద్ధికావించును. అందువలననే
క్రోధులు, అధర్ములగు దైత్యులు, కాలము, అంతఃకుడు
మొదలగువారందఱు రుద్రుని అంశలు. అందఱలో నా హరి
వ్యాపించియున్నాఁడు. ఆతని మహిమము అనంతము; అపా
రము. మానవుడు తన సాధనములచే దానిని బొందలేడు;
తన తర్కముచే దానిని సిద్ధాంతము చేయలేడు. ఆతని
కృప యెవరిమీఁదఁగలదో ఆతఁడుమాత్రమే దానిని దెలిసి
కొనఁగలఁడు. ఆతఁడే యీ సంసార సాగరమును దాటఁగలు
గును. ఆతనిని సర్వాత్మభావముతోఁ బూర్ణముగ దేవ దానవ,
ఋషి, మునులెవరును వేయేల నేనును దెలిసికొనఁజాలను.
అయినను గొందఱాతనిని దెలిసికొనఁ గలుగుదురు. ఆతని
కృప యున్నచో నాతని మాయను దాటఁగలుగుదురు. చాల
మంది ఆతని దెలిసికొనిరి. ఆతని మాయను దాటిరి. వారిలోఁ
గొందఱు పేర్లను జెప్పెదను. నేనాతని మాయను ఆతని
కృపచేతనే యెఱుఁగుదును. నీవు నెఱుఁగుదువు. మహా
శ్వరుడు నెఱుఁగును. ప్రహ్లాదుడు, మను పత్నియగు శత
రూప, స్వాయంభువమనువు, ప్రియవ్రతాది మనుపుత్రులు,

ప్రాచీనబర్హి, ఋభువు, ధ్రువుడు ఇత్వోకు, ఇలాపుత్రుడుగు
పురూరవుడు, ముచుకుందుడు, జనకుడు, గాధి, రఘు
మహారాజు, అంబరీషుడు, సగరుడు, గయుడు, యయాతి,
మాంధాత, అలర్కుడు, శతధన్వుడు, అనువు, రంతిదేవుడు,
భీష్ముడు, బలీ, అమూర్తరయుడు, దిలీపుడు, సౌభరిమహర్షి
ఉతంకుడు, శిబి, దేవలుడు, విష్ణులాదుడు, సారస్వతుడు,
ఉద్ధవుడు, పరాశరుడు, భూరోషేణుడు, విభీషణుడు, హను
మంతుడు, ఉపేంద్రదత్తుడు, అర్జునుడు, ఆర్జి పేణుడు,
విదురుడు, శ్రుతదేవుడు మొదలగు ఖాలమంది భాగవతు
లందఱును భగవన్నాయ నెఱుంగుదురు. పీఠందఱు రాజర్షులు,
బ్రహ్మర్షులు, రాజపుత్రులు, కులీన్లు, యశస్వులును. భక్త
సాంగత్యము కావించి, వారివలన దీక్షనుబొంది, భగవత్పరి
చర్య, భగవత్కథాశ్రవణ మెవరు చేయుదురో వారు ద్విజ,
శూద్ర, స్త్రీ, చండాలు, మేచ్చ, హూణ, శబర, శక, కంకా
భీరులలో నెవరైనఁ గానిండు, వారుకూడ భగవన్నాయను
దాటఁగలుగుదురు. ఇఁక శాస్త్రజ్ఞులయొక్కయు, మహాత్ముల
యొక్కయు, భక్తులయొక్కయు విషయమునఁ జెప్పవలె?

‘ఆ భగవంతుడు కారణకారణుడు. నిత్యుడు. అక్ష
యుడు. సచ్చిదానందస్వరూపుడు. ఈ ప్రపంచమంతయు
నాతని ప్రేరణచేతనే కనఁబడుచున్నది. ఇదంతయు నశించి
నను ఆతఁ డట్లే యుండును.’

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “వత్సా! నారదా! నేను
నీ కత్యంత సంక్షేపముగ భాగవత తత్త్వమును జెప్పితిని.

అనఁగా నేను గొంచెము సంక్షిప్తముగ భగవదవతార లీలలను, కొందఱ భాగవతుల నామములను జెప్పితిని. భగవంతునకును, భాగవతులకును సంబంధించినవారే భాగవతులు. నీకు కనఁబడున దంతయు భగవంతున కన్యమైనది కాదు. సమస్తజగత్తు ఆతని స్వరూపమే. ఇట్లయ్య నాతఁడు జగద్వ్యతిరేకుఁడే. ఈ భాగవత తత్త్వమును నాకు కమలమునఁ గూర్చుండియున్నప్పుడు సాక్షాచ్ఛ్రీమన్నారాయణుఁడు నాకుఁ జెప్పెను. ఇప్పుడు నీవు దీనిని విస్తారమొనర్చి లోకమునఁ బ్రచారమొనర్చుము.”

నారకుఁ డిట్లడిగెను:- “స్వామీ! కార్యములన్నియు నేదో సంకల్పముచే జరుగుచుండును. నా యీ కార్యమువలన నీవస్తువు సిద్ధింపవలయునని మునుముందుగ మనస్సున విచారించుము. సంకల్పముచేతనే సృష్టి కలుగునని నీవే చెప్పఁగలవు. మానవుఁడు సంకల్పముచేతనే బంధనమునఁ బడును. కావున సమస్తసంకల్పములను బరిత్యాగము కావింపవలెను. ‘నీవీ భాగవతశాస్త్రమును విస్తారము కావించి, ప్రచార ప్రసారములఁ గావింపు’మని చెప్పుచున్నావు. నన్నుఁ గర్మప్రవృత్తుని కమ్మని యేల చెప్పుచున్నావు? నైష్కర్మ్యమే కదా ముక్తిమార్గము.”

ఇది విని బ్రహ్మ మిక్కిలి ప్రేమతో నిట్లనెను:- “నాయనా! కర్మమువలన బంధనమనుట యథార్థమే. కర్మము సంకల్పపూర్వకముగఁ జేయఁబడుననుటయును సత్యమే. కాని కేవలము భగవంతుని నిమిత్తము చేయఁబడు కర్మములు సంసార బంధ హేతువులు కావు. కాకపోఁగా నవి సంసారబంధ

విచ్చేదకములు కాగలవు. మానవుడు దేనిని జింతించిన దాని రూపము కాగలడు. అంత్యకాలమున నతివను జింతించిన, మఱుసటిజన్మమున మగువగఁ బుట్టును. ఇదేవిధమున సాంసారికవస్తు చింతనము చేయువారు మరుసటిజన్మమున నావస్తువై పుట్టఁగలరు. సాంసారికచింతను వీడి, నిరంతరము భగవద్దివ్యగుణ కథనమునను, ఆతని మనోహర లీలాశ్రవణ కీర్తనములందును మనస్సు లగ్నము చేయునెడలఁ జివర కాతనినే పొందుదురు. భగవంతుని బొందుటే సంసారమునుండి తరించుట. ఇదియే మోక్షము. కావున భగవల్లీలావిస్తారము చేయుట యనఁగా బంధనమునుండి విడివడుటయే. కావున నీ వీ సంగల్పముతో నీ భాగవతశాస్త్ర విస్తారము కావించి, సమస్తప్రజల భక్తి సర్వాంతర్యామి సర్వాభారుడగు భగవంతుని చరణారవిందములపై నుండునట్లొనర్చుము. అందఱు మనస్సులు భగవానుని దివ్యలీలలలో నిమగ్నములు కావలయును.”

నారదుఁ డిట్లనెను:- “స్వామీ! నేను నీ యాజ్ఞను బరిపాలించెదను. కాని యేరూపముననై న మాయవచ్చి నన్నుఁ దనవలలోఁ బడవేసికొనకుండ చూడవలయును.”

అంత బ్రహ్మ మిక్కిలి ప్రేమతోఁ దన మాటమీఁద నిలిచి యిట్లనెను:- “నారదా! నీ వెట్టి పలుకులు పలుకుచున్నావు? నీ విషయము వేఱు. నీ దగ్గఱకు మాయ రానే రాదు. భాగవతతత్త్వ వర్ణనము చేయువారియొక్కయు, నచింత్య మాయాపతియగు శ్రీహరిలీలలను సమర్థించువారియొక్కయు, ననుమోదించువారి యొక్కయు, శ్రద్ధతో

నిత్యము శ్రవణము చేయువారియొక్కయు చిత్తములు కూడ
మాయావిమోహితములు కావు.”

సూతుఁ డిట్లనెను- “మునులారా! ఈ విధముగ నా
గురుదేవుఁడగు శుకదేవుఁడు పరీక్షిన్మహారాజుకు బ్రహ్మ-
నారద సంవాదమును జెప్పి యూరకుండెను. ఆతఁ డూర
కొనఁగా పరమభాగవతుఁడగు పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డేనియో
పలుక నుద్యుక్తుఁడయ్యెను.”

ఛ ప్ప య.

బోలే బ్రహ్మ - “వత్స! బజాకే వీణా వరతర ।
భనో భాగవత తత్త్వ సునత భవపార హోయఁ నర॥
కర్మ బంధ కే హేతు కింతు హరి చరిత లలిత అతి ।
కహత సబాన కీ హోయ రాధికా పతి చరనని రతి॥

సబ సంసారీ సుఖ లహై, జగ విషయని తే మన హాటే ।
ముక్త ముముక్షూనా బద్ధ సబ, సేవే భవ బంధన కటే॥

అ ర్థ ము.

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “వత్సా! నీవు వీణ మీఁటుచు
భాగవతమును గానముచేయుము. మానవుఁడు భాగవత తత్త్వ
మును విని భవసాగరమును దరింపఁగలఁడు. కర్మములు బంధ
హేతువులు. కాని హరి చరిత మతి లలితమైనద. దానిని
జెప్పుటచే రాధికాపతి చరణములందు ప్రేమ కలుగును.
జగతిలో విషయములనుండి మనస్సు తొలఁగి సంసారమున
సుఖమును బొందఁగలుగును. ముక్తులు, ముముక్షువులు,

బద్ధులు వీరందఱును దానిని సేవించినచో భవబంధము
తెగిపోవును.”

పరీక్షితుని దృఢత్వము — వివిధప్రశ్నలు

౯౩

శ్లో॥ ప్రవిష్టః కర్ణరంధ్రేణ స్వాహాం భావసరోరుహమ్,
ధునోతి శమలం కృష్ణః సలిలస్య యథా శరణం ॥

భౌతాత్మా పురుషః కృష్ణపాదమూలం న ముంచతి,
మక్తసర్వ పరికేశః పాంథః స్వశరణం యథా.

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౮ అ. ౧౬, ౬ శ్లో.

వ. అదియునుంగాక యెవ్వంజేని శ్రద్ధాభక్తియు క్లుంఢై
కృష్ణగుణ కీర్తనంబులు వినుచుం బలుకుచుం నట్టివాని
హృదయ పద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం బ్రవేశించి
కృష్ణుం విశ్రమించి సలిలగతంబైన కలుషంబును శరత్కా
లంబు నివారించు చందంబున నాత్మగతంబైన మాలిన్యంబు
నపకర్పించుఁ గావున.

మ. భరితోదగ్ర నిదాఘతపుండగు నప్పాంఘం దరణ్యాది సం
చరణక్లేశ సముద్భవంబగు పిపాసంజెంది యాత్మీయ మం
దిరముంజేరి గతశ్రమండగుచు నెందేనిం జనంబోని భం
గి రమాధీశు పదారవిందయుగ సంగీభూతుడై మానుసే.

— శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

క హేఁ పరీక్షిత్ - “గురో! ఆపు విస్తార బతావేఁ ।

జాకూఁ నారద కర్యో తాహి అబ మోహీ సునావేఁ॥

వరా బీతే శరద స్వచ్ఛ కరి దేవే జలకూఁ ।

త్యోఁ హరి లీలా నామహియే కే మేఁటే మలకూఁ॥

పీవత పానీ పంథ కో, నిజపుర పహుఁచే పాంథ జ్యోఁ ।

హ్నరిత హోవే హృదయ హరి, భ క్తపరసి పదశాంత త్యోఁ॥

అ ర్థ ము.

పరీక్షిత్తు ఇట్లు పలికెను:- “ గురూ! నారదుఁడు దేనిని గాన మొనర్చెనో ఆభాగవతమును నాకు విస్తారముగఁ జెప్పవలయును. వర్షముతువు దాటిపోఁగానే శరదృతువు రాఁగానే స్వచ్ఛమగు జలము నెట్లు లభించునో అట్లే హరి లీలానామములు హృదయమునకు సోకెనా దానిలోని పాపములను దుడిచివేయఁ గలదు.

మూర్ధమున పాంథుఁడు దప్పిక చెంది నీరును ద్రాగి స్వ గ్రామము నెట్లు చేరునో అట్లే హృదయమున హరిని జింతింపఁగా భ క్తుఁడు మూర్ధమును జెంది శాంతిని జెందును.”

శ్రోతయొక్క అధికారమును దెలిసికొనియే వక్త యుపదేశింపవలయును. హీనశ్రేణికి చెందిన శ్రోతలకు ఉచ్చ శ్రేణికి చెందిన జ్ఞానమును వెంటనే చెప్పుట వ్యర్థము. ఏల ననఁగా వారు దానిని గ్రహింపఁజాలరు. అట్లే ఉచ్చకోటిలోఁ జేరిన శ్రోతలకు నిమ్నశ్రేణికి చెప్పు విషయమును జెప్పిన

వారికి తృప్తికాదు. శ్రోతయొక్క యుత్సుకతను జూడఁగానే వక్తకు ఉత్సాహము హెచ్చును. కావుననే యాతఁడు ఒకానొక ప్రసంగమునకు బీజాగోపణము కావించి కథకు సూత్ర పాతము కావించును. శ్రోతకున్న యోగ్యతనుబట్టి శ్రేవణోత్సాహము కలుగుచుండును. దానిననుసరించియే యాతఁడు తరువాతవిషయమును బ్రశ్నించును. బ్రహ్మ-నారద సంవాదమును జెప్పి, తరువాత బ్రహ్మ నారదునికి సంక్షిప్త భాగవతమును విస్తారము కావించుమని ఆజ్ఞాపించెనని చెప్పి శ్రీశుక మహర్షి యూరకుండెను. అంత బరీక్షీస్మహారాజు ముందు విషయమును బ్రశ్నించుచుండెను.

పరీక్షీత్తు యిట్లు ప్రశ్నించెను:- “బ్రాహ్మణోత్తమా! బ్రహ్మ నారదునితో నిర్గుణస్వరూపుఁడగు భగవంతుని గుణములను విస్తారముగ వర్ణింప నాజ్ఞాపించెనని చెప్పియుంటివి. లోకపితామహుఁడను, దనకుఁ దండ్రీయు నగు జతుర్ముఖుని యాజ్ఞాననుసరించి నారదుఁ డా కథను ఎవరెవరితోఁ జెప్పెను? దాని విస్తార మెట్లైనది? ఈ వృత్తాంతమంతయు నాకు విపులముగఁ జెప్పవలయును.”

శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! ఇట్టి గూఢత త్వమును మన మెట్లు తెలిసికొనఁగలము? ఒక వేళ తెలిసికొనినను, దానిని వర్ణించుటయును, ఇతరులకుఁ దెలియఁ జెప్పుటయు మఱింతకష్టము.”

అంత నవ్వి మహారాజిట్ల నెను:- “స్వామీ! నన్ను మఱిపింపవలదు. నీ వెఱుఁగని యర్థములు కలవా? నీవు వేదవేత్తవేకాదు. వేదవేత్తలలో సర్వశ్రేష్ఠుడవును, శిరోమణివి. నీకు భూత భవిష్యద్వర్తమానములలోఁ దెలియరానివి లేవు.”

పరీక్షిద్వచనములను విని శ్రీశుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! నీ వింత తొందఱపడెదవేల? ధైర్యమును వహించుము. నేను సర్వమును జెప్పెదను.”

అంత మహారాజిట్లనెను:- “ప్రభూ! తొందఱపాటు యేమియులేదు గాని, అంత్యకాలమున నామనస్సు మదన మోహనుఁడగు శ్యామసుతిదర సుందర చరణారవిందములందు లగ్నముకాకుండి మరణకాలమునఁ జిత్తము సాంసారిక విష యములందే లగ్నమగుచో మరల నెనుబదినాల్గు లక్షల యోనులలోఁ దిరుగుచుండవలసి వచ్చునేమో నను చింతయే నన్ను వేధించుచున్నది. కావున నేను అనాసక్తచిత్తుఁడనై ఆనందకందుఁడగు నందనందన చరణారవిందములందు లగ్నము కావించి ప్రాణములు విడువఁదలఁచినాను.”

నవ్వుచు శ్రీ శుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! చెవులతోఁ గథ వినుచుండిన మనస్సు భగవచ్చరణారవిందములపై నెట్లు నిలుచును? ఈ విషయమున నీ యభిప్రాయ మేమియో చెప్పుము.”

అంతఁ బరీక్షిన్మహారాజు చేతులు జోడించుకొని మిక్కిలి నమ్రతతో నిట్లనెను:- “స్వామీ! నాకేమి తెలియును? నేను మిఁబోటి సాధువులవలన భగవంతునకును, భగవన్నామమునకును, భగవద్గుణములకును భేదమేమియును లేదు, ఒక్కటేనని వినియున్నాను. మనము మన కర్ణముల ద్వారా సుమధుర భగవన్నామములను, గలిమలహరిణీయగు కమనీయ శ్రీకృష్ణకథను శ్రవణము చేయుచున్నప్పుడు, మన కర్ణరంధ్రములద్వారా కథతోఁగూడ నామ, గుణ రూపమగు

దామముచే బంధింపఁబడిన దామోదరుఁడు హృదయమున
 స్వతః ప్రవేశింపఁగలఁడు. అతఁడు ప్రవేశించుటకుఁ బూర్వము
 హృదయ మజ్జానాంధకారముచే వ్యాపించును. జ్ఞానస్వరూపుఁ
 డగు శ్రీకృష్ణుఁడు హృదయమునఁ బ్రవేశింపఁగానే - వస
 ములో సింహము ప్రవేశింపఁగానే పిరికిపందలగు నక్కలు
 గుంపులు గుంపులుగ నచ్చటచ్చట దాఁగినట్లు - దుర్గుణము
 లన్నియు హృదయమునుండి పాటిపోఁగలవు. పిల్లి రాఁగానే
 ఎలుకలన్నియుఁ గలుగునందు దూఱినట్లును, గరుడుని జూడఁ
 గానే సర్పములన్నియుఁ జటచట నటునిటు పాటిపోవునట్లును,
 సూర్యుఁడు రాఁగానే అంధకారమంతయుఁ బటాపంచ లగు
 నట్లును శ్రీకృష్ణకథాశ్రవణముచేఁ బాపములన్నియుఁ బటా
 పంచలు కాఁగలవు. వర్షాకాలములో సమస్త నదులలోని నీరు
 ముఱికియగును. అదేవిధముగను స్వచ్ఛముకాదు. ఒక కుండ
 నీటిలో చిల్లగింజ చాది వేసిన నామట్టిని అడుగునకుఁ గొని
 పోయి నిర్మలము కావింపఁగలదు. అది నది నంతను నిర్మల
 ముగ నొనర్ప సమర్థముకాదు; కాని శరదృతువు రాఁగానే
 ఆ మురికి అంతయును బోయి, నీరు శంఖమువలె నిర్మలముగఁ
 గాఁగలదు. అట్లే అన్యోపాయములచే ఊణికానిత్యములగు
 స్వర్గసుఖములు లభించునుగాక! కాని హృదయము విశుద్ధమై
 దానిలో నిత్యనిరంతరము వాసుదేవ భగవానుని నివాసము
 కలుగఁజాలదు. ఈ కృష్ణకథారూపమగు నమృతములోఁగల
 విశేషమేమనఁగా నిది కర్ణములద్వారా లోపలకుఁ బ్రవేశిం
 చెనా, సమస్త మలినములను గడిగివేసి స్వచ్ఛస్థానముగ
 నొనర్పఁగలదు. అచ్చట కమలముపై దివ్యసింహాసనము

నేర్పఱచి, యా ప్రవాహములో యమునాతట విహారియగు వాసుదేవుని స్నానము చేయించి, దానిపై శాశ్వతముగ నాసీనము కావింపఁగలదు. నవనీతమునకంటెఁ గోమలము లును, మఖమల్కంటె మేత్తనివియు, వటాశ్వత్థ నవజాత పల్లవములకంటె మృదులములు నగు మదనమోహనుని చరణ కమలములను జిత్తము దర్శించెనా, అది అచ్చటనే పాదుకొని పోఁగలదు. అది అచ్చటనుండి విషయప్రపంచముఁగోనికి రాఁ గాంక్షింపదు.”

అంత శ్రీశుకుఁ డిట్లడిగెను:- “భగవచ్చరణములను బొంది చిత్తము తనచంచలత నెట్లు వదలఁగలదు? దాని స్వభావ మటునిటు తిరుగుటేగదా! అది దానిస్వభావమును వదలుట చాలకష్టమే.”

ఇదివిని పరీక్షిత్తు నవ్వుచు నిట్లనెను:- “స్వామీ! అన్యథా తలంపకుండినచో నేనొక దృష్టాంత మీయఁగలను. ఆదృష్టాంతమైనను ఇంటిలోనుండుగృహస్థులవిషయము. గృహములో నన్నిటికంటెఁబ్రియమైనదియు, నన్నిటికంటె మోహకమైనదియు, సర్వవిధముల మనస్సును వశపఱచుకొనునది గృహిణి. గృహిణితేని గృహము గృహమేకాదు. ఇంటికిశోభ యిల్లాలే, నానాదుఃఖములను మఱపించియు నింటిలోఁ గని పెట్టుకొనియుండునది ఇల్లాలు. సతీసాధ్వీయు, రూపగుణ సంపన్నయు, దనను మిక్కిలిగఁ బ్రేమించునదియు, మృధు మధుర మందహాసము కలదియు, బ్రియముగ భాషించు నదియు నగు బత్నినివీడి యే గుణగ్రాహియగు పతి యుండఁ గలఁడు? ఇట్టి సర్వాంగ సుందరియగు సాధ్వీని బడసియుఁ

బ్రాహ్మవశమునఁ గొందఱు పరదేశములఁ దిరుగవలసి వచ్చుచున్నది. ఆజీవిక కొఱకును, పదప్రతిష్ఠకొఱకును దానిని వదలి బయటకు పోవలసివచ్చుచున్నది. ఏదైన నావశ్యక కార్యము సంభవించెనా వాహనముకూడ పోజాలని పర్వతముల మీఁదకుఁ బోవలసివచ్చును. పని కాఁగానే మఱల నావ్యక్తి గృహమునకుఁ బరువిడి రావలసియుండును. వాని కప్పు డెంతత్వరగా వీలైన నంత త్వరగా నింటికి జేరుకొనఁ గోరుచుండును. ప్రాతఃకాలము కాఁగానే మరల సంచిని చంకను బెట్టుకొని వెళ్లవలసి వెళ్లుచుండును. మధ్యాహ్నమున భోజనముచేసి, మఱల వెంటనే బయలుదేలును. సూర్యాస్తమయము కాఁగానే, చీకటిపడును. ఎక్కడైనఁ దిని, పడి నిద్రపోవును. ఈవిధముగా నాతఁడెల్లప్పుడు దిరుగుచుండవలసినదే. ఇతరులెవరైన జూచిన నీతని కెల్లప్పుడు తిరుగుడు వ్యసనము, ఒక్కచోట నిలువఁడందురు. కాని, ఆతఁడు తన గృహమునకు వచ్చి, చంద్రముఖయగు తనప్రాణప్రియను గాంచెనా, ఆతఁడిక వెళ్లజాలఁడు. ఇప్పుడెక్కడికి వెళ్లగలడు? ఎక్కడికి వెళ్లదలఁచెనో, అక్కడికి చేరినాఁడు. దేనినిజూచుట కాతఁడు వ్యాకులముచెందెనో, దానిని జూచినాఁడు. తన గమ్యస్థానమునకుఁ జేరుకొనినాఁడు. ఇప్పుడాతఁడు పాంథుఁడుగాని, వ్యాపారిగాని, యాత్రికుఁడుగాని, కాదు. ఇప్పుడాతఁడు గృహస్థుఁడు. అదేవిధముగా నీచిత్తముకూడ చిత్తచోరుని చారుచరణములవైపుకు మొగ్గక, ఆతని దగ్గఱకుఁ జేరనంత వఱకే చంచలముగనుండి తిరుగుచుండును. అతని అరుణ వర్ణము కలవియు విమోహకములును ప్రకాశవంతములునగు

పాదపద్మముల నొక్కసారి కాంచెనా, ఇక నది వానిసొత్తే కాగలదు. వాటినివదలి యింకొకచోటకు పోదు. పోవుట యెట్లు? ఆతనికంటె గమనీయమగు పదార్థ మింకొకటి యీలోకమున నుండినగదా! కావునఁ జిత్తము తన చంచలతనువీడి యూతనిలో రమింపఁగలదు.”

ఇది విని శ్రీశుకుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! నీవు మంచి దృష్టాంతమిచ్చితివి. మంచిది. నీ వేయే ప్రశ్నలడుగఁ దలఁచితివి? వాటి సూచన సూక్ష్మముగ నాకిమ్ము, దానిని నేను విస్తరించి నీకుఁజెప్పెదను.”

ఇది విని యానందమును బ్రకటించుచు మహారాజు జిట్లనెను:- “స్వామీ! ప్రశ్నించుటకును యోగ్యత కావలయును. అందఱును బ్రశ్నింపఁజాలరు. మీరంతట మీరే నా కేది హితమో దానినుపదేశింపుఁడు. కథాప్రసంగము జరుగుటకై నేను కొన్ని ప్రశ్నించెదను; కాని నేనిన్ని విషయములనే అడుగుచున్నానని మీరు భావింపవలదు. మీరే ప్రశ్నలకు మాత్రము ప్రత్యుత్తర విాయవలయును. ఇవికాక నేనడుగఁ జాలనివియు, హితకరమైనవియు నేమైననుండిన వాటిని గూడ నాహితముకొఱకు నేనడుగకయే నన్ను శిష్యునిగ గ్రహించి యుపదేశింపవలయును. నాప్రశ్నలివి:-

(౧) ఈజీవుఁడు స్వతః పంచభూత రహితుఁడు. కాని యే దేహములోనుండి యీ సుఖదుఃఖములను భోగించుచున్నట్లు కనుపించుచున్నాఁడో, అది పంచభూతములతో నేర్పడినది. జీవుడీ దేహమును స్వభావవశమున బొందుచున్నాఁడా లేక కర్మాధీనుడై పొందుచున్నాఁడా?

(౨) పురాణపురుషుని నాభినుండి ఒక కమలముత్పన్నమైనదనియు, దాని వలన సృష్టియైనదనియుఁ జెప్పితివి. పరమాత్మ జీవునివలెఁ బరిమితావయవములచేఁ బరిచ్ఛిన్నుఁడా? లేక జీవబ్రహ్మల కేమైన భేదమున్నదా?

(౩) ఎవని కృపచే బ్రహ్మ సమస్త లోకములను సృజించెనో, ఎవని కృపచేతనే బ్రహ్మ ఆతనిని సాక్షాత్కరింపఁ జేసికొనెనో, ఎవఁడు సమస్త భూతములయొక్క ఉత్పత్తి, స్థితి, లయముల కాధారమో, ఎవఁడు మాయానియామకుఁడగు స్వామియో, అట్టి సర్వాంతర్యామియు, పురాణపురుషుఁడును తన మాయకు మారముగ నుండి యెచ్చట శయించును?

(౪) విరాట్పురుషుని అంగములచే సమస్త లోకములు లోకపాలురు కలిగిరని ఒకసారి చెప్పితివి. మరల నింకొకసారి సమస్త లోకములు, లోకపాలురచే నాతని యంగములు కల్పింపఁబడినవని చెప్పితివి. దీని రహస్యమేమి? ఇదెట్లు?

(౫) మహాకల్పమనఁగా నేమి? దాని కంతర్గతముగ నవాంతరకల్పము లెన్ని?

(౬) ఇది భూతకాలమనియు, నిది వర్తమానకాలమనియు, నిది భవిష్యత్కాలమనియు దేని యాధారమున నెన్నఁబడుచున్నది?

(౭) స్వర్గ మర్త్యలోక ప్రాణులకు ఆయుః పరిమాణమెంత?

(౮) కాలముయొక్క స్థూల సూక్ష్మ గతుల నెట్లు తెలిసికొనవచ్చును?

(౯) జీవు లేయేకర్మ లొనర్చిన నేయేగతి ప్రాప్తించును?

(౧౦) త్రిగుణముల పరిణామ స్వరూపములగు దేవ, మనుష్యాది యోనులందు బుట్టగోరువా రేల కర్మద్వారా యేయే జన్మలను బొందుటకుఁ బ్రయత్నింతురు?

(౧౧) పృథ్వీ, పాతాళ, దిశ, ఆకాశ, గ్రహనక్షత్ర, పర్వత, నదీ, సముద్ర, ద్విపాదు లన్నిటిలో నివసించు జీవు లన్నియు నెట్లుత్పన్నమైనవి?

(౧౨) ఈ బ్రహ్మాండము లోపలినుండి యెంత పెద్దది? బయట ఇది యింకెంత పరిణామమున నున్నది?

(౧౩) మహాపురుషుల ఆచరణ మెట్లుండును? వారి చరిత్ర గుణకథనము నొనర్పుఁడు.

(౧౪) వర్ణాశ్రమధర్మ విభాగ మెట్లుండును? ఆయా వర్ణాశ్రమధర్మము లేవియో తెల్పుఁడు.

(౧౫) భగవంతుని పరమాశ్చర్యమయ, సులలిత కమ నీయ అవతారకథలను గూర్చి చెప్పుఁడు.

(౧౬) కృత, త్రేతా, ద్వాపర, కలియుగాదుల భేదము లను గూర్చి చెప్పుఁడు. ఇప్పుడు ఫలానియుగమని తెలిసి కొనుట యెట్లు?

(౧౭) ఏయే యుగ మెన్నాళ్లుండునో, ఆయా యుగ పరిమాణమునుగూర్చి చెప్పుఁడు.

(౧౮) ఏయే యుగములలో నేయే కర్మ లొనర్చిన ముక్తినిబొంది భగవత్ప్రాప్తికలుగునో, ఆయా యుగధర్మము లను గూర్చియుఁ జెప్పవలయును.

(౨౦) వివిధ విధములగు వృత్తులవారికి ధర్మములను జెప్పవలయును.

(౨౧) రాజర్షి ధర్మములనుగూడ చెప్పవలయును.

(౨౨) ఆపద్ధర్మములేవియో చెప్పవలయును.

(౨౩) ప్రపంచమున నెన్ని తత్త్వములు కలవో శలవీయవలయును.

(౨౪) సమస్త తత్త్వముల స్వరూప, లక్షణ, హేతు లక్షణములను గూడ యెఱుకపఱచవలయును.

(౨౫) భగవదుపాసనా రహస్యమును విస్తారముగ వర్ణింపవలయును.

(౨౬) అధ్యాత్మ యోగ విధిని గూడ విస్తారముగ వర్ణింపవలయును.

(౨౭) యోగముద్వారా యోగేశ్వరుల కే యైశ్వర్యము ప్రాప్తించునో, తద్గతిని గూర్చి విస్తారముగ వర్ణింపవలయును.

(౨౮) శరీరము స్థూల, సూక్ష్మ, లింగములని మూఁడు విధములుగఁ జెప్పఁబడినది. యోగి లింగశరీరము నెట్లు భేదింపఁగలఁడు? ఈరహస్యమును గూడ నాకుజెప్పవలయును.

(౨౯) వేదస్వరూప మేది? ఉపవేదములని వేటి నందురు? ఏవేదమున కేవి ఉపవేదములు? ధర్మశాస్త్రముల యొక్కయు, ఇతిహాస పురాణములయొక్కయు స్వరూపమును, వీటిసంఖ్యను మొదలగువాటిని గూర్చి చెప్పవలయును.

(30) సర్గ, స్థితి, ప్రలయములను గూర్చిన రహస్యమును గ్రమముగఁ జెప్పవలయును.

(31) ఇష్టమును జెప్పఁబడు యజ్ఞాది వైదికకర్మలెట్లు చేయఁబడునో, ఆసంగతికూడ చెప్పవలయును.

(32) వాపీ, కూప, తటాశారామదేవాలయాదిపూర్తి కర్మలను గూర్చియు, వాటి నిర్మాణ, విధులను గూర్చియుఁ జెప్పవలయును.

(33) స్మార్త కర్మలు, కామ్యకర్మలు, ధర్మార్థ కామములను ద్రివర్గములకు సంబంధించి సాధన విధులను గూర్చియుఁ జెప్పవలెను.

(34) మోక్షమును బొందక, ప్రకృతిలో లీనమును జేందినవారు మరల నెట్లు పుట్టుదురో చెప్పవలయును.

(35) పాపండు ధర్మప్రచార ప్రసారము లెట్లు, యేల కలుగునో తెలుపవలయును.

(36) ఆత్మయొక్క బంధమోక్షములను గూర్చి చెప్పవలయును.

(37) ఆత్మ స్వరూపమందవస్థితి యెట్లుకలుగును?

(38) శర్వతంత్రస్వతంత్రుఁడును, శర్వసమర్థుఁడు నగు సర్వేశ్వరుఁడు అఘటన ఘటనాపటీయసి యగు తన ప్రియురాలితో నేవిధముగఁ గ్రీడించును?

(39) స్వేచ్ఛగాఁ దనమాయను బరిత్యజించి యుదాసీన భావముతోఁ గేవలము సాక్షిరూపుడై యెట్లుండును?

మహామునులారా! ఈ నా ప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తరమును, ఇంకను నేను వినఁదగినవి యన్నియును మిక్కిలి త్వరగా వినగోచుచున్నాను. నేను నిన్ను శరణు జొచ్చితిని. సాధుపురుషులు శరణాగతుని సదా రక్షించుచుందురు. నీవు కూడ నన్ను శరణాగతునిగ భావించి సంసారసాగరమునుండి బయటపడవేయుఁడు. నాయీ శంకలన్నిటికిని సమాధాన మొసంగి నిశ్చంకునిగఁ జేయుఁడు. నీవు స్వతః జ్ఞాన సిద్ధుఁడవు. నీవు శాస్త్రమును బఠించి, దానిని స్వయముగ సాక్షాత్కరింపఁ జేసికొంటివి. ఇంక ఋషులు మునులో విసిన విషయములు చెప్పుచుందురు.”

అంత శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! నీవొక్కసారిగా నిన్నిప్రశ్నలు వేయుచున్నావు. నీవేమియుఁ దినను లేదు త్రాగను లేదు. భోజనము చేయుము, లేదా కొంచెము ఫలహారము చేయుము. అదియు నక్కఱలేకున్నచోఁ గొంచెముగఁ బాలు త్రాగుము. పాలు అక్కఱలేకున్నచోఁ గొంచెముగ పండ్లు, నిర్మల గంగాజలమును బుచ్చుకొనుము. ఆహార పానీయములు లేకున్న నెట్లు సాగును? శరీరస్థితి అన్న పానీయముల మీఁదనే ఆధారపడి యున్నది. ఆ హారపానీయములు గొనకుండుటచే, మధ్యలోనేదైన నయ్యెనా, నీవు శంకఁబోడనే యుండిపోయెదవు. నీకు పూర్ణసమాధానము కలుగదు.”

ఇదివిని పరీక్షీస్తమహారాజు మిక్కిలిదృఢముగ నిట్లనెను:-
‘ప్రభూ! అమృతపానము చేసిన తర్వాతఁగూడ నెవఁడైనఁ జచ్చునా? నీవు నాకు మధురాతిమధురమగు శ్రీకృష్ణకథా

సుధారసమును బాసము చేయించుచున్నావు. నాకర్ణరంధ్రము లందు అమృతమును గ్రుమ్మరించి హృదయమువఱకు బంపించుచుంటివి. మృత సంజీవనీ సుధను శరీరమంతటను జిలుకుచున్నావు. ఇక నేనెట్లు చావఁగలను? మధ్యలో నాకనిష్ఠమేల కలుగఁగలదు? కుపితుఁడగు శృంగి మహర్షి నామృత్యుకాలమును నిర్దేశింపకుండినను, దక్షకునిచే నేషుదినములలోఁ జావకుండినను నేను నిరంతరము కథను వినుచుఁ జావనేచావను. నిరంతర మీవిధముగానే నిరాహారుఁడనై కథాశ్రవణము చేయుచుందును. నీవు నా యాహారపానీయముల చింతను పీడవలెను. నాకుఁ గేవలము కేశవుని లలితకథలనే వినిపింపుము. నన్ను శంకారహితునిఁ గావించి పరమ పదమునకు అధికారిగా నొనర్చుము. నన్ను దుర్గతినుండి రక్షింపుము. ఇదియే శ్రీచరణములకు నా వినయపూర్వకమగు ప్రార్థన.”

సూతుఁడు శౌనకాని మహామునులతో నిట్లనెను:-

“మునులారా! ఈవిధముగఁ బరీక్షిస్తృహారాజు నాగురుదేవుఁడగు శ్రీశుకమహర్షిని, తనప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలయునని ప్రార్థింపఁగా నాతఁడు రాజు ప్రశ్నలనువిని మిక్కిలి సంతసించి, బ్రహ్మకల్పారంభమున సాక్షాచ్ఛ్రీమన్నారాయణుని వలనఁ గమలమునఁ గూర్చుండిన లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మవినిన ప్రకారముగ శ్రీమద్భాగవత తత్త్వమును వినిపించుటకుఁ బ్రవృత్తుఁడయ్యెను. పరీక్షిస్తృహారాజేయే ప్రశ్నల నడిగెనో వాటికి క్రమముగఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు వ్యాస నందనుఁడగు శుకమహర్షి ప్రవృత్తుఁడయ్యెను.

చప్పయ.

బ్రహ్మ! యహ సంసార భూమి ఆకాశ నదీ నద ।

వన, పర్వత, గ్రహ, దిశా, స్వర్గ, పాతాల కమలహద॥

ఇన సబకీ ఉతపత్తి, ప్రలయ రక్షా బతలావే ।

ధర్మ కామ, అరు అర్థ మోక్ష కో మార్గ దిఖావే ॥

వర్ణ ధర్మ ఆశ్రమ నియమ, భగవత్ చరిత సునాయికే ।

శంకా నాథ మిటాఇదే, శరణాగత అపనాచికే ॥

అర్థము.

బ్రహ్మణ్యమూర్తి! శరణాగతుడనగు నాపై మమ
కారముంచి, యీ ప్రపంచములోని నదీ, నద, వన, పర్వత,
గ్రహ, దిశా, స్వర్గ, పాతాళ, కమలాకరాదులయొక్క
యుత్పత్తి స్థితి లయములనుగూర్చియు, ధర్మార్థ కామమోక్ష
ముల మార్గములనుగూర్చియుఁ జెప్పవలయును.

ఇంకను వర్ణధర్మములనుగూర్చియు, ఆశ్రమనియమము
లనుగూర్చియు, భగవచ్ఛరిత్రమును గూర్చియుఁ జెప్పి నా
శంకలనన్నింటినిఁ బోగొట్టవలయును.

బ్రహ్మ తపస్సు - వైకుంఠదర్శనము

౯౪

శ్లో॥ తస్మై స్వలోకం భగవాన్ సభాజితః

సందర్శయామాస పరం నయత్పరమ్ ।

వ్యపేత సంక్షేప విమోహ మాధ్వసమ్,

స్వదృష్ట వద్భిర్విబుధై రభిష్టుతమ్॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౯ ఆ. ౯ శ్లో.

“బ్రహ్మ నిజస్థానంబైన పద్మంబునం దాసీనుడై యొక్కింత చింతించి యట్టి శబ్దంబు డన్నుఁ దపంబు సేయుమని నియమించుటగాఁ దలంచి ప్రాణాయామ పరాయణుడై జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియంబుల జయించి యేకాగ్ర చిత్తుండై నకలలోక సంతాప హేతువగు తపంబు వేయి దివ్యవత్సరం బులు గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పొడసూపిన నక్క మల సంభవుండు తతఁ బ్రాంత రాజసతామస మిశ్రసత్త్వ గుణా తీతంబును శుద్ధసత్త్వ గుణావాసంబును, నకాలవిక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును నకల సురగణస్తుత్యంబును లోభ మోహాభయ విరహితంబును నపునరావృత్తి మార్గంబును ననంత తేజో విరాజితంబునునైన వైకుంఠపురంబుం బొడగని”

—శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము.

చ ప్ప య.

హ్యై ప్రసన్న శుకకహేః భూప! సును సుఖకే మగకూఁ
పాకై బ్రహ్మ ప్రకాశ దిఖావే మాయాజగ కూఁ॥

సోచే బ్రహ్మ సృష్టి కరూఁ కస సభ ధుని ఆఈ ।

తపహి సబకో సార కరో తప భ్రమ మిటిజాఈ॥

దివ్య సహస వత్సర పరమ, తప కీన్హోఁ విధి ఉగ్ర అతి ।

పరమధామ వైకుంఠ మహా, లభే ముదిత మన రమాపతి॥

అర్థము.

ప్రసన్నచిత్తుడై శుకుఁడిట్లనెను:- “రాజా! సుఖ మార్గమునుగూర్చి వినుము. మాయాజగమునకు బ్రహ్మ ప్రకాశమును జూపించెను. బ్రహ్మ సృష్టిచేయఁ దలంపఁగా నాకాశమునుండి యిట్లు ధ్వని వచ్చినది. ‘తపమే అన్నిటికి సారమైనది. కావునఁ దపమును జేయుము. తపమువలన భ్రమ తొలఁగిపోవును.’

అంత బ్రహ్మ ఆవాక్యములను విని అనేక దివ్య సహస్ర వర్షము లుగ్రతపమునుజేయఁగా సంతోషముతో వైకుంఠమున గమాపతి దర్శనమయ్యెను.”

ఇంద్రియ విషయభోగములలో మునిగిన కొలఁది సంసారబంధన మధికముగ బిగియుచుండును. మన స్వాధీనము నశించిపోవును. అప్పుడు మనము పరాధీనుల మగుదుము. మనల నెట్లాడించిన నట్లాడవలసియుండును. ఎక్కడకూర్చుండఁ బెట్టిన నక్కడ కూర్చుండవలయును. విషయాధీనుఁడగువాఁడు తన కోరికను నెఱవేర్చుకొనుట కెట్లు శక్తుఁడగును? దీనికి విరుద్ధముగా సమస్తేంద్రియములను విషయములనుండి విరమించి మనస్సును దపస్సునందు లగ్నము కావించినచో నాతఁడు

స్వరాజ్యమున కధికారి కాఁగలఁడు. ఆతఁడు సర్వము నిర్వహింపఁ గలుగును. కావున విషయములలో మనస్సును జొన్నుటయే బంధనమని సారసిద్ధాంతము. మనస్సును విషయముల నుండి తొలఁగించి తపస్సునందు లగ్నముచేయుటయే మోక్షమార్గము.

ఈ కనఁబడు చిత్రవిచిత్రములగు మోహక సాంసారిక పదార్థములన్నిటికి ఆ సచ్చిదానంద ప్రభువుతో నేమి సంబంధము? ఈ పదార్థము లన్నియు ననిత్యములు, శ్రీహరి నిత్యుఁడు. ఇవి నాశవంతములు, ఆనందఘనుఁడగు ప్రభువు అవినాశి. ఇవి పరిణామమున దుఃఖదాయకములు, భగవంతుఁడు శర్వదా సుఖస్వరూపుఁడు. ఇదంతయు యోచించుకొని శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజుతో నిట్లనెను:- “రాజా! ఈ సాంసారిక పదార్థములతో నా విశుద్ధ జ్ఞానస్వరూపుఁడగు భగవంతున కేమియు సంబంధములేదు. ఒకవేళ సంబంధముండిన, స్వప్నములోఁ జూచిన పదార్థములకును స్వప్నము కన్నవానికి నెంతటి సంబంధము కలదో, అంతటి సంబంధము కలదు. కలలో నేనుఁగులు, గుఱ్ఱములు, సాగర పర్వతాదు లన్నియుఁ గనఁబడును. కన్నులు తెఱవఁగానే పర్వతములును లేవు, నదులును లేవు, సముద్రములును లేవు. తన పూరి గుడిశెలో కుక్కిమంచములో చినుఁగుల దుప్పటి తాను ఉన్నాఁడు.”

అంత మహాగాజిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! మానవుఁడు తాను బూర్వము సత్యముగఁ జూచినదే కలలోఁ జూచును. దీనినిబట్టి మొట్టమొదట నేదియో సత్యపదార్థ ముండియుండ

వలెనని తేలుచున్నది. స్వప్నద్రష్ట స్వప్నములో పదార్థము లన్నిటిని సత్యముగ నెంచును. నిద్రలేవఁగానే ఆతఁడు తన బుద్ధిభ్రమను గ్రహించును. తన యజ్ఞానము పోయినదను కొనును. ఎక్కడైన భగవంతునకు భ్రమయుండునా?”

అంత శ్రీశుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! దృష్టాంతమున కేక దేశమే గ్రహింపఁబడును. స్వప్నదృష్టాంతములో స్వప్నము చూచువానికి స్వప్న పదార్థము లన్నియుఁ గల్పితములనియే తీసికొనవలయును. అచ్చట పదార్థములును లేవు, వాటితో నాతనికి సంబంధమును లేదు. కేవలము స్వప్నాశ్రయము చేతనే ఆతని కవి యున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇదేవిధముగ నీ సాంసారిక పదార్థములతోఁ బరబ్రహ్మకు సంబంధ ముండ లేదు, ఉండదు, ఉండఁబోదు, కాని ఆతని మాయచే నివి ఆతనికి సంబంధించి యున్నట్లును, సత్యములైనట్లును గోచ రించు చున్నవి.”

రాజిట్లనెను:- “ప్రభూ! ఒక పదార్థమగుచో నిది మాయచే సత్యముగ గోచరించు చున్నదనవచ్చును. లోక మున నానారూపములు, నానాకృతులగు పదార్థములు కలవు. అవన్నియు సత్యములే. అట్టివాటిని మీరు స్వప్నద్రష్ట పదార్థ ములతో నేల పోల్చుచున్నాడు?”

శ్రీశుకమహర్షి యిట్లనెను:- “మహారాజా! ఈ మాయయే నానారూపముల నేర్పఱచినది. రాజదర్బారు లకు పగటివేషగాండ్రు వచ్చుటలేదా? వారొక్కొక్కప్పుడు బిచ్చగాండ్రై, స్త్రీలై, రాజులై, రాజపురుషులై వేషముతో వచ్చుచుందురు. అందఱను దమ రూపములచే విస్మితులఁ

గావించుచుందురు. మొదట వారిని యథార్థముగ నట్లే చూచెదరు. తెలిసికొనఁగానే 'వీరు పగటివేషగాండ్ర'ని నవ్వుకొందురు. ఈ మాయకూడ పగటివేషగాండ్రవంటిదే. నానారూపిణీయగు మాయాసంబంధముచే జీవుఁడు శుద్ధచైతన్యఁడయ్యు, మాయిక గుణములలో రమించుటచే దేహ, గేహ, స్త్రీ, ధన, భూ, వాహన, వస్త్రాదులందు మమకారము వహించి, అనిత్యము, నాశవంతము, క్షణభంగురమునగు పాంచభౌతిక శరీరమందహంభావము వహించి, ఇదినేను, అదినేను, నాకీశక్తి యున్నది, నేను దీనిని జంపఁగలను, దానిని గొట్టఁగలను, వానిని మోసగింపఁగలను, వానిపని పట్టింపఁగలను, అక్కడికి పోయెదను, దీనిని దెచ్చెదను, దానినిచ్చెదను, నేనిట్టి జ్ఞానిని, అట్టిధ్యాసిని, మిక్కిలి మానవంతుఁడను, నేనావస్తువునకుఁగర్తను, దానిని భరణపోషణచేయు భర్తను అని యిట్లు శరీరముమీఁద అహంకారమును వహించి వాగుచుండును. ఇదంతయు నేల జరుగుచున్నది? ప్రకృతి మాయవలన. అవిద్యాకారణమున. కాలము సమీపింపఁగా, గుణక్షోభముకలుగఁగా నీప్రపంచమంతయు నిర్మాణమగును. కాని, మాయాపతియెవఁడో, కాలనియంత యెవఁడో, స్వభావముగఁ బ్రవర్తకుఁడెవఁడో అట్టివాని నీజీవుఁడు శరణుచొచ్చినప్పుడు, సమస్త ప్రపంచ జననియగు మోహకమాయకు శాశనకర్తయని గ్రహించి, తన మహిమను గుర్తెఱిగి, అక్షరబ్రహ్మమందు రమించుచో, నా శుద్ధచేతనుఁ డజ్ఞానరహితుఁడై తానహంకార మమకారములు చెందిన యీ మాయిక పదార్థములను వీడి ఉదాసీనుఁడు కాఁగలఁడు.

పరీక్షీన్మహారాజులు నెను:- “స్వామీ! మీరు చాల గూఢవిషయమును జెప్పితిరి. ఈవిషయమును మరలఁ దెలిసికొందును. ఇప్పుడు మీరు నాకు సృష్టిక్రమమును జెప్పుఁడు. ఈసృష్టి యెట్లైనది? బ్రహ్మమనస్సులో సృష్టిచేయు కోరిక యేలకలిగెను? ఆతఁడు తనకుఁదానే సృష్టింప మొదలిడెనా లేక యెవరైన నాదేశించినారా?”

మహారాజు ప్రశ్నలను విని నవ్వుచు శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! ఈసృష్టిక్రమ మిట్లు అనాదికాలమునుండియు జరుగుచున్నది. బ్రహ్మకాయర్దయము నూఱు సంవత్సరములు. తర్వాత మాఠిపోవును. దానిని మహాకల్పమందురు. బ్రహ్మకొక్క దినమొక కల్పము. మహాకల్పమున మహాప్రళయమగును. కల్పములో త్రిలోకప్రళయము జరుగును. నేనీ కల్పవిషయమును జెప్పెదను. బ్రహ్మ శ్రీమన్నారాయణుని నాభిపద్మమునుండి యుత్పన్నమగుటచే దీనిని పద్మకల్ప మందురు. ఈ సృష్ట్యాదియందు బ్రహ్మతపమునకుఁ ప్రసన్నుడై భగవానుఁ డే భాగవతతత్త్వము నుపదేశించెనో, అదియే ఆత్మతత్త్వప్రాప్తికి ఏకమాత్ర సాధనము.”

అంతఁ బరీక్షీన్మహారాజులు జిట్లడిగెను:- “స్వామీ! సృష్ట్యాదియందు బ్రహ్మ యేయాదేశమునఁ దపమొనర్చెను? ఆతఁడు తపమొనర్చుటకు ప్రేరణ మెవరొనర్చెను?”

అంత శ్రీశుకుఁ డిట్ల నెను:- “మహారాజా! సృష్ట్యాదియందు శ్రీమన్నారాయణుని నాభినుండి ఒక కమలముద్భవించెను. ఆకమలమునుండియే బ్రహ్మపుట్టెను. బ్రహ్మ పుట్టఁగానే నల్లిక్కుల చూడవలెనను కోరికగలిగెను. ఆకారణమున

నల్లిక్కులను రెండునేత్రములు కలిగిన నాలుగుముఖములు పుట్టెను. వానితో నెనిమిది దిక్కులు చూడఁగలిగియుండెను. అందువలన బ్రహ్మ చతురాననుఁడనఁబడెను. దిశలు పది యగుటచే బ్రహ్మకు మొట్టమొదట అయిదుముఖములుండెను. ఆ యైదవ ముఖమును శివుఁడు త్తరించెను.”

ఇదివిని శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా! తన తండ్రి యగు బ్రహ్మయొక్క అయిదవశిరమును శివుఁడేలఖండించెను? ఇట్టి లోకపిరుద్ధమగు కార్యమును మహేశ్వరుఁడేల చేసెను? ఆసంగతి మాకు చెప్పవలయును.”

ఇదివిని సూతుఁడిట్లనెను:- “ఈ కథ చాలపెద్దది. దీని నెప్పుడైన సమయానుసారముగ మీకు వినిపించెదను. నా గురుదేవుఁడు పరీక్షిన్నహారాజునకు వినిపించిన యా సృష్టి ప్రసంగమును మాత్రమే యిప్పుడు వినుఁడు. నేను సృష్టి తత్త్వముల యొక్క ప్రకృతి వికృతాదులను గూర్చి చెప్పెద నని మీరు భావింపకుఁడు. ఈసమయమున శ్రీమన్నారాయణుఁడు లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మకు భాగవత తత్త్వము నెల్లుపదేశించెనో కేవల మా కథాప్రసంగమును మాత్రమే చెప్పవలసియున్నది.”

శౌనకుఁడిట్లనెను:- “లెస్స, లెస్స. సూతా! నీకేది ఉచితముగఁ దోచిన దానిని జెప్పుము.”

ఇది విని సూతుఁడిట్లనెను:- “బ్రాహ్మణోత్తము లారా! బ్రహ్మ ఇటు నటు బిత్తరచూపులతోఁ జూచుచుండెను. భగవంతుఁడతని హృదయములో సృష్టిచేయవలయునను సంకల్పమును గలుగఁజేసెను. పుట్టఁగానే ఆతనికి

సృష్టిరచనా చింతగల్గెను. సృష్టి యెట్లు వృద్ధియగునో, ఏవస్తువుచే సర్గము వృద్ధియగునో యను చింతచే నాతఁడు మగ్నుఁడయ్యెను. ఆసమయమున 'తప' 'తప'యను శబ్దము వినఁబడెను.

'తపములేనిది పని సాగదని బ్రహ్మ గ్రహించెను. తపముద్వారానే సమ్యక్జ్ఞానదృష్టి ప్రాప్తించును. దానివలన నేను ప్రపంచరచనా ప్రకారము నెఱుఁగఁగలను.' అని యోచించి పద్మయోనియగు బ్రహ్మ పద్మము మీదఁ గూర్చుండి, పద్మాసనమువేసుకొని హృత్పద్మమందు పురాణ పురుషోత్తముని ధ్యానింప మొదలిడెను. ఆతఁడు దివ్య సహస్ర వర్షములు శ్వాసనుబిగించి ఘోరతప మొనర్చెను. ఆతఁడు తన మనఃప్రాణ, జ్ఞాన కర్మేంద్రియములను నిరోధించి మనస్సును బరబ్రహ్మయందు లగ్నమొనర్చి సమస్తలోకమును బ్రకాశింపఁజేయు ఘోరతప మొనర్చెను."

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- "విషయభోగమునకు పదార్థములే లేవుగదా బ్రహ్మమనస్సు నేవస్తువునుండి తొలఁగించెను? ఏమి తపస్సును జేసెను?"

అంత సూతుఁడిట్లనెను:- "శౌనకా! నీవుకూడ తెలిసియే యిట్లడుగుచున్నావు. ఈ బాహ్యవస్తువులలో నేమి కలదు? విషమునకు వేరు మనస్సు. సంకల్పముచేఁ జంచలత్వము కలుగును. తపస్సువలన చిందఱవందఱయైన వృత్తులను సంయమించి యొకేవైపునకు లగ్నముచేయఁబడును. తన నెవరు సృజించినదియు, దనకు సృష్టిచేయవలెనను కోరిక యెవరు కలిగించినదియు, బ్రహ్మతపస్సుచేఁ దెలిసికొనఁ

దలచెను. ఇట్టి జ్ఞానము కలుగకున్నచో జీవుడు సాలెపురుగు వలె, దనవలను దానే అల్లుకొని దానిలో, జిక్కుకొనును. ఈ జ్ఞానము కలిగినతర్వాత జ్ఞాని యేదైన, జేసెనా ఆతనికి పుణ్యపాపములు గాని సుఖదుఃఖములుగాని అంటవు. బ్రహ్మ తన సంకల్పమునకు, గాఢమును వెదకుటకు మనస్సును నిరోధించి తపస్సుచేయ మొదలిడెను. మనో నిరోధము కావించుటయే తపస్సునకు, జరమలక్ష్యము.

శ్రీమహావిష్ణువు బ్రహ్మతపస్సునకు మెచ్చి యాతనికి పరమధామమును నిత్యసత్త్వస్థానము నగు వైకుంఠలోకమును జూపెను.”

అంత శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా! వైకుంఠములో, గూడ సత్త్వముండు నెడల నదియు మాయికమే కదా! ఏలననఁగా సత్త్వరజస్తమములు మూడును ప్రాకృతికములు కదా!”

ఇది విని సూతుఁడిట్లనెను:- “మహాభాగా! అక్కడిది యీ త్రిగుణములలో, జేరిన సత్త్వము కాదు. త్రిగుణములకు పైన మాయాతీతమగు దివ్యసత్త్వమొకటి కలదు. దానికి ఉపము లేదు. అది భగవంతుని దివ్యగుణము. వానివలననే వైకుంఠలోకము శాంతముగ నుండును. త్రిగుణములలో సముద్రములోవలె, దరంగములు లేచుచుండును. అక్కడూర్ములతో నేమిపని? అచ్చట నిత్యసుఖము కలదు.”

ఇది విని శౌనకుఁడిట్లనెను:- “సూతా! మాకు వైకుంఠవర్ణనముచేసి చెప్పుము.”

అంత సూతుఁడిట్ల నెను:- “నాకీ చర్మ చక్షువులతో వైకుంఠ దర్శనము చేయునంతటి సత్తా యెక్కడిది? నూగురువునకుఁగూడ గురువగు నారదమహర్షి వైకుంఠమునకు పోయి వచ్చుచుండును. ఆతనిద్వారా పరంపరగా వినిన వైకుంఠవర్ణనమును నేను మీకు వినిపించెదను. మీరు సావధానముగ శ్రవణము చేయుడు.

మునులారా! వైకుంఠలోకములో కాలము పప్పులుడకవు. అది కాలాతీతమగు లోకము. అచ్చట మాయా లేశమే లేదు. ఇక నన్యవికారముల మాటఁజెప్పనేల? అచ్చట భగవంతుని పార్షదులందఱును జతుర్భుజులే. అందఱు రూపురేఖాకృతి ప్రకృతులును, అస్త్రాయుధములును భగవానునితో సమానమైనవియే. ఆవిష్ణు పార్షదులకు దేవదైత్యులందఱును గరములు మోడ్తురు. అందఱు శరీరములు స్వచ్ఛములై, సుందరములై శ్యామలములై యుండును. అందఱు నేత్రములు వికచకమలములవలె శోభాయమానముగను, ఆకర్షకములై యుండును. అందఱు శరీరములమీఁదను విద్యున్నాలా తొరస్కృతములగు దివ్యపీతాంబరములు శోభిల్లుచున్నవి. వారతి సుకుమారులు, కాంతి మంతులు, ప్రభావంతులు, ఐశ్వర్యవంతులు, శౌర్యవీర్యవంతులు. అందఱు మణి జటిత సువర్ణ విభూషణములచే సదా విభూషితులై యుందురు. వారి శరీర కాంతికి ఉపమయేలేదు. పగడపు కాంతి పాలిపోవును. కమలములకు కమనీయత కొఱవగానే యుండును. వైడూర్యము విరూపమగును. వారి కర్ణములందు కమనీయ కనక కుండలములు ప్రకాశించుచుండును. మస్తకమున మనోహర

మకుటము మెఱయుచుండును. కంఠమునఁ గమనీయ మా క్తిక హారములు వ్రేలాడుచుండును. అందఱ చేతులలో తులసీ మాలలు తిరుగుచుండును. దేవలోకములోని దివ్య దేవాంగనలు కూడ ఆరూపములను గాంచి విమోహితలగుచుందురు. మును లారా! వైకుంఠములోఁగూడ కమనీయకాంతి కలిగిన కాంత లకు కఱవులేదు. అక్కడకూడ లక్ష్మీకి చెలికత్తెలుగ నసం ఖ్యాకములుగ, అతి అనుపమ లావణ్యయుక్తలగు నప్పరసలు ఇటునటు మెఱుఁగుతీఁగలవలె మెఱయుచుఁ దిరుగుచుందురు. వారు కులుకుచుఁ దళుక్కుమని అటు నిటు దిరుగుచుండుటచే మేఘాచ్ఛన్నమగు నాకాశము విద్యున్నాల్లలచేఁ బ్రకాశించు నట్లు, వైకుంఠమెల్లప్పుడు శోభాయమానముగ నుండును.

అచ్చట లక్ష్మీదేవి మూర్తినంతయై సదా నివాసము చేయుచుండును. అచ్చట నామె తన చంచలతాస్వభావమును వీడును. పురాణపురుషుని పత్ని చంచలత్వము కలిగియుండుట స్వాభావికమే; కాని యచ్చట శ్రీహరి సదా కిశోరుఁడై యుండును. కావున లక్ష్మీదేవి సదా ఆతని గుణగానమందు లీనమగును. అచ్చట నొక దివ్యమగు నుద్భావనము కలదు. అనేక పరమదివ్యజన్మలనుండి యనంతపుణ్యముచేతను, వివిధా రాధనలచేతను వైకుంఠమునకుఁ జేరిన పక్షులు కూజితము చేయుచుండును. శుక, శారికా, పారావత, దాదుర, మయూర, చకోరాది పులుగులు సంగీతస్వరముతోఁ గూయుచుండును. అనంతపుణ్యములద్వారా యుగయుగములు ఆరాధన చేయు టచే నచ్చట వృక్షములుగనై నవి నిరంతరము దివ్యగంధ మును వెదఁజల్లుచుండును. ఆ వృక్షశాఖలందు దివ్యమగు

పట్టుతాళ్ళచే గట్టబడిన యూయలలు వ్రేలాడుచుండును. వాటిపై లీలగా, హావ భావ కటాక్షములతో వైకుంఠవిమోహిని యగు లక్ష్మీదేవి తన సఖులతో నూగుచుండును. ఊగు నప్పుడు పాడు పాటలు తన ప్రాణనాథుడగు గోవిందుని గూర్చియే పాడుచుండును. ఆమె గోవిందగుణగీతముల నాలాపించునప్పుడు వృక్షస్థములగు శుక, శారికా, మయూర, భ్రమరాదులు లక్ష్మీయొక్క గుణగానమును జేయుచుండును. దానికి లక్ష్మీ లజ్జితయై, ప్రణయకోపమునఁ బ్రణయిని తన ప్రాణవల్లభునివై పు చూచునట్లు ప్రేమరోషమున నామె వాటివై పు చూచును.

సూతుఁ డిట్లనెను:- మునులారా! వైకుంఠవర్ణనము గావించుట వాగతీతమైనది. బ్రహ్మ సహస్ర, లక్ష, దివ్య సంవత్సరములు తపస్సుచేయగా నీ వైకుంఠధామ దివ్యదర్శనము లభించినది. సమస్త బ్రహ్మాండాధిపతియు, లక్ష్మీ జీవనాధారమును, భక్తసర్వస్వము నగు శ్రీహరి తన నంద సునంద సుబల, అర్హణాది ప్రధానపార్షదులతో విరాజిల్లుచుండుటను బ్రహ్మ కాంచెను. అందఱును సావధానముగ భగవత్సేవతో సంలగ్నులై యుండిరి. భగవంతుఁడు భక్తవత్సలుఁడు. ఆతఁ డెల్లప్పుడును భక్తానుగ్రహమునకై కౌతరుడై యుండునని యాతని ముద్రవలననే తెలియుచున్నది. జీవులు తన్ను శరణుఁజొచ్చినవారిని గృహజూడవలయుననియే ఆతఁ డారాట పడుచుండును. కాని మునులారా! ఈ జీవు లీ తుచ్చ సాంసారిక విషయములందే, యీ రక్త, మాత్ర, మలయుక్తమగు దుర్గంధస్థానములందే రమించుట కువ్విఱ్ఱురుచుందురు. ఇవియే

పరమసుఖములనుకొనుచుందురు. మలములోఁదిరుగు పురుగున కదియే హితముగ నుండునుగాని దుర్గంధముగఁ దోచదు. చీములోనుండు పురుగు క్రుల్లి వాసనకొట్టు చీములో నే తిరుగుచు నచ్చటనే దానికి సుఖమని తలచును. జీవి యీ తుచ్చ విషయమునుండి మనస్సును దొలిగించినచో వైకుంఠమార్గ గామి కాఁగలుగును.

బ్రహ్మ అచ్చట శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించెను. ఆతఁడు భుజముపైఁ జేయివేసి, మందహాసముతోఁ గ్రీగంటి చూపులతో, కిరీట, ముకుటాంగదాదులను ధరించి, రత్న జటిత సింహాసనమున విరాజిల్లుచుండెను. ఆతని నాలుగు భుజములందు అంగద, కంకణాది దివ్యాభరణములు శోభాయ మానములుగ నుండెను. గళమున దివ్యవనమాలయు, వక్షః స్థలమున శ్రీవత్సచిహ్నమును గలదు. అచ్చట లక్ష్మీదేవి నిత్యనివాసము చేయుచుండును. తళతళమెఱయు పట్టుపీతా బరము ధరించియుండెను. ఆయనచుట్టును మూర్తిమంతము లగుఁ బురష, ప్రకృతి, మహత్తత్వ, అహంకార, పంచ కర్మేంద్రియములు, పంచజ్ఞానేంద్రియములు, మనస్సు, పంచ తన్మాత్రలు, పంచభూతములు ఇవన్నియు దివ్యరూపములు ధరించియుండెను. భగవానుఁడు పూర్ణషడైశ్వర్యసంపన్నుడు. ఏయైశ్వర్యములోను నేయంశమును ఆయనలోఁ దరుగులేదు. ఆతఁడు యథార్థముగ భగవత్పదవాచ్యుడు.

ఇట్టి మహైశ్వర్యపూర్ణుడు, సౌందర్యరాశి, ఆనంద నిధి, శోభాధాముఁడగు భగవంతుని దర్శించి బ్రహ్మ ఆనంద మును బట్టజాలకపోయెను. ఆతని శరీరము రోమాంచ మగు

నట్లు హృదయమున నానందవేగ ముబికినది. నేత్రములనుండి శీతలప్రేమాశ్రువులు బయలుదేరెను. ఆతఁడు తన్నుఁ దా మఱచునట్లు ప్రేమలో మునిగిపోయెను. ఇట్టి భగవద్దర్శనము అనంత తపముచేతను, చిరకాలము శ్రద్ధాభక్తులతో యతి ధర్మమును బాలించుటచేతను, ఆతని కృపాకటాక్ష వీక్షణము చేతను గలుగుచుండును. ఇట్టి భగవంతుని తన కన్నుల యెదుటఁ గాంచి బ్రహ్మ ధైర్యము తెచ్చుకొని మిక్కిలి భక్తిశ్రద్ధలతో భగవత్పదారవిందముటకుఁ బ్రణామము కావించెను.

తన చరణములకుఁ జతుర్ముఖుఁడగు బ్రహ్మ నతమ స్థకుఁ డగుటను గాంచి, భగవంతుఁ డత్యంత స్నేహముతో సంపూర్ణ మమకారభావమును గుఱియించుచు నాతనిని ప్రేమించి, యాతని చేతిని బట్టుకొని, తన సమీపమునఁ గూర్చుండఁ జెట్టుకొనెను. ఆతనిపైఁ దన కృపాదృష్టులను బఱపెను. ఆతని దింతావ్యాకులముఖమును గాంచి భగవంతుఁడు నవ్వి యాత నితో సంభాషింప నుద్యుక్తుఁడయ్యెను.”

ఛ ప్ప య.

పరమ దివ్యవైకుంఠ కాంతి ఐశ్వర్య అమిత జ్యోతిః ।
 సుఖాసీన పరివార పారషద సహ శ్రీహరి తప్తైః॥
 నారాయణకూఁ నిరఖి నీర నయనని మేఁ చాయో ।
 పకరి బాఁహ్ భగవాన్ పుత్రకూఁ డింగ్ బైరాయో॥
 వేదగర్భ తే విష్ణు వర, బోలే వచన సుధా సనే ।
 వత్స! బతాఁ బాత్ సబ్ సృష్టి సమయ చ్యోఁ అనమనే॥

అర్థము.

పరమ దివ్య వైకుంఠముయొక్క కాంత్యైశ్వర్యము లమితములు. అచ్చట శ్రీహరి పాఠ్యదులతోడను, బరివారము తోడను నిండు పేలోలగమున సుఖాసీనుడై దర్శనమియ్యగా నారాయణుని విధికాంచి, ఆనందబాష్పములను గార్చుచుండ, హరి నాతని బాహువులను బట్టుకొని తనదగ్గఱఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొని వేద గర్భుడగు బ్రహ్మతో సుధామయవాక్కులతో నిట్లనెను:- “వత్సా! సృష్టిసమయములో నేల విచారము కలిగినదో చెప్పుము.”

పంచశ్లోకీ భాగవతము

౯౫

శ్రీ భగవానువాచ.

శ్లో॥ జ్ఞానం పరమగుహ్యం మే యద్విజ్ఞాన సమన్వితమ్,
సరహస్యం తదంగం చ గృహాణ గదితం మయా॥

యావానహం యథాభావో యద్రూప గుణకర్మకః,
తథైవ తత్త్వవిజ్ఞానమస్తు తే మదనుగ్రహత్ ॥

అహమేవాసమే వాగ్రే నాన్యద్యత్సద సత్పరమ్,
పశ్చాదహం యదేతచ్ఛయోఽవశిష్యేత సోఽస్త్వహమ్
ఋతేఽర్థం యత్ప్రతీయేత న ప్రతీయేత చాత్మని,
తద్విద్యాదాత్మనో మాయాం యథాభావో యథా తనుః॥

యథా మహాంతి భూతాని భూతేషూచ్చానచేష్వను,
ప్రవిష్టాన్యప్రవిష్టాని తథా తేషు న తేష్వహమ్ ॥

ఏతావదేవ జిజ్ఞాస్యం తత్త్వజిజ్ఞాసు నాత్మనః,
అన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం యత్ స్యాత్సర్వత్ర సర్వదా॥

శ్రీభాగ. ౨స్కం. ౯౮. ౩౦శ్లో. మొదలు ౩౧శ్లో. వఱకు.

క॥ వారిజభవ శాస్త్రార్థ వి
చారజ్ఞానమును భక్తిసమధిక సాక్షా
త్కారములను నీ మూడును
దారిత నీమనమునందు ధరియింపనగున్ .

నీ॥ పరికింప మత్స్వరూప స్వభావములును
మహిమావతార కర్మములుఁ దెలియఁ
దత్త్వ విజ్ఞానంబు దలకొని మత్ప్రసా
దమునఁగల్గెడి నీకుఁ గమలగర్భ
సృష్టి పూర్వమునఁ జర్చింప నేనొకరుండఁ
గలిగియుండుదు వీతకర్మినగుచు
సమధిక స్థూల సూక్ష్మ స్వరూపములుఁ ద
త్కారణ ప్రకృతియుఁ దగ మదంశ

నీ॥ మందు లీనమైన నద్వితీయుండనై
యుందు నాకు నన్య మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు సృజ్యమానంబగు
జగము మత్స్వరూపమగును వత్స.

క॥ అరయఁగఁ గల్పు ప్రళయాం

తరమున నాద్యంత విరహిత క్రియ తోడం

బరిపూర్ణ నిత్య మహిమం

బరమాత్ముఁడనై సరోజభవ యేనుందున్.

వ. అదియునుంగాక నీవు నన్నడిగిన యీజగన్నిర్మాణ
మాయాప్రకారం బెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజత
భ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమందోచి క్రమ్మఁ దోపక
మానునదియె మదీయ మాయావిశేషంబని యెఱుంగు మది
యునుంగాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానంబగుటకును గల
యర్థంబు దర్శన గోచరంబు గాకుండుటకును ద్విచంద్రాది
కంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలియు
మే ప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబులయిన ఘట
పటాదులందుఁ బ్రవేశించియుండు నాప్రకారంబున నేను
నీ భూత భౌతికంబులయిన సర్వకార్యంబులందు సత్త్వాది
రూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు
లందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూత భౌతికంబులు
గారణావస్థంబొంది నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు.
సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబులయందును నేది బోధి
తంబై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం
బెఱుంగ నిచ్చించిన మిముబోఁటి వారలకు నీచెప్పిన మదీయ
తత్త్వాత్మకంబైన యర్థంబ యర్థంబని యెఱుంగు మీ యర్థం
బుత్కృష్టంబయిన యది యేకాగ్ర చిత్తుండవై యాకర్షించి
భవదీయ చిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్వాదికర్మంబులందు

మోహంబు సెందకుండెడినని భగవంతుండయిన పరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె..”

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

బోలే బ్రహ్మ-విభో! జీవ జగ తత్త్వ బతావే ।

దివ్య భాగవత మర్మ సార సంక్షిప్త సునావే॥

హాసి హరిబోలే-మోహి కృపాహి తే సబపావే ।

ఆది అంతమో రహూ నేతి కహి నిగమ జనావే॥

వినా భయే దీఫే గుహీ, మాయామేరీ మానియో ।

అన్వయ అరు వ్యతిరేక తే, సదామోహి పహిచానియో॥

అ ర్థ ము.

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “విభూ! జీవత త్త్వమును గూర్చియు, జగ త్త్వమునుగూర్చియు నాకు జెప్పుము. దివ్యభాగవత మర్మసారమును సంక్షిప్తముగ నాకు జెప్పుము.”

నవ్వుచు నారాయణు డిట్లనెను:- “నాకృపచే నంతయును దెలియఁగలదు. ఆద్యంతములందు నేనే యున్నాను. నన్ను నిగమములు నేతినేతి (ఇదికాదు ఇదికాదు) అని పలికినవి.

లేకుండియు నున్నట్లు కనఁబడునదియే నామాయ. అన్వయవ్యతిరేకములచే నన్ను దెలిసికొనవలయును.”

సాధనసిద్ధి అయిన తర్వాత కలుగు ఆనందము అవర్ణనీయము. నాటిన వృక్షము ఫలించుటవలనను, దల్లిదండ్రులు తన పుత్రుని బుత్రవంతుఁడగుటఁ గాంచియు, కృషీవలుఁడు

పండిన పైరును గాంచియు, గురువు సర్వగుణసంపన్నుఁడును, విద్వాంసుఁడునగు యోగ్యశిష్యుని గాంచియు, యోగ్యుఁడగు తండ్రి యిల్లు, వాఁకిలిగల వానికిచ్చిన తన పుత్రిక సుఖపడుటను గాంచియు, వివాహానంతరము వధూవరులిద్దరు ననుకూలముగ నుండుటఁ గనియు నెంతటి యానందము కలుగుచుండునో అంతకుఁ గోటిరెట్లానందము భక్తులకు భగవద్దర్శనమునఁ గలుగును. భగవంతుఁడు కృపతో సాధకుని సాధనను సఫలము కానించి, అతిదుర్లభమగు తన దర్శనము నొసంగిన నప్పుడు కలుగు ఆనందమును వర్ణింప నలవికాదు. అది కేవల మనుభవైకవేద్యము. దివ్యసహస్ర వర్షములకు స్వయంభువుఁడగు జలైరురాననునకు మాయాపతియగు శ్రీహరి దర్శనము ప్రాప్తిం చెను. కేవలము దర్శనమే కాదు. భగవంతుఁడాతని గృహఁ జూచి, మమకారముతో బాహువులు పట్టుకొని తన సమీపమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొనఁగా నాతఁ డనుభవించిన యానందమునకు మేటిలేకుండెను. ఆతఁడు స్తుతించుటకూడ మఱచిపోవునంతటి యానందమును దా ననుభవించెను. ఈ విధముగ బ్రహ్మ నిశ్చేష్టితుఁడై మాటాడఁజాలకుండుటను గాంచి మందహాసము చేయుచు మధుసూదనుఁ డిట్లనెను:-

“వేదగర్భా! నీ యోగము నిర్వ్యలీకము. నీవు నాయారాధనమును నిష్కపటభావముతోఁ జేసితివి. దీనికి ప్రత్యక్ష ప్రమాణము నాదర్శనము లభించుటయే.”

బ్రహ్మ చేతులు జోడించి యిట్లనెను:- “ప్రభూ! నేను నిష్కాముఁడనని యెట్లనఁగలను?”

పండిన పైరును గాంచియు, గురువు సర్వగుణసంపన్నుఁడును, విద్వాంసుఁడునగు యోగ్యశిష్యుని గాంచియు, యోగ్యుఁడగు తండ్రి యిల్లు, వాఁకిలిగల వానికిచ్చిన తన పుత్రిక సుఖపడుటను గాంచియు, వివాహానంతరము వధూవరులిద్దరు ననుకూలముగ నుండుటఁ గనియు నెంతటి యానందము కలుగుచుండునో అంతకుఁ గోటిరెట్లానందము భక్తులకు భగవద్దర్శనమునఁ గలుగును. భగవంతుఁడు కృపతో సాధకుని సాధనను సఫలము కానించి, అతిదుర్లభమగు తన దర్శనము నొసంగిన నప్పుడు కలుగు ఆనందమును వర్ణింప నలవికాదు. అది కేవల మనుభవైకవేద్యము. దివ్యసహస్ర వర్షములకు స్వయంభువుఁడగు జలైరురాననునకు మాయాపతియగు శ్రీహరి దర్శనము ప్రాప్తిం చెను. కేవలము దర్శనమే కాదు. భగవంతుఁడాతని గృహఁ జూచి, మమకారముతో బాహువులు పట్టుకొని తన సమీపమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టుకొనఁగా నాతఁ డనుభవించిన యానందమునకు మేటిలేకుండెను. ఆతఁడు స్తుతించుటకూడ మఱచిపోవునంతటి యానందమును దా ననుభవించెను. ఈ విధముగ బ్రహ్మ నిశ్చేష్టితుఁడై మాటాడఁజాలకుండుటను గాంచి మందహాసము చేయుచు మధుసూదనుఁ డిట్లనెను:-
 “వేదగర్భా! నీ యోగము నిర్వ్యలీకము. నీవు నాయారాధనమును నిష్కపటభావముతోఁ జేసితివి. దీనికి ప్రత్యక్ష ప్రమాణము నాదర్శనము లభించుటయే.”

బ్రహ్మ చేతులు జోడించి యిట్లనెను:- “ప్రభూ! నేను నిష్కాముఁడనని యెట్లనఁగలను?”

బంగారు బిందెలు బయటపడి, పరిశ్రమ సఫలము కాఁగానే, ధనస్వామి యానందమునకు మేఱయుండదు. ఆతఁడానంద ఛోలికల నూగులాడుచుండును. ఇష్టము వచ్చినట్లు తినును, ద్రాగును. వసంతమాడును. దాని నెదురుగఁబెట్టుకొని చూచుకొనుచుండును. ఇదేవిధముగ సాధకుఁడు నా దర్శన మగు వఱకు కల్యాణప్రాప్తికై పరిశ్రమ కావింపవలయును. నీవు మోహితుఁడవై కూర్చుండఁగా నే నాకాశవాణిద్వారా తపము చేయుమని యాదేశించితిని. నీవు నాయాదేశము నంగీకరించి యేకాంతమున ఘోరతప మొనర్చితివి. ఆ కారణమున నీవు నాకృపకుఁ బాత్రుఁడవైతివి. నా యనుగ్రహము వలననే నీకు సర్వసాధారణులకు దుర్లభమగు నా దివ్యలోక దర్శనము కూడ ప్రాప్తించినది.”

బ్రహ్మ దీనస్వరముతో నిట్లనెను:- “ప్రభూ! ఏసాధన ద్వారా నేను నీకృపకుఁ బాత్రుఁడనైతిని?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “నా కృప సాధన సాధ్యము కాదు. ఎవనిపై నాకృప ప్రసరించునో, ఆతఁడే నావైపుకు మరలును. ఆతఁడే సాధనలోఁ బ్రవృత్తుఁడగును.”

బ్రహ్మ యిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! నీకృప వానిపై బఱపి నప్పుడు వానిచే నీ విట్టి కఠినసాధనలు చేయించుటెందులకు?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “కేవల ముత్కంఠత కలిగించుటకును, అధికాధికముగ సుఖమును బ్రసాదించుటకును భగవద్దర్శనము కొఱకెంతటి యుత్కంఠత కలుగునో, అట్టి తీవ్ర సాధనములందుఁ బ్రవృత్తి కలుగును. ఆ సాధన లొనర్చుటచే

దినదినము తీవ్రేచ్ఛ కలుగును. ఇచ్చ యెంత తీవ్రముగ నుండిన దర్శనములో నంతటిరసము లభింపఁగలదు. ఉత్తంత ఆనందవర్ధని. ప్రతీక్ష యిష్టదైవముతోఁ దన్మయత్వము కలిగించును. ఇవన్నియు రసాస్వాదన ప్రకారములు. కావుననే తపము నాహృదయమని చెప్పఁబడినది. హృదయమేది? నేను తపోమయుడనే. తపస్సే నా యాత్మ.”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “ప్రభూ! తపమనఁగా నేమి?”

భగవానుఁడిట్లనెను:- “తపమనఁగా సాధనము. ఆ తప సాధనము చేతనే నేను సృష్టిచేయుచున్నాను. ఇంక ననేక తపములద్వారా వివిధ సాధనలద్వారా దానిని రక్షించుచుందును. చివరకు కల్పావసానముకాఁగా తపమను సాధనము చేతనే దానిని సంహరించుచుందును. దానిని బలమనుము, వీర్యమనుము, సాధనమనుము, తపమనుము-శబ్దభేదము తప్ప విషయమంతయు నొక్కటే. నీవు తపస్సును నాప్రేరణచేతనే వేసితివి. ఇప్పుడేమి కావలయునో చెప్పుము. నీకుఁ బ్రయమగు గార్యము నేనేమి చేయవలయును? నేను నీ కేయత్తమ రము నొసంగుదును?”

ఇదివిని బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “ప్రభూ! ఇప్పుడు మీ సమక్షమునఁ జెప్పవలసిన దేమున్నది? మీకెఱక లేకున్నఁ జెప్పుట ఉచితమేకాఁగలదు. నీవు ఘటములన్నిటిలోని విషయముల నెఱిగినవాడవు. అణు పరమాణువులందు వ్యాపించి యున్నవాడవు. సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ వస్తువులందును, మహద్వస్తువులందును సమానముగ నున్నావు. నీవే అంతర్యా

మివై అందఱ బుద్ధిగుహయందుండి కార్యము లొనర్పజేయు
చున్నావు. అందఱ నాడించుచున్నావు. అన్ని అలంకారములు
నీవే చేయుచున్నావు. అన్ని ఆడంబరములు నీవే కావించు
చున్నావు. నామనస్సులోని విషయములన్నియు నీకుఁ దెలి
యును. అయినను నీ వడుగుచుండుటచే, నీ యాదేశమును
ఘాలించుటకై నామనోగత భావములను వ్యక్తమొనర్చు
చున్నాను. నామనోవాంఛితమును బ్రకటింతును. మీ సమ్మ
ఖమున నాయిష్టవస్తువును యాచించెదను. కృపతో దానిని
దీన హీన సాధన విహీనుడ నగు నాకుఁ బ్రేమపూర్వకముగఁ
బ్రసాదించుఁడు.”

భగవంతుఁ డిట్లనెను:- “బ్రహ్మ! నీవడిగిన దెట్టి
దైన నిచ్చెదను. నాకడ నదేయవస్తువేదియును లేదు.”

అంత బ్రహ్మ వినయముతో నిట్లనెను:- “నాథా!
స్వామీ! సర్వసమర్థుడగు దాతవగు నీ ద్వారమునకు వచ్చి
నేను విముఖుడనై తిరిగిపోను. నిన్నందఱు నరూపుడవందురు.
కావున నరూపుడవైనను నీయొక్క స్థూల సూక్ష్మ రూప
ముల రెంటిని నే నెఱుఁగునట్లు నాకుఁ బ్రసాదింపుము.”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “బ్రహ్మ! నేను విష్ణువును.
కేవలము జగద్రక్షణము చేయుటయే నా పని. ప్రజాసృష్టి
చేయుట నీ పని. సంహారముచేయుట శివుని పని.”

ఇది విని బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “లేదు ప్రభూ! ఇదం
తయు నీ క్రీడ. సాలీడు తనలోనుండి దారమును దీసి వలనల్లి,
ఘానిలో నిటునుండి అటు, అటునుండి యిటు నానందముతోఁ

దిడుగుచుండును. అట్లే యీ ప్రపంచమంతయు నీ క్రీడా
లయము. నీవు సృష్టిచేయునపుడు బ్రహ్మవగుదువు. పాలన
కాలమున విష్ణువగుచుండువు. ప్రళయకాలమున రుద్రుడ
వౌదువు. నీ వేవిధముగ నీయచింత్య మాయాశక్తి నాశ్ర
యించి ప్రాపంచిక కార్యములన్నిటి నొనర్చుచున్నావో, దానిని
నే నెఱుంగజాలకున్నాను. ఆ విషయము నాకు దెలుపుడు.
మాయాస్వరూపమును గూర్చి చెప్పుడు. ఈ ప్రపంచము
నకును ఆత్మకును సంబంధమేమియో తెల్పుడు.”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “బ్రహ్మదేవా! నీవు సృష్టి కార్య
ములలో నుండుము. చరాచరజీవులను వారివారి కర్మానుసార
ముగఁ బుట్టించి, అధికాధికముగఁ బ్రజావృద్ధిని గావింపుము.”

బ్రహ్మ చేతులు జోడించి యిట్ల నెను:- “స్వామీ!
మీరు నా కొసంగు నా దేశమును, ఉపదేశమును మిగుల సావ
ధానముగఁ బాలించెదను. దానిని బాలించుటలో నే నెన్నడును
బ్రహ్మాదాలస్యములకుఁ గుఱికాను. నాప్రార్థన మొక్కటియే—
చరాచరసృష్టి చేయుచున్నను నేను సృష్టికర్త ననుకొనకుండు
నట్లును, గర్వాతిశయము నా యంతఃకరణమునఁ జేరకుండు
నట్లును, గర్వము నన్నజ్ఞానములో ముంచి బాధింపకుండు
నట్లును, నే నేదిచేసినను నీ ప్రేరణచే జేయుచున్నట్లు భావిం
చుచు జేయునట్లును జేయవలయును.”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “బ్రహ్మ! నీవు తెలియనివాని
వలె మాటలాడుచున్నావు. నీకుఁగూడ గర్వాభిమానములు
కలుగునా? నీవును నావంటివాడవే, నాతో సమానుడవగు
నీశ్వరుడవే.”

బ్రహ్మ గద్గదకంఠముతో నిట్ల నెను:- “ఈశ్వరేశ్వరా! నే నింతవఱ కట్టివాడనుగాను; కాని మీరు స్నేహపూర్వకముగఁ బ్రేమతో నా చేయి పట్టుకొంటిరా, నా భుజమును బట్టుకొని మీ చరణసమీపమునకుఁ జేర్చుకొంటిరా, ప్రభూ! దీనిని సర్వదా నేను నిర్వహింపఁగలను. వివాహమందు వరుఁడొక్కసారి వధువుయొక్క పాణిని గ్రహించును. ఆ కారణమున జీవితాంతమువఱకు దాని భరణ పోషణ పాలనభారము వహించుచున్నాఁడు. అదేవిధముగఁ జేయి పట్టుకొనినందులకు మాట దక్కించుకొనవలసినది మీరే. నేను మీ యాజ్ఞ చే—మీ సేవయను భావముతో — సృష్టి కార్యమందు సంलग్నుఁడనై ఉద్భిజ, స్వేదజ, అండజ, జరాయుజాది చిన్న, పెద్ద, మధ్యమ, ఉచ్చ నీచ జీవ విభాగము చేయునప్పుడు నేను స్వతంత్రుఁడనను నభిమానము కలుగకుండునట్లు చేయవలయుననియే మరల మరల నేను ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఇది విని భగవానుఁడు నవ్వి యిట్ల నెను:- “పరమ ప్రేమాస్పదా! చతురాననా! నేను నీకు పరమదివ్యజ్ఞానమును జెప్పెదను. దానిని దెలిసికొనిన మానవుఁడు మోహజాలమునఁ బడఁడు.”

మిక్కిలి యుత్సాహముతో బ్రహ్మ యిట్ల నెను:—
“నాథా! ఆ నీ జ్ఞాన మెట్టిది?”

భగవంతుఁ డిట్ల నెను:- “నా జ్ఞానము జన్మకర్మ దివ్య త్వమును బ్రబోధించునట్లే యున్నది. ఆ జ్ఞానము విజ్ఞానసహితమైనది. అది రహస్యయుతమైన పరమగుహ్యతత్వము. అది

బ్రహ్మ గద్గదకంఠముతో నిట్లనెను:- “ఈశ్వరేశ్వరా! నే నింతవఱ కట్టివాడనుగాను; కాని మీరు స్నేహపూర్వకముగఁ బ్రేమతో నా చేయి పట్టుకొంటిరా, నా భుజమును బట్టుకొని మీ చరణసమీపమునకుఁ జేర్చుకొంటిరా, ప్రభూ! దీనిని సర్వదా నేను నిర్వహింపఁగలను. వివాహమందు వరుఁడొక్కసారి వధువుయొక్క పాణిని గ్రహించును. ఆ కారణమున జీవితాంతమువఱకు దాని భరణ పోషణ పాలనభారము వహించుచున్నాఁడు. అదేవిధముగఁ జేయి పట్టుకొనినందులకు మాట దక్కించుకొనవలసినది మీరే. నేను మీ యాజ్ఞ చే—మీ సేవయను భావముతో — సృష్టికార్యమందు సంलग్నుఁడనై ఉద్భిజ, స్వేదజ, అండజ, జరాయుజాది చిన్న, పెద్ద, మధ్యమ, ఉచ్చ నీచ జీవ విభాగము చేయునప్పుడు నేను స్వతంత్రుఁడనను నభిమానము కలుగకుండునట్లు చేయవలయుననియే మరల మరల నేను ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఇది విని భగవానుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “పరమ ప్రేమాస్పదా! చతురాననా! నేను నీకు పరమదివ్యజ్ఞానమును జెప్పెదను. దానిని దెలిసికొనిన మానవుఁడు మోహజాలమునఁ బడఁడు.”

మిక్కిలి యుత్సాహముతో బ్రహ్మ యిట్లనెను:—
“నాథా! ఆ నీ జ్ఞాన మెట్టిది?”

భగవంతుఁ డిట్లనెను:- “నా జ్ఞానము జన్మకర్మ దివ్య త్వమును బ్రబోధించునట్లే యున్నది. ఆ జ్ఞానము విజ్ఞానసహితమైనది. అది రహస్యయుతమైన పరమగుహ్యతత్వము. అది

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “భక్తవత్సలా! నేను కృతార్థుఁడనైతిని. నీకృపకుఁ బాత్రుఁడనైతిని. ఇప్పుడునాకు దీనినిఁ జెప్పుఁడు. ఈ జగత్తేమిటి? త్రికాలములందు సమాన సత్తాతోనుండు పరమతత్వమేది?”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “బ్రహ్మ! ఈ భౌతిక సృష్టి కాకపూర్వమే నేనున్నాను. ఆసమయమున సత్, అసత్, స్థూల, సూక్ష్మ, వీనికి కారణభూతమగు ప్రకృతియునులేదు. ఈ దృశ్యమానజగత్తుగూడ నాస్వరూపమే. సృష్ట్యనంతరము నను నేనే యుందును.”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “ప్రభూ! ఇదంతయు నానాత్వముగ గోచరించుచున్నది. సృష్టియందనేక పదార్థములు, అనేక రూపములు, అనేక వర్ణములు, అనేక నామములు కనబడుచున్నవి. సృష్ట్యంతమున నివియన్నియు నెచ్చటికి పోవును?”

భగవానుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “నీకు నానాత్వముగఁ గనబడునదంతయు నాకీడ. దీపావళినాఁడు చక్కెరతోఁ జేయఁబడిన చాల ఏనుఁగులు, గుఱ్ఱములు, ఒంటెలు, గుఱ్ఱపుపిల్లలు, గొల్లవాడు, సిపాయి, పరాసువాడు, స్త్రీ, పెండ్లికూతురు, బాలుఁడు, బాలిక మొదలగు నాటవస్తువులు వచ్చును. పిల్లలు ఇదిగో నాగుఱ్ఱము, ఇది నాగుఱ్ఱపుపిల్ల, ఆపిల్లకు ఒంటెపిల్లనుతీసికొనిరా, ఆబొమ్మను ఏనుఁగుపై నెక్కించుము — అని యిట్లు బొమ్మలతోఁ చాలసేపు ఆడుకొనుచుందురు. ఆట వస్తువులన్నియు విడిచివేయఁబడిన తర్వాత నేనుఁగులునులేవు, గుఱ్ఱములునులేవు. అన్నియుఁ

జక్కెరలో విలీనములైనవి. గుఱ్ఱమును బండరాతిపై నుద్దిరి. అప్పుడది తననామ రూపములను విడిచిపెట్టి చక్కెరలోఁ గలిసిపోయెను. సిపాయి చేతులు కాళ్లు విడిచి పిసికి పిండి చేసిరి. సిపాయి అంతర్ధానమై ఒకతులము చక్కెరమాత్రము మిగిలెను. నిమిషములో నాటలైనవి. అక్కడిప్పుడు గజమును లేదు, గుఱ్ఱమును లేదు. కేవలము కొంచెము చక్కెర మిగిలినది. ఇదేవిధముగఁ బ్రళయాంతమున నన్నియును నాశనము కాఁగా మిగులునది నేనే.”

బ్రహ్మ యిట్లనెను:- “స్వామీ! మీ రూపము విషయమునుగూర్చి చెప్పితిరి. మీ మాయా స్వరూపమును గూర్చి చెప్పుడు.”

ఇది వినఁగానే భగవానుఁడు కిలకిలనవ్వుచు నిట్లనెను:- “బ్రహ్మ! ఇది చాల మోసకత్తై. దీనివలలోఁబడి జ్ఞానులు, భక్తులు, యోగులు, కర్మిష్ఠులు, జపానుష్ఠానపరులు, తపో నిష్ఠులు, సన్న్యాసులు, అందఱును మోసపోవుదురు. నా మాయను దెలిసికొనిన సంతయుఁ దెలిసికొనినట్లే. నా మాయను దెలిసికొననిది నా పరిచయము గలుగదు. ఈ నా విచిత్రగృహిణియే అందఱును మోసగించుచున్నది.”

బ్రహ్మ విస్మితుఁడై యిట్లనెను:- “ప్రభూ! దాని స్వరూపమునుగూర్చి చెప్పుము.”

భగవానుఁడు కొంచెము ఆగిఆగి యిట్లనెను:- “స్వరూపమా, స్వరూపము నేమని చెప్పుదును? స్వరూప ముండిన గదా చెప్పుటకు. లేదు. ఇదియును జెప్ప వీలుపడనిది. ఏల

ననఁగా లేనిది ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నది. కన్నులక్రింద
 వ్రేలితో నదిమినచో ఇద్దరు సూర్యులు, ఇద్దరు చంద్రులు
 కనఁబడుదురు. వృద్ధావస్థలోఁ గొందఱకు రెండవచంద్రుఁడు
 ఆ భాసముగఁ గనఁబడుచుండును. అదేవిధముగ నొకానొక
 సత్తాచే అసత్తైకూడ సత్తుగా గోచరించుచున్నది. సత్తు కనఁ
 బడనిది. సూర్యప్రకాశము చొరఁబడని అంతర్లహము
 సర్వదా అంధకారముగనే యుండును. అచ్చటికి దీపమును
 గొనిపోయిన నంధకారము కనఁబడదు. అంధకార మచ్చటి
 నుండి పోలేదు, కాని దీపమున్న కారణమున కనఁబడుటలేదు.
 దీపము నచ్చటనుండి తొలిగించినచో మరల యథాప్రకార
 ముగ నంధకారము వ్యాపించును. రాహువు నక్షత్రమండ
 లమునుండి యెచ్చటికిని వెళ్లుటలేదు. నక్షత్రమండలములోనే
 కలదు; కాని కనఁబడదు. అదేవిధముగ నాత్మ నిత్య మున్న
 ప్పటికిని కనఁబడదు. ఇదంతయు మాయాకార్యమే. నా
 మాయచేతనే యీ మాయక విద్వాంసు లనేకార్థముల నొన
 ర్చిరి. అవన్నియు సరియే. ఏలననఁగా నామాయలో నన్నియు
 సంభవములే. మాయలో నసంభవ మను వస్తువే లేదు.
 మిగిలినవన్నియు దానిలో సమావేశమగును.”

బ్రహ్మ చాలగ విచారించి యిట్లనెను:- “ప్రభూ!
 నాకు సరిగా మనస్సునకుఁ బట్టలేదు. ఏమో అయోమయముగ
 నున్నది. ఒక్కొక్కసారి మీ రిదియంతయు నా రూపమే
 యుండురు. తర్వాత మరల నీ ప్రపంచమునకు వేఱుగా నున్నా
 ననుచుంటిరి. అదెట్లు? నాకు స్పష్టముగఁ జెప్పుఁడు.”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “బ్రహ్మ! ఇది మోటుమాట. పృథివి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము అను నీపంచ భూతములు తమ కారణరూపమున సమస్త భౌతిక పదార్థము లందు వ్యాపించుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ఈ భూతము లకు వేరుగ నున్న పదార్థమేమియును లేదు. అయ్యును బంచభూతములు వీటి అన్నిటికిని వేరుగ నున్నవి. శరీర నాశము కాఁగానే మహాభూతములు నాశము కావు. మానవ శరీరము పార్థివమే. ఈ శరీరమందు పంచభూతములు గాక వేరొక స్థూల పదార్థ మేమున్నది? నేఁడీ శరీరము మృతి జెందెనా సమస్త భూతములు తమ కారణములలో విలీనము లగును. శరీరములు నశించుటచే మహాభూతములందు వృద్ధి యేర్పడదు. అనంత శరీరములలో వ్యాపించుటచే వానిలోఁ దరుగేమియుఁ గనుపింపదు. నదులు వర కాలములో నెంత వేగముతోవచ్చి సముద్రములోఁ బడినను సముద్రము పెరుగదు కదా! జ్యేష్ఠాషాఢములలో నత్యంతాల్ప జలము పారుచున్నప్పటికిని దానిలోఁ దరుగు కనఁబడదు. ఇదే విధముగ సమస్త ప్రాణులలో నాత్మస్వరూపముగ సర్వాంత ర్యామి భావనచే నుండినప్పటికిని వాస్తవముగ నేనన్నిటికిని వేరుగనే యున్నాను. భగవంతుఁడే యీ విశ్వమంతటను సర్వత్ర సర్వదా వ్యాపించి యున్నాఁడని వేదము అన్వయ వ్యతిరేకములచేతను, అనేక హేతువులచేతను సిద్ధాంతము చేయుచున్నది.”

బ్రహ్మ యిట్లడిగెను:- “ఈ యన్వయ వ్యతిరేక మేమి ? ”

భగవానుఁ డిట్ల నెను:- “అన్వయము కలుపుటకును నేక మొనర్చుటకును, వ్యతిరేకము వేఱుచేయుటకును బనికి వచ్చును. చాలమంది నల్లనివారు, గౌరవర్ణమువారు, పచ్చనివారు, చిన్నవారు, పెద్దవారు, లావువారు, సన్ననివారు ఉందురు. వీరందఱకును రెండుచేతులు, రెండుకాళ్లున్న పురుషులతో నన్వయము కలదు. అనఁగా నేకపురుష సంజ్ఞకు సంబంధించియుండును. జరాయను తిత్తిలోఁ బుట్టువాటి నన్నిటిని జరాయుజము లందురు. పక్షులనేకములు కలవు. పేర్లెన్నిచెప్పఁగలను? ఇవన్నియు అండములనుండి పుట్టుటచే నండజములని పిలువబడును. వృక్షము లసంఖ్యాకములు. ఇవన్నియు నుద్భిజములలో జేర్పఁబడినవి. చెమట వలనఁ బుట్టినవి స్వేదజములలో నన్వయింపఁబడినవి. ఈ నాలుగు రకములను నొకే జీవకోటిలోఁ జేర్పఁబడినవి. జీవశక్తి కలవన్నియు శీవులు. వీటినన్నిటిని జీవులతో నన్వయింపఁబడినవి. ఇదేవిధముగ శ్రుతి అన్ని పదార్థములను జెప్పి, చివరకు ఈ కనఁబడునదంతయు బ్రహ్మమనెను. దీనిలోఁ గనఁబడు నానాత్వము నిజముగ లేదు.”

బ్రహ్మ యిట్ల నెను:- “అవును, ఇది నిజమే. దేనిలో సత్తాకలదో, చైతన్యత కలదో, ఆనందానుభూతి కలదో యదియే బ్రహ్మ. ఈజీవులన్నిటిలో న్యూనాధిక్యతలు కనఁబడుచున్నవి. కావున నన్నియుఁ దారతమ్యముచే సచ్చిదానందస్వరూపమై యున్నది. ఇక నిష్పాడు వ్యతిరేకమును గూర్చి చెప్పఁడు.”

భగవానుఁ డిట్లనెను:- “అసలు వస్తువును కప్పిపుచ్చుటకు వ్యతిరేకమందురు. సారమునుగ్రహించి, తుక్కును బొరవేయుట. దీనికొక దృష్టాంతమును వినుము. మధురాపురమున నొక బ్రాహ్మణుఁడు నివసించుచుండెను. ఆతనికి చక్కని రూపగుణవతియు, సుశీలయు, లజ్జావతియు, శీలవతియును పేరుగల కూతురుండెను. శీలవతి పేరుకుఁదగిన గుణములు కలది. బాలికలకు ప్రధానగుణము శీలము. శీలమున్నచోట కన్ని గుణములు వచ్చిచేరును. శీల సంకోచములను బరిత్యాగము కావించిన వారి దగ్గఱనుండి మెల్లమెల్లగా సమస్తగుణములు జారిపోవుచుండును. ఆ స్థానమును బూర్తి కావించుటకు దుర్గుణములు వచ్చి చేరును.

తండ్రి తన ప్రియపుత్రియగు శీలవతివివాహము ప్రక్కగ్రామమున నున్న సుశీలుఁడును, విద్వాంసుఁడు నగు నొక బ్రాహ్మణకుమారుని కిచ్చి చేసెను. ఆ గ్రామములో నింకఁ గొందఱ పిల్లల వివాహముకూడ జరిగెను. అది శ్రావణమాసము. వరులందఱును సుందరములగు చొక్కాలను, పాగలను, రంగురంగుల ధోవతులను గట్టుకొని తమ అత్తవారింట అల్లెము దినుటకు వెళ్లిరి. కొందఱు గుఱ్ఱముల నెక్కి వెళ్లుచుండిరి. వెనుకనే బాజాభజంత్రీలు వెళ్లుచుండిరి. కొందఱు పల్లకీలమీఁదఁ గూర్చుండియు, కొందఱు రథములమీఁదఁ గూర్చుండియు, నానందసాగరమున నోలలాడుచు వెళ్లుచుండిరి. శ్రావణమాసములోఁ దండ్రులు తమ పుత్రికలను అత్తవారింటినుండి పుట్టినింటికి బిలిచి తెచ్చుకొందురు. శీలవతియుఁ దన పుట్టినింట నేయుండెను. ఆ మెభర్తయుఁ

జక్కని వస్త్రములను గట్టుకొని నలుగురు స్నేహితులతో నత్తవారింటికి అల్లెముతినుటకు వచ్చెను. ఆనలుగురు ఆత్తవారిండ్లును నచ్చటనే. అందఱొకే యీడువారు. అందఱు నత్తవారింటికి వచ్చుటచే నలంకారములు చేసికొనియుండిరి. అందఱును వస్త్రభూషణములచే దమకుఁ దామే అలంకరించుకొనిరి. విశ్రాంతిఘట్టమునకు వచ్చి, వారు యమునలో నాచ మింపఁబోయిరి. దైవికముగ శీల ఆ సమయమున తన చెలికత్తెలతో యమునలో స్నానముచేయ వచ్చెను. దూరమున నుండియే యామె తన భర్తను గాంచెను. ఆమె సిగ్గుచే శరీరమును ముడుచుకొని, యొక చెలికత్తెచాటున నక్కెను. ఈమె భర్త పీరిలో నొకరై యుందురని అందఱును గ్రహించిరి. చెలికత్తెలు మిక్కిలి ఉల్లాసముగ నిట్లనిరి:- ‘శీలా! వారెవరో చెప్పవే?’ శీల మెదలకుండెను. కులవతియు, శీలవతియు నగు కన్య తన భర్తను జేయిచాచి చూపించుచు బహిరంగముగ నెట్లు చెప్పఁగలదు? అది ద్వాపరయుగము. అది కలియుగమే యైయుండినచో, నామె వెంటనే గయ్యాళివలె దల యెత్తుకొని, పన్నులిగిలించుచు నందఱసమక్షమున వానిదగ్గఱకుఁజేరి నాతని పేరుపెట్టి ‘రమేశా! నీ వెప్పుడు వచ్చితివి? నెల్లదము పద’ అని చేయిపట్టుకొని కొనిపోయెడిదే. ఇది యనార్య సంస్కృతి. ద్వాపరయుగములో నిట్టి నిర్లజ్జవ్యవహారమును ననార్యులుకూడ చేసెనువారు కారు.

ఇట్లు మాళిమాటికి ఆమెనడిగి యిబ్బందిపెట్టినకొలఁది ఆమె యింకను సిగ్గుపడుచుండెను. ఆ వివాహిత బాలికలలో నొకతె మిక్కిలి తెలివికలది కలదు. ఆమె అత్తవారింటికి

పోయివచ్చెను. అత్తవారింట నడువవలసిన నడక ఆమెకు తెలియును. ఆమె యా యెదుగురవైపు చూచి యిట్లనెను:-
 'మంచిది. శ్యామవర్ణముగనుండి, పసుపుపచ్చదుప్పటి కప్పు కొన్నవారా యేమి?' శీల సంకోచముచేఁ దల యూపెను. అంత మరల నామె యిట్లడిగెను:- 'ఆతని ప్రక్కన బక్క-పట చగ గౌరవర్ణము కలిగి, లేతయెఱ్ఱరంగు తలగుడ్డను జుట్టుకొని తెల్లని చొక్కా ధరించిన యాతఁడా?' శీల కాదని తల యూపెను. బాలికల యుత్సుకత అతిశయించెను.

ఆ చతురబాలిక యిట్లడిగెను:- 'నవ్వుచు మాటలాడుచు, పట్టు నీలినస్త్రమును ధరించి పచ్చని పాగ ధరించిన యాతఁడా?' ఇది విని శీల మరల తల నూపెను. అంత నామె మరల నిట్లనెను:- 'అట్టెన, గోధుమరంగుకలిగి, నెఱ్ఱపట్టుపూలు కుట్టఁబడిన చొక్కాను దొడుగుకొనియుండెనే, ఆతఁడా?' శీల మరల మెల్లగాఁ గాదని తలయూపెను. నేతినేతి (ఇదికాదు ఇదికాదు) అని నల్లరను గూర్చి చెప్పెను. ఇక నైదవవాఁ డీమె భర్తయని బాలికలు గ్రహించిరి. ఆమె యిట్లడిగెను:- 'మందహాసము చేయుచు, తెల్లనిచొక్కాను ధరించి, కొఱుడా నాడించుచున్నాఁడే ఆతఁడేనుకొనుచున్నాము. ఏమి పలుక వేమి?' శీల యిప్పు డేమియును బలుక లేదు. ఆమె లజ్జితయై మానము వహించెను.

అట్లే శ్రుతిభగవతి లజ్జతోఁ దన పరమపతియగుఁ బరమేశ్వరుని విషయములో 'నేతినేతి' యని చెప్పి - లజ్జితయై యూరకుండి సంకేతమునఁ జెప్పెను. దీనికే వ్యతిరేకమందురు. ఇదేవిధముగ నన్వయముచేఁ దెలిసికొనుము లేదా అన్నిటిని

ద్రోసిపుచ్చి మిగిలిన దదియేనని గ్రహించుము. ఏవిధముగఁ జూచినను మిగులునది ఆత్మతత్త్వ మొక్కటియే. ఆత్మతత్త్వ మెఱుగఁగోరువారు తెలిసికొనఁదగిన విషయమిదియే. దీనిని దెలిసికొనెనా అన్నిటిని దెలిసికొనినట్లే. దీని నెఱుగకున్న సర్వము నెఱుగనట్లే.

భగవానుఁడు బ్రహ్మతో నిట్లనెను:- బ్రహ్మ! ఇది నా యొక్క సారతత్త్వము. నీవు కల్ప కల్పాంతరములలోను దీనిని మఱవవలదు. దీనిని స్మరించుచు నీవెట్టి సృష్టి కావించినను, నెంతగాఁ బ్రపంచవిస్తారము కావించినను నీకు మోహము కలుగఁజాలదు. తెలిసినదా?”

బ్రహ్మ చేతులు జోడించుకొని వినయముగ నిట్లనెను :- “అవును! స్వామీ! నేను నీ మాహాత్మ్యమును, నీస్వరూపమును, మాయాస్వరూపమును దెలిసికొంటిని. నీవు అను గ్రహమువలననే లభింతువనియుఁ దెలిసికొంటిని.”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! ‘స్పష్టవక్తా న వంచకః’ స్పష్టముగ మాటలాడువాఁడు మోసకాఁడు కాఁజాలఁడు. నీవు గడబిడగఁ జెప్పితివి. బ్రహ్మ ఈశ్వరుఁడు. ఆయన బాగుగా గ్రహించి యుండవచ్చును. ఆతనికిఁ జెప్పవలసిన దేముండును? కాని యథార్థమునకు మేమేమియును గ్రహింప లేకపోయితిమి. మాయ, సత్తు, అసత్తు, అన్వయము, వ్యతిరేకము, ఉన్నాఁడు, లేడు ఇట్టి పారిభాషిక శబ్దములను జెప్పి మమ్ము నీవాశ్చర్యజనకులుగ నొనర్చితివి. మేమును నీవెట్లు పలికిన నట్లు తలయూపుచుంటిమి. మధ్యలో నేమైన

మాటలాడిన యెడల నీవు విఘ్నమొనర్చినట్లు భావించెద వేమోనని యూరకుంటిమి.”

ఇది వినఁగానే సూతుఁడు బిగ్గఱగ నవ్వి, మరల నవ్వుచు నిట్లనెను:- “మహాభాగులారా! మీకుఁ జెప్పఁదగిన దేమున్నది? మీరందఱు సర్వమును తెలిసికొనియేయున్నారు. ఎన్నాళ్లక్రిందటనో సర్వము తెలిసికొనియేయున్నారు. ఇదంతయు సాంసారికులకొఱకై యిట్లు వారికి ప్రతినిధులై పలుకుచున్నారు. ఈ విషయమును విస్తార మొనర్పఁగోరినచో ముని వరులారా! ఈ కథాప్రసంగమున నీ గూఢతత్వము నింత కంటె విస్తారముగ నొనర్ప వీలులేదు. మతభేదమునకు కారణమీ మాయమే. ‘యథా భాసో యథా తమః’ అను దానిపై ననేకులగు నాచార్యులు అనేకములగు సభిప్రాయములను బ్రకటించిరి. వాటినన్నిటిని జెప్పుచుఁ గూర్చుండిన నా కథాప్రవాహము ఆగిపోఁగలదు. కథాప్రసంగము బహుగంభీరము, జటిలమైనది. కావున దీని నింతటితో సరిపెచ్చుదము. ఈ మాయా విషయముననే అనేక వాదవివాదములు కలవు. కొందఱు ఇది భగవంతుని నిత్యశక్తియనియు, మఱి కొందఱు అఘటన ఘటనా పటీయసి యనియు జెప్పుదురు. కొందఱు దీనిని సత్తుకాదు, అసత్తుకాదు, సదసత్తుకాదని తప్పించుకొని పోవుదురు. ఈ విధముగ నీవిషయములోఁ జాల మతభేదములు కలవు. ఎవఁడును దీనిని దర్కముద్వారా యథార్థరూపమును నిర్ణయింపఁజాలనంతటి చిక్కువిషయము మాయానిర్ణయము. అందఱు సంధికారములోఁ దడవుకొనుచున్నారు. సమస్తమును దృఢించి మాయాపతిని శరణుజొచ్చితిమా అప్పుడు

దీని మర్మమును దెలిసినవారమే యగుదుము. ఆతనిముం దిది దాగియుండును. వాచాలక్రీడ ఉత్సవములలో బడబడ వాగు చుండును. అందఱ నేదియో అనుచుండును. తన భర్త స్నేహితుఁడు వచ్చెనా, ఆమె చాటుకుఁబోయి దాగుకొనును. తల్లికి తండ్రికి నేసంబంధమైన నుండుఁగాక, మన కామె తల్లియే యగును. ఆమెను దల్లిగనే మన మెఱుఁగుదుము. అట్లే భావించెదము. అట్లే ఆదరసత్కారములు కావించెదము. మునివరులారా! మీరు నన్నిప్పుడు మాయాజాలములోనే పడియుండనీయకుఁడు. కృష్ణకథను జరుగనీయుఁడు. ప్రసంగ మును జరుగనీయుఁడు.”

ఇది విని శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “మంచిది సూతా! ఈ చిక్కువిషయమును అవకాశము చిక్కినప్పుడు తెలియఁజెప్పు వలయును. బ్రహ్మ భగవానునివలనఁ దెలిసికొని తర్వాత నేమి చేయుచుండెను? సూతా! సీతారామచంద్రులు, రాధే శ్యామ గోపాలుఁడు నీకు మేలుచేయునుగాక! మాకు సమస్త వృత్తాంతమును వినిపించుము.”

అంత సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ఈ విధముగ శ్రీమన్నారాయణుఁడు లోకపితామహున కుపదేశ మొసంగి యంతర్ధానమయ్యెను. భగవంతుఁ డంతర్ధానముకాఁగా సర్వ భూతమయుఁడగు బ్రహ్మ భగవంతుఁడున్నదిక్కునకు నమస్కరించెను. గతకల్పముల ననుసరించి యాతఁడు సృష్టిరచనలోఁ బ్రవృత్తుఁడయ్యెను. గారడీవాఁడు నిమిషములో రూప్యముల బొత్తులుపెట్టినట్లును తన సంచినుండి చిత్రవిచిత్ర వస్తువులను

దీసినట్లును బ్రహ్మ గుంపులు గుంపులుగ జీవులను సృష్టించుచుండెను.

ఒకానొకప్పుడు బ్రహ్మ యొక అనుష్ఠానమును బ్రారంభించెను. ఆ అనుష్ఠానము సాంసారికవస్తుప్రాప్తికొఱకు కాదు. కేవలము ప్రజాకల్యాణము గలుగవలెనను శుభసంకల్పముతోడనే. ఆ సమయమున నెల్లప్పుడును దిరుగుచు, వీణ మీటుచు, హరిగుణగానము చేయుచు బ్రహ్మమానసపుత్రులందఱలో శ్రేష్ఠుఁడును, మహాభాగవతుఁడును, మహామునియు నగు నారదుఁడు బ్రహ్మకడకువచ్చి యాతని సేవించుచుండెను.

శౌనకాది మహామునులు సూతమహాముని నెట్లడిగిరో అదేవిధముగఁ బరీక్షింపఁగోరాజు శుకమహర్షి నిట్లడిగెను:-
“మునివరా! నారదుఁడు బ్రహ్మకుమారుఁడుగదా! ఆతఁడేమైనఁ దెలిసికొనఁగోరి సేవించుచున్నాఁడా లేక కర్తవ్యబుద్ధితో నిష్కామసేవ చేయుచున్నాఁడా?”

అంత శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! నీవు దేనిని నిష్కామ మనుకొనుచున్నావు? ఇంద్రియ సాంసారిక కామనతో గోగములకొఱకై చేయునది వాస్తవముగ సకామ కర్మ. గవత్తత్త్వము నెఱుఁగుటకుఁ గేవలము భగవత్ప్రసన్నత కొఱకు చేయు కర్మ నిష్కామకర్మ యనఁబడును. నారదుఁడు కూడ మాయాపతియగు శ్రీహరి మర్మము నెఱుఁగవలెనను కోరికతోఁ జక్కని శీలముతోడను, వినయముతోడను వచ్చి, ఇంద్రియ సంయమము కావించి, విషయములను దొలఁగించి, జ్ఞానియును, దనకుఁ దండ్రీయు నగు సరోజభవుని చరణ సన్నిధానమున శ్రద్ధాపూర్వకముగఁగూర్చుండి సేవించుచు, సాతవి-

సంతుష్టునిఁ గావించెను. తన తండ్రి తాను జేసిన సేవచే సంతుష్టుఁడగుటను గాంచి, యాతఁడు తండ్రిని బ్రశ్నింపఁగాఁ దామరసోద్భవుఁడు దశలక్షణములు గల శ్రీమద్భాగవతము నుపదేశించెను. వెనుక పరీక్షిత్తు శుకమహర్షి నడిగిన రమారమి నలుబదిప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తర మిందుఁగలదు. ఈ దశలక్షణములను శ్రద్ధాభక్తులతో విని గ్రహించినచో మానవుఁడు నిస్సందేహుఁడు కాగలఁడు. నారదుఁడు తన తండ్రి వలన వినినదంతయు మా తండ్రి శోకసాగరమున మునిగి యున్నప్పుడు పదేశించెను. అదియంతయు నా తండ్రివలన నేను వింటిని. ఇప్పుడు నీవుకూడ చాల దాదాపుగా దానికి సరిపోయిన ప్రశ్నలనే యడిగితివి. వాటి కన్నిటికిని బ్రత్యుత్తరము నే నీ దశలక్షణయుక్తమగు శ్రీమద్భాగవతముద్వారా చెప్పెదను. కావున నీవు జాగ్రత్తగా వినుము.”

సూతుఁడు మునులతో నిట్లనెను:- మునులారా! ఇట్లు సమాధి గురుదేవుఁడు దశలక్షణయుక్తమగు శ్రీమద్భాగవతము నారంభించెను.

ఉ ప య.

వేదగర్భ! సును సభీ శాస్త్రకో సార సునాడేఁ |
హూఁ వ్యాపక సర్వత్ర సర్వదా నహిఁ లభాడేఁ ||
జాహి జాని జగ రచో మోహ హోవే నహిఁ కబహూ |
దేకే సద్ ఉపదేశ భయే అంతర్హిత హరిహూ ||
వీణావాదక దేవఋషి, సునీ పితా తేఁ భాగవతి |
తిన ఉపదేశే మమ జనక, తోహిఁ సునాడేఁ సో నృపతి ||

అర్థము.

“వేదగర్భా! నేను సర్వశాస్త్రముల సారమును జెప్పెదను వినుము. నేను సర్వవ్యాపకుఁడను. సర్వత్ర సర్వదా నుండువాఁడనయ్యుఁ గనఁబడను. నన్నుఁ దెలిసికొని సృష్టి నొనర్చినచో వానికి మోహ మెన్నటికినిఁ గలుగదు.” అని హరి చెప్పి అంతర్హితుఁడయ్యెను.

బ్రహ్మకు శ్రీహరి చెప్పిన భాగవతమును బ్రహ్మ వలనఁ దన పుత్రుఁడగు వీణావాదకుఁడగు నారదుఁడు వినెను. ఆ నారదుఁడు నా తండ్రియగు వ్యాసమహర్షికిఁ జెప్పినాఁడు. నేను నా తండ్రివలన వినినదానిని నీకుఁ జెప్పుచున్నాను.

దశలక్షణ భాగవతము

౯౬

శ్లో॥ అత్ర సర్గో విసర్గశ్చ స్థానం పోషణ మూతయః,
మన్వంత రేశాసుకథా నిరోధో ముక్తిరాశ్రయః॥

దశమస్య విశుద్ధ్యర్థం నవానామిహ అక్షణమ్,
వర్ణయంతి మహాత్మానః శ్రుతేనాగ్ధేన చాంజసా॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౦ అ. ౧, ౨ శ్లో.

“వ. ....అమ్మహాపురాణంబు చతుశ్లోక రూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును, విసర్గంబును, స్థానం

బును, భోషణంబును, నూతులును, మన్వంతరంబులును,
నీశానుచరితంబులును, నిరోధంబును, ముక్తియు, నాశ్రయం
బును ననం బది తెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయ విశుద్ధ్యర్థంబు
దక్కిన తొమ్మిది లక్షణంబులుఁ జెప్పంబడె నవి యెట్టివనిన”

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

చ ప్ప య.

జా మేఁ సర్గ, విసర్గ, స్థాన, పోషణ, ఊతీ సబ ।
మన్వంతర, ఈశానుకథా, సును లక్షణ నృప అబ ।
హై నిరోధ పుని ముక్తి దశమ ఆశ్రయ బతలావే ।
దసమ తత్త్వ కీ సిద్ధ హేతు నాఁడొ కహలావే ।
శ్రుతి తేఁ అరు బహు అర్థ తేఁ, సాకచాత కోఈ కహే ।
జ్ఞాపై హరి కిరపా కరే, భక్తి అహైతుకి తే లహే ।

అ ర ము.

దీనిలో సర్గము, విసర్గము, స్థానము, పోషణము, ఊతీ,
మన్వంతరము, ఈశానుకథ, నిరోధము, ముక్తి, ఇంక
బదియవది ఆశ్రయము. దశమతత్త్వ సిద్ధికొఱకే మిగిలిన
తొమ్మిది చెప్పబడినవి.

శ్రుతుల కనేకార్థములు కలవు. వాటిని సాకల్యముగఁ
జెప్పగలవాడు లేదు. ఎవ్వనిపై హరి కృప గలదో, వానికే
అహైతుక భక్తి లభించును.

ఏదైన విషయమును నిరూపించుటకుఁ బూర్వము
విద్వాంసులు సంక్షేపముగ దానియొక్క భేదలక్షణములను

జెప్పి, తర్వాత వ్యాఖ్యానము చేయుదురు. పరీక్షీన్మహారాజు ఇదివఱలో రమారమి నలువది ప్రశ్నలడిగెను. శుకాచార్యుల వారు ఆప్రశ్నలను మఱచిపోలేదు. ఆప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుట కుపక్రమించుచుండెను. పరీక్షీన్మహారాజడిగిన ప్రశ్నల కన్నిటికిని బ్రత్యుత్తరము శ్రీమద్భాగవతము మూలముననే యీయఁగలఁడు. అందుకనియే మొట్టమొదట భాగవతోత్పత్తిని గుఱించియు, దాని మూలస్వరూపమును గుఱించియుఁ జెప్పెను. బీజము చిన్నదిగ నుండును. దానిలోనుండి అంకురము బయలుదేటి పల్లవిత పుష్పితమై వృక్షరూపమును జెంది ఫలించినప్పుడు దానికి బీజవిస్తారమనిపేరు. భగవంతుఁడు సృష్ట్యాదియందు లోకపితామహుఁడగు బ్రహ్మ కుపదేశించిన మూలభాగవతము యొక్క బీజ మైదుశ్లోకములలోనే కలదు. మూలమును జెప్పి, తర్వాత దాని పరంపరను జెప్పి, ఈ జ్ఞానము కేవలము పుక్కిటి పురాణము వినుటవలన సిద్ధించునదికాదు, పరంపరాగతమని వచించెను. సంప్రదాయపురస్సరమైనదనియు, దీనికి మూలపురుషుఁడు శ్రీమన్నారాయణుఁడనెను. ఈవిధముగ శాస్త్రముయొక్క విషయ, ప్రయోజన, సంబంధ, అధికారములను గూర్చి చెప్పి లక్షణమును జెప్పాచున్నాఁడు.

శుకమహర్షి పరీక్షీన్న రేంద్రునితో నిట్లనుచున్నాఁడు:-
 “రాజా! నీప్రశ్నలన్నియుఁ బురాణసమ్మతములు. వీటి అన్నిటికిని బురాణములలో నిరూపణము కలదు.”

మహారాజిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! పురాణమని దేని నందురు? పురాణలక్షణ మేమి? పురాణములన్నియు నెన్ని?”

శుకుఁ డిట్లనెను:- “పురాతనములగు నాఖ్యానములు కలిగి, వేదములోని సంక్షిప్త వచనములకు వ్యాఖ్యానము చేయఁబడిన వాటిని ఋరాణము లందురు. పురాణము లసంఖ్యములు; కాని యీసమయమునఁ బదునెనిమిది మహాపురాణములు, పదునెనిమిది ఉపపురాణములు, పదునెనిమిది బౌద్ధపురాణములు మాత్రము ప్రసిద్ధములుగనున్నవి. అన్నిటిని నాతండ్రియగు వ్యాసభగవత్పాదులు సంగ్రహించెను. దశలక్షణములు కలది పురాణమనియు, పంచలక్షణములు కలది ఉపపురాణమనియుఁ జెప్పఁబడును. ఆ దశలక్షణము లివి:- సర్గము, విసర్గము, స్థానము, పోషణము, ఊతి, మన్వంతరము, ఈశానుచరితము, నిరోధము, ముక్తి; ఇఁకఁ బదియవది యాశ్రయము. ఆయాశ్రయమే ప్రధానము. దాని సిద్ధికొఱకు మిగిలిన తొమ్మిది లక్షణములు చెప్పఁబడినవి. ఎట్లనఁగా- ౧. తోడుపాలు తీసికొని గోవు దగ్గఱకుఁ బోవుటయు, ౨. దూడను విడిచి కుడిపించుటయు, ౩. చన్నులను గడిగి దానిని తోడుపాలతో సంయోగము కావించుటయును, ౪. పాలను బిత్తుకుటయు, ౫. వానిని గాచుటయు, ౬. తోడువేసి పేరఁ బెట్టుటయు, ౭. పేరిన పెరుగును మథించుటకుఁ గవ్వము, కుదురు, త్రాడు చుట్టుటయు, ౮. పెరుగును గవ్వముతోఁ జిలుకుటయు, ౯. పైకి వచ్చిన నురుగుతోఁ గూడిన నవసేత కణముల నొక్కచోటకుఁ బ్రోవుచేయుటయు, ౧౦. ముద్దచేసి దానిని జేతితోఁ దీయుట. ఇచ్చట పాలుపిత్తుకుట మొదలు కొని, వెన్నముద్ద తీయవలకు చేయవలసిన పనియంతయు నవసరమే. కాని అన్నిటిలోఁ బ్రధానమైనది వెన్నముద్ద.

దానికొక యివి యన్నియుఁ జేయఁబడినవి. అట్లే ఆశ్రయ తత్త్వ సిద్ధికొక సర్గ విసర్గాది వర్ణనము. దీనినే శ్రుతిభగవతి ఒక్కొక్కచోట వాక్యములచేతను, నొక్కొక్కయెడఁ దాత్పర్యముచేతను, నొక్కొక్క స్థలమున సామోద్రూపమునను వర్ణింపఁబడినది. ”

పరీక్షిన్మహారా జిట్ల నెను:- “ప్రభూ! నాప్రశ్న పురాణసంబంధమైనదని మీరంటిరి. మీరు నా కేపురాణమును వినిపించెదరు? అన్నిపురాణములను వినుటకు వ్యవధి లేదు కదా? నాకేడు దినములలోనే మృత్యువు కలదు గదా? ఏడు దినములలోఁ బూర్తియగునదియును, నాప్రశ్నలన్నిటికిని సాంగోపాంగముగఁ బ్రత్యుత్తరము లభించునదియు నగు పురాణమును నాకు వినిపింపవలయును.”

అంత శుకదేవుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! నేను శ్రీమద్భాగవత పురాణమును వినిపించెదను. దానిలో నీవడిగిన సమస్తప్రశ్నలకు సమాధానము లభింపఁ గలదు. అది పురాణములన్నిటికిని దిలకాయమాన మైనది. దీనికి మించిన పురాణము లేదు. పురాణమునకుఁ జెప్పఁబడిన దశలక్షణములు దీనిలోఁ జెప్పఁబడినవి.”

అంత మహారాజిట్ల నెను:- “స్వామి! మీరు చెప్పిన పురాణమున కుండవలసిన దశలక్షణములనుగూర్చి క్రమముగ సంక్షేపవ్యాఖ్యానమును వినఁగోరుచున్నాను. ముందుగా ‘సర్గ’ నుని దేని నందురో చెప్పము.”

శుకభగవత్వాదు లిట్లనెను:- “నృపవర్యా! బ్రహ్మ యొక్క అచింత్యశక్తి మూలప్రకృతి. కాలకర్మాధీనమున

దానియందుఁ గలుగు సంక్షోభ ముత్పన్నమగును. అప్పుడు దానిలోఁ గొంచెముగఁ గ్రియ జరుగును. సత్త్వరజస్తమోగుణములు సమానముగ నుండిన దానిని బ్రకృతియందురు. ఆసమయమునఁ బ్రకృతి యేమియును జేయఁజాలదు. రెండు పాదముల నొక్కసారి యెత్తివేసిన నడువఁగలమా? ఒక పాదము ముందుకును, ఒక పాదము వెనుకకును ఇట్లు విషమతగ వేసిననే గమనము సాధ్యమగును. భార్యాభర్తలు, ఒక పే వయస్సు, ఒకేరంగు, ఒకే రూపము ఇట్లొకే రకముగనుండిన వారికి సంతతి కలుగదు. ఇద్దరిలో నొకరు పెద్ద, ఒకరు చిన్న, ఏదో విధముగ విషమత యుండుటచేతనే వంశాభివృద్ధి కలుగఁ గలదు. సామ్యావస్థ నిశ్చేష్టమగుననియే భావము. విషమత లోనే కదలిక, వృద్ధిక్షయములు, తగాదాలు, కొట్లాటలు మొదలగునవి సంభవించు చుండును. మూలప్రకృతి వలన పృథివి, జలము, తేజస్సు, వాయువు, ఆకాశ మను నీ పంచ భూతములును, శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులను పంచ తన్మాత్రలును, వాక్పాణి, పాద, పాయు (లింగము), ఉపస్థ (గుదము) లను పంచకర్మేంద్రియములును, శ్రోత్ర (చెవులు), త్వక్ (చర్మము), చక్షు (కన్నులు), జిహ్వా (నాలుక), ఆఘ్రాణము (ముక్కు) లను పంచజ్ఞానేంద్రియములును, ఒక మనస్సును, మహదహంకారములు రెండును, మూఁడు తత్త్వములు నెప్పు డుద్భవించునో అప్పుడు దానిని సర్గమందురు.”

అంత మహారా జిట్లడిగెను:- “అయితే స్వామీ! విసర్గ మనఁగా నేమి? ఇక నిప్పుడు విసర్గ లక్షణములఁ గూర్చి చెప్పుడు.”

అంత శుకమహాముని యిట్లనెను:- “విశేషరూపమగు సర్గమునకే విసర్గమందురు. విరాట్పురుష సంబంధమున ననే కాకృతలవారిని, చిత్రవిచిత్ర కర్మలొనర్చు వారిని, నానా జాతులకుఁ జెందిన అసంఖ్యాక జీవుల నుత్పత్తి చేయుటకే విసర్గ మనిపేరు. ”

“స్థాన పరిభాష యేమి”టని పరీక్షిన్మహారాజడిగెను.

అంత శుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! వస్తువులు పుట్టినను వాటిని కొన్ని హద్దులలో నుంచకున్నచో నవి వృథాయై పోగలవు. కావున నుత్పన్నమైన వస్తువులను హద్దులలో నుంచుటకును, వాటిని హద్దును దప్పనీయకుండుటకును ‘స్థాన’మని పేరు. ఒకానొక యంత్ర మున్నదనుకొనుఁడు. దానికి తాళము త్రిప్పిన నడుచుచుండును; కాని దానిని హద్దులో నదుపులో నుంచకుండిన నది పోవుచునే యుండును. అది యెచ్చటికిఁ బోవునో, యేయనర్థము నొనర్చునో యెవ్వరికిని దెలియదు. దాని నదుపులో నుంచువాఁ డుండనంతవఱకు ఇష్టప్రాప్తి కలుగదు. కావున సృజింపఁబడిన పదార్థములను హద్దులలో నుంచుటచేతనే భగవంతుని ఉత్కర్ష ప్రకటమగును. అదియే స్థానము. ”

“పోషణ మనఁగా నేమి?” యని మహారాజడిగెను.

శ్రీశుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! పోషణ మనఁగా వేరు కాదు. పోషణ మనఁగా భగవదనుగ్రహమే. భగవ దను గ్రహము లేనిది సాధనారంభములు గాదు, సాధనసిద్ధియుఁ

బ్రాహ్మింపదు. కావున సృష్టికార్యము పోషణచేతనే వృద్ధి పొందుచున్నది. చెట్టును నాటి దానికేమియుఁ బాలన పోషణములు లేకున్నచో నది యెండిపోవును. అప్పుడది ఫలముల నీయఁజాలదు.”

అంతఁ బరీక్షిస్తూహరాజిట్లనెను:- “మన్వంతరమనఁగా నేమి? మన్వంతరములో భగవంతుఁ డేమిచేయును?”

ఇది విని శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! ఎనిమిది జాములు కల రాత్రింబవళ్లకు దినమని పేరు. ముప్పదిదినము లొక మాసము. పండ్రెండునెల లొక వర్షము. మన సంవత్సరము దేవతలకొక దినము. ఇట్టిదినములు మూడువంద లఱు వదియైన దేవతల కొక దివ్యసంవత్సరము. ఇట్టివి వేయి దివ్య వర్షములు కలియుగము. రెండువేలైన ద్వాపరయుగము. మూడువేలైనఁ బ్రేతాయుగము. నాలుగువేలైన గృత యుగము. వీనిలో గ్రమముగ రెండువందలు, నాలుగువందలు, ఆఱువందలు, ఎనిమిదివందలు సంవత్సరములు సంధి సంధ్యాంశ లుగ నుండును. ఈ విధముగ పండ్రెండువేల దివ్యవర్షము లొక మహాయుగమనఁబడును. ఇట్టి మహాయుగములు వేయి గడచిన నది బ్రహ్మ కొక దినము. బ్రహ్మాదినములోఁ బదు నలుగురు మనువులు మారుదురు. ఒక్కొక్కమనువు డెబ్బది యొక్క మహాయుగములకంటెఁ గొంచె మధికముగనే యుండును. దానిని మన్వంతరమందురు. దీనియందు భగవంతుఁ డాఱురూపములు ధరించి యా మన్వంతరమును రక్షించును. మనువు, మనుపుత్రులు, ఇంద్రుఁడు, సప్తర్షులు, దేవగణము, మన్వంతరములోని విశేషావతారములు — ఇవన్నియు

భగవంతుని కళావతారములుగనో, అంశావతారములుగనో యుండును.”

మరలఁ బరీక్షిస్తాహారా జిట్ల నెను:- “ప్రభూ! మన్వంతరార్థమును దెలిసికొంటిని. ఇప్పుడు ‘ఊతి’ లక్షణమును గూర్చి చెప్పుడు.”

శుకుఁ డిట్ల నెను:- “రాజా! నానాజీవులు నానా యోనులలో నేల జన్మించుచున్నవి? భగవంతుఁడా యోనులలో వాటిని బడవేసినాడని నీవనవచ్చును. అంతయు భగవత్ప్రేరణచేతనే జరుగుచున్న దనుట యథార్థమే. ఆతఁడొకనిని వేదజ్ఞుఁడగు బ్రాహ్మణునిగను, వేతొకని శ్వపచునిగ నొనర్చును. ఒకదాని నేనుఁగుగను, వేతొకదానిని సూకరముగ నొనర్చును. దీని కేదియో ఆధారముండవలయును; లేకున్నచో భగవంతునికి వైషమ్యదోషము కలుగును; కాని ఆతనికట్లు లేదు. ఆతనికి సమస్తజీవులందును సామ్యదృష్టియే కలదు. సమస్తజీవులు కర్మవాసనల కధీనులై నానా యోనులందు జన్మించుచుందురు. అదివఱకు సృష్టి లేదు కదా, సృష్ట్యాదియందు జీవులకుఁ గర్మవాసన లేచ్ఛటనుండి వచ్చినవని మీరడుగవచ్చును. సృష్టిలేనిది కర్మలుండవు. కర్మలే లేనిది వాసనలుండఁజాలవు. దీనికిఁ బ్రత్యుత్తర మేమి యనఁగా సృష్టికి ఆది లేనేలేదు. ఈసృష్టికి పూర్వము సృష్టాలు కలవు. అప్పటి కర్మలు జీవులను జట్టుకొనియే యున్నవి. ఓషధ బీజములు చెట్టుక్రింద నేలపై వ్రాలును. అవి సశించినవని మనమనుకొందుము. కాని వర్షము కఱియఁగానే అవి మొలకలెత్తి ఫలపుష్ప సమన్వితము లగును. అదే విధముగఁ

బ్రహ్మయకాలమునఁ గారణరూపమున వాసనాబీజము లుండును. సృష్టిసమయము రాఁగానే జీవులు శరీరమును ధరించి తమ తమ వాసనానుసారముగ స్వతః కర్మలందుఁ బ్రవృత్తు లగుచుందురు. 'అసంఖ్యాకములగు జీవులు కలరు కదా! వీరిలోఁ గొంచెము గడబిడ జరుగదా? ఒకరి కర్మ లింకొకరికి కలియవా' యని నీవడుగవచ్చును. రాజా! ఆప్రభుని వ్యవస్థ తప్పనిది. వేయి గోవులను నిలుచుండఁబెట్టుము. అసంఖ్యాకములగు దూడల నొక్కసారిగ వదలిపెట్టుము. దూడలు తమ తల్లుల నవి గుర్తించి వాటివద్దనే అవి పాలుత్రాగును, ఎవరి కే కర్మలు కలవో వాని నవి పట్టుకొనును, ఈ కర్మ వాసనకే 'ఊతి' యని పేరు."

మహారా జిట్లనెను:- "స్వామీ! జీవులు కర్మవాసనా బద్ధులై సమస్తకార్యము లొనర్చుచున్నారనుట సత్యమే. ఇంక మీరిప్పుడు 'ఈశానుకథా' మర్మమును గూర్చి చెప్పుడు."

పరీక్షితుని ప్రశ్నను విని శ్రీశుక్లఁ జిట్లనెను:- "రాజా! ఈశ్వరుని కథయు, నాతని కనుయాయులగు భక్తులయొక్కయుఁ బార్షదుల యొక్కయు కథకు 'ఈశానుకథ' అందును. భగవంతుఁడు నానాయోనులందు కర్తాధీనుఁడుకాక, స్వేచ్ఛగా ననతరించును. వేనిని వీనుటచేతనే భవబంధములు పటాపంచలగునో, అట్టి వివిధములగు నలౌకిక దివ్యలీలల నొనర్చును. భగవదవతారములలోనివియు, నాతనికి ప్రేయమును, చిత్తాకర్షకములగు కథలకే ఈశానుకథలని పేరు. ఆతని పార్షదులయొక్కయు, భక్తులయొక్కయు సులలిత కథలుకూడ

భగవత్కథలతో సమానముగనే యుండును. వానితో నచ్చటచ్చట భగవత్కృపా వర్ణనయుండును. ఆభక్తులయొక్క కథలుకూడ యితర నానావిధములగు నుపాఖ్యానములు, ఇతిహాసములచే వృద్ధిని జెందును. భగవంతునియొక్కయు, భక్తులయొక్క సంసర్గముచే గుటిల ఆభక్తులుకూడ వర్ణనీయులు, స్మరణీయు లగుదురు. పరమభాగవతుడగు పవన కుమారుడు జగజ్జననియగు జానకి నన్వేషింపఁ బోయెను. వెదుకుచు వెదుకుచు నాతఁడు క్రూరకర్ముడగు రాక్షసేశ్వరుడు నగు రావణాసురుని యంతఃపురమునఁ బ్రవేశించెను. రాత్రి సమయము. రావణుడు వేలకొలది వనితలతోఁ నిద్రించుచుండెను. అచ్చట వివిధములగు సారాయములు, వివిధ జంతువుల మాంసము ఉంచఁబడి యుండెను. ఆదికవియగు వాల్మీకి మహర్షి ఆ మాంస సారాయములనుగూర్చి యెంతో విశదముగ వర్ణించెను. ఏసారాయమును స్పర్శించినఁ బాపమొదవునో, పొరపాటునఁ దెలియక దేనిని బ్రాహ్మణుడు త్రావిన వానివిప్రత్వము నశించునో అట్టి నిషిద్ధవస్తు వర్ణనము కూడ పరమభాగవతుడగు హనుమంతుని సంసర్గముచేఁ బుణ్యప్రదమైనది. అసంఖ్యాకులగు భక్తులు సుందరాకాండమును నిత్యపారాయణముసేయు సమయమున యాయమేధ్యవస్తువులనుగూర్చి ధర్మమును భావముతో శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బారాయణ మొనర్చుచుందురు. ఈవిధముగ భగవంతునియొక్కయు భక్తుల సంబంధమునఁ బెఱిగిన సమస్త కథలయొక్క సమావేశ మీ ఈశానుకథకు అంతర్గతమై యున్నది.”

అంత మహారాజుట్లడిగెను:- “స్వామీ! నిరోధలక్షణ మేమి?”

శుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! భగవంతుఁడు తన శక్తుల నన్నిటి నుపసంహరించి, తనలో లీనము చేసికొన్నప్పుడు ఆతఁడు యోగనిద్రను గ్రహించును. దానికి నిరోధమని పేరు. వ్యాపారి తాను పేర్చిన తన అమ్మకపు సామానంతను బ్రోవు చేసి దుకాణములోఁబెట్టి వాటిని బంధించి తాళము వేసినట్లు, ఈ మహాదుకాణదారుఁడగు నారాయణుఁడుకూడ జీవుల నందఱును దనలోనికిలాగుకొని, బంధించి మెదలకుండుఁడని చెప్పును. దీనిని బ్రశయమనుఁడు, సంహారమనుఁడు, ఏదైన ననవచ్చును. అటువదలిన నేమి? మూఁడిరువదులనిన నేమి? రెండు నొకటే.”

రాజు మరల నిట్లడిగెను:- “స్వామీ! ముక్తిలక్షణ మును గూర్చియు శలవిండు.”

శుకమహర్షి నవ్వుచు నిట్లనెను:- “రాజా! ముక్తిలక్షణ మేమనియా? నీ బందిఖానాలో బంధింపఁబడిన యపరాధి వదలఁబడినాఁడనుకొనుఁడు. వాఁడు ముక్తుడైనాఁడు. జీవులు అజ్ఞానముచేతనే బంధింపఁబడిరి. మమతయే బంధనము. మోహమే జీవుని బంధించినది. మోహము పోగానే ముక్తి లభించును. అజ్ఞానజన్యమగు ననాత్మభావమును వీడి, ఆత్మ స్వరూపమందు నిలుచుటయే ముక్తి.”

రాజుట్ల నెను:- “ముక్తి కలిగినప్పుడు ఆశ్రయ మేమున్నది?”

శుకుఁడు వెంటనే యిట్లనెను:- ఆశ్రయము లేకున్న నెవఁడైన నుండుటెట్లు? ముక్తికూడ ఒకానొకని ఆశ్రయించి

నది. లోకమంతయు నాశ్రయమునే వెదుకుచుండును. లోకములో నివసింపవలెననిన నే యాశ్రయమున నుండవలెను? లోకమంతయుఁ బరస్పరాశ్రయముచే నాధారపడియున్నది. మానవుఁడు తనకంటె గొప్పవాని యాశ్రయము నాశించును. సేవకుఁడు స్వామి నాశ్రయించుట కుత్సహించును. పండితుఁడు రాజాశ్రయమున నుండఁ బ్రయత్నించును. స్త్రీ తన పతియే తన కాశ్రయ మనుకొనును. సమస్త చరాచరప్రపంచము ఎవనివలనఁ బుట్టుచున్నదో, పెరుగుచున్నదో, లయమగుచున్నదో, అట్టి పరబ్రహ్మయే యీ విశ్వమున కంతటికి నాశ్రయభూతుఁడు. అతనినే శాస్త్రములు పరమాత్మ యని వర్ణించుచున్నవి.

ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మికముల నెవఁ డెఱుఁగుచున్నాఁడో అట్టి ఆత్మను సమస్తమునకు ఆశ్రయమని తెలియవలెను.”

అంత రాజిట్లనెను:- “స్వామీ! ఈ ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక ఆధ్యాత్మికములన నేమి?”

శుక దేవుఁడిట్లనెను:- “రాజా! నేనీ పుష్పమును జూచుచున్నాను. పుష్పము అధిభూతపదార్థము. చూచునది దేనిచేత? కన్నులచేత. కన్నులకుఁ జూచు శక్తి యెచ్చటనుండి వచ్చినది? చక్షువులకు అధిష్ఠాన దేవతయగు సూర్యునినుండి. కన్నులు సూర్యుఁడు లేక చూడఁజాలవు. కన్ను లాతఁడే. చీకటిలో సూర్యప్రకాశముండదు కావున నవి చూడఁజాలవు. కావున సూర్యుఁ డధిదేవత. చాలమంది కన్నులు చూచుట కందముగనుండును. సూర్యుఁడుకూడ డిండును. కాని చూడఁ

జాలవు. సూర్యునకును జక్షుగోళములకును బ్రకాశ విభాగమును గావించు చక్షుత్వము వానిలో లేవు. ఆ చక్షురాది ఇంద్రియములకు సాక్షియగు జీవుడే అధ్యాత్మపురుషుడు.

అధ్యాత్మికపురుషుడగు జీవుడును, ఇంద్రియాధిష్ఠాత్మ దేవుడగు సూర్యాదిదేవతలును, ఈ సమస్తమును ఆధిభౌతిక దృశ్యపదార్థములు. వీనిలో నొక్కటి లేకున్నను మనము మఱియొక వస్తువును దెలిసికొనఁజాలము. నేను పూలను జూచునది కన్నులు, జీవాత్మునిద్వారా. పూలు లేకున్న యెడల నేత్రాధిదేవతయు, జీవుడుండినను జూడఁజాలము. పూలు ఉండియు, గన్నులుండియు, జీవుడు లేకున్న నేమి చూడఁగలము? ఈ మూడింటికి పరస్పర మన్యోన్య సంబంధము కలదు. ఈ మూడింటికి సాక్షి యెవఁడో, ఈ మూటి నెవఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో ఆతఁడే ఆత్మ. ఆతనినే పరమాత్మ యందుము. ఆతఁడే అన్నిటికిని అనన్యాశ్రయుడు. ఆతఁడున్నటికి నాశ్రయుడైనప్పటికిని ఆతఁడు దేనికి నాశ్రయుడు కాఁడు. ఆతఁడు విభుడు. సర్వాంతర్యామి. పరిపూర్ణుడు. నిత్యుడు. శుద్ధుడు. కార్యకారణ రహితుడు. సమస్త శాస్త్రములకు లక్ష్యమతఁడే. పైనఁజెప్పిన సర్గ, విసర్గ స్థానాదులగు తొమ్మిదియు నీ దశమమగు ఆశ్రయసిద్ధి కొఱకే. ఆ దశమమగు నాశ్రయము ఈ భాగవతములో దశమస్కంధములో వర్ణింపఁబడిన శ్రీకృష్ణుడే. మిగిలిన స్కంధములన్నియు నీ దశమముయొక్క పుష్టికొఱకే. ఇవి దానికి భూమిక; ఉపక్రమము.”

శుకుఁ డిట్ల నెను:- “రాజా! నేను శ్రీమద్భాగవతాది సమస్తపురాణములకు గల దశలక్షణములను నీకు సంతృప్తి ముగ వర్ణించితిని. ఇంక నీవేమి అడుగఁదలఁచితివి?”

ఇది విని పరీక్షీన్మహారాజిట్ల నెను:- “బ్రహ్మణ్యమూర్తి! నేను దశలక్షణములను గ్రహించితిని. మీరు దీనికి విస్తారము కావించెదరుకదా! విరాట్పురుషుఁ డీ బ్రహ్మాండమును భేదించు కొని యెట్లుద్భవించెనో ఇంకఁ జెప్పవలెను.”

ఇది విని శ్రీ శుకమహర్షి కొంచెముసేపు శాంతముగ మెదలకుండి, రాజున కేవిధముగ నీ గహనవిషయమును నుపాఖ్యానరూపమున సరళాతిసరళముగ వివరింపఁగలనా యని యాలోచించుచుండెను.

సూతుఁడు శౌనకాదిమునులతో నిట్ల నెను:- “మును లారా! నాగురుదేవుఁ డెట్టి ఆలంకారికభాషలో నీ గహన విషయమును జెప్పెనో అట్లే నేనుగూడ నీ సమ్ముఖమున జెప్పెదను. నీవు నీనిని ధైర్యమువహించి శ్రవణము చేయుము.”

చ ప్ప య.

ఆశ్రయ సబకే వహీ అఖిలపతి అలఖ అగోచర ।

రచనా కూఁ విధి బనే, భరన కూఁ హోఁ విశ్వంభర॥

సృష్టి సమేతే సభీ తభీ హరి శివ కహలాంవే ।

యోఁ వే వ్యాపక బ్రహ్మ వివిధ విధి రూప బనావే॥

భౌతిక దైవిక ఆత్మిక, తీనోఁ కూఁ నియమన కరే ।

బాలకవత్ క్రీడా కరే, రచ్చెఁ తాహి పోసే హరే॥

అర్థము.

అర్థము.

అఖిలపతియు, నిలఖిలఁడును, అగోచరుఁడును.

ఆశ్రయము. ఈతఁడు సృష్టించుటకై బ్రహ్మయే
పోషణకు విష్ణువుగను, సృష్టి నుపసంహరించునపుఁ డా
శివుఁడని పిలువఁబడును. ఆ వ్యాపకబ్రహ్మయే నినిధిరూపము
లను ధరించును.

భౌతిక, దైవిక, ఆత్మికములను మూఁడింటిని నియ
మించుచు బాలుఁ డెట్లు తానే బొమ్మరిండ్లను రచించి,
పోషించి చివరకు చెటిపిపోవునో అట్లే అతఁడు క్రీడించును.

విరాట్ బ్రహ్మాండవర్ణనము

౯౭

శ్లో॥ పురుషోఽండం వినిర్భద్య యదాఽసౌ స వినిర్గతః ।

ఆత్మనోఽయన మన్విచ్ఛన్న పోఽప్రాక్షీచ్ఛుచిః కుచీః ॥

తాస్యబాత్సీత్ స్వసృష్టాసు సహస్రపరివత్సరాన్ ।

తేన నారాయణో నామ యదాపః పురుషోద్భవాః ॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౦ ఆ. ౧౦, ౧౧ శ్లో.

వ. “అమ్మహాత్ముండు లీలార్థంబై జగత్సర్జనంబుసేయు
తలంపున బ్రహ్మాండంబు నిర్భేదించి తనకు ముఖస్థానంబు
నపేక్షించి మొదల శుద్ధంబులగు జలంబుల సృజియించె.
స్వతః పరిశుద్ధుండు గావున స్వసృష్టంబై యేకాక్షరాకారం

బైన జలరాశియందు శయనంబు సేయుటంజేసి 'శ్లో॥ ఆపో
నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపోవై నరసూనవః । తాయద స్యాయనం
పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత' యను ప్రమాణము
చొప్పున నారాయణ శబ్ద వాచ్యుండు "

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

శ ప్ప య.

కర్వో స్మష్టి సంకల్ప రచ్యో జల బసే ఉదర మహాః ।
ఇంద్రియ, మన, తనుశక్తి రచీ పుని ప్రాణ ఉదిత తహాః ॥
భూఖి ప్యాస జబ లగీ కర్ణ గోలక సబ నికసే ।
అంతఃకరణ ప్రకాశ అహం, మన, చిత ధీ వికసే ॥

కర్తా భోక్తా హరి నహీః, సదా రహైః నిర లేప హైః ।
ధర్మే రూప తోడో నివిధ, ఉదాసీన రచి కేః రహైః ॥

అ ర్థ ము.

స్మష్టి సంకల్ప మొనర్చి జలమును రచించి దానిలో
నుండి, ఉదరమునుండి ఇంద్రియములు, మనస్సు, తనుశక్తిని
రచించెను. అందుండి ప్రాణపంచక ముద్భవించెను. ఆకలి
దప్పులు కలుగఁగానే కర్ణగోళకములన్నియు వెలువడెను.
అంతఃకరణ ప్రకాశమున మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారము
లుద్భవించెను.

హరి కర్తయును గాఁడు, భోక్తయును గాఁడు. ఆతఁడు
సదా నిర్లేపుఁడుగా నున్నాఁడు. ఆతఁడే వివిధరూపములను
ధరించి, సమస్తమును సృష్టించి ఉదాసీనుఁడుగా నుండును.

పిండములో నేమి కలదో బ్రహ్మాండములో నదియే కలదని శాస్త్రసిద్ధాంతము. ఒక చిన్న చిత్రములోఁ జేతులు, కాళ్లు, కన్నులు, చెవులు, ముక్కు ఇవన్నియు నుండును. దానిని యంత్ర సహాయమునఁ జిత్రకారుఁడు తనకౌశలముచేఁ బెద్దదిగాఁ జేసినప్పుడు దానిలో రెండు కన్నులకు బదులుగాఁ బదిచెవులుండవు. ఒక్క ముక్కుకు ఐదుముక్కు లేర్పడవు. ఆసూక్ష్మ చిహ్నములే పెద్దవిగ గోచరించును. అదేవిధముగ నీదేహరూపమగు పిండములో నే వస్తువులు కలవో బ్రహ్మాండములో నవియే కలవు. భేదమేమియనఁగా దేహమతి సూక్ష్మమైన వ్యష్టిరూపము, బ్రహ్మాండము సమష్టిరూపము. పిండములో సృష్టి స్థితి లయములెట్లు ప్రతిక్షణముండునో అదే విధముగ బ్రహ్మాండములోఁగూడ నుండును. కావున ముందుగాఁ దన సంగతి తెలిసికొనవలెను.

కొందఱు జ్ఞానముకొఱకు అటునిటుఁ దిరుగుచుందురు. దేవతలారా! బయట జ్ఞాన మెచ్చటనున్నది? అది మీలోననే కలదు. దానిని దెలిసికొనుఁడు. చాలమంది ఊరకపుస్తకములు చదువుటకు వ్యగ్రులై యుందురు. పాఠకులారా! మీరీ నిర్జీవ పుస్తకముల వెంటఁబడనేల? ఈ పిండబ్రహ్మాండములే గొప్ప గ్రంథములు. దీనిలో జ్ఞానమంతయు నిమిడియున్నది. దీని పుటలన్నియుఁ దెలువఁబడియున్నవి. వీనిని మీ రేల పఠింపరు? కళ్ళద్దములు (సులోచనములు) లేకయే వీటిని జదువవచ్చును. అజ్ఞానరూపమగు కళ్ళద్దములను దీసివేయుఁడు. జ్ఞానభాండారమును వీడి. మహాసాగరమునువీడి, తుద్రములగు గుంటల నేల నెదకుకొనవలయును? కొందఱు “మాకు జ్వరము

వచ్చిన దందుకు ” జ్వర మెచ్చటనుండి వచ్చినదయ్యా ! అయోధ్యా, కాశీ, కాంచీనుండి పరుగెత్తుకొని నీ శరీరములోఁ బ్రవేశించినదా ? గొప్పగొప్పచికిత్సకులకుఁ జూపించుచుందురు. వా రణువీక్షణ యంత్రముద్వారా దానిలోని జంతువులను వీక్షింతురు. ఎంతటి అజ్ఞానము ! ఎంతటి భ్రమ ! అజ్ఞానులగు నో సోదరులారా ! జ్వరమును మీరే సృజించుకొంటిరి. అది యెక్కడినుండియు రాలేదు. ఇక్కడనే పుట్టినది. దానికి జనకుడవు నీవే. పుట్టించియుఁ బుత్రుని గనుఁగొనలేకున్నావు. మూర్ఖులకు మితిలేదు.

‘మాకు సృష్టి రహస్యమును జెప్పఁ’డని అందఱు నడుగుచుందురు. ఏమి చెప్పుదును బూడిద ? రోజున కింత మంది పిల్లలు పుట్టుచున్నారు ? బహుశః మీరుకూడ కని యుండవచ్చును. ఒకవేళ కనకున్నను జూచియుండవచ్చును. పెండ్లి కాకున్నను, పెండ్లికి పోయియుండవచ్చును. బుద్ధిమంతుఁ డిగితియున గ్రహింపవచ్చును. చిందరసందరయై చంచలమైన చిత్తవృత్తిని సూక్ష్మముగ నొనర్చి యీ రహస్యమును దెలిసికొనుము. దర్శనశాస్త్రము దర్శించియే కనుఁగొనుమను చున్నది. ఈ విధముగ బ్రహ్మచమును దర్శింపుము. ఈ విధ ముగ బుద్ధితో విచారింపుము. కాని యీ సాంసారిక విషయా సక్తులగువారి బుద్ధి, యీ యనిత్య, క్షణిక, సాంసారిక భోగ్య వాసనలతోఁ దగులొని, యశుద్ధమై, యెదుటనున్న పదార్థ ములనే చూడఁజాలకున్నది. నిరంతరము సమీపమున నున్న వాటినే గుర్తింపఁజాలకున్నది. అది యీ మాంసాస్థి వసార క్త మల మూత్ర విష్టాదులతో నిండిన మాంసపిండమును

గూర్చియే యోచించుచున్నాడు. నిర్జీవమగు మెఱుంగుమట్టిని, లేక కాగితపుముక్కలందు నిమగ్నులై యుందురు. ఈ తుద్ర సౌందర్యమే సర్వస్వమనుకొని దాని ప్రాప్తికొఱకే వ్యగ్రులై యుందురు.

మానవుఁడు కొంచెము సుస్థిరచిత్తముతో నాలోచించు నెడల, మనమెంత మోహములోఁ బడినదియుఁ దెలియఁ గలదు. స్త్రీ పురుషుని బాహ్యసౌందర్యమును స్మరించి వ్యాకులపడు నెడలను, పురుషుఁడు స్త్రీ సమస్తసుఖముల కాట పట్టని గ్రహించి దాని రూప లావణ్యముల కాసక్తిని జెంది యంధుఁడై యున్నప్పుడును వాని వాస్తవిక రూపమును దెలిసి కొను నెడలఁ గన్నులు తెఱిపిడిపడును. ఏ దేహమందు రమించి సుఖపడఁదలఁచుచున్నావో, దానిమీఁది వస్త్రము లూడ్చి, పై చర్మమును దీసి నిలువఁబెట్టినచో బ్రదికియుండఁగానే కాకులు, గ్రద్దలు ముక్కులఁ బొడిచి తినును. ఇట్టిదానికొఱకై యీ నిష్ఠూర కవు లెన్నియపమానములు, ఎన్ని విశేషణము లను జెప్పి వర్ణించుచుందురు!

సృష్టిజిజ్ఞాసులారా! మీలోఁ గల సృష్టిదృశ్యమును జూడుఁడు. పిండజ్ఞానముచే బ్రహ్మాండజ్ఞానమును బొందుము. అప్పుడే నీవు యథార్థమగు తత్త్వవేత్తవు కాఁగలవు. ప్రకృతి నుండి మహత్తత్త్వము, మహత్తత్త్వమునుండి అహంకారము, అహంకారమునుండి సాత్త్విక, రాజస, తామసము లను మూఁడుభేదములు, వానినుండి ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, పృథివి మొదలగునవి పుట్టుటనుగూర్చి ఊరక వల్లించిన నేమియు ప్రయోజనములేదు. అది వాణీవిలాసము

మాత్రమే కాగలదు. సృష్టిరహస్యమును దెలిసికొనుటయే పరమార్థ పథమునకు మొదటి మెట్టు. సృష్టిరచనా రహస్యమును దెలిసికొంటిరా ఎప్పటికైనా సృష్టికర్తయొక్క పరిచయము కూడ లభింపగలదు. ఏలననగా బురుషునియొక్క యథార్థపరిచయ మాతని కళయే. కళయందే కళాకారుని హృదయ మంతగూఢతమై యుండును. ఈ సృష్టి యంతయు సర్వేశ్వరుని సర్వోత్కృష్టమగు క్రీడాకళయే. దీని నెఱిగియే పరీక్షిస్తూహారాజు శ్రీ శుకు నిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! విరాట్ పురుషుడీ విచిత్ర బ్రహ్మాండ వస్తురచన మేవిధముగ నొనర్చెనో, ఆ విషయమును నాకుఁ జెప్పఁడు.”

అంత శ్రీ శుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! ఇది చాల రహస్యమయమగు విషయము. అయినను నేనీ కథాప్రసంగమందు దాని నత్యంత సంతోషముగ రూపకముగఁ జెప్పెదను. బ్రహ్మాండరచనా విషయములోఁ జెప్పినదియే పిండములోఁ గూడ కలదని తెలిసికొనవలెను. ఏలననగా సమష్టిపురుషుని పిండమునే బ్రహ్మాండమని చెప్పఁబడుచున్నది. వ్యష్టిపిండము పిండమనుపేరఁ బ్రసిద్ధమైనది.

వినుము. ఆ పురాణపురుషుఁడు నిద్రించెను. నిద్రపోవుట యేమిటి? స్వస్థుడై కూర్చుండెను. ఇచ్చారహితుఁడయ్యెను. అనగా సంకల్పము చేయలేదు. చేయలేదనుటయు సరికాదు. కాని పని జరుగుట కట్లనవలయును. భగవంతుఁడు తనలోఁ దానే రమించెను. అంత నాతనికి తా నొక్కఁ డనేకముగఁ గావలెనను బుద్ధి పుట్టెను. ఎందుకు పుట్టినది? ఇప్పుడు నీ పీఠగడవిడలోఁ బడవలదు. ప్రతి మాటకు ‘ఎందు’కని అడుగ

వలదు. 'ఎందుకు' అనుదానికి అంతముండవలయును. లేకున్న బండి ముందుకు సాగదు. ఇంతవఱకు ఆతని వీర్య (పరాక్రమ) మంతయు నొక గోళాకారమగు నండములో నేకత్రితమై పేరు కొనినది. సంకల్పముచే గామ ముద్భవించినది. కామము సంకల్పముయొక్క పుత్రుఁడు. సంకల్పములేక కామము కలుగనే కలుగదు. ఆ ప్రభువు శుద్ధసంకల్పుఁడు, సత్యకాముఁడు. కావున నాతని వీర్యము శుద్ధ సంకల్పముచే ద్రవీభూతమయ్యెను. కావున శుద్ధతీర్థరూపమగు జలము సృష్టియయ్యెను. ఆతని సంకల్పముచే నుత్పన్నమైన కామమే ఆతని వీర్యమందు జీవనశక్తి సంచార మొనర్చెను. అందువలన జలములకు ఇంకొక పేరు నారములు. నారముల సహాయముననే కడుపులో నున్న బిడ్డకు ఆహారము లభించును. తాను సృజించిన నీరము లందే తాను బ్రవేశించి సహస్రవత్సరములవఱకు నివసించెను. ఇచ్చట సహస్రవత్సరము లనునది పెక్కులనుట కుపలక్షణము మాత్రమే. అనఁగా జాలదినము లందు నివసించెను. ప్రవేశింపఁగానే ఆ ద్రవము ద్రవ్యమయ్యెను. ద్రవ్యము కాఁగానే దానిలోఁ గ్రియాసంచారము కలిగెను. ఇట్లు చాలకాలము గడచినప్పటికిని దానికి లెక్క యింతనిలేదు. ఆతఁడు దానిలోఁ బ్రవేశింపఁగానే నేటికొక దినమైనది, నెలయైనది, రెండు నెలలైనవని యిట్లు లెక్కకూడ ప్రారంభమయ్యెను. అంత నది తగ్గుట, హెచ్చుటయు, నెచ్చటనుండి యేమి బయలుదేలునదియు, నేయంగము మొదట పుట్టవలసినదియు స్వభావము చేతనే ద్రవ్యము తోడనే కలుగును. ఏలననఁగా నది చైతన్యమగుటచే జీవనశక్తియు నుండవలయును. కావున ద్రవ్య,

కర్మ, కాల, స్వభావ, జీవస్థితి ఇవన్నియు నాతని సత్తా వలననే. ఈతని సత్తా లేక వీనికి అస్తిత్వమే లేదు.

మొదట నాతఁడొక్కఁడే ఒక్కఁడనేకము కావలెనను కోరిక ఆతనికి కలిగెను. పురుషుఁ డొంటిరిగాఁ దాను సృష్టి చేయవలెనని మనస్సులో నెంతగా ననుకొన్నను, బ్రత్యక్ష క్రియయందు మాయ నాశ్రయింపక నొక్కఁడనే కము కాలేడు. అందువలన నాతఁడు మాయనాశ్రయించెను.

“ ఈ భూతినీమాయ తనంతట తా నెచ్చటనుండి యూడిపడిన ”దని మీరడుగవచ్చును. దీని కేమి ప్రత్యుత్తర మీయవలయునో నాకుఁ దోచుటలేదు. అది ఆదగ్గటలోనే, యెచ్చటనో దాగియున్నదనియు, సంయోగవశమున సమావేశము కలిగినదని మాత్రము భావించుము. ఆ పురాణ పురుషుఁ డీ స్త్రీరూపమును జెందినదానిని దనకార్యమునకు సహకారిణిగా నొనర్చుకొనెను. ఆతఁడు సుసర్ణ సదృశమును ప్రభాకరమగు తన వీర్యమును స్థూల, సూక్ష్మ, అతిసూక్ష్మముగను, ద్రవ్య, దేవతా, జీవులుగను, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మికములుగ నిట్లు మూఁడు భాగములుగ నొనర్చెను. అనఁగా నావీర్యముచే భౌతిక దేహము, ఇంద్రియ గోళకాదు లయ్యెను. ఆతఁడే వానిలో వాని కధిష్ఠాత్మదేవత లయ్యెను. అతని వీర్యము చేతనే జీవనసంచారము చేయు జీవుఁడయ్యెను. ఎట్లయ్యెనో అదికూడ వినుము. ఈశరీరములో జీవనమునకు ముఖ్యశక్తి యేది? సూత్రాత్మ. అనఁగా ప్రధాన ప్రాణము. ప్రాణము లుండుటచేతనే ప్రాణులు జీవితులై యున్నారని చెప్పఁబడును. కావున శరీరమునకుఁ బ్రాణములే

ముఖ్యములు. ప్రాణములు లేకున్న నే యింద్రియమును దన
కార్యమును దానొనర్పలేదు. నిష్పాణిశరీరములోని యిం
ద్రియములన్నియు శిథిలములై పోవును. ఆప్రాణమెట్లు పుట్టినది?
విరాట్పురుషుడు ప్రయత్నింపఁగా నాతని దేహాంతర్వర్తియగు
నాకాశమునుండి యింద్రియములకు బలము నొసంగు శక్తి
యుత్పన్నమయ్యెను. దానిని వీర్యసారమగు ఓజస్సందుదు.
ఆ శక్తి మనస్సులోఁ బ్రవేశించినప్పుడు ఆ బలమునకు 'సహ'
యను పేరు కలుగును. 'సహ' వలననే సాహసము కలుగును.
ఆశక్తియే శరీరమందు సంచారముచేసి కార్యమొనర్చు
నప్పుడు దానికి శారీరక బలమని పేరు. ఈవిధముగ మూఁడు
రకముల బలములు కలవు. ఆకాశమునకెట్లు రూపములేదో
బలమునకుఁగూడ అట్లే రూపములేదు. ఆ ఓజస్సు సాహస,
పరాక్రమముల ద్వారా ప్రకటము కాఁగలదు. సేనచుంతయు
సేనాపతి యధీనమైనట్లును, రాణిఈగకు మిగిలిన తేనెటీగ
లన్నియు నధీనమైనట్లును, రాజునకు సేవకు లధీనమైనట్లును,
సమస్తేంద్రియములును, మనస్సు మొదలగున వన్నియు
ముఖ్యమగుఁ బ్రాణమున కధీనములు. రాజు పోయిన నవియుఁ
బోవును. రాజుండిన నవియు నుండును.

వీర్యము గట్టిపడఁగాఁ గఠినమగు బుద్బుదములో
ముఖ్యప్రాణశక్తి సంచారముచేయఁగా దానిలోఁ దనంతెటఁ
దాను బ్రవేశించిన విరాట్పురుషమునకుఁ బ్రాణముల కారణ
మున నాకలిదప్పులు కలిగెను; ఏలననఁగాఁ బ్రాణసంచారము
లేక ఆకలిదప్పులు కలుగవు. ఆవశ్యకతయే ఆవిష్కారము
నకు జనని యనుట నిజము. కావున నా శరీరమం దొక

చిద్రము కలిగెను. అన్నిటికంటె నదియే ముందుగ నుత్పన్నమయ్యెను. ముఖ్యమగుటచే దానికి ముఖమను సామము కలిగెను. ఆ ముఖములోఁ గొండనాలుక పుట్టెను. రసనేంద్రియముల కది యునికిపట్టెయ్యెను. ఇంక సృష్టివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. రసనేంద్రియమునకు ఉనికిపట్టేర్పడఁగ నే రసనేంద్రియము వచ్చెను. వట్టి యింటిలో వట్టిచేతి నూపుటచే నెన్నిదినములు సాగును? దాని కుపయోగించు సామానుకూడ కావలెను. కావున రసనోపభోగమునకుఁ బులుపు, తీపి, కారము మొదలగు నానారకములగు రుచులు గల పదార్థముల సృష్టియయ్యెను. ఆ నారములద్వారా విరాట్టు వాని నుపభోగించుచుండెను. ఏలననఁగా నేపదార్థమైన నీరులేక పుట్టదు. హత్యకు ముఖ్యజడ మీ ముఖమే. దీనిలోఁ గూర్చుండిన దయ్య మీ రసనేంద్రియమే. రసన రసముల నాస్వాదింపకున్నచో నేక్రియయు నుండదు. మానవుఁడు నిశ్చేష్టుఁడైయుండును. రెండుపిడికెళ్ల అన్నము కడుపులోఁ బడకపోయెనా అన్నియు నుత్పాతములే. ఇప్పటికి నోరేర్పడినది. ఆహార పానీయములు కొనుచుండెను. ఇప్పుడు వస్తువుల నడుగుకోర్కెయు నావిరాట్స్వరూపమునకుఁ గలిగెను. సత్యసంకల్పుఁడగు నా భూమాపురుషుని ముఖమందు అగ్ని దేవుని సహాయముచే వాగింద్రియ ముద్భవించెను. వీటి అన్నిటికిని మూఁడు విషయములుండును. ఒకటి అధిష్ఠాతృదేవతయు, రెండవది ఇంద్రియమును, మూడవది విషయము. తాలువునకు ఆకాశము దేవత. ఇంద్రియము రసనము. తినుట, త్రాగుట దాని విషయము. ఇదేవిధముగ నోటి లోనగ్ని దేవత కలదు. ఇంద్రి

యము వాక్కు. మాటలాడుట, పలుకుట ఆ యింద్రియము నకు విషయము.

ఇన్నాళ్ల నుండి విరాట్టు జలములోనే మునిగియుండెను. ప్రాణసంచారము లేనంతవఱ కేమియును లేదు. ప్రాణసంచారమై, తినుట, త్రాగుట మొదలిడఁగానే, ప్రాణసంచారము తీవ్రముగ జరుగుచుండఁగానే ఆతనికి శ్వాసింప నిచ్చ కలిగెను. ఇచ్చ కలుగఁగానే జలదారి తూము గొట్టము వలె ముక్కు ఏర్పడి దానిలో రెండు చిద్రములుకూడ యేర్పడెను. చిద్రము లేర్పడఁగానే ఆతనికి ఇచ్చ వృద్ధి చెందెను. లాభమువలన లోభముపెఱుఁగును. ఆతఁ డిట్లాలోచించెను:- ' ఏదైన సుగంధ పదార్థము వాసనచూచుటకు దొఱకిన బాగుండును. ' ఇట్లనుకొనఁగానే ధూళేంద్రియ మచ్చటికివచ్చి చేరెను. దీనికి రెండు వాకిండ్ల యిల్లు లభించెను. వాయుదేవుఁ డీయింద్రియమున కధిపతి యయ్యెను. ఇద్దరును గలిసి ఆఘ్రాణ విషయసుఖము ననుభవించుచుండెను.

ఇప్పుడు తినుట, మాటలాడుట, వాసన చూచుట మొదలిడఁగానే, యెక్కడనుండి సుగంధము వచ్చుచున్నదో చూత మనుకొనెను. చూడ నిచ్చ కలుగఁగానే యావిరాట్టు నకుఁ గమలముల వంటినై, లోపలఁ దెల్లరంగుమీఁద నెఱ్ఱని రక్తరేఖలు కలిగి మధ్య నల్లని కంటిపాపలు కలిగిన రెండు నేత్రములు, చిద్రములు ఏర్పడెను. అన్నియింద్రియములు ఆవాస మేర్పఱచుకొనఁగాఁ జక్షురింద్రియము మాత్ర మేల యూరకుండును? అది యెదురుగాఁ గనఁబడుచున్న సూర్యునితోఁ బరిణయమాడి, ఆతనిని తనపై నధికారిగా గ్రహించి

పతి పత్ను లిద్దఱును గలిసి, నానావిధములగు దృశ్యవిషయములను గాంచి యానందపడుచుండిరి. నేత్రగోళముల కధిష్ఠాత్మ దేవుఁడు సూర్యుఁడు; చక్షురింద్రియము; దానికి విషయము రూపము.

భగవంతుని శరీరములో సదావేదము అంతర్భూతమై యుండును. ఇప్పుడు నిర్గుణుఁడగువాఁడు సగుణుఁడై నాఁడనియు, నరూపుఁడు రూపవంతుఁడై నాఁడనియు నెప్పుడు వేదములు గ్రహించెనో, అప్పుడవి ఆతనికి వాక్కులయ్యెను. ఏలననఁగా నవి భగవంతున కభిన్నములు. అవి యానందమున నిండి గానముచేయ నారంభించెను. విరాట్పురుషుఁడు తన పెద్దకన్నులను దెఱచి వేదములేవియో పెదవులు కదుపుచుఁ బలుకుచున్నవి. అవి యేమి పలుకుచున్నవో వినవలె ననుకొనెను. అయితే వినుటకుఁ జెవులు లేవు. వినవలెనను నిచ్చకలుగఁగానే గన్నేరు పూలవలెఁ జెవు లిటునటు బయలుదేఱెను. వానికి రెండు చిద్రము లేర్పడెను. దిశలు మేముంటిమి గదా యని వెంటనే వాటిలోఁ బ్రవేశించెను. ఇంతలోనే శ్రోత్రేంద్రియ మచ్చటికి వచ్చెను. 'మేము బయట నుండలేము. మేమందఱము బ్రహ్మచారిణులము. బయటకు పో' మ్మని దిశలనెను. శ్రోత్రేంద్రియ మిట్లనెను:- "ఈ స్థానము నాకొఱ కేర్పడగా నీవు వచ్చి ఆక్రమించితివి. నేనే దీనికి యజమానిని."

దిశ లిట్లనెను:- "నీవు యజమానివా? మేము పదుగురము. నీవొక్కదానవు. రమ్ము, పోరాడుదము. మేము మొదటనే భుక్తపఱచు కొంటిమి. కావున మొదటి అధి

కారము మాది. నీ స్థానమగు నెడల. రమ్మ, మమ్మల నేమి చేయఁగలవో?”

అంత శ్రోత్రేంద్రియము ఆ పదింటిని జయింపఁజాలనని గ్రహించి చేతులు జోడించి యిట్లనెను:- “అక్కలారా! ఇప్పుడు నేనెక్కడికి వెళ్లఁగలను? నన్ను నాయంటిలో నుండ నిండు. మీరుకూడ యిక్కడనే యుండవచ్చును.”

దిశ లిట్లనెను:- “మాకు నీవుండిన నేమి బాధయును లేదు, కాని మేము బ్రహ్మచారిణులము. నీవు యజమాను రాలవై యేదైన దేవతను పెండ్లాడెదవు. కావున గృహస్థుల సంగమము మాకు మంచిది కాదు.”

అంత శ్రోత్రేంద్రియ మిట్లనెను:- “మంచిది, నేను గూడ బ్రహ్మచారిణిగా నుందును. మీరందఱు నాకధిష్ఠాత్మ దేవతలు. నేను మీదాసిని. ఈవిధముగఁ బరస్పరము రాజీ నామాపడి, అందఱు నివసించుచుండిరి. కావున కర్ణముల కధిష్ఠాత్మదేవతలు దశదిశలు, శ్రోత్రేంద్రియము, శబ్దము వినుట దీనికి విషయము.

ఇప్పటికి రసన, కన్నులు, చెవులు, ముక్కు యేర్ప డినవి. ఏదైన వస్తువు దూరమునఁగాని. సమీపమునఁగాని యుండిన నది కోమలమో లేక కఠినమో, తేలికయో లేక బరువో, ఉష్ణమో లేక శీతలమో తెలిసికొనవలెనను కోరిక కలుగఁగానే శరీరమంతటను జర్మ మేర్పడెను. దానిలోనికి స్పర్శేంద్రియము వచ్చిచేరెను. పైనుండి క్రిందవఱకు, లోపల నుండి పైవఱకు ఇంతపెద్ద స్పర్శదేవత తిష్ఠవేసికొనఁగా నట్టులే పెద్దదగు నధిష్ఠాత్మదేవతకూడ కావలెను. కావున సమాన

వాయువు దానిని దన పత్నిగాఁ జేసికొనెను. కావున సమాన వాయువు అధిష్ఠాతృ దేవుఁడయ్యెను. త్వక్కు ఇంద్రియ మయ్యెను. ఏవస్తువునైనఁ దాఁకి తెలిసికొనుట దానికి విషయ మయ్యెను. ఈ విధముగ విరాట్పురుషుని శరీరమందు జ్ఞానేం ద్రియము లేర్పడెను. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు ఈ పంచేంద్రియములకు విషయములు. జ్ఞానము కలిగినతర్వాత నాతనికి కర్మ లానర్ప కోరిక జనించెను. ఏలననఁగా మొట్ట మొదట జ్ఞానేంద్రియములద్వారా యేదైన వస్తుజ్ఞానము కలిగిన తర్వాత మనస్సు కర్మేంద్రియములను బ్రేరించును. మాతృగర్భమందును బిల్లవానికి మునుముందుగా శిరస్సును, జ్ఞానేంద్రియ గోళకములు నేర్పడును. తర్వాతఁ గర్మేంద్రి యములగు చేతులు, కాళ్లు మొదలగునవి బయలుపెడలును.

(శ్రీ) శుక్కుఁ డిట్లనెను:- రాజా! నేను విరాట్ పురు షుని జ్ఞానేంద్రియోత్పత్తి విషయమును నలంకార సహితముగ వర్ణించితిని. దీని తర్వాత నేవిధముగఁ గర్మేంద్రియములు, అన్య శరీరోపయోగకరమగు సంగప్రత్యంగము లుత్పన్న మయ్యెనో, ఆవర్ణనమంతయు నేను ముందు చేసెదను. నీకీ వర్ణనమున విసుగు జనించుటలేదు కదా! ఇది చాల ఆవశ్యక మైనది.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! రాబోవు వర్ణన మును నేను నెమ్మదిగఁ జెప్పెదను. ఇంతటి గొప్ప గహన విషయమును నొక్కసారిగా వినిపించుటచే మనస్సు చంచలము కాఁగలదు. కావున మధ్యమధ్య కొంచెము కొంచెముగ నాగి ఆగి వినిపించుట యుత్తమము.”

ఛ ప్ప ము.

ప్రభు విరాట్ తేఁ ఓజ భౌర సహ, బల ప్రకటే నబ ।
పుని ఉపజే యే సభీ విషయ ఇంద్రియ దేవహు తబ :

తాలు మాఁహి నభ దేవ రసన ఇంద్రియ రస చాఞ్నే ।
ముఖ మహా వాచా, అగ్ని దేవ బాణీ బహు భాఞ్నే!

ఘ్రాణ, చక్షు శ్రోత్రహు త్వచా, గంధ, రూప, శబ్దహు పరస ।
వాయు సూర్య దిగ్ ప్రాణసమ, క్రమశః దేవ భయే హరష ।

ఆ ర్థ ము.

ప్రభువు యొక్క విరాట్స్వరూపమునుండి ఓజస్సు, ఊమ, బలము పుట్టినవి. ఇంకను సమస్త విషయములు, విషయము లనుభవించుటకు ఇంద్రియములు, ఇంద్రియాధి దేవతలు సృష్టింపఁబడెను. తాలువున నభ దేవతయు, రసనేంద్రియము రసమును రుచిచూచుటకును, ముఖమున వాక్కును పుట్టినవి. దాని కధిదేవత అగ్ని. వాక్కు అనేకముగ సంభాషించును.

ఘ్రాణమునకు వాయువు, చక్షువునకు సూర్యుడు, శ్రోత్రములకు దిక్కులు, త్వక్కునకుఁ బ్రాణములు ఆధిదేవతలు. క్రమముగా ఘ్రాణమునకు గంధము, చక్షువునకు రూపము, శ్రోత్రమునకు శబ్దము, త్వక్కునకు స్పర్శము తన్మాత్రలు.

విరాట్పురుషునకుఁ గర్మేంద్రియోత్పత్తి

౯౮

శ్లో॥ హస్తో రురుహతు సస్య నానాకర్మ చిక్కిరియా ।

తయోస్తు బలమింద్రశ్చ ఆదానముభయాశ్రయమ్॥

గతిం జిగీషతః పాదౌ రురుహ లేఽభికామికామ్ ।

పద్యాభ్యం యజ్ఞః స్వయం హవ్యం కర్మభిః క్రియతే నృభిః॥

—శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౦ అ. ౨౪, ౨౫ శ్లో.

“వ. ....అధిగత స్పర్శగుణుండును సంతర్భహిః ప్రదే శంబుల నావృతుండును నగు వాయువు వలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదాన సమర్థంబులును నానాకర్మ కరణ దక్షంబులును నగు హస్తంబు లుదయించె. స్వేచ్ఛా విషయగతి సమర్థుండగు నీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబులగు పాదంబు లుదయించె.”

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము.

భ ప్ప య.

భయే హస్త జిన కాజ గ్రహణ సురపతి దేవహు తహాఁ ।

చలివే కూఁ ద్వై చరణ, విషయ గతి, విష్ణు దేవ జహాఁ॥

విషయ కామనా హేతు ఉపస్థ ప్రజాపతి జామేఁ ।

పాయు గుదా మలత్యాగ దేవ మిత్రహు హ్నేఁ తామేఁ॥

తను తజి జావే అన్య మహాఁ, నాభి అపానహు మృత్యు భయ ।

కుక్షి ఆంత నస నదీ - పతి, దేవ తుష్టి పుష్టి విషయ॥

అర్థము.

హస్తములు పనులు చేయుటకును గ్రహించుటకును నేర్పడినవి. దాని కధిపతి ఇంద్రుఁడు. పాదములు నడుచుట నేర్పడినవి. వాని కధిపతి విష్ణువు. విషయకామనకై ఉపస్థానము నేర్పడినది. దానికి ప్రజాపతి అధిదేవత. గుదము అనఁగా పాయువు మలత్యాగమున నేర్పడినది. దాని కధిదేవత మిత్రుఁడు.

శరీరమును వదలి యింకొక శరీరములోనికి పోవుట కింద్రియము నాభి. అపానము. విషయము మృత్యుభయము. కుక్షి, ఆంత్రములు, నరములు వీనికి సముద్రము దేవత. తుషియు, బుష్టియు విషయములు.

తంద్రియే తనయుడై భార్యగర్భమునఁ బుట్టును. కావుననే శాస్త్రకారులు భార్యకు 'జాయా' యను పేరిడిరి. విరాట్పురుషుఁడే మాయ నాశ్రయించి జీవరూపమున నానారూపములను ధరించును. సృష్టిచేయఁ గోరిక కలవాఁడును, నొక్కఁడు బహురూపములుగ నుండగోరువాఁడు నగు విరాట్పురుషుఁడే సమస్తసృష్టికిఁ గారణుఁడు. సత్యసంకల్పుఁడును, అమోఘేచ్ఛ కలిగినవాఁడగుటచే దన శరీరములో నేవస్తువు కావలెననుకొనునో అది వెంటనే యుత్పన్నమగుచుండెడిది. ఆధిభౌతిక వస్తువు లీభౌతిక చర్మ చక్షువులకుఁ గనఁబడును. చాల వస్తువు లట్లు కనఁబడవుకూడ. ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మిక వస్తువులు బుద్ధిద్వారా తెలియఁగలవు. భౌతికవాదులు ఈసృష్టి

కార్యమునకుఁ గర్తయొక్కఁడు కలఁడని యంగీకరింపరు. పరస్పరము కలిసి యీప్రపంచమంతయు స్వభావముచేతనే యేర్పడుచున్నదని వారందురు. ఈమత మొంతటి భ్రమ మూలకమైనదో ప్రసంగానుసారముగ విచారింపఁబడును. ఇప్పుడు విరాట్పురుషోత్పత్తి విషయము విచారితము. ఈవర్ణనములో ఫలాని యింద్రియముల : తర్వాత ఫలానివి యుత్పన్నమైనవని యనుకొనఁ గూడదు. ముందుగా జ్ఞానేంద్రియము లుత్పన్నమైన తర్వాతనే కర్మేంద్రియము లుత్పన్నమైనవనియు ననుకొనఁగూడదు. ఇచ్చట కేవలము వర్ణింపవలసినది ఆధ్యాత్మరూపమగు నింద్రియములును, ఆధిదైవికములగు దేవగణమును, ఆధిభౌతిక రూపమగు వానివిషయములును దోడుతోడుగ నుత్పన్నమైనవనియే. రసనేంద్రియోత్పత్తి వర్ణనము వచ్చినచోటనే ప్రసంగానుసారముగఁ గర్మేంద్రియమగు వాగింద్రియము విషయవర్ణనముకూడ వచ్చినది. ఈవిధముగఁ బంచేంద్రియముల యొక్కయు, వాగింద్రియము యొక్కయు నిట్లాణింద్రియముల వర్ణనము కావించి, అనంతరము శ్రీశుకమహర్షి రాఁబోవు వర్ణనమును బ్రారంభించుచున్నాఁడు.

శ్రీ శుకమహర్షి యిట్లనెను:- “రాజా! ‘ఊరక బండవలె నొకచో బడియుండు తేమిటి? ఏదైన పనిచేయవలె’ నని విరాట్పురుషునకుఁ గోరిక కలిగెను. ఈసంకల్పము రాఁగానే ఐదు వ్రేళ్లతోడను, ఐదు గోళ్లతోడను పొడుగుగాఁ జేతులు చెట్టునకుఁ గొమ్మలు పుట్టినట్లు పుట్టెను. వీనివలనఁ బనులు జరుగునని యింద్రుఁడనుకొని యాతఁడు వానిలోఁ బ్రవేశించెను. బలవంతునిఁ గాంచిన నెవ్వరు నేమియు ననరు.

అందఱును వానిని గాంచి భయపడుదురు. అందుచేఁ జేతు లింద్రునకు వశమయ్యెను. కావున హస్తేంద్రియమునకు దేవత దేవేంద్రుఁ డయ్యెను. వస్తుగ్రహణము చేయుట దానికి విషయమయ్యెను.

అటు నిటుఁ దిరిగివచ్చి, కొన్ని వస్తువులను బోయి తీసికొనిరావలయు ననియు నభీష్టస్థానమునకు వెళ్ల వలెననియు, నీవిధముగ మనస్సు నానందమున నోలలాడింపవలయు ననియుఁ గోరిక కలుగఁగానే రెండు దీర్ఘములగు కాళ్లుకూడ పుట్టుకొని వచ్చెను. ఇవి అన్నిటికిని గ్రిందనున్నయవయవములు. శరీరము నంతను నెత్తి యిటునటుఁ దీసికొనిపోవు భారము వీనిమీఁదఁ గలదు. ఇవి నేలమీఁద నిలువఁబడవలయును. కావున నన్ని టికిని గ్రిందనున్న యీయింద్రియముల మీఁద నుండుటకే దేవతకు నిష్టము లేకుండెను. అంత విష్ణు విట్లనెను:- “అన్నిటి కంటెఁ గ్రిందనున్న యింద్రియముపై నేనుందును. ఎవరు నొల్లని దానిని నేను గ్రహింతును. ఇతరుల కక్కఱలేనిది నాకు కావలయును. అందఱును దిరస్కరించిన దానిని నేను బ్రేమించెదను. మీ దేవత లందఱకును భేదబుద్ధి కలదు. నాకు ఉచ్చనీచములను భేదభావములు లేవు.” అని చరణేంద్రియమునకు స్వామి విష్ణువయ్యెను. రాకపోకలు దానికి విషయమయ్యెను. పాదములతో నడచియే మానవుఁడు జీవన సాధనసామగ్రిని యజ్ఞజీయ వస్తువులను బ్రోవుచేయును.

ఇప్పుడాతఁడిట్లనుకొ నెను:- “ఒంటరిగా నెక్కడికి తిరుగుదును? ఎవరెవరు పనులు చేయుదురు? ఈ లోక సుఖములను బొందునట్లును, ఈ సుఖముతోఁ బాటుగాఁ

బుత్రుఁడుకూడ కలిగి స్వర్గసుఖప్రాప్తికూడ కలుగునట్లును నాతో సమానుఁడగు బుత్రుని గందును.” ఇట్లునుకొను చుండఁగనే ఉపస్థేంద్రియ ముత్పన్నమయ్యెను. ప్రజాపతి దానికి దేవత యయ్యెను. ప్రజాపతి అక్కఁడుండుటచే గామ విషయ ముత్పన్నమయ్యెను. కావున జననేంద్రియమునకుఁ బ్రజాపతి దేవత. ఉపస్థ ఇంద్రియము. కామవాసన, మూత్రోత్సర్గము విషయము లయ్యెను.

తాలువు మొదటనే మేర్పడినది. దానియందలి తిను టకుఁ ద్రావుటకు రసనా, జిహ్వలుకూడ యుత్పన్నమయ్యెను. తినునది పార్థివ పదార్థము. పార్థివ పదార్థములోఁ గొంత భాగము రసముగ నగును. కొంత మలమగును. రసమువలన శరీరము పుష్టి చెందును; కాని మలభాగము శరీరములో నిలిచి పోయినచో నిది మలాలయమగును. కావున మలత్యాగేచ్ఛ కలుగఁగా మలద్వార మేర్పడెను. ఎచ్చటనైన మంచిస్థానము దొఱకునేమోనని మిత్రదేవుఁ డాలోచించెను. కాని జ్ఞాన కర్మేంద్రియములు రెండును పూర్తియైనవని తెలిసికొనఁగానే చిక్కినంతనఱకే చాలును; ఇంకను బ్రతీక్షించితిమా యేదియు దొఱకదేమోనని భావించి దానిలోఁ బ్రవేశించెను. కావున నా ఛిద్రములో వాయువింద్రియము, మిత్రుఁడు దేవత. మల త్యాగము దాని విషయము. అంత విరాట్పురుషుఁడు ‘పంచ భూతములు శరీరములోఁ బ్రవేశించినవి. ఇవి యనిత్యములు. క్షణభంగురములు, పరివర్తనశీలములు. ఇవి జీర్ణశీర్ణములై పోఁగానే, దీనిని వదలి యింకొక శరీరములో ప్రవేశింపవలసి యుండును. అప్పుడు దీనికేదైన మార్గముండవలె’ననుకొనెను.

ఈ యాలోచన మనస్సులోనికి రాఁగానే ఆతనికి నాభి యుత్పన్నమయ్యెను. అచ్చటికి అపానవాయువు వచ్చి చేరెను. మృత్యుదేవతకూడ యిదియే తనకు యోగ్యమగు స్థాన మనుకొని అచ్చట నిలిచెను. ఇట్టిదృఙ్ నచ్చట పడియుండిరి. హృదయములోఁ బ్రాణవాయువు వుండును. నాభిస్థానమునకుఁ గ్రింద అపానవాయువు వుండును. వీనిమధ్య సమానవాయువు, పీటిగతిని సరిగా నుంచుచు మధ్యస్థమైయుండును. ప్రాణాపానములు విడిపోయెనా హరి యనవలసినదే. మృత్యుదేవత సమస్తదేవతలను దన వెంటఁ గైకొని వేతాక శరీరము లోనికిఁ బోవును.

ఇప్పటికి రచనా విధానము పూర్తయ్యెను. అలంకారము పూర్తయైనది. బండికి యిరును, చట్రము, గాళ్లు యేర్పడి నడుచుటకు వీలయ్యెను. తాలువేర్పడెను, జిహ్వా యేర్పడెను. చేతులు కాళ్లు యేర్పడినవి. నాభి యేర్పడినది. రసమునకు రసమేర్పడెను. దీనిలో నేమియు వ్యత్యాసము లేదుకదా, ఇది సరిగా నడచునో లేదో చూతమని విరాట్పురుషుఁ డనుకొని, కొంచెము తిని, త్రాగెను. వెంటనే అది ముఖద్వారము కుండా క్రిందకుఁబోయెను. అది వెంటనే మలద్వారమునఁ గ్రిందికిపోయెను. అప్పుడు విరాట్పురుషుఁడు చాల చింతించెను. ఇది బాగుండలేదు. ఇట్లైన బండి నడువఁజాలదు. తినినది త్రాగినది కడుపులో నిలువకఁబోయిన నది విశుద్ధమగు రసమగు టెట్లు? అట్లయిన శరీర మెన్నిదినములు నిలుచును? భౌతిక శరీర పోషణము నియమముగా నుండవలయును. కొంచెము నిలువ జేసికొనుటకు స్థానముండ

వలయును. ఇట్లనుకొనునప్పటికి చిన్నప్రేవులు, పెద్దప్రేవులు కడుపులో నేర్పడెను. రసాదులు ప్రవహించుటకు చాలనాడులు కూడ బయలుదేరినారు. రెండువైపులఁ గుఱి యేర్పడెను. ఆంత్రములకు, కుఱికి సముద్రుఁ డధిదేవత యయ్యెను. నాడులకు నదు లధిదేవత లయ్యెను. కుఱికి విషయము తుష్టియు, నాడులకు విషయము సమస్తావయవములకుఁ బుష్టియునయ్యెను.

ఇప్పు డాతఁ డిట్లనుకొనెను:- “ నేనా నిస్సంగుఁడను, నిర్లిప్తుఁడను, అకర్తను. ఈ యంగము లెట్లేర్పడెను? ఈ ప్రపంచ మెట్లేర్పడినది? ఓహో! ఇదియంతయు నా మాయా ప్రసారము. ఆహా! నా మాయ యెట్టిది?” అని యిట్లు విచారించునప్పటికి విచారస్థానమగు హృదయ మేర్పడెను. ఇంద్రియము లివి, చేతులు, కాళ్లు, కన్నులు, చెవులు ఇవి బాహ్య కరణములు. అనఁగా బయటకుఁ జూచు ఇంద్రియములు. లోపలకుఁ జూచు నింద్రియము కావలెను. అంతఃకరణ నివాస స్థానము హృదయము. మనస్సు ఇంద్రియము. చంద్రుఁడు దానికి దేవత. నానావిధములగు కోరికలు, వివిధ సంకల్ప వికల్పములు దీనికి విషయము.

రాజిట్లడిగెను:- “ స్వామి! ఈ మనస్సును నింద్రియము స్త్రీయూ? పురుషుఁడా? దీని రూపమేమి? ”

ఇది విని శ్రీశుకుఁడు బిగ్గరిగ నవ్వుచు నిట్లనెను:- “ రాజా! ఈ మనస్సును గూర్చి కొంచెమైన నడుగవలదు. అది ధూర్త. అది స్త్రీయుఁ గాదు, పురుషుఁడును గాదు, కొజ్జాకాదు, నపుంసకము కాదు. ఒక్కొక్కప్పుడిది స్త్రీయగుచుండును. ఒక్కొక్కప్పుడు స్త్రీగాను, పురుషుఁడు

గాను నగును. ఒక్కొక్కప్పుడు పురుషుడగును. అదియే నపుంసకముగఁ గూడ నగును.

పరీక్షీన్మహారా జిట్లనెను:- “మహారాజా! ఒకే వ్యక్తి నాల్గువిధములుగ నెట్లుండఁగలదు?”

అంత శుకమహర్షి నవ్వి యిట్లనెను:- “ఇదేమి శంక కలిగినదయ్యా! నీవు రాజసింహాసనమున గూర్చుండి రాజ కార్యము లొనర్చునపుడు రాజని పిలువఁబడుదువు. యజ్ఞ దీక్ష గొనిన యజమాని వగుదువు. భాసికము ధరించి పెండ్లి చేసి కొనఁబోయినఁ బెండ్లికొడు కగుదువు. ప్రజలు నిన్ను రాజం దురు. నీ కొడుకు నిన్ను తండ్రి యనును. నీ కూతురుకొడుకు నిన్ను తాత యనును. నీ భార్యసోదరుఁడు నిన్ను బావ యనును. నీ తమ్మునిపిల్లలు నిన్ను కక్కయనుచుందురు. అత్త అల్లుఁడా యనును. మామ అబ్బాయి యనును. నీ గురు జనము నిన్ను బరీక్షి త్తుందురు. నీ వొక్కఁడ వై నప్పటికిని అందఱు వేఱువేఱు నామములతో నిన్ను బిలుచుచుందురు. నీ వెప్పు డేకార్యము నొనర్చిన అప్పుడు నిన్నట్లు పిలుచుచుం దురు. నీవు యాత్ర చేయునప్పుడు నిన్ను యాత్రీకుఁడు వెళ్లు చున్నా డందురు. నీవు జబ్బుపడిన వైద్యుఁడు రోగిని జూడ బోవలె ననును. అట్లే యీ నపుంసకుఁ డేదైన నిశ్చయము కాపించెనా అప్పుడు స్త్రీలింగమగు బుద్ధి యని పిలువఁబడును. అది నేను, నేను అనుకొనుచుండిన ఆహంకారమని పిలువఁ బడును. అది స్త్రీశరీరమునఁ బ్రవేశించి స్త్రీగా మాటలాడును. అప్పుడు నేను వచ్చుదానను, పోవుదాన ననును. పురుషుని శరీరములోఁ బ్రవేశించి నేను వచ్చువాఁడను, నేను పోవు

వాడ ననును. చింతించునప్పుడు చిత్తమగును. కాబట్టి రాజా! సమస్త జంజాటమునకు బీజమిదియే. దీనిని విషగుళికయని గ్రహించుము. మనస్సును వశపఱచుకొనినవాడు సమస్తమును వశపఱచుకొనినవాడే. మనస్సునకు వశమై, మనస్సున కధీనుడగుచో సంసారమునకు వశుడైనట్లే.

ఈ విధముగ విరాట్పురుషుడు అన్నపానీయములను గొనుచుండ శరీరమందు త్వక్చర్మ, మాంస, రుధిర, మేద, మజ్జాస్థులను సప్తధాతువు లేర్పడెను. జల, వాయు, ఆకాశముల వలనఁ బ్రాణ ముత్పన్నమయ్యెను. కర్ణాది ఇంద్రియముల పని శబ్దాదిక విషయములను గ్రహించుట. సమస్త విషయ గ్రహణము ఇంద్రియములద్వారా జరుగుచుండును. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాది విషయములు భూతముల కాదికారణమగు నహంకారముననే యుత్పన్నమగుచున్నవి. కావున నహంకారపురుషుడు 'ఇది నాది' అనుచుండును. ఏలననేఁగా సంతానము నెడల నందఱకును మమత్వముండును. ఈ పృథివ్యాది భూతములకును గంధాది విషయములకును అహంకారమే అబ్బు. మనస్సు ఊరకఁ గూర్చుండి వ్యర్థ విషయములను విచారించుచుండును. దారములు లేకుండ గుడ్డలు నేయుచుండును. హర్ష శోకాది వికారములు ఈ నపుంసకుని అశరీసంతానమే. బుద్ధి రాణి. చాటునఁ గూర్చుండి ఆజ్ఞల నిచ్చుచుండును. దీని యాజ్ఞలను దిరస్కరించుట కెవరికి శక్తి కలదు? ఇదెట్లు నిశ్చయించిన - **స్త్రీ** జతుడగు పురుషుడు భార్య యెట్లు చెప్పినఁ గుక్కిరిమిక్కిరి లాడక పను లెట్లు చేయునో - అట్లే మనస్సు చేయుచుండును. రాజా! ఈ విశ్వ

బ్రహ్మాండమే విరాట్పురుషుని స్థూలరూపము. బ్రహ్మాండములో విరాడ్రూప మెటులో పిండమందు జీవరూప మటులే. బ్రహ్మాండములో నే వస్తువులు కలవో పిండములో నా వస్తువులే కలవు. బ్రహ్మాండము బృహద్రాజ సంస్కరణము. ఈ పిండము సంక్షిప్త జీవీ సంస్కరణము.

ఇది బ్రహ్మాండముయొక్క లోపలి రూపము. ఈ బ్రహ్మాండమునకు బయటకూడ అత్యంత సూక్ష్మమైనవి యెనిమిది కలవు. ఈ బ్రహ్మాండమునకు బయట మొదట సూక్ష్మపృథ్వీ ఆవరణము కలదు. తర్వాత జలావరణము. ఈ విధముగఁ దేజ, వాయు, ఆకాశ, అహంతత్వ, మహత్తత్వ, ప్రకృతి తత్త్వావరణము లిట్లెనిమిది కలవు. ఇది యింత గొప్ప బ్రహ్మాండమునకుఁ బరమైన భగవంతుని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మరూపము.”

అంతః పరీక్షిన్మహారాజిట్లడిగెను:- “ప్రభూ! ఆ భగవంతుని సూక్ష్మరూపమును వర్ణించుఁడు. ఎట్లుండి యీ బ్రహ్మాండమును సంచాలనము గావించుచుండును?”

ఇది విని శుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! ఆ భగవానుని సూక్ష్మరూపము మనోవాక్కుల కతీతమైనది. దానిని ‘అవాజ్మానస గోచర’మని వేదములు వాక్కినినవి. అది అవ్యక్తము, నిర్విశేషము. దానికి ఆదిమధ్యాంతములు లేవు.. అది యెట్లుండెనో అట్లే యున్నది. దాని నత్యంత సూక్ష్మమని చెప్పవచ్చును. ఈ విధమున నీ సముఖమున భగవంతుని విరాడ్రూపమును, సూక్ష్మరూపమును గూర్చి వర్ణించితిని. ఇప్పుడు నీ వేమి వినఁదలఁచితివి?”

మహారాజుట్ల నెను:- “ప్రభూ! నా సందేహ మొకటి నిలిచియేపోయినది. మీరు వర్ణించిన పంచమహాభూతములు, పంచతన్మాత్రలు, ఇంద్రియములు, అంతఃకరణాదులచేఁగూడిన విరాడ్రూపమును, బ్రహ్మాండమున కావల నెనిమిది ఆవరణములను జెప్పి నిరూపించిన భగవంతుని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మరూపమును, ఈ రెండురూపములు మాయాశ్రితములు కదా! మాయ నాశ్రయించియే భగవంతుఁ డీ విశ్వబ్రహ్మాండమును రచించెను. అభ్యంతరమున స్థూలరూపముచేతను, బాహ్యభ్యంతరములందు సూక్ష్మరూపముచేతను మాయ నాశ్రయించియే యాతఁడు వ్యాపించెను. అట్లైన భగవంతుని స్థూలరూపము నుపాసింపవలయునా? సూక్ష్మరూపము నుపాసింపవలయునా?”

ఇది విని శుకుఁ డిట్ల నెను:- “రాజా! ముందుగా స్థూలజగత్తునందు లగ్నమైన మనస్సును విరాడ్రూపమందు లగ్నము కావింపవలయును. విరాడ్రూపమందు స్థిరత్వ మేర్పడఁగానే సూక్ష్మమందు లగ్నము గావింపవలయును. చిత్తము సూక్ష్మమందు స్థిరముకాఁగానే స్థూల సూక్ష్మముల రెంటిని బరిత్యజించి వీటికిఁ బరమగు సాక్షాన్నందనందనుని చరణారవిందములందు చిత్తమును విలీనము కావింపవలయును. అంశమును అంశియందు గలుపవలెను. చంచలచిత్తమును జంచల చూడామణి చరణములందు లగ్నము కావించి, చేష్టారహితమై, ఆనందమురళిని వాయింపవలయును లేదా మ్రోగుచున్న మురళీనాదమును వినుచుండవలయును.”

ఇది విని పరీక్షిస్తూ మహారాజు జిట్ట నెను:- “స్వామీ! మీరు తారుమారు చేసితిరి. కథావాచకులు చెప్పినట్లు చెప్పితిరి. మొట్టమొదట నాప్రభువును అకర్తయంటిరి. తర్వాత నాతని యిచ్చచే సృష్టి రచన జరిగినదంటిరి. ఆతఁడే స్థూల విరాడ్రూపమును ధరించె నంటిరి. తర్వాత సూక్ష్మరూపముచే బాహ్యభ్యంతరముల వ్యాపించె నంటిరి. అంత నాతఁడా రెంటికిఁ బరుడంటిరి. ఇదెట్లు?”

అంత శుకుఁడిట్ల నెను:- “రాజా! ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి ఇత్యాదుల కందినంతవఱకు అంతయు మాయా ప్రసారమని తెలిసికొనుము. వాస్తవమున భగవంతుఁ డకర్తయే. ఆతనికి కర్మబంధనమును లేదు, కర్మప్రవృత్తియును లేదు. అయినను గ్రీడ కొఱకును, వినోదము కొఱకును, మనోల్లాసము కొఱకు నీ యాడంబరమంతయును జరుపుచుండును. కోమటి కూర్చుండియే యుండును. త్రాసు తూయుచుండును. కావుననే నీ చిత్ర విచిత్ర సంసారము నుత్పత్తి చేసినాఁడు.”

మహారాజు జిట్ట నెను:- “స్వామీ! మనశ్చాంచల్యము కలవానికిని, పని చేసిచేసి యవలసినవానికిని, ఊరక కూర్చుండిన విసుగు జనించినవానికిని లేక ఒకానొక పనిచేసిన భయ మొదలైన వానికిని మనోల్లాసము కావలె ననిపించునుగాని భగవంతున కీయాలోచన రహితమగు విషయము తట్టినది? ఆతఁడేల విసుగుచెంది క్రీడాప్రవృత్తుఁ డయ్యెను?”

అంత శుకమహర్షి వినోదస్వరమున నిట్ల నెను:- “రాజా! నీవుకూడ యిట్టిప్రశ్న లడుగుచున్నావు. వీనికి సమాధానము

చెప్పట నావాగ్జాలములో నన్ను బడవేయుటయే. ఇప్పుడు భగవంతునకు క్రిడింపవలెనని యేలకలిగె నంటివి? ఆసంగతి ఆయన కే తెలియవలెను. మనబుద్ధి ఆతని మాయకు దౌహిత్రి. అమ్మమ్మ వివాహమున కెవరు పాటలు పాడిరో, పెండ్లి కెవరు వెళ్లిరో మనుమరాలి కేమి తెలియును? అది వినిన విషయము మాత్రమే చెప్పగలడు. ఆతని మాయ, క్రీడ, లీల, వినోదము - అను మాటలే వినుచున్నాము.

రాజా! భగవంతుడు సర్వసమర్థుడు. ఆతనికి సంభవా సంభవములు లేవు. ఆతడు తన యచింత్య సామర్థ్యముచే నకర్తయయ్యు కర్త కాగలడు. ఆతడు డరూపుడయ్యు విరాడ్రూపమును ధరింపగలడు. ఆతడు స్వయముగ వాచ్యుడు గాగలడు, వాచకుడు గాగలడు. తనంతట దానే నామ రూపములు కలవాడగును. తానే క్రియాశక్తిచే గ్రియయై కర్మలొనర్పఁ బ్రారంభించును. ఒక్కడయ్యు ననేకరూపములలో విభక్తుడు కాగలడు. ఆతడే ప్రజాపతి, మను, దేవ, ఋషి, పితృగణ, సిద్ధ, చారణ, గంధర్వ, విద్యాధర, అసుర, గుహ్యక, కిన్నర, అప్సర, నాగ, సర్ప, కింపురుష, ఉరగ, మాతృక, రాక్షస, పిశాచ, ప్రేత, భూత, వినాయక, కూష్మాండ, ఉన్నాద, బేతాళ, గణ, యాతుధాన, గ్రహ, పక్షి, మృగ, పశు, వృక్ష, పర్వత, సరీసృప, ఇత్యాది ఇత్యాది అనేక నామ రూపములను ధరించును.

ఆతడే స్థావరములగును. తానే జంగమములై అటు నిటు దిరుగుచుండును. తానే జరయను బొరలోఁ బ్రవేశించి జరాయుజ జీవికాగలడు. ఒక్కొక్కప్పుడు పక్షి గర్భమున

నండములోబుట్టి అండజమని పిలువఁబడును. ఒక్కొక్కప్పుడు చెమటవలన నల్లియై పుట్టి తనశరీరమునే కుట్టి రక్తపానము కావించి పుష్టిచెందును. ఒక్కొక్కప్పుడు భూమిని బ్రద్దలు చేసికొని పొడుగాటి మొక్కయై పెరిగి వృక్షమగును. ఒక్కొక్కచోఁ బైనుండి తిని క్రింది యవయవములకుఁ బుష్టి నొడఁ గూర్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు వృక్షాదులందు క్రిందనుండి ఆహారమునుగొని పైనన్న శాఖాపత్ర పుష్పములకు రసము నందించును. ఒక్కొక్కచో స్థలమునందును, ఒక్కొక్కచో జల జంతువై జలమునందును నివసించును. అచ్చటనే ఆహార పానీయములను గ్రహించి, అక్కడనే నిద్రించును. తీక్షణ ప్రవాహముగల నదిలో నెట్లు నిద్రించునోగదా! దేవా! అది నీ కే తెలియవలెను. ఒక్కొక్కచో నాకాశమున నుండి జీవించును.

కావున రాజా! చెప్ప వీలులేదు. అంతయు నతఁడే. ఆతని మాయ అపరంపారము. నీమాయ అపారము. రాజా! ఆ భూమాపురుషునకుఁ బ్రణామ మొనర్చుము. ఆతనిని శరణు వేడుటచే సమస్తరహస్యము తెలియఁగలదు.”

ఛ ప్ప య.

నిరాకార నిరతేప నిరాశ్రయ నిత్య నిరంజన ।

మాయా ఆశ్రయ కరత హోహిఁ సాకార సగుణతన॥

ఉద్భిజ అండజ ఔర జరాయుజ హోవేఁ స్వేదజ ।

స్థావర జంగమ రూప జీవ బని ప్రవిశే హరి అజ॥

కర్మ రహిత కర్తా బనహిఁ నామ రూప ధారణ కరహిఁ ।

స్వయం వాచ్య వాచక నృపతి! ధరి తను ధరణీ మఖహరహిఁ॥

అర్థము.

నిరాకారుఁడును, నిర్లేపుఁడును, నిరాశ్రయుఁడును, నిత్య నిరంజనుఁడును, మాయాశ్రయుఁడు నగు పరమాత్మ సగుణ సాకార రూపమును ధరించును. ఉద్భిజ, అండజ, స్వేదజ, జరాయుజాది చతుర్విధ స్థావర జంగమ రూపములగు జీవులై వానిలోనికి అజుఁడగు హరి ప్రవేశించును.

కర్మరహితుఁడగు గర్తయయ్య నామరూపములను ధరించును. ఓ రాజా! ఆతఁడు స్వయముగ వాచ్యవాచకుడై తనుధారియై ధరణీదుఃఖము నణఁచును.

భగవంతుని ద్వితీయ పరంపరోపక్రమము

౯౯

శ్లో॥ యదాహ నోభవాన్ సూత త్తతా భాగవతోత్తమః ।
చచార తీర్థాని భువస్త్వక్వా బంధూన్ సుదుస్త్వజాన్ ॥
కుత్ర కౌషారవేస్తస్య సంవాదోఽధ్యాత్మ సంశ్రితః ।
యద్వా స భగవాన్ స్తస్మై పృష్ట స్తత్త్వమువాచ హ॥

— శ్రీభాగ. ౨ స్కం. ౧౦ అ. ౪౮, ౪౯ శ్లో.

వ. పరమభాగవతోత్తముండైన విదురుండు బంధు మిత్రజాతంబుల విడిచి, సకల భువన పావనంబులును గీర్తనీయంబులునునైన తీర్థంబులను నగణ్యంబులైన పుణ్యక్షేత్రంబులను దర్శించి క్రమ్మటవచ్చి కౌషారవియగు మైత్రేయుం

గని యతనివలన నధ్యాత్మబోధంబు వడసెనని వినంబడు నది
యంతయు నెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె.

క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని

ననఘుండగు విదురుఁ డే రహస్యము లడిగె

ముని యేమిసెప్పె నే పగి

దిని దీర్థములాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుండెన్.

—శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

చ ప్ప య

అజీ సూతజీ! యాది బాత ఇక ఆ ఈ అబ ఈ ।

గయే విదురజీ తీర్థ భ్రమణ హిత తజీకేఁ సబ ఈ ॥

ముని మైత్రేయ సమీప జ్ఞాన పాయో కహఁ ఉననే ।

కాకా కీన్హేఁ ప్రశ్న దయో ఉత్తరకా తిననే॥

సంత సమాగమ మహా సదా, కథా కృష్ణ హోహిఁ నిత ।

సూత! సునాట సరస సబ, శుభ సంవాద ప్రసన్న చిత॥

ఆ ర్థ ము.

సూతా! ఒక్కవిషయ మిప్పుడు జ్ఞప్తికి వచ్చినది.

విదురుఁడు సర్వమును దృఢించి తీర్థాటనమునకుఁ బోయె

ననియు, మైత్రేయమహాముని సమీపమునకుఁ బోయి జ్ఞాన

మును బొందెనంటివి. వారిద్దరును గలిసికొనిన దెచ్చట? ఆతఁ

డేమేమి ప్రశ్నించెను? వానికేమి జవాబొసంగెను?

సాధు సమాగమమున నెల్లప్పుడును కృష్ణకథా ప్రసం

గము జరుగుచుండును. సూతా! సరసమైన యా శుభ సంవా

దమును బ్రసన్నచిత్తముతో వినిపింపుము.

భ్రమ అజ్ఞానికే కలుగును. బాగుగా దెలిసినవానికి
 భ్రమ కలుగనే కలుగదు. ఏదైనా గారణవిశేషముచే భ్రమ
 కలిగెనా, అది శీఘ్రముగనే నివృత్తి కాగలదు. మనకు
 పరిచయుండగు వ్యక్తి విచిత్రమగు వేషమును వేసికొని అందఱు
 ముందఱకు వచ్చేనేని, వాని నెఱుంగనివారు వాని గూఢము
 యథార్థమైనదనుకొని భయపడనైన భయపడుదురు లేక
 సమ్మాన సత్కారములైనా గావించుదురు. కాని వాని నెఱిగిన
 వారు వానిది వేషమనియు, యథార్థముకాదనియు, భయపడ
 వలసినపని లేదనియు గ్రహించుదురు. ఆ వేషమెట్లు వేసికొన్నను
 వెనుకటిరూపమునే చూచుచుందురు. ఈ ఛద్మవేషము ఆతని
 దృష్టికి మిథ్యారూపము. ఇదేవిధముగ ననాది, అజ, శాశ్వత,
 నిర్వికార, నిర్గుణుండగు ప్రభువు మాయ నాశ్రయించి విశ్వ
 రూపమును బొందినపుడు జ్ఞానులు దానిలోఁగూడ ఆతని
 మాయాతీత రూపమునే దర్శింతురు. వారు మాయాజాల
 ములోఁ బడరు. మాయ నీతఁ డెక్కడనుండియో పట్టుకొని
 వచ్చినాఁడే. పట్టుకొని రానిండు. ఆతఁడు సర్వసమర్థుఁడు.
 పరమ స్వతంత్రుఁడు. ఆతని కడ్డుచెప్పువారు లేరు. ఆతని
 కిష్టమువచ్చినది చేయనిండు. మా కీకృత్రిమశృంగారముతో
 నేమిపని? మనకు మన తండ్రితోడనే ప్రయోజనము. ఆమెతో
 నీతఁడు భోగింపఁగలఁడు. భగవంతుఁడు మాయాగుణములను
 ధరించుఁగాక లేక మాయాతీతుఁడై, నిర్లేపుఁడై గుణాతీతుఁ
 డగుఁగాక! యోగిజన మాతనిని రెండుస్థితులందు నొకేరీతిని
 గాంతురు. వారి కేస్థితిలోను విషమదృష్టి యుండదు. ఆతఁడు
 మాయ నాశ్రయించి ఉచ్చ నీచ జన్మలలో భేదము నేల

చేయునో తెలిసికొనవలెనని పరీక్షిన్మహారాజు శుకునితో నిట్లనెను:- “ప్రభూ! నానాయోను లే కారణమున నయ్యెను? విరాట్పురుషుఁ డీ చిత్ర విచిత్ర కర్మలను జేయు నీ యోనుల సృష్టి నే హేతువుచే నొనర్చెను?”

శ్రీశుకుఁ డిట్లనెను:- “రాజా! ఇదంతయు గుణముల ఫేలనము. ప్రకృతి గుణములగు సత్త్వరజస్తమోగుణముల ద్వారా ఉచ్చసీచములు, శుభాశుభములు, వివిధజన్మలు కలుగును. సత్త్వము ప్రధానముగ నుండిన జేచాదియోను లందుఁ బుట్టుదురు. రజోగుణము ప్రధానముగ నుండినఁ గర్తా సక్తులగు మానవు లగుదురు. తమోగుణము ప్రధానముగఁ గలవారు కీట, పతంగ, శ్వాన, శూకరాది నారకయోనులఁ బుట్టుదురు. వీనిలోఁగూడ రెండుగుణముల నణఁచి యొకటి ప్రబలముగ నుండిన నింక నిట్లు మూఁడు భేదము లగును. కావున నీ భేదములన్నియు గుణములవలనఁ గలుగుచున్నవి. భగవానుఁ డీయన్నిటియందు వ్యాపించియున్నాఁడు. ఆతనికిఁ జిన్నపెద్ద, ఉచ్చ సీచ భేదములు లేవు. ఈ ఉచ్చ సీచ భేద భావములన్నియును బ్రకృతి వికృతుల వలనఁ గల్పితములు.

ఆహారియే జగదుత్పత్తి చేయునెడ బ్రహ్మయగును. రక్షించునపుడు విష్ణువయి నానాయోనులలో నానావతారము లను ధరించి తాను రచించిన సృష్టిని జాగ్రత్తగఁ బరిపాలించును. ప్రలయకాల మాసన్నమైనపుడు త్రినేత్రరుద్రుఁడై తన లలాట నేత్రముచేఁ గాలాగ్నిని బ్రకటించి భస్మమొనర్చును. సృష్టించునపుడు హర్షములేదు, పాలించునపుడు గర్వములేదు. నాశన సమయమున దుఃఖములేదు. మూఁడు

నాతని క్రీడలే. ఒకే ఆటకు మూడు దృశ్యములు. బాలకుఁ
డుల్లాసమున గాలిగుమ్మటమును దెచ్చి, దాని నుబ్బునట్లుాది
ఆనందముతో నాడును. బాగుగా నుబ్బినపుడు బాదఁగానే
పగిలిపోవును. పగిలినపుడు కలిగిన శబ్దమునకు బాలకుఁ డానం
దము చెందును. ఆట సమాప్తి యయ్యెను. అంతఁ నింటికిఁ
బోయి తల్లి వడిలోఁ గూర్చుండును. ఆమె శిరము మూర్ఛొని,
తలనిమిరి, నీళ్లుపోసి, కొంగుతో ముఖమును దుడిచి, కాటుకఁ
బెట్టి, పాలుత్రావించి పరుండఁబెట్ట నాతఁడు శయ్యపై
నిద్రించును. ఉదయమున మరల నాయాటయే ఆరంభమగును.
పురాణ పురుషుఁడుకూడ బాలకుఁ డగును. బాల్యములో
సుఖముకూడ యెక్కువే.

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! మేము సిల్ల
వాండ్రముగానున్నప్పుడు పగలంతయు నాడుచుండెడువారము.
అడవికి పోయి చెట్లెక్కి పచ్చివి, పండువి, పులుపువి పండ్లు
కోసికొని తినెడువారము. ఆసమయమున నజీర్ణమును లేదు,
అపక్వమును లేదు. తినిన దంతయు స్వాహాకావలసినదే.
అనేక విధములగు నాటలనాడి యెండలోఁ బరువిడెడువారము.
వేడి యిసుకలో నెగురుటయు నానందముగ నుండెడిది. వడ
కొట్టెడిదియుఁ గాదు, తలనొప్పి పుట్టెడిదికాదు. వర్షము వచ్చి
నపుడు దిగంబరులమై యెగిరెడువారము. అందఱమును గలిసి
వర్షము నంతయు శిరస్సున సహించెడువారము. వర్షము
తగ్గఁగానే బిగ్గఱగ నఱచెడు వారము. ‘వానలు కుఱిసిన
వరదలు వచ్చును. రైతులు తిందురు. వర్తకు లేడ్తురు.’ అని
అఱచెడువారము. ఋషులారా! దీని అర్థము అప్పుడు మాకు

తెలియదు. మాకప్పుడు జలుబులేదు, తుమ్ములేదు. ఇప్పుడు కొంచెమధికముగఁ బ్రసాదమును గొంటినా కోష్ఠబద్ధము, అజీర్ణము, శరీరశైథిల్యము పెంటనే కలుగును. జడలు తడిపి స్నానము చేసితిని అదినముననే జలుబు చేయును. ఆహా! ఆ బాల్యదినము లెంతటి సువర్ణ దివసములు! చింతా శోక భయములు లేవు. నిరంతర మాడుటయే జీవనవ్యాపారమై యుండెడిది. మనము కర్మబంధనాధీనులము. కావున కోరిక యున్నప్పటికిని సదా బాలకులుగ నుండఁజాలము. భగవంతు నకుఁ గర్మబంధనము లేదు. ఆతఁడు సర్వస్వతంత్రుఁడు. కావున నాతఁడెల్లప్పుడును బాలకక్రీడ యొనర్చును. తన కాటవస్తువగు మాయను వెంటఁగొని ఖేలన మొనర్చు చుండును. ఏస్థితిలోను దుఃఖిగాను, విషణ్ణుఁడుగాను నుండఁడు. దుఃఖియైనను నదియు ఖేలనమునకే. అదియుఁ గ్రీడలో నొక యంగమే. వినోదవృద్ధికి సాధనమే. ”

రాజిల్లడిగెను:- “ప్రభూ! భగవంతుఁడు స్వయము? వాచ్యవాచకరూపమున సమస్త చరాచరములందుండఁగా, మధ్యలో నీమాయ దూరుటకేమి ఆవశ్యకమున్నది?”

అంత శుకుఁడు నవ్వి యిట్లనెను:- “రాజా! ఆభూమా పురుషుని కర్తృత్వ నిషేధముకొఱకే మాయద్వారా యీ ప్రపంచారోపము చేయఁబడినది. వాస్తవముగ నీస్వరూప భూతమగు జగదుత్పత్తికి ఆదిలో నాతని కర్తృత్వములేదు. మాయవలననే ఆతఁడు కర్తగాఁ దోచుచున్నాఁడు.

ఈ విధముగ నో పాండవవంశవర్ధనా! నేను నీకు మిక్కిలి సంక్షేపముగ కల్ప, ఉపకల్ప, అవాంతర కల్పములు

లోని సృష్ట్యాది వర్ణనము కావించితిని. వీటి అన్నిటిలోఁ గొంచెము తేడాగాఁ బ్రాకృత వైకృత సృష్టిక్రమముకూడ దీనికి సమానముగ నెన్నఁబడుచున్నది. ఇప్పుడు కాలము, కాలపరిణామము, కల్పము, అందుఁగల మన్వంతరములను గూర్చి ప్రసంగానుసారముగ ముందు చెప్పఁగలను. నీవిప్పుడు పద్మకల్ప కథను వినుము.”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “మునులారా! ఇట్లని నా గురు దేవుఁడగు వ్యాసుని పుత్రుఁడు కొంచెముసేపు మానము వహించెను.”

అంత శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! నీవు చాల గంభీరముగ సరళభాషలో నీ సృష్టికథను అత్యుత్తమముగ వినిపించితివి. ఇప్పుడు మేముక ప్రశ్న నడిగెదము. నీవు కథా ప్రవాహములో మఱచియుందువు.”

సూతుఁడు నమ్రతతో నిట్లనెను:- “స్వామీ! నాకు జ్ఞాపకముచేయుఁడు. అనేక కథోపాఖ్యానములలో నేదైనఁ బ్రసంగమును మధ్యలో విడిచియుండవచ్చును. చెప్పుఁడు దాని నిప్పుడు పూర్తి కావించెదను.”

ఇది విని శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “నీ విదివఱకు హస్తినా పుర ప్రసంగములో, దుర్యోధనుని యనీతిచే నసంతుష్టుడై విదురుఁడు సమస్త ప్రియబంధువులను, బరివారమును వీడి తీర్థ యాత్రకై వెడలెననియు, నా యాత్రాప్రసంగములో నాతఁడు మైత్రేయ మహామునివలన నాత్మజ్ఞానమును బొందెననియుఁ జెప్పితివి. ఇప్పుడు మాకీ విషయమును జెప్పుము. మైత్రేయ మహామునికి విదురునకు సమావేశ మెట్లుకలిగెను? నిరంతరము

తిరుగుచుండు నా మునిజాడ నాతని కెవరు చెప్పిరి? తన సంశయములు మైత్రేయునిద్వారా నివారణ కాంగలవని ఆతని కెట్లు తెలిసెను? విదురునకు జ్ఞానదానము చేయుమని మైత్రేయు నెవరు ప్రేరేపించిరి? వీరిద్దరి సంభాషణ మెచ్చట జరిగెను? విదురుఁ డాతని నేమని ప్రశ్నించెను? మైత్రేయుఁ డేమి ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను? ఈ సమస్త విషయములను నీవు మాకుఁ జెప్పవలయును. ఈ పరమభాగవతు లిద్దర సుఖద సంవాదమును మాకు వినిపింపవలయును.

మా కింకొక శంక కలదు. ఒక్కసారి యాతఁడు ధృతరాష్ట్రాదులను విడిచివెళ్లినవాఁడు, మరల నా ధృతరాష్ట్రాని సమీపమున కేలవచ్చెను? ఈ విషయమును జెప్పవలయును.”

ఈ మాటలు వినఁగానే సూతుఁడు మిక్కిలి బిగ్గరిగ నవ్వెను. సూతుఁడు నవ్వుటను గాంచి, యాశ్చర్యమును బ్రకటించుచు శౌనకుఁ డిట్లనెను:- “సూతా! మా ప్రశ్నల కొంచెము తారుమారుగా నున్నవా యేమి? మేము ప్రసంగ విరుద్ధమగు విషయముల నడిగితిమా? నీ వింతగా నవ్వితి వేల?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “లేదు, లేదు స్వామీ! అది కాదు. ఇట్లు ప్రశ్నించి మీరు మీసర్వజ్ఞతను బ్రకటించితిరని నవ్వితిని. మీరు త్రికాలజ్ఞులను విషయము మీ యీ ప్రశ్నల వలన బాగుగాఁ దెలిసినది.”

శౌనకుఁ డిట్లడిగెను:- “అదెట్లు?”

సూతుఁ డిట్లనెను:- “ఏలననఁగా, పరీక్షీన్మహారాజు కూడ శుకుని సరిగా నిదేప్రశ్న నడిగెను. ఏలననఁగా నీ ప్రసంగ మందు శ్రీమద్భాగవతమునకు నవీనపరంపర, వేటొక సంప్ర

దాయవర్ణనము కలదు. మైత్రేయుఁడు విదురునకుఁ జెప్పిన జ్ఞానమే శ్రీమద్భాగవత తత్త్వము. పరీక్షిన్మహారాజుడుగఁగా నాగురుదేవుఁడగు శుకమహర్షి యెట్లు చెప్పెనో అట్లే నేను దాని నిష్పాడు విస్తారముగఁ జెప్పెదను. మీ రందఱుఁ బ్రభుని యందు చిత్తమును జేర్చి యీ కమనీయ కథను వినుఁడు.”

ఛ ప్ప య.

సూత, సునే ముని బైఁన నైఁన భరి ఆయే ఉనకే ।

బోలే గద్గద్ గిరా ప్రశ్న సునికే నిజ మనకే॥

శౌనకజీ! సర్వజ్ఞ ఆప సబ జానేఁ బూర్వే ।

కహఁ కరే కస ప్రశ్న ఆపకో తత్తణ సూర్వే॥

అజీ, యహీ తో నృపతి నే, కర్యో ప్రశ్న శుకదేవ తే ।

దే హుఁకారీ తో కహూఁ, వివశ దేవ! నిజటేవ తే॥

అర్థము.

శౌనక ప్రశ్నమును వినఁగానే సూతునకుఁ గన్నుల నానందబాష్పములు రాలెను. నిజమనమున నావిషయమును జింతించి గద్గదవాక్కులతో నిట్లనెను:- “శౌనకా! మీ రన్నియు నెఱిగిన సర్వజ్ఞులరు. ‘ఎచ్చట విదురుఁడు మైత్రేయునిఁ బ్రశ్నించినాఁడు? ఏమి ప్రశ్నించినాఁడని తక్షణ మడిగితిరి. చక్కఁగఁ దోచినది.

అయ్యా! ఈ ప్రశ్నమునే పరీక్షిన్మహారాజు శుకదేవు నడిగెను. స్వభావము ననుసరించి చెప్పెదను. ఊఁ కొట్టుఁడు.”

పంచమఖండము సంపూర్ణము.

శ్రీ రామ శరణో
కుందుర్తి వెంకటనరసయ్యగారి
ప్రచురణలు

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	2- 8-0
భాగవతకథ 1,2,3,4,5 భా॥ భా॥13	2- 0-0
నవవిధ భక్తులు	1- 8-0
కలిసంతరణోపనిషత్తు (వ్యాఖ్యానము)	1- 0-0
సంకీర్తన మీమాంస	1- 0-0
భారతీయదర్శనము	1- 8-0
పరమార్థత్వము	0-12-0
అర్థపంచకము	0-10-0
నరసదాసు కీర్తనలు	0-10-0
ధ్యానపద్ధతి	0- 8-0
ప్రణవప్రభావము	0- 6-0
శ్రీరామనామ ప్రభావము	0- 6-0
బ్రహ్మచర్యము	0- 6-0
ఆధ్యాత్మిక సాధనక్రమము (1 వ సో)	1- 0-0
అనుష్ఠానక్రమము	0- 1-0
భగవన్నామ ప్రభావము	0
శ్రీరామపటలము	0
తత్త్వత్రయము	0
గురుపూజా విధానము	0-
శ్రీరామ పూజావిధానము	0-
ప్రశ్నోత్తరము	0-

ప్రతులకు :

శ్రీ రామ శరణ మందిరం

బుద్ధాం. యాజులి పోస్టు.

(గుంటూరు జిల్లా.)